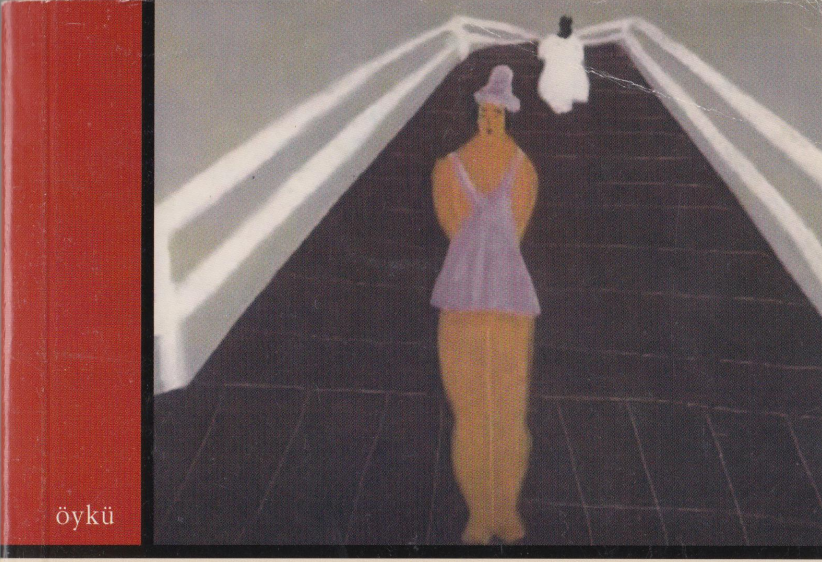

öykü

Akışı Olmayan Sular

Pınar Kür

KİTAP
SKB 314755 UDU

EVEREST

PINAR KÜR

Bursa'da doğdu, ama hiç orada oturmadı. Çocukluğu Anadolu'nun çeşitli kentlerinde ve Londra'da geçti. On üç yaşında gittiği ABD'de beş yıl kaldı. Orta öğrenimini New York'ta tamamladı, yüksek öğrenimine yine orada başladı. İstanbul'da Robert Kolej Yüksek Okulu'nu bitirdikten sonra beş yıl Paris'te yaşadı. Sorbonne Üniversitesi'nde, Karşılaştırmalı Edebiyat Kürsüsü'nde doktora yaptı. Yurda döndükten sonra Devlet Tiyatrosu'nda çalışmaya başladı. Çeşitli gazete ve dergilerde tiyatro eleştirileri yazdı. *Akışı Olmayan Sular* adlı öykü kitabıyla 1984'te Sait Faik Öykü Ödülü'nü kazandı. Halen İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde öğretim üyesidir. Artık evli değildir. Bir oğlu vardır.

Pınar Kür'ün yayımlanmış kitapları:

Yarın Yarın	(1976)	(roman)
Küçük Oyuncu	(1977)	(roman)
Asılacak Kadın	(1979)	(roman)
Bir Deli Ağaç	(1981)	(öykü)
Akışı Olmayan Sular	(1983)	(öykü – Sait Faik Hikâye Armağanı)
Bitmeyen Aşk	(1986)	(roman)
Bir Cinayet Romanı	(1989)	(roman)
Sonuncu Sonbahar	(1992)	(roman)
Hayalet Hikâyeleri	(2004)	(öykü)

Türk Edebiyatı 68

Akışı Olmayan Sular
Pınar Kür

Kapak tasarım: Mithat Çınar
Dizgi: Hülya Fırat

© 2004, Pınar Kür
© 2004; bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

ISBN: 975 - 289 - 121 - 7

Baskı ve Cilt
MMP Baskı Tesisleri
Hadımköy
Tel: (0212) 886 52 13

Dağıtım
Doğan Gazetecilik A.Ş
Doğan Medya Center Bağcılar 34204 İstanbul
Tel: (0212) 505 61 11

PINAR KÜR

Akışı Olmayan Sular

1984 SAİT FAİK HİKÂYE ARMAĞANI

§

BİRAZ DAHA ÖLMEK • 1

KISA YOL YOLCUSU • 43

LEYLÂ İÇİN ŞİİR • 59

SON ÇİZGİ • 107

BİTMİŞ ZAMANA DAİR • 121

BİRAZ DAHA ÖLMEK

❦

Çok güzel bir evimiz var. Kocaman kocaman odaları aynalar, yaldızlı koltuklarla; duvarları, tavanları resimlerle süslü. Tavanlardan yerlere kadar uzanan koyu renkli kadife perdeler, her odada irili ufaklı sanki yüzlerce halı. Üstleri kırılacak eşya dolu bir sürü küçük masa. Cilası ayna gibi parlayan büyük yemek masası. Çevresindeki yüksek arkalıklı, oymalı, her biri iki kişiyi sığdırabilecek genişlikte sandalyeler. Ellemeyc bayıldığım satenle kaplanmış koltuklar. Yürümekle bitmeyen –koşmak yasak!– iç içe geçmiş salonlar. Annemin neredeyse salonlar kadar büyük yatak odası. Beyaz kürk örtüsünün üstünde yuvarlanmaya doyamadığım kocaman karyolası. Aynalar... Aynalar... Eşyayı yineleyen, insanları çoğaltan aynalar... Buraya 'saray' diyenlere hak veriyorum, hiçbir sarayın içini görmemişliğime karşın.

Taksim yakınlarında, ağaçlıklı, sessiz bir sokağın en büyük yapısı bizimki. Hatta İstanbul'un –gerçek sarayları saymazsak– en büyük yapılarından biri. Gölgeli bir bahçenin üç yanını sarmış, yedi katlı, her katında üç büyük, iki küçük daire olan dev bir apart-

man. Caddeye doğru gidildiğinde birkaç apartman daha, tam köşede ise görkemli bir konak var, ama hiçbiri bizimki kadar güzel değil. Yolun karşı yanında hepsi birbirinin aynı üç katlı evler dizilmiş. Vakıf evleri deniliyor bunlara. İçlerinde 'Ermeni cemaati'nin ileri gelen kişileri oturuyormuş. Pencerelerinden dışarı günün hemen her saatinde müzik taşıyor–çoğunlukla piyano.

Mahallemizde oturan herkes zengin galiba, gene de en zenginler bizim binada oturuyorlar. İkisinin arabası bile var. Erkeklerin çoğuna Mösyö, kadınlara ise Madam deniliyor. Bunların 'Musevi' olduklarını biliyorum, ama Musevi'nin ne olduğunu bilmiyorum. Okula başladıktan sonra kimi öğretmenlere *Mösyö* demem gerektiğinde onların da Musevi olup olmadıklarını soruyorum babama. Kaşlarını hafifçe çatıp, 'Hayır, onlar Fransız,' diyor. İkisinin arasındaki ayrımı zamanla anlıyorum.

Babam tanıdığım en zengin adam değil –arabası yok–, ama annem gördüğüm kadınların en güzeli. Dünyanın en güzeli olduğundan hiç kuşkum yok. Kardeşim Gülsevil öylesine yaramaz ve şımarık ki ona da güzel diyenlere şaşıp şaşıp kalıyorum. Okula başladıktan bir süre sonra *Diablesse* adını taktım ona. Annem de babam da gülüyorlar onu böyle çağırdığımda; kendisi Fransızca bilmediğinden kızması gerektiğini anlamıyor. Yatılı okula gitmek zorunda olmadığı için kıskanıyorum onu, ama daha önceleri de sevmezdim.

Daha ilkokuldan yatılı gitmemi annem de istemedi. Ama babam beni kendisi gibi 'kökten bir Galatasaraylı' yapmakta kararlıydı. Evimi de annemi de yalnızca hafta sonları görmeye başlayalı eskisinden çok seviyorum ikisini de. 'Hastalık derecesinde' diyor babam. Daha önce Ankara'da otururmuşuz, hayal meyal ansıyorum orasını – sevgisiz, özlemsiz. Yazları Ada'ya gidiyoruz. Babaannemle halam orada oturuyorlar. Onların yanında kalıyoruz üç ay. Eğleniyorum orada, doğru, ama sevmiyorum. Asıl evimiz gibi değil. Ada'dan döner dönmez okula gitmenin acısı içime oturuyor. Erkek çocukların ağlamaması gerektiğini bile bile ağlıyorum, anneden başka herkesten gizli. Annem de en az benim kadar üzülüyor. Cumartesi günleri beni almaya geldiğinde doğru Japon Mağazası'na götürüyor, istediğim her oyuncağı alıyor.

Her seferinde Diablesse'e bir şey almasa iyice keyfine varacağım bu haftalık gezintilerin. O zaten her gün evde olduğuna göre bu

ayrıcalığı paylaşması gereksiz değil mi? Üstelik ona alınan küçük bebek evlerini, minik minik koltukları, sofra ve çay takımlarını, bana alınan tanklardan, trenlerden, toplardan daha çok beğeniyorum. Tanklardan tüfeklerden bir dünya yaratamıyorum ben kendime. O ise bebekleriyle, takımlarıyla bambaşka –ya da gerçeğin minyatürü– bir evren kurabiliyor. Kimi kez beni de –'baba' rolünde– alıyor bu evrenin içine, ama o zaman da oyuncaklarıyla eşdeğer bir işlevim olduğunu duyumsuyorum. Yani, dünya ***onun*** dünyası, ben oyuncaklar kadar cansızım – ya da onun canlandırdığı ölçüde varım.

Annemle birlikteyken hep varım oysa, her an canlıyım. Güzelliğine hayranlığım sonsuz. Böylesine her yaptığı doğru, hem de güzel bir başkası daha var mıdır acaba dünyada? Benim kadar Diablesse'i de sever görünmesine, ona da oyuncak almasına, kimi geceler babamın peşine takılıp sokağa gitmesine kızıyorum, doğru. Onu üzecek hırçınlıklar yapıyorum bile bile, doğru. Ama aslında kızdığım o değil, onu bu gibi şeyleri yapmaya zorlayanlar – yani, babamla kardeşim. Aslında beni ikisinden de çok sevdiğini biliyorum. '***Benim*** oğlum' diye bir kez sıkı sıkı sarılması yeter. Ona birtakım zorunluluklar yükleyenlere hırçınlanıyorum. Bıraksalar her türlü zorunluluktan kurtaracağım onu.

Gezmeye gitmek için süslendiğinde daha bir güzel oluyor. Onu öylesine güzel görmekten mutluyum, ama gideceği için ne denli mutsuz... Gitmese olmaz mı? Şunun şurasında haftada iki gün evdeyim, babam başka bir gece götürse onu, ne çıkar? Aynanın karşısına oturup pudralarına, fırçalarına uzandığında yüreğim hop ediyor, karnımın oralarda kaynar sular fokurdamaya başlıyor. 'Ne oldu, anne? Bir yere mi gidiyorsunuz?' ... 'Evet, canım.? ... 'Ama... niyeee?' Hırçınlık yapacağım, ikimiz de biliyoruz bunu. Belimden kavrayıp beni yanına çekiyor, yanağımdan öpüyor. Aynadan birbirimize bakıyoruz. 'Hiç istemiyorum ama,' diyor, 'babanın arkadaşları. Mecburum.' Suçun babamda olduğunu başından biliyorum zaten. 'Hadi bana yardım et,' diyor, 'annenin güzelleşmesine yardım et.' Dünyanın en güzel kokularını taşıyan o pembe ponponu yüzüne sürüyor. Dört dönüyorum çevresinde artık. Hiç durmadan konuşuyorum. Benden başka bir şey düşünmemesini sağlamak için bir yandan gereksinebileceği her şeyi o daha istemeden uzatırken, bir yandan olmadık gülünç öyküler uydurmaya çalışıyorum.

Takacağı küpeleri ben seçiyorum, kolyesini ensesinde ben tutturuyorum. 'Dönüşte...' diyorum. 'Dönüşte mutlaka uyandıracağım seni,' diyor. 'Mutlaka bir şey getireceğim. Ne istersin?' Başını okşuyorum, saçlarını bozmamak için elimi değdirmeden, araya birkaç santimlik bir hava boşluğu koyarak, 'Ne olursa,' diyorum. 'Ama yalnız bana, Gülsevil'e değil.' Bazen Diablesse demeye çekiniyorum. Gülüyor. Kesinlikle değişik bir şey bulup getireceğini yineliyor. Yılbaşı eğlencelerine gittiklerinde renkli kâğıttan şapkalar getirir. Her gittikleri yerden de bir şey –bir boyalı kürdan olsun– almayı unutmaz. Gece yarısından kim bilir kaç saat sonra üstüme eğilip karanlıkta bir öpücükle –ya da belki olağanüstü güzel kokusuyla– beni uyandırdığında çoğu kez ne getirdiğine bakamadan avuçlar, yastığımın altına saklarım ertesi gün özel anı kutuma kaldırmak üzere. Yarı uyanıklığımda onun bütün gece benden başkasını düşünmediğine bir kez daha inanarak daha mutlu düşlere dalarım.

'Hadi bak bakalım, çantama her şeyi koymuş muyum?' diyor. Dantelli ipek mendilin, emaye pudriyerin, ince uzun ağızlığın yerli yerinde olup olmadıklarını denetlemek için minik çantaya uzanıyorum. En sevdiğim 'rob'uyla birlikte kullandığı, altın ipliklerden örülmüş ufacık bir kese bu. En sevdiğim elbisesi siyah taftadan. Uzun kollu, uzun etekli, yalnızca boynunu açıkta bırakan, belini, tüm gövdesini sıkıca kavrayan, saçlarını daha sarı, daha parlak, boynunu, bileklerini, incilerini daha beyaz gösteren hışırtılı, buz tutmuşu andıran bir kumaştan. Önden bakıldığında dümdüz. Arkadan bakıldığında ensesinden beline kadar bir çizgi halinde açık. İlk giydiği gün dayanamamış, o incecik çizgiden elimi sokarak görünmeyen çıplak sırtını okşamıştım – gece döndüğü zaman uyandırmak için üstüme eğildiğinde yeniden okşayacağımı düşleyerek. 'Ne kadar şehvetlisin anne!' Şaşkın, epeyce de bozulmuş gibi kaşlarını çatmıştı. 'Anlamadım. Ne demek o?' Yüzünden anlayarak yanlış bir şey dediğimi, yeni işittiğim bu kelimeyi daha gündelik sözcüklerle açıklamaya girişmiştim. Gülmüştü bu kez. 'Haşmetli,' demişti. 'O senin dediğin *haşmetli*. Şehvet güzel bir kelime değil, bir daha duymayayım.' Bir daha duymuyor elbette – hiç değilse benden. Bu kez, çantasını eline tutuştururken yanlışlık yapmamaya dikkat ederek, 'Haşmetli görünüyorsun, anne,' diyorum. Gülüyor. Eğilip öpüyor beni. Yan gözle aynaya bakarak, 'Ötekinden de,' diyorum. İki yanağımda da ruj izi istiyorum, o da biliyor bunu.

Diablesse, hizmetçi ve ben kapıya kadar geçiriyoruz ikisini. Annem süslendiği sürece kardeşim oturma odasında babamla oynamış. Bir ara o da severdi annemi ayna karşısında seyretmeyi, ama uydurduğum türlü domuzluklardan yıldı, sonunda bizi yalnız bırakmayı öğrendi. Kapı arkalarından kapandığında, 'Ne güzel annemiz var,' diyorum kendi kendime, ama nedense Gülsevil'e bakarak. Sıska omuzlarını kırıtırcasına silkiyor. 'Elbette. Bütün kadınlar güzeldir.' Aptallığına kahkahalarla gülüyorum. İleride kendisinin de güzel olacağını mı sanıyor, ne?

Birtakım sesler dolanıyor çevremde. Çoook uzaklardan gelip yaklaşan, sonra yeniden uzaklaşan sesler... Seçemiyorum... Kim bunlar? Neredeyim?

"Uyuyor mu?"

Ne o? Gülsevil'in iriyarı sesi mi girdi araya? Ondan başka kim olabilir bu beklenmedik kadın? İstemiyorum. Hiç kimseyi. Bir şeyler oldu. Ansır gibiyim. Ölmedim ama. Yaşıyorum. Kalbim durmadı. Yaşıyorum ya, eskiden. Çok çok eskiden. Babam ölmeden. Her şey satılmadan...

Çıkıp çıkmayacağı ne zamandır tartışılan savaş sonunda çıkıyor. İlkokul üçüncü sınıftayım. Yatılılığa epeyce alışmışım artık, ama anneme çaktırmıyorum. Japon Mağazası seferleri son bulmasın diye... Sonra, okula alışmışlık annemi deli gibi özlememe engel değil ki. Gürültülü patırtılı, koşuşmalı itişmeli günlük yaşam sona erip de yatağıma girdiğimde aklıma ilk gelen, uyuyuncaya dek aklımdan çıkmayan hep o. Güzel kokusunu duyabilmeyi, 'iyi uykular, güzel rüyalar' diyen sesini işitmeyi istiyorum gene. Onu öptüğümü düşleyerek kendi kolumu öpüyorum. Kolum tebeşir kokuyor. Tebeşir, silgi, kurşunkalem karışımı okul kokuyor. Çarşamba günlerini, hafta sonlarını iple çekiyorum hâlâ.

Savaş savaş dedikleri ev yaşamımızda herhangi bir değişiklik meydana getirmiyor hemen. Yalnızca pencerelere karartmalar asılıyor. Okulda bir heyecandır gidiyor buna karşılık. Arkadaşlarla gece yarılarına dek Boğaz'ı gözlüyoruz, gelecek düşman gemilerini ilk görenler olabilmek için. 'Dünyanın haritası değişiyor,' diyor öğretmenlerimizden biri. Her an askere gitmeye hazır olmamız gerektiğine inandırıyor bizi. Bunları evde annemle babama söylediğimde ikisinin de yüzleri asılıyor. 'Biz bu savaşa girecek değiliz,' di-

yor annem. 'Allah kahretsin,' diyor babam. 'Geçen savaşta olduğumuz gibi, gene Almanlar'dan yanaymışız,' diyorum okulda işittiğim bir başka sözü aktararak. 'Neden böyle şeyler öğretiyorlar çocuklara?' diye soruyor annem. Sonra, 'Hiç kimseden yana değiliz,' diyor bana. 'Allah kahretsin,' diyor babam. Herkes Almanlar'dan yana olduğumuzu biliyor, söylüyor oysa. Radyoda haberleri dinlerken kaşlarını çatmasından, Hitler'in kazandığı zaferler karşısında sövüp saymasından babamın herkesle aynı düşüncede olmadığını anlar gibiyim. Aradan aylar geçtikten sonra kesinlikle anlıyorum bunu, çok korkuyorum. Okul o yıl erken kapanmış. Yaz başlamış. Bir akşamüstü ev sahibimiz Sunullah Bey ile ikisinin bahçede ağladıklarını görüyorum. Orta yaşlı iki adam, resmen gözlerinden yaşlar dökülüyor. Hani erkekler, ağlamazdı? 'Paris düştü,' diyor babam. Bu 'düştü' sözcüğünün anlamını biliyorum nicedir. Daha önce Çekoslovakya düştü, Polonya düştü, Belçika düştü, daha bir sürü yer düştü.

Sunullah Bey babamın en iyi dostu galiba. Hemen hemen her akşamüstü bahçede birlikte oturup konuşuyorlar. Sunullah Bey'in evi bizim binada değil, ama her gün geliyor, en alt kattaki bahçeye açılan 'ofis'inde oturuyor. Akşamüstleri babam döndüğünde bahçeye bir-iki iskemle atıyorlar. Kimi kez Linkoln Zefir'in sahibi Mösyö Jak da katılıyor onlara. Üçü de Paris'te bulunmuşlar zamanında. Babam taa Galatasaray'dan tanıyormuş Sunullah Bey'i... Bunları annemden öğreniyorum, soluk soluğa koşup gözyaşı öyküsünü yetiştirdiğimde... 'Gençlikleri orada geçmiş, ondan üzülüyorlar,' diyor. Annemin en belli başlı üzüntüsü artık kolay kolay *Arpege* bulunmayacağına inancı şimdilik. Oysa hep eskisi gibi güzel kokuyor. Savaş boyu güzel kokmaya devam edecek. Babam ölünceye dek hep. Babam öldükten sonra her şey gibi annemin kokusu da değişti.

İki yıl önce nasıl her gün başlaması beklendiyse, şimdi de her gün bitmesi beklenen bir savaş bu. Oysa yazlıktan döndüğümüzde bitmemiş, daha da kötüleşmiş. Sanki her şey biraz daha kötü – annem bile. Eskisi gibi her an güler yüzlü değil, sık sık kızıyor. Sinirli, aksi bir kadın olmaya ta o zamandan mı başlamıştı? Hayır, hayır. Sonraya kıyasla hâlâ bir melek annem. Cumartesi günleri okuldan aldığında beni, Japon Mağazası yerine Haşet Kitabevi'ne götürmeye başlıyor, 'Artık büyüdün,' diyerek. Bunun babamın

zoruyla olduğunu yıllar sonra söyleyecek bana. Yemeklerde benimle ille de Fransızca konuşmakta diretiyor babam. Annem sıkılıyor. 'Bırak çocuğu biraz nefes alsın. Hep Fransızca, hep Fransızca,' diye güzel yüzünü buruşturuyor. Onu öylesine seviyorum ki! 'Fena mı,' diyor babam, 'ne diye gönderiyoruz mektebe?' Gülsevil'in bile çoktan başlamış olması gerektiğini söylüyor. İstersek bir Fransız mürebbiye getirtebileceğimizi ekliyor. Oradan kaçmak isteyen çok kişi varmış. 'Geçen gün Mösyö Jak'la konuşuyorduk...' Annemin kaşları kalkıyor. 'Mürebbiye mi? Nerede yatıracağız elin Fransız'ını?' Evimiz büyük, ama yer yok gerçekten. Dört kişiyiz, bir de aşçı kadın, bir de hizmetçi. 'Oğlan hafta içinde burada değil zaten,' diye üsteliyor babam. 'Hafta sonlarında Gülsevil'in odasında yatıverse.' 'Olmaz,' diye kestirip atıyor annem, 'büyüyorlar, aynı odada yatamazlar.' Nasıl da seviyorum onu. Nasıl da bilir neyi isteyip neyi istemediğimi. Gene de beni sabahtan akşama Fransızca konuşmaya zorlayacak bir yabancı kadının gelebileceği korkusunu tümüyle atamıyorum içimden – çünkü o sırada hiçbirimiz bilmiyoruz bu tartışmanın gereksizliğini, bir yıla kalmadan sofraya 'aşçıya mı yol versek, hizmetçiye mi?' sorusunun geleceğini.

Hafta sonlarında, ne zaman babamla Sunullah Bey'i bahçede kafa kafaya vermiş görsem –hele de yanlarında Mösyö Jak varsa– çevrelerinde dolanıp kulak kabartmayı görev ediniyorum kendime. Bir keresinde yanlışlıkla işittiğim birtakım sözler ödümü koparttı çünkü. Fransızca söyleşiyorlar, ama ben anlıyorum elbette. Herkesler Almanlar'dan yanayken bunların Fransızlar'ı tutmasına gençlik anılarıyla ilgili, geçerli bir neden bulmuştuk annemle, o bir şey değil. Hem Fransızlar'ın bizim kesinkes düşmanımız olmadıklarını da biliyorum. Konuşmalarını kollamamın nedeni başka. Almanlar'ı kötüledikleri yetmiyormuş gibi, bir de Ruslar'dan yana çıktıklarını işittiğimde aklım başımdan gitti. Kimse Ruslar'dan yana olamaz! Onlar bizim ebedi ve ezeli düşmanımız! Öylesine korkuyorum ki anneme bile açamıyorum konuyu...

Çevrede yeniden sesler... Yeni sesler...

"Uyandı," diyor biri.

Nereden biliyor? Gözlerimi açmadım ki. İstemiyorum açmak. Ama madem ki uyanmışım, açmalıyım.

Bir sürü beyazlı insan. Bir sürü sarı yüz. Hepsi de hekim mi bunların? Olamaz...

"Merhaba." Bu konuşan hekim olmalı. "Geçmiş olsun."

Yanıtlamak gerek herhalde, ama halim yok. Gülümseyebilirim galiba.

"Hiç konuşup da yormayın kendinizi. Çok bitkinsiniz daha. Ama atlattınız. Kutlarım."

Evet atlattım. Atlattığımı anlamıştım daha önce de. Soluk alıyorum. Nabzım atıyor. Kafam çalışıyor. Ama ne sancıydı o Tanrım, ne sancıydı! Yüreğim deşiliyormuş gibi. Elbette. Yüreğim deşiliyordu.

"Annem?"

"Anneniz iyi. Gayet iyi. Hiçbir şeyi yok. Onu düşünmeyin siz şimdi. Dinlenmeye bakın."

Sinirlerim kabarıyor birden. İyi olacak elbette. Elbette iyi olacak. Benim canıma okumayı başardıktan sonra!

"Ama durup dururken heyecanlanmayın öyle. Herkes iyi diyorum size. Hemşiranım! Hemşiranım!"

Herkes iyi demek? Ne heyecanlanması? Kuduruyorum!

Elinde kocaman bir iğneyle bir kadın yanaşıyor yanıma. Koluma yapışıyor. Neden bu kadar çok sıkıyor kolumu?

Elbette iyi olacak, canıma okumayı başardıktan sonra...

Ortaokula başladım artık. Deniz kıyısından taşındık. Beyoğlu'ndaki büyük okuldayız şimdi. Savaş hâlâ bitmemiş. Ama babam başından beri haklıymış galiba, artık herkes Almanlar'dan yana değil. Amerika ve İngiltere ile birlikte savaşa gireceğimizi söyleyenler bile var. Savaşa katılmadan da binlerce ölü vermişiz, babam öyle söylüyor. Hastalıktan, zafiyetten, hatta açlıktan ölenler olmuş. 'Millet ekmek yerine süpürge çöpü yiyor,' diyor. Bizim soframızdan ekmek hiç eksik olmadı daha oysa. Tadı kötüleşti, rengi değişti, o başka. İlk zamanlar yemek bile istemiyordum, yemiyordum. Zaten sıska bir çocuğum, yemekle aram hiç iyi değil. Gene de, okulda daha çok yiyorum, evdeki yiyeceklerin daha iyi olmasına karşın. Ekmek dilimlerini sayarak veriyorlar. Akşam yatakhanede yemek için saklıyoruz bir bölümünü. Tadı kötü de olsa, yatakhanede gizli gizli yemenin başka bir keyfi var. Savaşın bir parçası olduğumuz izlenimini uyandırıyor, coşkulandırıyor bizi. Evde dilimlerimi kimse saymıyor, ama savaşa coşku verici bir biçimde değil de, hüzün ve korkuyla katıldığımızı duyumsuyorum. Düzenin bo-

zulması eğlenceli bir kargaşa değil burada, buruk bir suskunluk.

Önce aşçı kadın gitti, sonra da hizmetçi. Annem mutfağa girdi. Artık hemen hemen hiç gülmüyor. Giyinip süslenip gezmelere gitmiyor geceleri. Gene de güzel kokuyor. Yanına sokulup burnumu saçlarının arasına daldırdığımda itmezse eğer beni, o da bana sarılırsa, *Arpege*'in hâlâ bulunabildiğini anlıyorum. Sık sık itmiyor, çok ender hatta; ama her zaman sarılmıyor da. Öylesine akıldışı bir şey ki annem tarafından itilmek, yüreğim dağlanıyor, ölecek gibi oluyorum. Gözü yaşlı, evin içinde bir odadan bir odaya dolaşıp durduğunda da. Başını iki eli arasına alıp hiç kıpırdamadan saatlerce oturduğunda da. 'İlk benim incilerim mi geliyor aklına? Başka bir şey yok mu sanki?' diye bağırdığında, annemin incilerini satmaya kalkan babamdan nefret ediyorum. Her şeyin onun suçu olduğunu biliyorum. Suçu savaşa yüklemeye kalkması boşuna. 'Kaç tane beş parasız, ne idüğü belirsiz herif milyoner olma yolunda, sense elde avuçta olanı yok ediyorsun,' diye ağlıyor annem. Babam karşılık bile vermiyor. Böylece anlar gibi oluyorum savaştan sonra her şeyin düzelmeyeceğini. Gene de yalnızca annem için üzülüyorum. İlkokulu bitirdiğimde alacaklarına söz verdikleri, savaş dolayısıyla ertelenen bisikletin hiç mi hiç alınmayacağını bilmiyorum daha. Daha doğrusu, aklıma gelmiyor bisiklet kaygısına düşmek. Tek istediğim annemin yüzünün gülmesi. İlk çocukluğumun, düşünü bile kurmama vakit kalmadan önüme yığılan yüzlerce harika oyuncakla dolu dünyasında düşünü kurduğum tek şey olan bisikleti unutmuş değilim oysa. Belki de hiç unutmayacağım. İleride annemin yüzünün gülmesini değilse bile bir tek kez için gülmesini sağlayan da bu bisiklet oluyor.

Babamın ölümünü izleyen akla uzak günlerde, biri bitmeden biri başlayan her biri başka, daha gümbürtülü birer yıldırım gibi üstümüze düşen olaylar dizisi sırasında, anneme somut bir yardımım dokunsun diye kıvranıyorum. Oysa yapabileceğim, yapılacak hiçbir şey yok. Bir sürü tanımadığım adamla dolup taşıyor ev. Bir tanesinin adı Bay Portakal nedense. Hepimizi sus pus eden asık suratlı bir ciddiyetle evin her köşesini dolaşmasa, buna hakkı olduğunu her devinimiyle belli etmese, adına da görünüşüne de gülünebilir bu adamın. Ama ben yalnızca korkuyorum. Annemin yanına sığınıyorum. Ona dokunmadığım halde her yanının titrediğini duyumsuyorum. 'Açık arttırmaya gerek yok,' diyerek çıkıp gidiyor bu Bay Por-

takal. Bir başka gün Yusuf Amca, Selahattin Bey diye birini getiriyor. 'Dekorasyondan,' diye tanıştırıyor anneme. Annem hep titriyor, dudaklarının titreyişi gözle bile görülebiliyor. Nasıl acıyorum ona, nasıl seviyorum. Elimde bir şey olsa titremesini, gözyaşlarını dindirebilecek. Yusuf Amca'nın bile elinden bir şey gelmiyor oysa. Babamın ortağı da tanıdığım eski Yusuf Amca değil sanki. O paldır küldür gülen, annemin on katı süslendiği halde annemin onda biri kadar güzel olmayan karısıyla her geldiğinde Gülsevil'e de bana da Türkiye'de bulunmayan koca koca *Tobler* çikolataları getiren Yusuf Amca gitmiş, bir yabancı, Bay Portakal'dan da suratsız biri gelmiş. Herkes gibi o da paradan, fiyatlardan, açık artırmalardan söz edip annemi ağlatıyor.

Hemen hemen her şey, herkes annemi ağlatıyor. Hiç değilse başkaları varken, tanımadığımız kişilerin yanında ağlamasın istiyorum, ama benim istememle olmuyor ki. Bir gün iki gün değil, haftalarca sürüyor bu. İnsanlar geliyor, insanlar gidiyor, annem ağlıyor. Eşyalarımız satılacak. Hiçbir şeyimiz kalmayacak. Yüreğim bir doluyor, bir sıkışıyor, bir çarpıyor, bir duracak gibi oluyor. Babamı yitirmek değil, annemin perişanlığını görmek bunun nedeni. Sonsuz özverilere hazırım onu azıcık yatıştırabilmek için. Ama ne yapabilirim, yanına sokulup onu okşamak, 'Anneciğim, anneciğim, n'olur,' diye sızlanmak, 'Ay nefesim daralıyor, çekil başımdan,' dediğinde uzak bir köşeye büzülüp saklanmak, orada durmaya uzun süre dayanamayıp gene dizine yanaşmaktan başka? Sonunda onu ne denli iyi anladığımı, her derdini nasıl paylaştığımı açıklamanın yolunu buluyorum. 'Anneciğim,' diyorum. 'anneciğim, sen üzülme. Madem artık paramız yok, ben de bisiklet istemem. Bisiklet alma bana.' Kocaman kocaman açtığı gözlerinin bir anda kuruduğunu görüyorum. Duyduklarına inanamıyormuş gibi bakıyor. Derken başını arkaya atıp gülmeye başlıyor. Öylesine birdenbire yapıyor ki bunu, ensesinde firketeyle tutturduğu saçları açılıyor. Her zamanki gibi ışıklı bir yığın halinde omuzlarına dökülmüyor ama. Özensiz bir aceleyle ve kim bilir ne alışılmadık sıkılıkla kendi çevresinde döndürülmüş bir tutam canlılığını yitirmiş saç, garip bir kuyruk gibi sarkıyor sırtının ortasına – en uçta sallanan bir firkete. Gülüyor, gülüyor annem. Korkutucu kahkahalar atıyor. Ne yapmam gerektiğini bilemiyorum. Gülsün istiyordum, ama böyle gülmesi hiç de iyi değilmiş gibi geliyor bana. Sonra bırakıveriyor gülmeyi ve gene birdenbire, ensesinden sırtına sarkan kuyruğu yana

savuran bir devinimle bana sarılıyor. Sıkıca kavrıyor belimden. Oturduğu için boyum bir baş yüksek ondan. Yüzünü omzuma gömebiliyor. '*Benim oğlum*!' Bu kezki sarsılmalarının gülmek değil ağlamak olduğunu biliyorum. Tüm ağırlığıyla yaslanmış bana. Yükünü kaldırabilmem için sıkı durmam gerek. '*Benim oğlum*!'... 'Annem!' diyorum.

Artık ona tümüyle sahibim galiba.

"Anneniz iyi canım, ne diye hep onu sayıklayıp duruyorsunuz?" diye soruyor şen sesli bir kadın.

Gözlerimi gereğinden çok fazla aydınlık bir odaya açıyorum.

Tombul, iyi yüzlü bir kadın karşımda. Tombul, ama sevimli tombul, Gülsevil gibi iriyarı, şişman değil.

"Annem de annem. Ne bu? Duyan da çocuk sanır!"

Gülüyor kadın.

Çocuk değil miyim? Değilim, değilim doğru. Elli yaşındayım. Hastanedeyim. Ama kalbim durmamış. Gözlerimi kısıyorum. Odanın aşırı aydınlığı yalnızca camlardan içeri dolan güneş yüzünden olmasa gerek. Her yanda açmış yüzlerce çiçeğin de suçu var besbelli. Bunca çiçeğin ne işi var ortalıkta? Hastane değil mi yoksa burası? Hâlâ çocuk muyum? Annem bir parti için Sabuncakis'ten mi getirtmiş evi bahçeye dönüştüren bu demetleri?

Soruyorum: "Neredeyim?"

Tombul kadın hiç şaşırmıyor. Gülüyor kıkır kıkır... Gözümü açtığımdan beri gülüyor galiba. Gülünç durumlara da, sorulara da alışkın olmalı.

"Sağlık Hastanesinde. Bir kriz geçirdiniz. Ama atlattınız. Çok iyi atlattınız. Baksanıza ne güzel konuşuyorsunuz..."

"Annem?"

"Bak işte, gene annem! Ayol, annenizin nesi var? Turp gibi maşallah..."

"Gülsevil?"

"Ablanız mı?"

"Hayır, kardeşim..."

"Ay o sizden küçük mü? Vallahi ablanız gibi duruyor."

Gülümsüyorum. Gülsevil duysa küplere biner.

"Ziyaret saatinde gelir. Her gün uğruyor. Geceleri annenizin yanında kalıyormuş..."

"Demek?"

Atmış kendini aşağı demek, ama ölmemiş. Neden o kadar heyecanlanmıştı? Neden pencerelere koşmuştu, canıma kıyacağım diye haykırarak?

"Demek? Ne demek? Hasta bile değil, evinde oturuyor. Ufak bir baygınlık geçirmiş hepsi hepsi. Sizinkiyle kıyaslanır mı? Durumunuz hâlâ ciddiyetini koruyor. Onu unutun şimdi. Geceleri yalnız kalamıyormuş, o kadar."

Bilirim. Bilmez miyim? Geceleri yalnız kalamaz!

"Bu çiçekler nereden çıktı?"

Şen sesli tombul kadın –hemşire mi? hastabakıcı mı?– gözlerini süzüyor, basbayağ kırıtıyor.

"Dostlarınızdan..." diyor.

Kadınlar hep sonuçsuz kırıtırlar bana. Ya da sonuç alınamayacak yerlerde, durumlarda.

"Gelen gidenden koridorlar doldu doldu da taştı. Doktor beyler içeri sokmadılar. Ne çok seveniniz varmış!"

Evet, çok sevenim vardır. Herkes sever beni. Sevmeyen yoktur hatta – ya da ben bilmiyorum sevmeyenleri.

"Bugün bayağ iyisiniz," diyerek yanı başımdaki iskemleye ilişiyor, yüzünü yüzüme yaklaştırıyor. "Doktor Bey Diazemi keser herhalde. Hiç değilse azaltır." Hekimlere akıl öğretebileceğine inanacak kadar uzun süre çalışmış burada anlaşılan. "Artık görüşebilirsiniz ziyaretçilerinizle."

Annem de gelmiş mi acaba beni görmeye? Kendini camdan falan atmadığına, yalnızca bir baygınlık geçirdiğine göre. Belki de hastaneye o kaldırtmıştır beni. Sigorta hastanesi yerine özel bir klinikte olduğuma bakılırsa – hâlâ zenginmişiz gibi! Gülsevil böylesi bir 'israf'ı göze alamazdı. Annem herhangi bir hekime ya da hastaneye telefon edecek gücü –'kuvveti'– nereden buldu acaba?

"Sahi o hanım ablanız değil mi? İnanın bu bitkin halinizle bile ondan on yaş küçük gözüküyorsunuz."

"Aman yanında söylemeyin bunu," diyorum çapkınca olduğunu sandığım yan bakışı ona doğru devirerek. "Benimkinden âlâ bir kriz geçiriverir oracıkta!"

Çapkın bakışımı aynen iade ediyor hemşiranım –ya da hastabakıcı hanım–. Kadınlar çapkın bakışıma hep çapkın bakışla karşılık verirler. Ama hep bir espriden önce ya da sonra olmuştur bu, bir

el tutuşmasıyla olsun sonuçlanmamıştır kendimi bildim bileli.

"Ay, ömürsünüz billahi!" diyerek çıngıraklı bir kahkaha koyveriyor bu kadın da. Tepki hep aynıdır, üsluplar değişir yalnızca. "Çok hoş bir adamsınız! Daha kendinizde değilken bile anlamıştım bunu... Tevekkeli bunca dostunuz var!"

Benim dostum yok, hemşiranım ya da hastabakıcı hanım ya da Münevver Hanım –bu ad çok yakışıyor tombul bilgiçliğine–, benim dostum yok. Herkesin dostu vardır – hiç değilse bir tane. Salak olsun, aptal olsun, sakat olsun, çarpık olsun, iyi olsun, kötü olsun, ukâla olsun, akıllı olsun, namuslu olsun, hırsızın teki olsun, herkesin hiç yoksa bir dostu vardır. Ama benim yoktur, Münevver Hanım. Benim yalnızca sevenim vardır. Daha doğrusu sevmeyenim yoktur, Münevver Hanım. Ben çok hoş ve ömür, çalışkan ve dürüst, hoşsohbet ve saygılı, yaşını göstermeyen ve yerinde duramayan, kısa boylu ve sıska, eski İstanbul terbiyesiyle dikkat çeken ve çapkın bakışından hiç korkulmayan, iyi niyetli ve zararsız, elli yaşında bir adamım, Münevver Hanım. Adım Erdoğan. Hiç dostum yok, annem var, Münevver Hanım.

Elimi örtülerin altından çıkarıp uzatıyorum ona.

"Siz," diyorum, "sizin adınız?"

Sırtüstü yatağa serilmiş, hasta bir adam olduğuma göre elimi tutmakta sakınca görmeyebilir.

Tutuyor, evet. Bileğimden. Annem bile yapmazdı bunu. Cumartesi günleri Ortaköy'deki Galatasaray Mektebinden Beyoğlu'ndaki Japon Mağazası'na götürürken beni, sözcüksüz vaat ettiği tüm zevklerin yanı sıra bir de elimi insanca, ***kadınca*** tutması vardı. Kendininkilerin yarısı kadar olan parmaklarımı parmaklarına geçirmeme izin verirdi. Bu kadın bileğime yapıştığı gibi örtülerin üstüne yerleştiriyor kolumu. Ayağa da kalkıyor.

"Asuman..." diyor.

Tanrım. Asuman en son aklıma gelebilecek addı. Hiç gelmeyebilirdi bile. Tıpkı Hayganuş gibi. Bu kadında yeni bir Hayganuş bulacağımı mı sandım yoksa, adı konmamış bu 'kriz'den ve Diazem küründen uyanır uyanmaz?

"Vizite saati," diyor karyolamın çevresinde dolanırken. "Doktor bey neredeyse gelir. Yatağınızı yapmam gerek."

Bana hiç de dağınık görünmeyen yatağı düzeltmeye koyuluyor örtüleri döşeğin altına sürüp sıkıştırarak. Ak gömleğinin altından

görünen koyu yeşil, dik yakalı kazağının altından görünmeyen, ama mutlaka var olan dantelli kombinezonunun ve de onun altında mutlaka var olan dantelsiz, kalın kumaştan sutyeninin zaptedemediği memelerini sallayarak sürdürüyor işini.

Yeni bir Hayganuş mu, bu onun kadar beklenmedik Asuman?

Hayganuş... Fıkralardan firlamış bu adın kendisine ait olduğunu söylediğinde güleceğim tutmuş, ama eski İstanbul terbiyem içimde kabaran kahkahayı koyvermeme engel olmuştu.

Hayganuş... Günlerce, gecelerce, haftalarca, aylarca düşlerimde yaşayan, uyurken de uyanıkken de aklımı fikrimi işgal eden genç kızlar, genç kadınlar olmuştur, hiçbirine sarılmadığım... Bir de en olmadık, akla gelmedik anda, hiç düşünmeden sarılıverdiklerim... Düşlerime egemen olanlara sarılmam ne denli akla uzaksa ötekilere sarılmam da o denli akla uzaktır aslında. Ama hep sonradan düşünmüşümdür bunu, önceden değil. İlk kez önceden düşünüyorum hiçbir düşümü süsleyecek nitelikte olmayan bu Asuman'a sarılınabileceğini... Sırtım yerde olmasaydı. Sırtım yerde olduğuna göre önceden düşünmek değil bu. Düş kurmaların sonu belki.

Hayganuş... Çocukluğumdan bu yana, ne zaman odama kapansam hiç bitmeyen bir merakla gözetlediğim eviçlerine tıpatıp benzeyen bir odada –penceremden seyrettiğim üç katlı evlerden birinde değil, ama Kurtuluş'ta bir apartman dairesinde– ilk karşıma çıktığında ona sarılmak aklımdan geçmemişti. Gülsevil kırkından sonra yeniden evlendiğinde, ilk kocasından olan kendisi kadar çirkin ve sevimsiz kızını sözde 'balayı süresince', aslında tam altı ay boyunca bize bırakmış, bu arada küçükhanımı haftada bir piyano dersinden almak bana düşmüştü. İlk gittiğim gün, loş ışıkta bile üst dudağını kaplayan kara tüyler belirgin olan, esmer ve tombul 'matmazel'den çok çevreme bakmıştım. Yıllardır uzaktan gözlediğim bir karanlık yaşamın içine girmek mi çekmişti beni –gerçekte ona en yakın olduğum zamanlarda bile giremedim yaşamının içine, o da başka– yoksa bilincine varamadığım başka bir şey mi, bilmem. Bir hafta sonra bayağ hevesle gitmiştim kızı almaya.

Sonra... aradan öyle fazla bir zaman da geçmeden... belki bir, belki iki hafta sonra. Rus lokantasından çıktığım akşamlardan birinde, oldukça geç sayılabilecek bir saatte, tek başıma tutmuştum Kurtuluş'taki apartmanın yolunu. Her zamanki gibi dört küçük kadeh votka içmişim, sarhoş değildim yani. Üstelik aile terbiyem hemen hemen hiç tanımadığım, yalnız oturan bir hanımın evine ge-

cenin dokuz buçuğunda habersiz gitmeme engel olmalıydı. Ne yaptığımı, neden yaptığımı bilmiyordum kesinlikle. Ne yapacağım konusunda da en ufak bir tasarımım yoktu. Birkaç kez görüştüğümüzde, bir yabancıya gösterilecek türden nezaketten başka hemen hiçbir anlam taşımayan bir yüzle karşılamış, uğurlamıştı beni. Gözlerinin derinliklerinde bir yerde bir yalnızlık mı görmüştüm benimkine benzeyen, beni çağıran? Hayır. Gözlerine gerçekten bakmamıştım daha. Bakmama gerek de yoktu. Evinin eşyalarından biriydi yalnızlık.

Bunun bilincinde miydim o ilk gece? Sanmıyorum. Kovulmayacağıma dair bir duygu vardı içimde. Ya da kovulsam da bunu önemsemeyeceğime inanıyordum. 'Kimdir o?' dediğinde adımı söylemenin hiçbir anlamı olmayacağını düşünerek, en zararsız sesimle 'ben' diye karşılık verdim. Kısa bir süre sonra içerden bir zincir şakırtısı geldi ve kapı açıldı. Dürbünden bakmış, beni görmüş, şaşkınlığını –şaşırmıştıysa eğer– yüzünden silmişti. 'Buyrun,' dedi. 'Rahatsız etmiyorum ya?' 'Estafirullah, rica ederim.' Çok belirgin bir biçimde çalmıyordu dili. Yalnızca kimi sözcüklerde. Kapıyı kapattı, zinciri takmadı. Fısıltı değilse bile fısıltı sayılabilecek kadar alçak bir sesle, 'Odaya buyurun' diye yol gösterdi. 'Kusura bakmayın, annem uyuyor da.' Onun da bir annesi olduğunu böylece öğrendim. Adını da ilk kez o gece. Gülmedim. Sarıldım ona. Boyu tam benim kadardı.

Hayganuş. Dört yıl boyunca, haftada iki gece, Rus lokantasından çıktıktan sonra. Annesini yalnız bırakıp çıkamayacağına kuşkum kalmadığında benimle birlikte oraya gelmesini bile önerdim. Nasıl da coşkulandı. Gelmek istediği, gelmek için can attığı, benimle birlikte bir lokantada, herhangi bir lokantada yemek yemenin onu ne türlü mutlandıracağı öylesine belliydi ki, sesi titreyerek, 'Annemi nasıl bırakırım?' dediğinde. Gümüş şamdanlarda renkli mumlar bile düşlemişti belki. Üstelseydim, haftada bir akşam için –değil, ömründe bir akşam için– annesini emanet edebileceği bir komşu, bir akraba bulabilirdi. En azından, bulmaya çalışabilirdi; bulmak için çaba harcadığı sürece düşlerini sürdürebilirdi. Ama üstelemedim. Yıllardır haftanın iki akşamı hemen hiç aksatmadan gittiğim, patronca, garsonlarca tanındığım, sürekli müşterilerin yarısıyla selamlaştığım, öteki yarısının kimliğimi merak ettiği o lokantada her zaman hazır olan tek kişilik masamı, dudaklarının üs-

tü tüylerle kaplı, saçları solmuş, memelerinin güzelliği yalnızca bana malûm bir Hayganuş'la bir tek kez olsun paylaşmaya korktum. Başka bir yere de götürebilirdim onu. Boğaz'da tanınmadığım, bilinmediğim bir meyhaneye ya da gürültülü, kim kime dum duma bir gazinoya. Ama hayır. Evinin dışında bir tek kez bile görüşmedik.

İlk gece ikram ettiği muz likörü midemi bulandırdığından bir büyük şişe konyak alıp gittim ikinci kez. Lokantada içtiğim dört küçük kadeh votkanın üstüne bir tek konyak içerdim yanında – kristal bir likör kadehinde. Bir de o içerdi. Ben yokken ağzına koymadığını çok iyi biliyorum. Aradan iki ay geçer, boş şişeyi göstererek, 'İçkiniz bitti,' der. Bir dahaki gelişe yeni bir şişe getirirdim. Kimi akşamlar ısrar edersem piyano çalardı bana. Gündüzleri para için saatlerce yaptığı işi gece zevk için yapmayı sevmediğini söylemişti ta ne zaman. Gene de ısrar edersem birkaç Chopin çalardı. Chopin piyanonun kralıydı onun için.

Hayganuş. Sevgi sözü hiç geçmemiştir aramızda. Beni ona götüren, ona kapıyı açtıran sevgi değildir, inanmıştım buna. Hatta gelmediğim gecelerde onun başka öğrenci dayılarını kabul ettiğine bile inandırmaya çalışmıştım kendimi. Konyak şişemi çıkardığı camlı dolapta gizlenmiş başka şişeler bulabilseydim eğer. Hayır, yoktu, iyice baktım. Tek bendim. Gene de sevgi yoktu. Olmadığından eminim.

Bir yalnızlık ya da yalnızlığı anlamaktı paylaştığımız. Bunu da hiçbir zaman söylemedik birbirimize. Gündeliğin dışında pek az sözcük geçti aramızda. Adını bile sık sık söylememeye dikkat ederdim. Ama gün gelir, adı fıkralardan fırlama olsa da yaşamı gülmelerden uzak bir Hayganuş bile bir soru sorar. Kesin bir yanıt ister. Yanıt vermesini bilmeyene de, 'Artık gelmeyiniz,' der. Kırk beşine varmadan yaşamını düzene koymak onun da hakkıdır. Herkesin hakkıdır.

Yaşamı son derece düzenli, elli yaşında bir adamım. Hastanedeyim. Hayganuş yok. Onun yerine muhtemel bir Asuman var. Buradan çıktığımda bir gün, onun da kapısını çalabilirim. Onun da bir yanıt istemesi dört yıl sürer mi?

"Günaydın. Günaydın. Bakıyorum iyisiniz. Çok iyisiniz."

"Siz bilirsiniz, doktor."

Kahkaha.

"Harika! Nefis!"

Bir kahkaha daha.

Böyle hiç istemeden, hiç düşünmeden güldürebildiğime göre insanları, aktör olaymışım keşke. Okuldaki oyunlarda hiç sahneye çıkarmadılar beni, hep suflör yaptılar. Yalnızca bir keresinde bir yaşlı adam rolüne yaraşık gördüler. Oysa ben de herkes gibi jön olma hevesindeydim on sekizimde. Kabul etmedim.

"İyicene kendinize gelmişsiniz besbelli."

Neredeydim ki, doktor? Bu soruyu sormaya korkuyorum birden nedense.

"Bir elektro daha alalım bu sabah. Sonra Diazemi yavaş yavaş azaltacağız artık. Gene de yorulmak yok tabii. Heyecanlanmak yok. Atlattınız, ama dikkati elden bırakmayacağız."

Atlattığımı söyleyip duruyorlar, neyi atlattığımı açıklamıyorlar bir türlü. Sormaya korkuyorum. İyiyim gibi geliyor. İyileştiğimi söylüyorlar. Ne kadar kötüydüm ki iyileştim? Derdim neydi ki? 'Kriz' dedi Asuman, ama ne krizi? Annem... Ne diye bağırıyordu öyle? Neden koltuğundan kalktığı gibi kendini pencereye doğru fırlattı? 'Canıma kıyacağım!.. Canıma kıyacağım!.. Ne yapmıştım ki?

Gene dırdıra başlamıştı. Her zamanki dırdırlarından biri. Gecenin onunda yorgun argın gelmişim eve. Yorgunluğumu dindirdikten sonra dönmüş olmam gereken gecelerden biri. Ama Hayganuş, 'Artık gelmeyiniz,' diyeli bir yılı geçmiş. Bir yılı aşkın bir süredir Rus lokantasından çıktıktan sonra gidebileceğim bir yer olmadığı için eve dönüyorum. Annemin dırdırına. O uyuduktan sonra dönme olanağım yok artık. Zaten hiçbir zaman gerçekten olmadı. Taa delikanlılığımdan beri. İster birde geleyim ister ikide, üçte, bekliyordur beni. Uyanık değilse, koltuğunda uyuyup kalmışsa eğer, uyandırıp yatağına yatırmam gerekir. Belli bir saatte doğru dürüst yatağına girip uyumaması neden? İlle de geldiğimde onu uyandırmam için. İlle de bunu ister. Tıpkı ben çocukken babamla gezmelere gittiklerinde dönüşte *onun* beni uyandırmasını istediğim gibi. İlk kez mi düşünüyorum bunu? İlk kez mi bilincine varıyorum? Hayır. Yıllar yıllar önce, on yedi yaşında ilk kez serseriliğe çıkmış, önündeki gelecekten umutlu bir genç olarak eve

gece yarısından sonra ilk dönüşümden bu yana, hep gürültü etmemeye çalışarak anahtarımla kapıyı açtığımda duyduğum suçluluk ne? Gene ona bir şey getirmedim. O hiç unutmazdı oysa. Mutlaka bir şeyler bulup getirirdi her gittiği yerden – boyalı bir kürdan olsun. Bana bir şey getirdin mi, diye sormaz. Çocuk değil ya. Gözlerinden okurum, ama gözlerinden okurum suçluluğumu. 'İyi eğlendin mi?' diye sorar. 'Bunca geç kaldığına değdi mi bari?' Sinirimi yutkunur dururum. Kızacak ne var? Kötü bir niyeti yok ki. Ben de aynı sorularla beklemez miydim onu? Eğleniyor mu? Gülüyor mu? Dans ediyor mu? Beni düşünüyor mu? Ben uyumadan gelecek mi? Evde olduğum geceler gezmeye gitmese, beni yalnız bırakmasa olmaz mı? Gün gelip de büyüdüğümde geceleri birlikte gezeceğimizi düşlemiştim. Ya da, geç kalıp onu bekletebileceğimi bile, kim bilir? Ne korkunç şey çocukluk düşlerinin aynen gerçekleşmesi! Annemin her an benimle meşgul olması, benden başka bir şey düşünmemesi, durmadan çevremde dönmesi, tüm yaşamını bana adaması... Daha ne isterdim küçükken? Şimdi beni bunaltan, yıllardır bunaltıp duran bu ilgiden kurtulmak için neler neler vermeye hazırım oysa.

İyice yaşlandığımdan beri biraz rahatladım sayılır. Hiç olmazsa tepsinin içinde bir bardak ılık sütle beklemiyor. Ne işkenceydi o sütleri içmek. Midem bulanır da bulanır. O, görevini yerine getirmişliğin keyfi içinde gidip yattıktan sonra kalkıp kusmak... Her seferinde, ***her*** seferinde. 'Anne, yapma şunu işte, istemiyorum. Sevmiyorum sütü. Dokunuyor, diyorum sana.' 'Aaa, dokunur mu hiç? Bilakis içkinin zehrini alır.' Hay süte de zehire de! Yüreğimde kabaran kızgınlık oransız, biliyorum, ama elimde değil. Avaz avaz bağırmak geliyor içimden. Bağırmıyorum elbet. Susuyorum susmasına ya, boğulduğumu duyuyorum. Hiçbir gecem yalnızca benim olmayacak mı? Neyse ki süt faslı sona erdi birkaç yıldır. Koltuğunda uyuyakalıyor, gelip uyandırdığımda kalkıp hazırlayacak hali olmuyor. 'Geldin mi benim oğlum? İyisin ya benim oğlum...' ***Benim oğlum...*** Bir vakitler nasıl da içimi titretirdi bu iki sözcük. Şimdi dişlerimi sıkıyorum.

Artık geceleri geç gelme olanağım da yok ki... Rus lokantasında ancak dokuz buçuk, bilemedin ona dek oyalanabiliyorum. Ondan sonra zorunlu olarak ev ve annemin dırdırı. Dırdır olsun diye de yapmaz. Hep benden, sözde iyiliğimden konuşur. Dayanıklılı-

ğın da bir sınırı var ama. Neden sabrım öyle birdenbire taştı o son gece? Yıllar yılı içime attığım öfkeyi neden öyle deli gibi kusuverdim? Söyleniyordu evet... Nelerden söz açtığını bile unutmuşum. Ha, evet... Hatçanımın oğlu Özcan... Kaç kez dinlediğim öykü... Vaktiyle aşçı olarak çalışmıştı bizde bu Hatçanım. Savaş sırasında babamın işleri bozulduğunda çıkarmak zorunda kalmıştık. On yıl mı oluyor, daha mı çok, bir gün çıkagelmiş eski hanımının hatırını sormaya. O da iyice yaşlanmış, çalışmıyormuş artık. Zaten çalışmasına da gerek yokmuş. O gün bugündür üç-beş ayda bir uğrayıp 'yokluyor' annemi, hep eskisi kadar saygı göstererek. Olur a, bana ne? Nesi var bunun beni ilgilendirecek? Akşamları uzun uzun anlatacak? Başlangıçta pek anlatmazdı zaten. Başka konular mı vardı konuşabileceğimiz, Özcan mı bunca zengin olmamıştı? Sonra sonra, o uğursuz kadın ne zaman uğrayacak olsa günlerce Özcan lafi dinlemekten hafakanlar boğuyor. 'Aklın, havsalan alıyor mu? Almanya'ya ihracat yapıyormuş! Tonlarla parası var o sümüklü oğlanın... Sen de hatırlarsın ne meymenetsiz şeydi, bayramlarda el öpmeye getirirdi. Bir keresinde baban bir lira verdiğinde sahici mi bu diye sormuştu. Şimdi milyonlarla oynuyormuş. Beyefendi olmuş da arabalarda geziyormuş. Gene de anası hizmetçi kılıklı, o başka. Hey Allahım, sen bilirsin! O çarpık oğlan milyoner olsun... Senin eskilerini verirdim yalınayak başı kabak gezmesin diye. Yanımda çalışanlara hep iyi davranmışımdır ben. Eee, onlar da insan. Biz büyüklerimizden öyle gördük. İnsan insana insanca davranmalı. Gene bile, bugün bile, eski alışkanlık tabii, her gelişinde elli lira, yüz lira sıkıştırıyorum Hatçanımın eline. Oğlu olacak topumuzu alıp satacak güçte, ama anasına harçlık vermiyormuş. Hep şikâyet edip duruyor kadıncağız. Arabası varmış da kendi kullanmıyormuş, şoför tutmuş! Ne dersin buna? Onca zenginlik de bir otomobilimiz olmadı. O zamanlar en varlıklılar arasında bile parmakla gösterilirdi hususisi olanlar... Sonra, harp sırasında çoğaldı. Biz de yakında alırız zannediyordum. Halbuki tersi oldu. Eee, dünya bu. Düşmez kalkmaz bir Allah. O saltanatımız nerede şimdi? Rüya gibi hatırlıyorum. Sen de hatırlar mısın, ne şahane incilerim vardı? Nelerim yoktu ki?.. Şimdi biz sürünelim, elin sümüklü oğlu... Hep babanın beceriksizliği yüzünden. Sen de ona çekmişsin işte. Bir baltaya sap olamadın bu yaşa geldin...' 'Tamam anne, yeter. Çok konuştun artık.' 'Yalan mı söylüyorum? Ağzımdan çıkanın bir

kelimesi yalan mı? Herkes yüz binler vururken o mevcut olanı kaybetti. Hiçbir eksiğimiz yokken ele güne muhtaç hale geldik. Unutabilir miyim o günleri? Çektiklerimi? Rahmetli elde avuçta ne varsa saçtı savurdu, perişan etti bizi.' 'Sen de genç yaşta öldürdün adamı!' 'Ne? Ne dedin? Neler söylüyorsun?'

Sahi neler söylüyorum, neden söylüyorum bunca yıldan sonra? Üstelik dediklerimi daha önce bir tek kez olsun düşünmüş değilim. Doğal bir olay olarak benimsemiştim babamın ölümünü başından beri. Annemin yüzünden öldüğüne şimdi, söylerken bile, inanıyor muyum ki? Ama tutamıyorum kendimi nedense, barajı yıkmış sel suları gibi akıyor ağzımdan sözcükler. 'Tabii ya... Ne diye ellisine varmadan göçtü adamcağız? Hep senin dırdırın yüzünden. Dır dır dır, para para para, şimdi de Özcan Özcan Özcan! Başka bir şey bilmez misin?' 'Ben... Babanı öldürmek, ha? Allahım aklımı koru. Bunları da mı işitecektim? Ben ki dünyada babandan çok kimseyi sevmedim. Öldüğünde aylarca, yıllarca gözümün yaşı dinmedi. Ben ha? Bir daha erkek yüzüne bakmadım. Gençtim, güzeldim, onca adam düştü peşime de babanın hatırasına hürmetten...' 'Eeee, iyi ya, sen de orospuluğu becerememişsin işte, bize ne diye kızıyorsun –babamla bana namussuzluğu beceremedik diye?' 'Ne? Ne? Ne? Şimdi de... inanamıyorum... şimdi de orospu mu dedin? Allahım, ölüyorum, dayanamayacağım!' 'Orospu demedim anne, ne münasebet! Kulak versene söylediğim lafa! Orospuluğu becerememişsin, dedim... Yani, gençliğini, güzelliğini kullanıp yeniden zengin bir adam bulacağına...' 'Ben! Orospu, ha? Hem de beceriksiz bir orospu!' 'Anne, o anlamda değil. Yani, göze alamamışsın, işte–' 'Açlığı göze aldım da şerefimle yaşadım! Lakin oğlum bana orospu diyor! Buna tahammül edemem! Canıma kıyarım daha iyi!' 'Hayır, öyle bir şey demedim! Beynin mi sulanıyor ne? Zengin olmak orospuluk işidir, namussuzluk işidir diyorum sana! Biz böyle bir şeyi göze alacak insanlardan değiliz, hiçbir zaman olmadık, diyorum. Namusuyla milyoner olmuş bir tek adam göster bana, elini öpeyim! Kendi yapamadığın işi babamdan, benden ne diye bekliyorsun, diyorum, anlamıyor musun? Hatçanımın oğlu Özcan zengin olmuş! Olur elbet. Ama ben... Babam... Nasıl böyle bir şey beklersin bizden? Unuttun mu, Paris düştü diye ağlamıştı! Bu adam Almanlar'la ticaret yapacak, savaştan milyon vuracak, ha? Hiç mi anlamadın sen, sevdiğini söylediğin kocanı?' 'Orospu... Evladımın bana layık gördüğü kelime bu, ha? Bunca yı-

lımı uğruna feda ettiğim oğlum... öz oğlum orospu dedi bana...' 'Demedim be, demedim! Ne laf anlamaz kadınsın! Ömründe bir kez olsun *dinle*!? 'Neyi dinleyeyim? Duyacağımı duydum ben!' 'Hey Tanrım, sen bana yardım et! Senden söz etmiyoruz, Özcan'dan söz ediyoruz!' 'Özcan da kim?' 'Hatçanımın zengin oğlu! Hani dilinden düşürmediğin! Hani o zengin oldu diye babamla beni suçladığın! Bu bizim kişisel suçumuz değil, anne, Türkiye'nin öyküsü! Anladın mı? Özcan gibilerin milyoner olması, biz gibilerin yoksul düşmesi... Türkiye'nin öyküsü bu!' 'Öykü möykü ne demek bilmiyorum ben. Bildiğim, öz oğlum bana orospu muamelesi yapıyor. *Benim* oğlum! Tahammül edemem bu hakarete. Canıma kıyacağım.' 'Otur yerine, Allah aşkına, anne, saçmalama.' 'Saçma mı değil mi, görürsün. Orospuyum, ha? Babanı öldürdüm, ha? Şimdi de kendimi öldüreyim de gör!' 'Otur yerine diyorum...'

'Ömrümü uğruna feda ettiğim oğlum... Atacağım kendimi aşağı, gör bak...' 'Anne dur! Dur, diyorum, deli misin? Anneee! Yeter bee!' Sancı.

Sancı. Sancı. Sancı.

"Doktor bey, bir şey oldu galiba. Gene fenalaştı."

"Ne? Allahallah?"

"Elektroya bakın, nasıl bozuldu..."

"Allahallah, ne oldu birdenbire?"

Okulun bahçesinde ne güzel çiçekler var. Bir demet toplayıp anneme götürsem diyorum. Çiçekleri çok sever annem. Evin içini çiçeklerle doldurur hep. Ya kendisi getirtir ya birileri gönderir. Bir kez de ben götürsem. Çiçek koparmak yasak. Gene de sabah erkenden kalkıyorum, kimse uyanmadan. Yakalanma korkusuyla yolarcasına topladığım çiçekleri bir kâğıda sarıp sıranın içinde saklıyorum öğlene dek. Öğlende annem beni almaya geldiğinde vereceğim. Küçücük çocukları da, onları almaya gelen kadın erkek herkesi de döndürüp döndürüp baktıran güzelliğiyle bahçede ağır ağır bana doğru ilerlerken koşup hemen sunmak istiyorum demetimi. Ama gelişini uzaktan izlemek, görünümünü yavaş yavaş içime sindirmek daha iyi. Sonra çiçekleri herkesin içinde göstermek olmaz. Ancak okuldan epeyce uzaklaştıktan sonra göze alabiliyorum kâğıdı açmayı. Hepsi solmuş, boyunları bükülmüş. Ne çabuk! Çiçeklerin dalında sevilmesi gerektiğinden söz ediyor annem, yolunmuş bir çiçeğin bıçaklanmış bir insana benzediğinden. Peki öy-

leyse, evdeki vazoları dolduran çiçekler hep ölmüş insanlar mı? 'Ne güzel kokuyor bunlar,' diye yüzünü gömdüğü karanfil demetleri? Artık kokulu karanfil kalmadı...

"Ne diyor?"

"Anlayamadım. Karanfille ilgili bir şey galiba..."

"Açılıyor."

Açıyorum gözlerimi... gözlerimi... Ne kadar aydınlık... Ne kadar çok çiçek var...

"Ne oldu birden? Korkuttunuz bizi."

Kaldırın, götürün çevremdeki ölüleri. Bütün bu bıçaklanmış insanları görmek istemiyorum.

"Bakın, hiçbir şeye heyecanlanmak yok. Tam toparlandınız derken... Ziyaretçilere bile izin verecektim bugün... Diazeme bir süre daha devam etmemiz gerekecek. Kapıyı aşındıran güzel hanımları alamayacağız içeri."

Güzel hanımlar? Kim bu güzel hanımlar? Annem? Gelmiş olamaz. Gülsevil? Onun benden iki karış uzun boylu, geniş omuzlu, erkeksi iriyarılığını kimse 'güzel hanım' olarak niteleyemez. Öyleyse kim aşındırmış olabilir hastane kapısını? Alay mı ediyorlar benimle? Kim donattı odamı çiçeklerle? Hayganuş? Başıma geleni duymuş olsa bile –ne geldiyse başıma– evinden çıkıp, bir çiçekçiye uğrayıp, hastaneye dek gelip... olası değil.

Sormaya korkuyorum, gene de soruyorum. Sağlığım hakkında bilgi istemekten daha kolay.

"Güzel hanımlar mı? Ne diyorsunuz, doktor bey? Kim onlar?"

"Valla bilmem. Ama beni merak eden bunca güzel kadın olsaydı işi gücü bırakır, sabahtan akşama kadar yatağa serilirdim!"

Gelip giden 'güzel hanım'ların hiçbiriyle *birlikte* yatağa serilmediğimi, serilemeyeceğimi bildiğini anıştıran çarpık bir gülüş ekliyor sözlerine başucumda duran, sağlığıma kavuşmamdan sorumlu olan sayın bay hekim. Ne haksız, ne sorumsuz, ne kendini bilmez bir gülmek bu, beni konu edip onu eğlendiren? Kim oluyor benim güzel hanımlarıma dil uzatacak? Ve benim güzel hanımlarım kim?

"Kapıdaki Hasan Efendi bile diyordu, bu kadar çok kadın ziyaretçisi olanı görmedim diye..."

Söze karışan Asuman'dan başkası değil. Nasıl gösteriyor heki-

min yanında bu ataklığı?

Ne kendimi daha uzun süre kandırmaya çalışmakta anlam var, ne de bu insanlar için işin esrarını uzatmakta. Zaten biliyorlardır elbette.

"...İş... çalışma arkadaşlarım, herhalde..." diyorum.

Başka kim olabilir? Kalabalık dediklerine göre yalnızca benim servistekiler değil, başkaları da gelmiş olmalı. Bankadaki 'güzel hanımlar' pek severler beni.

"Çok zevkli bir işiniz var, desenize. Sizi yormayacaklarını, heyecanlandırmayacaklarını bilsem, birkaçının içeri girmesine izin veririm."

Yormaktan, heyecanlandırmaktan ne anlıyorsunuz acaba, doktor bey – Ömrüm onlarla geçti.

"Gene de yarını bekleyelim. Bugün yalnızca ablanızla görüşün."

"Aman aman, duymasın..."

Gülüyorum. Asuman kıkırdıyor. Doktor Bey bir şey anlamıyor.

"Aslolan yorulmamak, tamam mı?"

Boynunu yana kırarak parmağını sallıyor hekim, bir çocukla konuşurcasına.

"Tamam," diyorum, havasına uyduğumu sanarak.

Bir an duraklıyor odanın kapısında. Şaşkın mı, bozuk mu, kaşlarını çatacak gibi yapıyor. Sonra yüzünden her türlü anlamı silerek arkasını dönüyor, çıkıyor.

Ayrımına varmadan kırıttım mı acaba?

Kırıttığımı hiç bilmezdim. 'Kadın gibi kırıtıyor. O biçim mi acaba?', 'Yok canım, öyle olsa şimdiye kadar dedikodusu çıkardı. Nazik olduğu için yapıyor. Tavrı öyle, yani. Çok iyi adam aslında. Şirin...' 'Cimcirik...' Konuşanlar Gülen Hanım ile Meral Hanım; odadan çıktıktan sonra bir şey unuttuğum için yeniden kapıya geldiğimi duymamışlar. Unuttuğum şeyi biraz sonra odacıyla istetmek üzere uzaklaşıyorum oradan. Kırıtmak. Cimcirik... En çapkın sandığım bakışlarıma en çapkınca kırıtarak karşılık verenlerden biridir bunları söyleyen Gülen Hanım. İzin istemek için masamın kıyısına iliştiğinde elime uzanacağını bile sandığım kimi kez. Demek o değil ben kırıtıyormuşum. Ve de cimcirik... Evet, kısa boylu olduğum, yürürken yaylandığım, konuşurken çok el kol oynattığım doğru. Gene de kırk yıl düşünsem aklıma gelmeyecek bir niteleme

bu... cimcirik. İyi ki Gülen Hanım konusunda fazla hayal kurmamışım... Kurmadım mı oysa? Az değil... birçoklarından fazla hatta. Neyse ki canımı çok sıkacak kadar değil. Canım çok sıkılmasın diye önceden önlem alırım hep, hayal kurarken bile... Bunca yıldır –neredeyse otuz yıl... galiba tam da otuz yıl... yoksa yirmi dokuz mu?– yüzlerce genç kız geldi geçti yaşamımdan – yani, servisimden. Bunların yarısı değilse bile yarısına yakını gündüz ve gece düşlerime girip çıkmıştır; hiçbiri düş kırıklığına uğratmamıştır beni, canımı fazla sıkmamıştır. Düş kurarken temkinli davranırım – hiçbirinin gerçekleşmeyeceğini bilmeme karşın. Gerçekleştirmeye çabalamadım ki hiç... Kimi kez sonuca varmak bir el uzatmaya kalmışken çektim elimi. Gerçekleştirmek istemedim de ondan belki. Ya da mutlaka. Gerçekleşmesini istediğim düşler çocuklukta kaldı. Taa o zaman öğrendim düş dediğinin gerçek olamayacağını. İkisini de bilerek ayırmak gerek. Hakkında hiç düş kurmadığım, gerçekte bile hemen hemen hiç aklımdan geçirmediğim Hayganuş'a nasıl sarılıverdimse bir akşam, başka gerçek kadınlara da sarıldım. Hiçbirine onun kadar uzun süreli değil, o başka... Bir ya da iki seferlik ya da para karşılığı...

Bir tek Nermin Hanım vardı altı aydan çok süren. Bankaya ilk girdiğim yıllarda. Baş tercüman oydu, iki dil bildiği, kıdemli olduğu için. Servis de şimdiki gibi büyük, kalabalık değildi. Almancacı Hasan Bey, bir de ben... Hepsi hepsi üç kişi... Nermin Hanım emekli olduğunda Hasan Bey'in şef olması gerekirdi, ama ben torpilliydim babamın sınıf arkadaşı olan Genel Müdürden dolayı. Bir de , o ara Almanca önemli bir dil değildi galiba...

Nermin Hanım'a da önceden hiç düşünmeden, tasarlamadan sarılıvermiştim, bir akşamüstü serviste yalnız kaldığımızda, arkasından. Onun üst dudağında kara tüyler yoktu, ama şef koltuğuna sığmayan akla uzak büyüklükte kalçaları, çok kalın bacakları vardı. Ben çok gençtim, o birkaç yıl önce kocasını gömmüş, iki kızını da evlendirmiş bir duldu. Köklü, ama yoksullaşmış bir ailenin kızıydı. Annem koleje gitmiş olsa sınıf arkadaşı olabilirlerdi. Hiçbir şaşkınlık göstermedi ona sarıldığımda. Yalnız işyerinde –onun deyimiyle 'dairede'– böyle şeyler yapmamamı söyleyerek evine çağırdı. Altı ay boyunca haftada bir, kimi kez iki gittim. Sonra bir akşam, tam kapısına varmışken içeri girmekten vazgeçiverdim. Nedenini bugün sorsalar bilemem. O da hiç sormadı zaten. Ne beni beklediği-

nin ertesi günü, ne de başka bir zaman bir şey dedi bu konuda. Emekliliğine dek geçen yıllar boyunca iş dışında hiçbir konuda konuşmadı benimle. Soru sorsaydı, üstüme düşseydi, ille de gel deseydi, giderdim gene belki. Belki de gitmezdim. Uzun uzun düşünmemişimdir bunu, tıpkı Hayganuş, 'Artık gelmeyiniz,' dediğinde düşünmediğim gibi. Gerçekler üstünde fazla düşünmemeyi de çocukluğum babamın ölümüyle sona erdiğinde öğrenmiştim herhalde. O gün bu gündür, gerçek olanı didiklemeyi gereksiz bularak gerçekleşmeyeceğini bildiğim düşler kurmayı yeğledim. Korkusuz, tehlikesiz, rahat bir yaşam...

Birkaç kez olmadı değil... Bir adım daha atsam –düşümde ya gerçekte– bir olasılığı sonuna dek kurcalasam diye düşündüğüm. Ama hayır, olamazdı. Kızların hiçbiri annem kadar güzel değildi ve de olamazdı. Bunu akıldan çıkarmadığım, atılabilecek gibi görünen adımları atmadığım iyi oldu. Düş kırıklıklarından korundum. Çünkü olmayacak şeyler var dünyada. Bunun bilincinde yaşamak gerekli. 'Cimcirik' sözcüğünü işitmeden de bilincindeydim bunun. Hiç gülünç duruma düşmedim bu yüzden. Rezil olabilirdim dikkatli davranmasaydım. Olmadım.

Çirkin bir adam değilim gerçi. Evet, boyum kısa, ama yüzümün güzel olduğunu pek çok kişi söylemiştir. Sözüm sohbetim de yerinde, espriliyim hatta, kolay güldürürüm insanları; 'hoş adam' derler, 'ömür... şirin...' Ama günün birinde birinin çıkıp da 'cimcirik' diyebileceğini hiç unutmamalı – her ne kadar ilk duyduğunda biraz bozuluyorsa da insan, önceden hazırlıklı olmakta yarar var... Nice kendini bilmez adam bilirim, boyuna bosuna bakmadan, iki kelimeyi bir araya getiremezken karı kız peşinde koşar. Servisimde çalışan kızların bu tiplerden yakındıklarını çok duymuşumdur. Her an *en garde* olacaksın, karşındaki kadın olsun erkek olsun... Ancak başkalarıyla yakın ilişkiye girişmemekle koruyabiliyor insan kişiliğini, kötü durumlara düşmekten kurtulabiliyor. Sevilip sayılıyor çevresinde – benim gibi. Beni tanıyanların hepsi sever, hiç düşmanım yoktur diyebilirim. Bir kere nezaketi elden bıraktığımı hiç gören olmamıştır. 'Hanım'sız, 'bey'siz, 'siz'siz hiç konuşmam. Herkese eşit davranırım. Çalışmaksa, kimseye bir başkasından fazla iş yüklemem. Dalga geçmekse, göze batmayacak ölçüde herkesin dalga geçmesine izin veririm. Servisimde çalışan kızlar aklı başında, okumuş, görgülü kişiler olmuştur hep. Hepsi ya

bir kolej ya da yabancı lise mezunu. Koca buluncaya dek vakit geçirmek için ya da buldukları koca ailelerinden alıştıkları varlık düzeyinde olmadığından çocuk doğuruncaya dek, yani evlilik bütçesine yardımcı olmak için, geçici olarak, kazandıkları parayı her şeyden çok giyim kuşama harcamak üzere çalışırlar. Bir-iki yıldan fazla kalanına rastlamadım. Haa, Nurten Hanım var, doğru ya... Onuncu yılını tamamladı o galiba. Evde kaldı yazık... Boyanma, süslenme yarışında en gençlerden bile öndedir, ama beceriksiz her halde.

Hiç kimseyle yüz göz olmadım. Düşlerime en çok girenlerle bile –hatta en çok onlarla– mesafeyi korudum. İyi niyetli ve içten davranmak, ama mesafeyi korumak... Hayatta başarının sırrı bu! Erkeklerle de aynı şey söz konusu. Üstün olsun, altın olsun, öyle birlikte kafa çekmeler, çapkınlığa çıkmalar yok... Mesafe...

Pek az erkek çalışmıştır yanımda. Serseri takımıdır genellikle, okuyamadıkları, bir baltaya sap olamadıkları için aile zoruyla bankaya yerleştirilen, birkaç ayda kaçan cinsinden... Kızlar gibi, onların da gerçek bir gereksinmesi yoktur çalışmaya – erkek oldukları için bir iş tutmaya zorunlu olmaktan başka. Ama kızların onda biri kadar çalışmazlar, o başka... Bir tane ciddi çalışan çıktı; o da benim gibi, babası erken öldüğü için üniversiteye gidememiş... Rıfat Bey bu yüzden dünyaya küstür biraz, arada aksilikler yapmaya kalkar, ama gene de iyi geçiniriz. Herkesle iyi geçinirim ben. Kimseyi incitmemeye dikkat ederim. Bir tek kişiyi incittim elli yılda. Yakından ilişkim olan tek kişiyi. Ve de hastanelik oldum. Doğru bildiğim ilkelerin gerçekten ne denli doğru, durup dururken parlamanın ne denli yanlış olduğunu kanıtladı bu da...

Ne diye bağırdım anneme sanki? Ne vardı üstüne üstüne gidecek? Yetmişini aşmış zavallı bir ihtiyar hırpalanır mı? O da beni hırpalamadı mı sanki? Hayır. Bilerek, isteyerek yapmadı beni kızdıran yaptıklarını... Tek suçu... o bile değil... nasıl suçlanabilir? Kurduğum düşlerden haberi var mıydı? Kurduğum düşlerin sorumlusu değil ki, yıkılmalarının sorumlusu olsun... Sevdiğim, her dediğine, her yaptığına, her şeyine inandığım kadın olmaktan çıktıysa yavaş yavaş, üstelik şişmanlayıp çirkinleştiyse, yetmişine varıp bunamaya yüz tuttuysa, zaten başından beri başka birini seviyorduysa... ne suçu var?

O dünya güzeli annem nereye gitti? Her gittiği yerden bana bir şey getirirdi...

Eşyalarımız satılıyor. Hepsi gidecek. Bomboş kalacak evimiz. Halılar, avizeler, gümüşler. Yemek odası. Misafir odası. Her şey... Pencerelerdeki perdelere kadar. Bakmaya gelenlerin peşi sıra dolaşıyorum odaları kimi kez, annemin yanında dikilmemem gerektiğini anladıkça –ya da bu bana söylendikçe. Yaşantımın bir parçası olan, ama çoğu kez varlığından haberim olmamış, dikkatimi çekmemiş nesneleri ellerine alıp –ya da çevrelerinde dolanıp– alçak sesle konuşmalarına, fiyat biçmelerine bakıyorum. Benden bir şeyler koparıp götüreceklerini düşünmüyorum da evin boşalacağını düşünüyorum. Aldırmıyorum gerçekten, onca sevdiğim evin dağılıp gitmesine. Babam ölmüş olsa bile yaşamın süreceğinden kuşkum yok. Önemli olan yaşamımızı her zamanki eşyalarımızla sürdürmek değil ki. Önemli olan annemin yüzünün yeniden gülmesi. İkimiz arasındaki ilişkinin her zamanki gibi sürüp gitmesi...

Yatak odası takımıyla babamın çalışma masasını satmayacağını söylüyor annem. Seviniyorum buna. Annemin ağlamasından başka hiçbir şeye üzülmedim, bisikletimden seve seve vazgeçtim bu büyük felaket sırasında, ama yatak odası takımının da gideceğini düşündükçe arada bir yüreğim sızlıyordu. Pazar sabahları koşturarak gittiğim oda kapısından yaylanarak içine atlamaya bayıldığım o koskoca karyola... Üç kişinin –biri, ***ortadaki***, ben elbet– rahat rahat sığabileceğini bıkıp usanmadan yinelediğim bitmez tükenmez bir karyola... Karşısında annemin saatlerce süslendiği, benim onu saatlerce seyretmeye doyamadığım, aynalı masa... Bunları yitirmek istemiyorum. Feda edecek birkaç bisiklet olsaydı uğurlarına, hiç düşünmezdim. Selahattin Bey dedikleri alıcı 'Venedik takımı' olarak kısaca adlandırdığı bu sevgili yatak odasını istiyor oysa. Önerdiği fiyatın iyi olduğu Yusuf Amca'mın yüzünden belli. Annem 'olmaz' diye başını sallayınca çok direnmiyor adam. 'Satmayacaksanız başka. Satmayınız,' diyor. 'O zaman sedef takımı alırım.' 'Olmaz,' diyor annem, 'Onu da satmayacağım.' 'Siz bilirsiniz,' diyor adam. Gitti gidecek. Yusuf Amca karışıyor söze. İkisinden birinin gözden çıkarılması gerek. Sedef kakmalı takım dedikleri babamın çalışma odasında duran masa, masanın gerisinde duran yüksek arkalıklı koltukla masanın önünde duran iki yuvarlak oturmalıklı koltuk. Babamın bu sözde çalışma masasında çalıştığını hiç görmemiştim. Kimi akşamlar eve geldiğinde bir yere gitmeden önce ya da yemek odasında sofranın hazır olmasını beklerken otururdu orada yalnızca.

Belki gecenin geç saatlerinde, ben yattıktan sonra çalışıyordu ya da hafta içinde ben okuldayken, bilmiyorum. Çalıştığını gözümle görmediğimden eminim yalnızca.

Yusuf Amca iki takımdan birinin ille de satılması gerektiğini söyleyince annemin ağlaması çoğalıyor. Yatak odasından, o güzel aynadan, o geniş karyoladan vazgeçemeyeceğinden kuşkum yok. Yusuf Amca'nın da, Selahattin Bey'in de yok. Sedefli takımın fiyatı ötekinin neredeyse iki katı. 'Allahım, Yarabbim, bu da mı gelecekti başıma,' diye yüzünü kapattığı iki elinin parmakları arasından konuşuyor annem. Sonra birden çekiyor ellerini, dizlerinin üstüne kenetliyor. Başını dikleştirip gözkapaklarını kırpıştırıyor yaşları yok etmek için... 'Madem öyle... mecbursak...' Sesi düğüm düğüm, ama hıçkırıkları dinmiş. 'Yatak odası...' Biliyordum, biliyordum o güzel odaya kıyamayacağını... Ölünceye dek birlikte yatacağız orada, aynaya birlikte bakacağız... '...satılsın bari.' Tanrım, ne diyor bu kadın? Yanlış mı duydum? 'Somyada da yatarım, ne yapayım... alışırım herhalde...' İnanamıyorum dediklerine. Yusuf Amca da şaşkın bakıyor. Selahattin Bey boğazını temizliyor, 'Anlaştık öyleyse.' Bütün bu sesleri çook uzaktan duyuyormuş gibi uğulduyor kulaklarım. Anne, ne yapıyorsun, karyolamızı satamazsın, aynamızı satamazsın, diye haykırmak istiyorum. Susuyorum. 'Ötekisi daha çok para getirirdi,' diyor Yusuf Amca. 'Aç kalırım da Sermet'in masasını, koltuğunu satmam!' diyor annem. Ağlamaya başlıyorum. Herkes dönüp bana bakıyor. Birkaç gün sonra 'Venedik takım' çeşitli parçalara bölünüp hamallar sırtında evden dışarı taşındığında gözyaşlarımı banyoya kaçıracağım.

Başımıza bunca felaketi getiren babamı benden daha çok sevdiğini anladım. Hem de ona tümüyle sahip olduğuma inandığım anda.

"Uyuyor mu gene?"

Her türlü uykuyu –ilaçlarla zorlanmışını bile– yırtabilecek bir ses bu. Cehenneme gitmiş olsam tanırım Gülsevil'in konuşma adına çıkardığı gürültülü cızırtıyı.

"Açılmıştır belki. Ya da birazdan açılır. Epeydir uyuyor."

İnat olsun diye açmayacağım gözlerimi. Beklesin bakalım – beklerse eğer... O zaman annemle ilgili gerçek haberleri kimden öğreneceğim?

"Sen misin, Gülsevil?"

"Benim ya... Kendine geldin mi sonunda?"

"Öyle görünüyor."

"Hadi geçmiş olsun."

Küt diye oturuyor ayakucuma, tir tir titretiyor hasta yatağını.

"İyisin bakıyorum. Amma da korkuttun durup dururken."

Koca çantasının içine uzanıyor bunları söylerken. Bir çiçek olsun getirmemiş. Belki de kolonya falan çıkaracaktır.

"Fazla yorulmaması gerek. Ancak birkaç dakika," diyor onunla birlikte girmiş, şimdi çıkmaya hazırlanan kızcağız.

Asuman değil bu. Galiba yeniyetme bir hemşire.

Gülsevil şöyle baştan aşağı bir süzüyor onu, karşılık vermiyor. İnsanları böyle bir bakışla, ayağının altında böcek ezer gibi ezivermesini nereden öğrenmiştir, hiç bilemem. İkimizin aynı aileden yetiştiğine bin tanık ister. Hemşire kızın olduğu yerde duraklamasına aldırış etmeden dönüyor bana yeniden, bir yandan da elindeki paketten sigara çıkarmakla meşgul. Çantada aradığı oymuş.

"Kaç gündür bir buraya, bir annemin yanına koşmaktan canım çıktı, inan ki! Siz ikiniz de ayaklanınca *ben* düşeceğim yatağa mutlaka. Hep öyledir zaten. Hasta olan değil, hastaya bakan cartayı çeker..."

"Annem de yatıyor mu?"

"Yatıyor," diyor derin bir iç çekişle sigarasının dumanını yüzüme yüzüme üfleyerek. "Bir şeyi yok aslında, istese kalkar tabii. Ama bilirsin, hoşuna gider nazlanmak."

Yüzünü buruşturuyor. Daha da çirkinleşiyor çizgileri eğri büğrüleşince böyle. Gerçekten de olduğundan yaşlı gözüküyor. Benden üç yaş ufak olmasına karşın ablam sanmaları olağan mı bilmem, ama karşımdaki kadın bayağ geçkin, turuncuya yakın bir kızıla boyalı saçları ve mavi gözkapaklarına karşın. Ömrünün hiçbir döneminde güzel olmamıştır –hiçbir bakımdan anneme çekmemiş– ama gençliğinde böyle iriyarı şişman değil, ince uzundu en azından. Göz alıcı –bana sorarsanız göze batıcı– bir görünümü vardı. Neden bu kadar çabuk yıprandığı anlaşılır gibi değil. Kocasının hali vakti yerinde oysa. İlkinin de öyleydi. Belki iki koca ve iki çocuk –ikinciler kırkından sonra edinilmiş– yıpratmıştır onu. Hayatın acı ve tatlı yanları... Benim yaşımı göstermememin nedeni ise gene hayatın acı ve tatlı yanları... İlahi Hermine Hanım, nereden geldi aklıma birden?

İçerideki odadaki varlığını hep bilirdim, ama dört yıl içinde bir tek kez gördüm onu. Gece gitmelerimden birinde değil. (Geceleri ben geleceğim zaman Hayganuş'un annesini odasına kilitlediğini bile aklımdan geçirmişimdir.) Selmin'i dersten almaya uğradığımda bir akşamüstü. Kapıyı o açmıştı nedense. Ufacık tefecik bir kadın, ak saçlarının dağınıklığı insana olağan gelen. Piyanolu oda da öğrenci varken oturma –ya da bekleme– yeri olarak kullanılan karanlık yemek odasına aldığında beni, cici kız olması tembihlenmiş ve denileni yapmazsa dayak yiyeceğini bilen bir çocuk gibi uslu uslu oturmuştu karşımda. Bense, nedense ağır işittiğine inandığım bu kadınla konuşmak yerine durmadan sırıtıyor, başımı sallıyordum.

Konuştuğunda sağırlara özgü ölçüsüz bir ses çıkarmadı oysa. Buzlu camlı kapının ardından gelen tıngırtıları eliyle işaret ederek, 'Güzel çaloor,' dedi. 'Evladınızdır?' 'Hayır, yeğenim.' 'Pardon?' 'Kız kardeşimin kızı.' 'Zoo? İyi çalor.' Müşterileri yitirmemek için böyle söylemesi gerekti herhalde. İçeriden gelen seslerin güzel ya da çirkin bir yanı yoktu. 'Sizin evladınız yoktur?' 'Yok.' 'Hiç olmadı?' 'Evli değilim.' 'Evli değilsiniz? Hiç evlenmediniz?' 'Hiç.' Ben yaşta hiç evlenmemiş bir adama ne diyeceğini bilemiyormuş gibi bir an şaşkın sustu. 'Güzeeel... Çok iyi.' Evlenmemişliğimi ayıpladığını ya da kadın olsun, erkek olsun evlenmemiş birinin eksiklikler taşıdığını bildiğini –belki Hayganuş geçmişti aklından– örtbas etmek için söylemişti bunu sanıyorum. Ağzından çıkan sözcüklerin duruma uygun düşmediğini, hatta yanlış düştüğünü de aynı anda kavramış olmalı ki, bunları dedikten sonra daha da şaşaladı. 'Yani... demek oloor ki...' Lafı kurtarma çabalarını, solmuş da olsa hâlâ maviliğini koruyan gözlerinde görüyorum. Gençliğinde güzel, canlar yakmış bir kadındı belli. 'Demek oloor ki, hayatın acı ve tatlı yanlarını... hiç tatmamışsınız...'

İlahi Hermine Hanım...

İşte hayatın acı ve tatlı yanlarını sözde tatmış, geçkin bir Gülsevil karşımda. Kalıptan çıkmışa benzeyen garip renkli saçlarını geriye atmak ister gibi, gereksiz yere –bir tek yapay bukle bile alnına düşmeyi göze alamamış, çünkü– başını arkaya sallayıp bir eliyle ensesini sıvazlayarak –kireçlenme ağrıları belki de– sigarasının dumanını yüzüme yüzüme üfleyip duruyor. Hayatın acı ve tatlı yanları

yüzünü çok çiziklememiş, ama –ya da şişmanlığı saklıyor çizgileri– iyice aşağı doğru çekmiş, sarkıtmış. Tuhaf, kim bilir kaç zamandır içmediğim halde canım sigara istemiyor. Kokusu hoşuma gitmiyor hatta. Bu arada kız kardeşimin anlattıklarının ucunu kaçırmışım.

"Genel Müdürden bile çiçek geldi. Ayrıca sekreterine telefon ettirip sağlığını sordurmuş. Her servis şefine yapmazlar."

Otuz yıllık mesleğimi –çevirmenlik meslek sayılmaz mı, yani?– kısaca 'servis şef'liği olarak nitelemesine sinirleniyorum. Bir kere genel müdürlükte en çok işi olan bölümdür bizimki. Herhangi bir banka servisi değil, 'Dış İlişkiler.' Genel Müdürle konuşmuşluğum bile var! Sonra, on iki kişi çalışıyor emrimde. Sonra, yıllardır bu işteyim ben, kaç genel müdür eskitmişim babamın dostu olan Recai Bey'den bu yana.

"Kendinden başka kimsenin adam yerine konulabileceğine inanmazsın sen de!"

Gülüyor. Yapay bir gülüşü var, kavga eden kadınların birbirlerine 'ha ha hahay' çekmeleri gibi.

"Ne kızıyorsun canım? Kötü bir şey mi dedik? Elbette ilgilenecekler, kaç yıldır çalışıyorsun orada."

Daha da sinirleniyorum nedense.

"Kaç yıldır çalıştığım için değil, ***ben*** olduğum için."

"İyi aman, iyi. Sinirlenme durup dururken. Bir âlem oldun valla, ağız açtırmıyorsun. Artık öyle zırt pırt sinirlenmek yok. Çok dikkat edeceksin. Enfarktüs bu. Kolay değil."

Enfarktüs... mü? Ne diyor bu kadın?

"Ne bakıyorsun öyle cin çarpmış gibi? Bilmiyor muydun? Söylemediler mi?"

Enfarktüs... İnanamıyorum. Olamaz.

"Heyecanlanmak, sinirlenmek yasak. Sigara, kahve yasak. Evdeki Neskafeyi aldım, bize götürdüm, dayanamayıp içmeyesin diye."

Enfarktüs... Babamın hastalığı.

Enfarktüs.

Ölüm.

"Yanında içmeseydim sigara keşke. Bu bile dokunur belki."

Sen defolup gitsene, Gülsevil. Her şeyden önce seni yasaklasalardı ya.

"İfrata kaçmamak üzere içki içebilirmişsin... Ama sen içmezsin zaten."

Bir de atlattın diyorlardı. Enfarktüs atlatılır mı?

"Buradan çıktıktan sonra bir süre evde dinleneceksin. Hemen işe başlamasına gerek yok, dediler bankadan. Rıfat Bey bakacakmış yerine."

Rıfat Bey... Onlar da biliyorlar enfarktüsün atlatılamayacağını elbet.

"Hiçbir şey demiyorsun. Yoruldun mu yoksa?"

"Eh, biraz."

Toparlanıyor, kalkıyor ayağa. Bir kez daha, deminkinden beter sarsıyor karyolamı. Sarsıntının deminkinden kötü olması, gerçeği bildiğimden mi?

"Daha fazla yormayayım bari. Yarın gelirim. Gelemezsem de merak etme. Bir de annemle uğraşıyorum, biliyorsun. Evin hayhuyu da cabası. Ağbin hastalanalı bizi iyice ihmal ettin deyip duruyor Faruk."

Sussa şu kadın. Sussa artık!

"Gelme tabii. Ne diye geleceksin? İyiyim."

İyiyim! Nasıl söylenebilir böyle bir söz? Nasıl çıkar benim gibi birinin ağzından artık? Söyledim ama, çıktı işte. Tüm sözcükler anlamsız değil mi?

"İşte. Ayarlayabilirsem gelirim. Yoksa öbür gün. Ben de bu arada yatağa düşmezsem tabii."

Ne kadar çok konuşuyorsun, Gülsevil! Git artık, git şuradan.

"İstediğin bir şey var mı? Getireyim mi bir şey?"

"İstemem!"

Sesimin alçak çıkmasına şaşıyorum. Bağırdım sanmıştım.

"İyi öyleyse. Hadi, hoşça kal."

Hoşça kal mı? Ben mi? Nasıl hoşça kalabilirim? *Her* söz mü anlamsız?

Eteğinin de ceketinin de arkası buruşmuş tayyörünü çekiştire çekiştire düzeltmeye çalışarak çıkıyor odadan. Ölüm haberini vermiş, görevini yerine getirdikten sonra başka günlük hınzırlıklara doğru yol alan bir çirkin zebani. Zebaninin güzeli var mıdır?

Ve enfarktüs. Nasıl olur? Neden olmasın? Daha sancıyı ilk duyduğumda neden anlayıvermedim hemen? Kriz geçirdiniz dediklerinde. Atlattınız, atlattınız dediklerinde atlattığım –yani, hiçbir zaman atlatamayacağım– şeyin enfarktüs olduğu neden aklıma gelmedi? Babam... Ben babamla bir miyim? Onun yaşına geldim bel-

ki, ama – yok, hayır, gelmedim, geçtim. Benden gençti öldüğünde, ellisine varmamıştı. Olsun. Olsun, gene de benzemiyorum ona. Bir kere bayağ göbeklenmişti son yıllarda, bense delikanlılığımdan bu yana bir kilo almadım. Kendimi bildim bileli sıskalığımdan yakınır annem, hâlâ yakınır. O, işleri bozulmuş, parasal sıkıntılara düşmüş bir tüccardı – dünyanın parasıyla oynamaya alışmışken cebindeki bozuklukları saymak zorunda kalan. Bense okulu –hayır, askerliğimi– bitirir bitirmez girdiğim işte otuz –hayır, yirmi dokuz– yıl kesintisiz çalışan, Fransızca'dan başka hemen hiçbir şey bilmeyen, ömrünü başkalarının yazdıklarını bir dilden ötekine aktarmakla geçiren bir sessiz banka memuruyum – on altı yıldır şef. Debdebe içinde yetişmiş, debdebe içinde yaşamaya alışkın, gençliğinde Parislerde fink atmış, otuz beşine vardığında İstanbul'un en güzel kızlarından –üstelik kendisinden on beş yaş küçük– birini almış, göbekli olsa da yakışıklı, boylu boslu, gür sesli bir adam. Birkaç göstermelik halının hiç durmadan solduğu, incelediği, birkaç parça kötü eşyanın yüksek tavanlı odaları yarıdan çok boş bıraktığı –sedef kakmalı takımın durduğu kapısı kapalı çalışma odası dışında– bir evde gençliğe adım atmış, Galatasaray'ı babasının arkadaşları aracılık ettiği için leyli meccani –hayır, parasız yatılı. Bugünün Türkçesini kullanmaya hep dikkat etmişimdir, özellikle çevirilerimde– bitirip, zorunlu askerliği de yalan yanlış yaptıktan sonra gene babasının dostları sayesinde yerleştirildiği bankadan dışarı adımını atmamış, yakışıklı da olsa ufak tefek, sessiz sedasız bir ben. Nasıl olur da aşağı yukarı aynı yaşlarda aynı hastalığa tutuluruz? Onu bir seferde götüren hastalık bana ikinci bir şans tanıdıysa ne anlama gelebilir bu ikinci şans? Ne kadar sürebilir? Sonra, neden? Neden? Hiçbir yanımız benzemiyor. Onun, boylu boslu yakışıklılığı Gülsevil'de iriyarı bir çirkinliğe dönüştüyse, annemin yürekler acısı, ince güzelliği beni dikkat çekmeyen bir cimciriğe çevirdiyse, sağlık durumlarımızın da aynı biçimde gelişmesi gerekmez miydi? Neden ben enfarktüs geçiriyorum da kızkardeşim elini kolunu sallayarak ortalıkta dolaşıyor, bin bir güçlükle bulabildiğim kahveyi çalıp gidiyor? Ben ki ömrümde bir tek kez sesimi yükseltmişim –ne vardı durup dururken anneme öyle bağıracak?– babam ki ne zaman aklına esse, kime olsa –annemden başka– bağırırdı. Annemden başka herkese, hiç düşünmeden. Kendi annesine bile. Yaşamımın en parlak gününü zehir edecekti neredeyse. Yaşa-

mımın en parlak günü mü? Nereden biliyordum öyle olacağını? Annemin tüm söz verişlerine karşın, tüm şaşaalı hazırlıklara karşın korkudan tir tir titremiyor muydum?

Ne kadar korkarsam korkayım, annemi utandırmayacağım. Gerçek bir erkek olduğumu göstereceğim ona. 'Canın yanacak elbette, ama o kadar olur,' diyor babam, 'dişini sıkacaksın artık.' 'Canım, az bir şey acıyacak tabii, ama hemen geçecek,' diyor annem. Şu sırada babamdan çok anneme inanmaktan yanayım, ama en ufak acıyı da büyütmeye kararlıyım, olayın küçümsenmemesi için. Acıyı büyütüp ne denli iyi dayandığımı göstermek. Ama acı gerçekten büyükse? Korkuyorum. Bahçe renkli ışıklarla donatılacakmış. Yüzlerce insan gelecekmiş, hepsi de hediyeler getirecekmiş. Ne oyuncaklar, neler neler. Tüm Japon Mağazası buraya taşınsa şaşmayacakmış annem. Sonra saatler, dolmakalemler. Kalemlerin hepsini birden vermeyecekmiş annem, 'Baştan söyleyeyim, bak, dolabımda saklayacağım, her yıl birini vereceğim,' diyor. Hepsini birden okula götüremezmişim ki zaten, bir arada işime yaramazmış ki zaten. Kimisi ancak büyüdükten sonra kullanılacak cinsten olurmuş. Saatlere gelince. Bir seferde kaçını birden takabilirmişim ki? Ama ölünceye kadar saat sıkıntısı çekmem olası değilmiş artık. Karyolayı bahçeye kuracaklarmış. Çamların altına. Kuzu çevrilecekmiş. Birkaç tane. Ada'daki evi –bizim değil zaten, baba-annemin– hiçbir zaman İstanbul'daki kadar sevmedim, tüm koşup oynama özgürlüğüne karşın. Şimdiyse korkutuyor beni. Hele ışıklarla donatılacak olan çamlı bahçe.

Sünnet insanın gerçek bir erkek olmasını sağlarmış. Öyle diyorlar. Can acısına dayanmak da erkekliğin bir kanıtıymış ayrıca. Can acısına dayanarak erkekliğimi anneme kanıtlamayı ne denli istiyorsam, acının az olmasını da o denli istiyorum. Acının azlığını anneme duyurmamayı da. Karmakarışık kafam. Hem canım çok yanmasın, hem canımın çok yanmadığını bilmesinler. Ve de çok yanarsa nasıl dayanacağım? Tam o sırada yeni bir sorun atıyor babam ortaya. 'Emin Bey eter sürüp öyle yapıyormuş,' diyor. 'Ben sünnet olduğumda hiç ilaçsız kıtır kıtır kesmişlerdi.' Kıtır kıtır kesilen ne? Hepsi mi yoksa? Okul arkadaşlarımla bu konuyu tartıştığımızda biri yarısından, biri yalnızca ucundan söz etmişti. 'Kıtır kıtır' sözü nedense yeni yeni imgeler getiriyor gözlerimin önüne. Hepsini ke-

serlerse çişimi nasıl edeceğim? Babam nasıl ediyor?

Annem her şeyden çok gelecek konuklardan, onlara yapılacak ikramdan, bahçeye asılacak renkli ampullerden, konulacak masalardan –dörder, altışar kişilik küçük masalar mı olsun, U biçiminde uzun bir masa mı olsun?–, çalınacak müzikten söz ediyor. Benim dertli dertli baktığım, ne yapacağımı bilemeden ortalıkta gezindiğim gözüne çarpınca da hemen çömelip boynuma sarılıyor. 'Azıcık acıyacak, benim oğlum, azıcık... O kadarı da erkekliğin şanı artık... Hem ne hediyeler gelecek, bak, göreceksin. Dolup dolup taşacak burası.' Hoşuma giden şeylerden biri annemin bana sarılması, biri de kimsenin Gülsevil'e yüz vermemesi. Onunla ilgilenen yok yemek saatleri dışında. O zaman bile, başka zamanlarda huysuzlandığında da, fazla üstünde durulmaması, hatta çok ayak altına girdiğinde azarlanması. Bayılıyorum buna, korkumu unutacak gibi oluyorum neredeyse. Onun hiçbir zaman paylaşamayacağı bir olay yaşıyorum.

Derken kavga kopuyor. Büyük günden bir gün önce. Hemen hemen tüm hazırlıklar tamamlanmış. Ak ipekten entarim, yaldızlı kırmızı takkem, takacağım kalın, kırmızı, üstünde dualar yazılı kurdele, hepsi gelmiş. Denemek için bir kez giymişim, annem güzelliğime bayılmış. Babam bir yerlerden sesini yükseltiyor. 'Olmaz efendim, nereden çıktı şimdi Eyüp Sultan?' Babaannem daha alçak sesle âdetin yerine getirilmesi gerektiğinde diretiyor. 'Yapıyorsunuz, bari her şey usulüne adabına göre olsun,' diyor. 'Nerden uyduruyorsunuz böyle garip usulleri?' diye soruyor babam. 'Bizim uydurmamız mı? Başka türlüsü eksik olur. Senin her şeyini tastamam yapmıştık,' diyor babaannem. 'Ben hatırlamıyorum. Eyüp Sultan'a falan gittiğimizi.' Annem de babaannemden yana. 'Canım, münakaşaya değer mi? Götürüver çocuğu, herkesin gönlü olsun.' 'Hanımefendinin gönlü olacak diye kalkıp ta cehennemin dibine götüremem bu sıcakta!' 'Tövbe tövbe,' diyor babaannem. 'Hem de bu gülünç kılıkla,' diye ekliyor babam. Kılığım gülünç mü? Hani çok güzel olduğumu söylemişlerdi? Hani erkekliğin şanıydı her bir parçası – kızlar gibi entari giymek bile? 'Ne yaparsanız yapın,' diye ayağa kalkıyor babaannem. 'Ben de aşağı inmem!' Aksi kadındır zaten, babam hep söyler. 'İnmezseniz inmeyin!' İyice bağırıyor babam artık. 'Gerekirse ben de inmem!' 'Deli misiniz ayol? Çocuğun en güzel gününü zehir edeceksiniz,' diye sızlanıyor annem. Sünnetim yapılmayacak mı bu durumda? Tüm eğlence ha-

zırlıkları, gelecek armağanlar, hepsi suya mı düşecek? O zaman Emin Bey de gelmez, canım da yanmaz. Öyleyse erkek olamam ki! Erkek olmayacak mıyım ben şimdi?

"Yemek zamanı. Yemek zamanı. Uyanın artık bakalım."

Asuman'ın sesi.

Gözlerimi açmak istemiyorum. İçimde bir sıkıntı var.

"Sabaha kadar uyuyacak vakit çok. Önce bir karnımızı doyuralım."

Yeni bir sıkıntı bu, daha önce yoktu. Gözlerimi açarsam çok kötü bir şey olacakmış gibi.

"Dinlenmek iyi hoş da, kuvvet kazanmak için yemek de gerek."

Kötü, çok kötü bir şey. Ama ne? Çocukluğumun kimi korkulu uyanışlarına benziyor tıpatıp. Göğsümün tam ortasında bir ağırlık. Nedeni ilk anda anımsanmayan bunaltı. Unutulmuş bir karabasanın sürüp giden etkisi.

"Hadi bakalım, toparlanın biraz."

Evet.

Enfarktüs.

Elbette, enfarktüs.

Ölüm döşeğindeyim ben. Gözlerimi açmak istemiyorum.

Oysa Asuman Hanım başımdan çekilip gitmemeye kararlı. Neredeyse dürtükleyerek uyandıracak beni. Sonunda ona boyun eğmek zorunda kalacağım elbette. Ölmekte olan birine yemek yedirmekte direnmek anlamsız değil mi? Hem ben aç değilim. Hiçbir şey istemiyor canım. Ben öleceğim.

"Asuman Hanım, ben öleceğim."

"Aaaa, ne biçim söz o öyle? Ne diye ölecekmişsiniz? İyileşiyorsunuz."

"Asuman Hanım, hepimiz öleceğiz."

Birden rahatlatır gibi oluyor beni bu düşünce. Doğru ya, önünde sonunda herkes ölmeyecek mi?

"Canım, orası başka. Elbette. Günün birinde."

Asuman Hanım, ben hepinizden erken öleceğim. Buna da hemen bir yanıt yapıştırır mı söyleyecek olsam? Korkuyorum söylemeye. 'Ecee, orası öyle, ama ne yaparsınız? Olacak o kadar, erkekliğin şanındandır,' deyivermesinden korkuyorum.

"Aslında pek bir şeyiniz kalmadı... hemen hemen. Bir-iki güne kalmaz çıkarırlar."

Bakın bu doğru işte, Asuman Hanım. Pek bir şeyim kalmadı. Hiçbir şeyim kalmadı belki de. Birkaç günden başka.

"Durduk yerde ölümden korkulur muymuş hiç? Hepimizin sonu o... Hepimiz biliyoruz, değil mi ya?"

Ölümü bilmek? Hayır, siz bilmiyorsunuz, Asuman Hanım. Hiçbiriniz bilemezsiniz. Ama ben biliyorum. Ya da öğrenmeye başladım.

Akşam oluyor herhalde. Ortalık tümüyle kararmamış, ama bu getirilen akşam yemeği olsa gerek. Daha önce yemek yedim mi burada? Daha önce gündüzle geceyi ayırt ettim mi... burada ya da herhangi bir yerde? Bütün gece bol bol uyursunuz, demedi mi bu kadın biraz önce? Ya da ona benzer bir şey? Demek akşam oluyor. Ve uyuyacağım. Uykum yok oysa. Kaç gündür –kaç gündür buradayım?– uykumun geldiğini anımsamıyorum. Dalıp dalıp gidiyorum yalnızca... beyazlı biri elinde iğneyle yanıma yaklaştıkça. Bu akşam da yaptılar mı? Ne zaman yapacaklar?

"Benim iğnem?"

"Daha vakit gelmedi. Durun bakalım, aceleniz ne? Yeni uyandınız."

Gözü açık beklemek istemiyorum bütün gece, ölümü düşünmek...

"Hep uyku, hep uyku. Olur mu?"

Olur mu? Neden olmasın? Şimdiye kadar oldu.

"Bunu götürün, lütfen, Asuman Hanım. Yiyemeyeceğim."

"Kuvvetinizi nasıl kazanacaksınız?"

"Bilmiyorum. İstemiyorum!"

Uykum yok. Karnım aç değil. Ölüm bu mu?

"İğnemi ne zaman yapacaklar?"

"Akşam olsun, nöbetçi doktor dolaşsın... O söyler."

"Asuman Hanım, bu ölmüş ins... bu çiçekleri de çıkarın lütfen."

"Öldükleri falan yok, her gün sularını değiştiriyorum. Ama istemiyorsanız alırım."

"Alın."

"Size bir şey diyeyim mi? Ölüme kafayı takınak iyi değildir. Ölümü unutmalı. Yaşamaya bakmalı."

Neler söylüyorsunuz, Asuman Hanım? Bir şarkının sözleri mi bu dedikleriniz? Ölümü unutmalı, yaşamaya bakmalı! Ölüm nasıl

unutulur, biliyorsan eğer? Ölümü bildikten sonra nasıl yaşanır? Daha önce yaşıyor muydum? Bir soru. Daha önce yaşıyor muydum? Yaşıyor muydum? Peki, yaşamadan ölünür mü? Bir soru daha. Yaşamadan ölünür mü?

Çünkü ben ne zaman yaşadım? Elli yaşındayım, doğru. Babamın yaşını aştım, doğru. Ölüme adım attığım da doğru. Ama ben ne zaman yaşadım?

Hiçbir gerçeği sorguya çekmeden, gerçek olamayacaklarla oyalanarak geçirdiğim bunca yılın yaşamak olup olmadığını sormak ilk kez aklıma geliyor. Herkes böyle midir? Herkes ölüme adım attığında mı merak eder yaşayıp yaşamadığını? Bir kez... Bir kez sormuştum galiba daha önce de. Ama kaçamak bir yanıt vermiştim. Düşünmemi engelleyen bir yanıt. Daha doğrusu, yanıtı ben vermedim. Bir kitapta mı okumuştum, bir filmde mi işitmiştim, ansımıyorum şimdi. Adamın biri, 'Ömründe niçin içtiğini bilen birine rastladın mı?' diye soruyordu niçin içtiğini soran birine. Çok içmediğim için kendime yakın bulabileceğim bir soru değildi bu. Gene de, bugüne dek aklımda kaldığına göre, düşündürmüştü beni bir an olsun. Çünkü soru o an başka bir soruya dönüşmüştü kafamda: 'Niçin yaşadığını bilen birine rastladın mı ömründe?' Ve hemen ardından o kolay yanıt: Günlük yaşam da bir tür sarhoşluktur. Ne yaptığını bilmeden, başladığını bitirmeden ya da başlamaya korkarak ya da bitirdiğini yitirerek yuvarlanıp gider insan, içsin içmesin. *İçmek ile yaşamak*'ı özdeşleştiren yazar, sorusuna bu yanıtın verileceğini biliyordu elbette, sorusunun içine saklamıştı yanıtı. Neden böyle yaparlar? Neden düşünmemize olanak tanımazlar? Neden yanıtı kendileri verirler doğru yanlış düşünmeden ya da soruyu yanıtlamaya çalışmamıza zaman bırakmadan yeni olaylar geliştirerek kafamızı başka yöne çekerler? Herhangi bir gerçek insanın başından bir kitabı dolduracak kadar olay geçmiş midir? Ben... Ben bir kısa öykü bile olamam art arda dizdiğim elli yılın tüm olaylarını toplasalar. Ben, Hayganuş, Nermin Hanım, bankadaki güzel ve süslü kızlar, Gülsevil... hepimizi bir araya getirseler değil bir kitap, bir yaşam olsun oluşturamazlar. Ve elbette kimse niçin yaşadığını bilemez. Ve elbette ben ne zaman yaşadığımı bilemem. Ölümü gördükten sonra sormayı akıl ettiğim bir sorunun yanıtı hiçbir yerde yok. Yaşamadım çünkü. Yalnızca eskidim. Neden daha önce anlamadım bunu? Düşünme-

ye bile gerek yoktu, gözle görülüyordu. Evdeki eşyaların eskidiğini görüyorum. İçinde oturduğum yüzyıllık yapının eskidiğini; yapının bulunduğu, çocukluğumdaki ağaçlı güzelliğini, sessizliğini çoktan yitirmiş, kamyonlarla, tamirhanelerle dolmuş sokağın, hatta kaldırım taşlarının eskidiğini görüyordum. Onlarla birlikte eskidiğimi, yaşamadan, dolayısıyla yaşlanmadan –hayatın acı ve tatlı yanları!– eskidiğimi neden anlamadım? Görüyordum oysa. Aynaya baktığım günler olurdu. Aynada yüzümü kül rengi görürdüm. Ak ya da sarı değil – kül rengi. Ayna toz mu tutmuş diye birkaç kez elimle silmeye kalktığımı ansıyorum. Hayır, ayna tozlu değildi hiçbir zaman, *ben* kül rengiydim, neden anlamadım? Neden düşünmeye hiç yanaşmadım?

Düşünseydim ne olacaktı? Yaşamaya geçerli bir neden bulabilir miydim?

Yaşayabilir miydim?

Yapmak istediğim –yapmak istemeyi göze aldığım– herhangi bir şey var mıydı? Neden yoktu? Ne bileyim ben? Ömrünce soru sormamış biri bunca soruyu birden bir anda sormaya kalkarsa elbette yanıt bulamaz. Yaşamadım, peki. Kabul. Yaşayabilir miydim? O kızlardan herhangi birine elimi uzatabilir miydim? Uzatsaydım, bu yaşamak mı olurdu? Her haftanın iki gecesi hep aynı Rus lokantasına gideceğime her akşam başka bir yere gitseydim, bu yaşamak mı olurdu? Bankada çalışacağıma denizci olsaydım deniz kıyısındaki okulda okurken dokuz yaşında şöyle bir düşlediğim gibi, bu yaşamak mı olurdu? Her ay ev kirasını zamanında ödemeyi Tanrı buyruğu belleyeceğime elime geçenle kumar oynasaydım, yaşamak mı olurdu? Hayır. Bilmiyorum. Yaşamak nedir ya da neydi, hiç bilemeyeceğim. Öğrenemeden öleceğim.

Ölüm döşeğindeyim. Hayır. Ölümü şimdilik atlatmış olarak bir döşekteyim. Hastanede. Kurtulmak istemiyorum buradan. Evdeki yatağıma dönmek hiç de özlediğim bir şey değil. Eve dönsem ne yapacağım ki? Yapılabilecek ne kaldı? Yaşamanın ne olduğu konusunda bir ipucu yakalasam bile, neye yarar artık? Eskiden yapmadıklarımı şimdi yapamam ki. Eskiden yaptıklarımı bile yapamam. Sigara bile içemem örneğin. Gülsevil'in çaldığı kahvemi bile geri isteyemem. Yaşayamam bundan böyle.

Yaşayabileceğim herhangi bir an var mıydı?

Ellerini tutmayı göze alamadığım rengârenk kızlar. Durup du-

rurken sarılıverdiğim kara giysili, kara çoraplı kadınlar. Aslında aralarında ayrım yok. Hepsi aynı oranda gerçek dışı. Hepsiyle aynı oranda aldattım kendimi. Hayganuş... Dört yıl boyunca tek insanca söz etmediğim. Hep nazik, hep ince, hep sahte sözcüklerle –bankadaki kızlara, erkeklere, müdürlere, genel müdürlere kullandığım sözcüklerle– konuştuğum. Başka türlü olamaz mıydı? Konuşmasam bile dinleyemez miydim onu? Dört yıl onun da bana söyleyecek bir sözü olmadığına inandıktan sonra, sonunda konuştuğunda dinleyebilirdim hiç değilse. 'Artık gelmeyiniz,' dediği an kafesten salıverilmiş bir kuş gibi fırlayıp gitmeyebilirdim. Gideceğim bir yer mi vardı ki? İki gece sonra Rus lokantasından çıktığımda yeni bir şişe konyak alıp –buna bile gerek yoktu, camlı büfesinde sakladığı son getirdiğim şişe yarılanmamıştı daha– yeniden çalabilirdim kapısını. 'Yapma Hayganuş,' diyebilirdim. 'İstediğin yanıtı veremeyeceğim, ama gene de geldim,' diyebilirdim. 'Belki günün birinde verebilirim o yanıtı, yardım et bana,' diyebilirdim. Demedim. Diyemedim. Benim gözyaşı dökeceğim, onun gözyaşı dökeceği, karşılıklı ağlayacağımız yerde bir gülünç öykü vardı. Gözyaşlarımız bile pis bir meyhanede anlatılabilecek bir fıkra olabilirdi. 'Yapma Hayganuş,' diyemedim. Göze alamadım. Korktum her zamanki gibi ve korktuğumu kendime bile söyleyemedim. Düşünmedim, durmadım üstünde. Kaçtım.

Yarısından fazlasını camlı dolabında bıraktığım konyak şişesinden her akşam –hayır, haftanın iki akşamı– bir likör kadehi dolusu içiyor mudur? Aradan bir yılı aşkın süre geçti. Şişe boşalmıştır. Neden gitmedim yeniden? Niçin kaçtım? Niçin gitmeyi düşünmekten bile kaçındım? Yapmadım. Yapamadım. Yapamadığım, yapmayı istemekten kaçındığım öyle çok şey var ki. Neden? Yaşama sahip çıkabileceğim her an'ı neden kaçırdım? Her türlü yaşamayı neden hep reddettim? Neydi korktuğum? Neden, neden çekindim hep? Kapıyı çaldığımda içeride başka biri olabilir. Ben seviyorum dediğimde birisi gülebilir. Seviyor sansam da başka bir sevdiği vardır. Var sandığım şeyler belki de yoktur. Gülünç olma. Rezil olma. Herkesin içinde ağlama. Sanki rezil olmayı göze alamayan biri yaşıyorum, yaşadım, diyebilirmiş gibi.

Herkes sevdi, herkes saydı beni. Yarım yamalak bir sırrını açan olmadı. Biri böyle bir şeye yeltenecek olsa pencereden bakıp havanın güzelliğinden söz ederdim. Yakın ilişkilerden sakın, sonunda

canın yanar. Peki, yaşamak nerede? Canı yanmadan yaşamak var mı? Canım hiç yanmadı, sıkılmadı hatta. Saygınlığımı da hiç yitirmedim. Peki, yaşamak nerede? Ve neden şimdi sırtüstü yatıyorum, boynu bükük, bıçaklanmış çiçekler gibi? Ölümüm yakın. Bugün değilse bile bu yıl, gelecek yıl. Biliyorum. Babamdan biliyorum. Babamın çalışma masası satılmadı, bir odaya kilitlendi kaldı. Annemin boşalan yatak odasına tek kişilik bir somya, eskiden hizmetçi odasında duran bir dolap, bir sandığın üstünde duvara dayanmış bir eski ayna kondu. Ben banyoda ağladım. Artık onu sevmiyorum, o gün bugündür de ağlamadım. Peki, yaşamak nerede kaldı? Hem yaşamadan ölünür mü?

Başucumda duran saate uzanıyorum. Elimle alıp bakıyorum. Dakikaları, saniyeleri sayılarla gösteren çağdaş bir saat bu; yuvarlak değil, sünnetimde gelenlerden biri değil –onlar da satılmıştı–. Kriz geçirdiğimde kolumdaydı herhalde, buraya getirdiklerinde çıkarıp başucuma koymuş olmalılar. Bakıyorum, dokuzu yirmi bir geçiyor. Biraz daha bakarsam yirmi bir yirmi iki olacak. Yaşamama kaç dakika kaldı? Gülen Hanım, Aynur Hanım, Meral Hanım, 'hanım'sız hitap edemediğim tüm genç ve güzel, güzel değilse bile kendini güzel sanan hanımlar, ne eksiğim vardı beni erkek saymamanızdan başka? Çapkın bakışlarıma hep çapkınca bakarak karşılık verirdiniz elimi tutmayı aklınızdan geçirmeyerek. Kurduğum düşleri hep boşa çıkardınız... çıkardım, sizin ne suçunuz var? 'Cimcirik' mi dediniz bana? Nice cimcirik adamlar biliyorum –örnekse Frank Sinatra, ona benzediğimi söyleyeniniz bile oldu– kadınları peşinden koşturan. Benim korkuma siz neden benden de çok inandınız? Ve ben neden o korkudan başka hiçbir şeye inanamadım? Ömrümde ilk ve son kez topladığım çiçekler soldu diye, çiçeksiz yaşayamayan bir kadın onları bıçaklanmış insanlara benzetti diye o kadın sevdiğini yitirdi –cezasını çekti, cezasını çekti– ve neredeyse kırk yıl boyunca bir tek çiçek koklamadan ömür tüketti diye neden başka bir çiçeğe uzanamadı elim?

Şimdiden sonra uzanmaya kalksam neye yarar? Artık tüm çiçekler soldu. Geriye kalan ölüm ve ben ne yazık ki ölmedim. Ölemedim işin kötüsü. Sessiz sedasız oturup bir köşede, ölüm ânını bilerek beklemek zorundayım. Eski yarım yamalak coşkulardan, sahicisine az çok benzer keyiflerden de arınmış, temkinli düşlere bile yer bırakmayan, kara kuru günlerimi sürdüreceğim – ayıp olmasın

diye. Hiç yaşamamışken daha az yaşamaya yargılıyorlar beni, ömrümü uzatmak için. Yaşamın izmaritini veriyorlar elime, sigara içmeyi yasakladıktan sonra...

Mayıs-Ağustos 1981

KISA YOL YOLCUSU

Önceleri saat altıda kalkardım. Bir süre sonra altıyı on, daha sonraları yirmi geçe kalkmaya başladım. Hazırlanma süremi kısaltmayı başardıktan sonra uyuma süremi uzatabildim dersem doğru olmaz. Uyuma süremi elimde olmadan –gözlerimi açamıyordum bir türlü– uzattığım için hazırlanma süremi kısaltmak zorunda kaldım. Başlangıçta –bir-iki günlük sakalımı hiç kimsenin ayrımsamadığını anlayıncaya dek– akşamdan tıraş olup yatıyordum düzenli biçimde. Sonra üç günde bir tıraş olur oldum. Sabahları bir çay olsun içmeden evden çıkmama alışkanlığından kurtulabilseydim eğer, bu tıraş işini akşamdan yapmama da gerek kalmayacaktı, altı buçuktan önce kalkmama da.

Yedi otobüsüne yetişiyorum her sabah, ama oturacak yer bulabilmek için daha erkenden durakta olmam, sıraya girmem gerek. Bizim oranın insanları en geç yedide yola çıkmak zorundalar. Kalabalık oluyor sabah otobüsleri. Şu körüklüler geldikten sonra biraz rahatladık, ama gene de...

Kışın çalar saat çaldığında, her seferinde yanlış mı kurdum, di-

ye soruyorum kendime gözlerimi açmaya çabalarken. Bunca yıldır bir türlü alışamadım sabahın kör karanlıkta olmasına... Oda soğuk, yorganın altı sıcakken bir de zor ki uykuyu açmak, şafaksız sabahları kabullenmek. Kalktığımda, akşamdan demleyip bıraktığım çayı aygazın üstüne oturttuğumda, aceleyle giyindiğimde, geceden üşümüş –ama donmamış– bir şişe suyla helaya girip çıktığımda, çayımı içtiğimde, ayakkabılarımı giydiğimde, aygazı son bir kez denetleyip evden çıktığımda, durağa vardığımda, otobüse binip yer bulduğumda, o saatte bile yorgun kalabalıkla birlikte yola koyulduğumda ve bir süre daha gecenin ortasında yaşıyormuşum gibi oluyor. Derken yavaş yavaş, hava yağmurlu ya da yağmur bekleten kapalılıkta değilse eğer, Şişli'nin oralarda, bilemedin Taksim'e varırken aydınlanıyor ortalık, sokakların yüzünü seçebiliyorsunuz. Gene de Şafak'ı görmedik, o başka.

Şafak'ı görebilmek için –daha doğrusu, Şafak ile birlikte kalkabilmek için– ilkbaharı beklemek gerek. Mevsim yaza dönmeden, kısa bir süre için de olsa, tanıyabilirsiniz onu. Yaz sabahlarında saat zili çaldığında Şafak çoktan geçip gitmiş, gün başlamış oluyor. Yazın her şey daha kolay elbet. Uykuyu sürdürmek gereksinmesini duymuyorum çoğu kez. Hatta sık sık değil, ama arada bir, saatten önce uyanıp günün doğuşunu yakaladığım bile oluyor. Üşümeden, titremeden hazırlanıp giyinmek kolaylığı da var. Sokağa çıktığımda kimi kez öyle parıl parıl ki her yan, yanılıp derin soluklar almaya kalkabilir kişi. Yanılmamak gerek oysa. Aydınlığa kanmamak gerek. Daha erken olsa da, koku çevreye yayılmamışsa da, içine çektiğin hava zehir.

Yazın her şey daha kolay dedim ya, bilmem doğru mu bu? Karanlıkta uyanmamak, evet. Üşümemek, evet. Ama sıcağa dayanmak da zor. Hele akşamüstü eve döndüğünde yüzüne serin serin sular –yazın daha çok kesilir su bizim oralarda– çarpamamak. Pazar günleri, yarım metrekarelik deniz kıyısı bulacağım diye yollara düştüğünde iş günlerinde olduğundan daha kalabalık otobüslere sıkışmak. En zor da yaz akşamlarının bitmez tükenmez aydınlığı. Nasıl doldurulur uzayıp giden bu aydınlık saatler? Kışın erken bastıran karanlığında erkenden yatağa sığınabiliyor insan.

Aslında yaz kış hepsi aynı. Havanın sıcak ya da soğuk olması. Karanlığın erken ya da geç gelmesi. Gerçek ayrımlar değil bunlar. Mevsimler değiştikçe ve değişirken yaşam hiç değişmezse eğer, na-

sıl gerçek olabilir?

Yaşamım hiç değişmez. Gün ağarmış olsun, gecenin siyahlığı sürüyor olsun, her sabah Levent kapısından girerim İstanbul kentine. Kentin ta göbeğine dek giderim. Otobüsün önündeki levhada yazılı iki duraktan birinde biner, ötekinde inerim. Akşam dönerken de öyle. Çoğu kişi yolun başından sonuna dek sürdürmez kent içi otobüs yolculuğunu. Ortada bir yerde biner, gene ortada bir yerde iner. Ben sürdürürüm.

Bindiğim yer resmen İstanbul Belediyesi'nin sınırları içinde, ama aslında İstanbul'a yakın, gene de çok uzak bir taşra kentini andırır. Vaktiyle, belki de ben doğmadan önce, bir gecekondu mahallesi olarak kurulmuş. Zamanla öylesine gelişmiş ki, başlı başına bir küçük kent olmuş İstanbul'da çalışan, ama orada yaşayamayanları barındıran. Giderek eteklerinde kendi gecekondularını doğurmuş. Bizi İstanbul'a bağlayan anayol herhangi bir Anadolu kentinin ana caddesi gibi geniş, asfalt döşelidir. İki yanında sıralanmış yapılar üç-dört katlıdır ve çağdaş kalfa mimarisinin parlak renklerini taşırlar. Yapıların giriş katları dizi dizi dükkândır. Bu yolda on beş-yirmi dakika gittikten sonra İstanbul'un gerçek bir varoşuna varılır. Fabrikaların arkasıdır burası. Adını da kim bulmuşsa iyi bulmuş: Bacadibi! Bacadibi'nden, ilaç fabrikalarının arasından büyük kente, gerçek kente gireriz. Çok geniş bir cadde. İki yanda varlıklıları barındırdığı hemen ayrımsanan yüksek yapılar. Özel araba bolluğu. Varoştan lüks semte geçiş öylesine birdenbiredir ki –arada topu topu bir durak var– İstanbul'un garipliklerini bilmeyen biri şaşırabilir. Fabrikalar ilk yapıldığında buralar da kent dışıymış herhalde. Sonra sonra, İstanbul büyüyüp geliştikçe, zenginlerle yoksullar aynı oranda mı çoğalmışlar ki, fabrika önlerini varlıklı, arkalarını derme çatma mahalleler sarmış?

İndiğim yer, kentin göbeği yani, İstanbul'un galiba en eski meydanı. Ama adına bakmayın, artık meydan falan değil. Vaktiyle, belki ben doğmadan önce, belki de tam doğduğum yıllarda, yol yapmakla ünlü bir başbakan burayı da yol yapmış. Eski halinin güzelliğini sık sık yaşlı patronumdan işitiyorum, ama gözümün önüne getiremiyorum. Kocaman bir havuz varmış, ağaçlar bolmuş, kuş sesleri duyulurmuş sözde. Kediler rahat dolaşırmış ortalıkta. Canlandıramıyorum kafamda. İki yıl devam ettikten sonra, ikiden üçe geçmeme birkaç ders kala bıraktığım hukuk fakültesi de bura-

da. Bir süredir yeniden niyetlendim sınavlara girmeye, elimde kalmış kitaplardan hazırlanmaya çalışıyorum. Sonunda girmeyi göze alabilecek miyim, bilmem. Şimdilik uzaktan bakıyorum üniversitenin görkemli kapısına.

Burada, son durakta iniyorum, evet. İnmem gereken yer bir önceki aslında. Orada inmiyorum, iki durak arasında uzaklığı yürümeyi yeğ tutup otobüsün üstünde adı yazılı olan yere dek gidiyorum. Böylece her gün, bir işi başından sonuna kadar başarıyla yaptığım, tamamladığım duygusunu yaşayabiliyorum.

Yolculuğum sabahları bir buçuk ile iki, akşamları iki ile iki buçuk saat arasında değişiyor. Bu da mevsime –yazın daha tenha oluyor caddeler– ve hava koşullarına –yağmurda, karda trafik sıkışıyor– bağlı. Ortalama iki saat diyelim. Demek ki gidiş-geliş her günün dört saatini İstanbul'un yarısını bir uçtan bir uca kat etmekle geçiriyorum.

Her gün dört saat boyunca İstanbul iki yanımdan akıyor, ben saydam bir kutu içinde İstanbul'un ortasından akıyorum. Ama birbirimize değmiyoruz. Şişe içinde ırmağa atılmış bir mektup gibiyim. Hem ırmağın içindeyim, hem ona bir katkım yok. Hem diyeceğim bir şeyler var şişenin içinde kapanmış, hem ırmağın bunlardan haberi yok ve olmayacak. Hem ırmak beni bir yerden bir yere götürüyor, hem gittiğimiz yönü *ben* saptayamıyorum. Hem ırmak bana dokunmuyor, hem ben ırmağa dokunamıyorum. Birbirimize değmiyoruz.

Gidiş yoluyla dönüş yolu hemen hemen tümüyle aynı; yalnızca Beyoğlu'nun eski, dar arka caddelerinde kısa bir süre için ayrılıyor. Yol boyunca yüzlerce, binlerce birbirine yapışık duran yüksek yapı, sarp kayalar arasından ilerliyormuşum duygusunu uyandıran. Tek tük birkaç ağaç. Yol boyunca sayısız dükkân, tabela, renkli, ışıklı yazı. Bakkal dükkânları, manavlar, küçük, gösterişsiz lokantalar –kiminin adı restoran, kiminin adı aşevi–; ayakkabı tamircileri, ayakkabı satış yerleri, eczaneler, vitrinlerdeki parlak atlasların pembeleriyle, mavileriyle göz boyayan yorgancılar, kadın giysileri satan yerler, erkek giysileri satan yerler, diş hekimleri, dizi dizi buzdolaplarının, çamaşır makinelerinin, fırınların bir hastaneyi anımsatan beyazlığını kara televizyonların kör bakışlar gibi deldiği ev araçları satış galerileri; oto, kamyon satış galerileri, kadın berberleri, erkek berberleri, her mevsimde cam ardından yapay bir renkli bahar ser-

gileyen çiçekçiler; terziler, konfeksiyon atölyeleri, bankalar, kapılarına pencerelerine file file kırmızı, turuncu, sarı meyveler asmış ve yabancı bira markalarının adını taşıyan daracık büfeler; sinemalar, tiyatrolar ve bunların düz duvarlara yapıştırılmış afişleri; gazete satış barakaları, turizm acenteleri, kadın-doğum doktorları, çocuk giysisi satan yerler, oyuncakçılar, kimsede yuva özlemi uyandırmayacak bir şatafatla süslenmiş mobilyacılar, muhallebiciler, börekçiler, pastaneler, camekânları yabancı dilden yazılar ve ne olduğu anlaşılmayan nesnelerle dolu yedek parçacılar; benzinciler, meslek liseleri, elçilikler, kadın iç çamaşırlarını kimi filmlere yaraşır azdırıcı bir sanat gücüyle sergileyen ufak vitrinler, spor gereçleri satan yerler, jaluziciler, plakacılar, tekel bayileri, kiralık boş dükkânlar, kuyumcular, emlakçılar, kebapçılar, oteller, ilkokullar, çürümeye bırakılmış eski araba vapurları; gökyüzüne balkonlar uzatan, ne kaldırdıkları belli olmayan, hep boş duran vinçler, otomobil tamircileri, resmi daireler, fırınlar, kitapçılar, hamamlar, saunalar, hanlar, pasajlar, manifaturacılar, tuhafiyeciler, turşucular, turistik eşya satan yerler, sobacılar, kalorifer tesisatçıları, marangozlar, aynacılar, fotoğrafçılar... bir de insanlar. Çoğu kez koşuşturan, kimi kez salına salına yürüyen, çarpıştıklarında birbirlerine kötü kötü bakan, kimi kez kol kola, gülerek geçip giden, genellikle yalnız, suratsız, kavgaya hazır, bazen dalgın, görmeden bakan, aldırışsız bir dinginlik içinde akıp duran insanlar. Beceriksiz bir şıklık sergileyen ucuz giysili kızlar, köşeli gövdelerini bir o yana bir bu yana sallayan delikanlılar, sıkıca korselenmiş orta yaşlı kadınlar, ekşi suratlı yaşlılar ve dünyaya omuz vuran çocuklar –giysileri pahalı ve cicili bicili de olsa yırtık pırtık da, hemen hemen aynı küstahlıkla yaşamdan bir şeyler bekleyen.

Hepsini, hepsini görüyorum her gün. Hepsi geçip gidiyor yanı başımdan. Bütün bir yaşam o dışarıdaki. Geçip gidiyor. Ya da ben geçip gidiyorum. Birbirimize değmiyoruz.

Yanı başımdan akıp giden yaşamın bir parçası, hepsi ayrı ayrı. Ama ben gide gele çok mu alıştım ne, çoğu kez ayırt etmiyorum parçaları birbirinden artık. Ayrıntısız, bitimsiz, duraksız bir sel görüyorum genellikle, otobüs duraklarda dursa da. Ayırt ettiğim iki yer var yalnızca. Her ikisini de ilk ayrımsadığımda koltuğumdan kalkacak oldum gideceğim yere varmışım gibi. Oysa yolumun ortasındaydım. Elbette inemezdim. Üç yıla yakındır her gün, her ge-

çişimde gözlüyorum oraları gene de. Bir gün, diyorum ineceğim bu duraklardan birinde. Daha yaklaşırken coşkulanmaya başlıyorum. Oturuyorsam eğer, kıpırdanıyorum yerimden kalkacakmış gibi. Ayaktaysam kapıdan yana göz atıp duruyorum. Yüreğim çarpıyor, boğazım kuruyor. Hadi, diyorum kendi kendime, hadi, hadi. İşe geç kalmak korkusu mu, akşam vakti evimden uzak bir yerde yolumu yitirmek korkusu mu, bilmediğim başka korkular mı tutuyor beni? İnemiyorum.

Bir kış sabahıydı, kentin en geniş caddelerinden birinde gün ancak alacalanıyordu, gökyüzünde asılmış duran dört gelini yan yana gördüğümde. İçimdeki ilk duygu ürküntü. Sabahın karanlığı kendiliğinden ürkütücü zaten. Gerçeğin ötesinde bir yerde sanıyor insan kendisini. Akşamın karanlığı, elektrik ampullerinin yıldız yıldız parlayan sarı ışıklarıyla, yağmur bile yağıyor olsa sıcak da, sabah karanlığı hep soğuk. Yeşilimtırak yanan sokak lambaları çevreyi aydınlatacaklarına tüm ışığı emerler, yerler sanki; bir buz parçası donukluğundadırlar. Akşam karanlığını yadırgamazsınız. Gerçek bir günün, şöyle ya da böyle geçirilmiş, ama hiç değilse üstünüzde yorgunluk bırakmış bir günün bittiğinin habercisidir. Oysa o buğulu, puslu, aydınlanmaya yüz tutmuş sabah karanlığı, henüz başlamamış gün ile, gerçek olabilecek bir dünya ile aranıza girmiş korkulu bir düş bulutu gibidir. Uyandığınızı, yollara düştüğünüzü açık seçik kavrayamamışsınızdır daha. İşte ben de gökyüzüne asılmış dört gelini gördüğümde birden beklenmedik bir düşün içine düşmüşüm gibi şaşırmadım. Düşümün daha bitmediğini sandım. Karım dört kez çoğalmış yolumu kesiyordu, bir kez daha hesap soruyordu benden. Ürktüm.

Trafik gene sıkışmış olmalıydı, otobüs epeydir duruyordu. İyi ki de durdu uzunca bir süre. Dört gelinin karşı kaldırımdaki çok yüksek bir yapının üçüncü katında boydan boya açılmış bir camekânda sıralanmış cansız mankenler olduklarını ayrımsayabildim böylece. Başımı biraz kaldırdığımda bunların hemen üstündeki koskocaman ÇİĞDEM GELİNLİK EVİ yazısını zar zor okuyabildim. Ak üstüne kara harflerle yazılmıştı yazı. Tersi olsaydı daha kolay okunurdu karanlıkta. Yazıyı okudum, gelinlerin yapay olduğunu çözdüm de, bitiremediğim düşten uyanabildim mi? O kadar kolay değil bu...

Kiralık gelinlikle evlenmeyi bir türlü içine sindirememişti karım. Nikâh kıyılırken, süslü püslü taksiyle Telli Baba'ya gidilirken, öğleden sonra düğün salonunda, akşamüstü yeniden taksiye binip evimize doğru yola çıktığımızda bir kez olsun gülmedi yüzü. Evde, gelinliği çıkarma zamanı geldiğindeyse hüngür hüngür ağlamaya koyuldu. Oysa gelinlik almanın olasızlığını anlamış, durumu nicedir benimsemiş sanıyordum. Beyoğlu'ndan başlamış, Kapalıçarşı'yı, Mısır Çarşısı'nı, Mahmutpaşa'yı dolaşmıştık günlerce. Aradan dört yıl geçti, bugünkü gibi ateş pahası değildi her şey... Gene de onun beğendiği, benim gücümün yetebileceği bir gelinlik bulamamıştık. Babamdan kalan küçücük evin satışından elime geçen para –üvey annemin hakkını verdikten sonra– ancak yüzüklere, bir çift bileziğe, düğün masrafına, ille de alalım diye tutturduğu buzdolabı, televizyon ve misafir odası takımının ilk taksitlerine yetmişti. Patronum ev eşyasına kefil olmasaydı onları da alamazdık. Yanında uzun süredir çalışmıyordum üstelik, borç senetlerini imzalamayabilirdi pekâlâ. Bu zamanda kim kime el uzatıyor? O gün bugündür boynum bükük kaldı adama karşı. Dört yıldır zam isteyemedim. Taksitler geçen yıl bitti, gene de isteyemedim. Kendi gönlünden kopmasa ya da daha iyi para veren bir işe kaçacağımdan korkmasa yasal zorunluluğun dışında bir kuruş artırmazdı. Belki de acıyordur bana... Belki de için için gülüyordur altı ay bile kullanamadığım eşyaların bedelini üç yıl boyunca ödememe.

Kiralık gelinlikle evlenmek karımın dediği gibi uğursuz muydu? Yoksa ilk gece sabaha dek ağlaması mı uğursuzluk getirdi evliliğimize? Yoksa başından beri başka bir sevdiği mi vardı? Bunların yanıtını aramaktan çoktan vazgeçtim. Gene de gelinlerin sıralanmış durduğu yüksek vitrini her görüşte, günde iki kez yani, düşünüyorum, yanıtı olmayan sorular diye geçiriyorum kafamdan. Önceleri kendi kendimi suçlardım. Ne yapıp yapıp bir gelinlik alacaktın! Hadi gelinliği alamadın, daha çok para kazanacağım diye akşamın geç saatlerine dek, çoğu kez cumartesi pazar günleri bile yalnız bırakmayacaktın gencecik kadını! Hadi yalnız bıraktın, bir an önce bir çocuk yapacaktın ki, gebelikti, çocuk bakmaktı, kafası boş kalmasın, hele başka birini hiç bulamasın!

Boş yerinmeler bunlar. O zaman da biliyordum, şimdi de biliyorum. İşyerindeki arkadaşlar, patron, benzer sözleri onca yinele-

mişlerdi ki o sıralar, benim de kafama takmışlardı. Yoksa doğrusunu bilen bilmez mi? Kaçacak kadın kaçar. Kocası her akşam erkenden eve gelse de, kucağında bebesi olsa da, kaçacağı varsa kaçar. Ben kaç aylıkmışım annem gittiğinde?

Aradan bunca zaman geçti, sevmiyorum artık onu. Kızmıyorum bile. Sevgi, ânında yok oldu galiba – akşam vakti gelip de evi yarıdan fazla boş bulduğumda. Ama kızgınlık epey sürdü. Öyle bir anda yok olan sevgiye de sevgi denir mi, bilemiyorum şimdi. Sevgiyi kimi kitaplarda okuduğumda, yok oğlum diyorum, senin becerebileceğin bir duygu değil bu. Senin gibilerin harcı değil bunca derin sarsıntılar. Karın da belki o yüzden her koynuna girişte ağladı, altı aya varmadan taksitle alınmışların hepsini toplayıp başka birine gitti. Oysa onunla evlenmeye o genç yaşımda karar verdiğimde, benimle evlenmesi için ona yalvardığımda içimde kamaşan duygulara sevgi adını vermiştim. Aşk demiştim hatta... Baba evini satışa çıkararak, bana onca yıl iyi kötü bakmış bir kadını sokağa salacak kadar âşıktım! Geriye kalan tek kızgınlık bu. O da kendime karşı. Sevmeyi bilmediğimden değil, yaşlı üvey anamı kırık dökük evinden ettiğim için kızıyorum kendime. Gerçi satıştan elime geçen paranın yarısını verdim ona, hakkından fazlasını bile veriyorsun, dedi bizim patron. Onun dediklerine inanmaya çalıştıysam da çok iyi biliyordum verdiğim paranın geriye kalan yıllarına yetmeyeceğini. Yapabileceğim başka bir şey yoktu ama. Olmadığını sanıyordum o sıralar. Aysel ile evlenmeyi aklıma koymuştum. O ise babamın karşı taraftaki ha yıkıldı ha yıkılacak ahşap evinde yaşlı bir kadınla birlikte oturmayı hiç mi hiç aklından geçirmiyordu. Neler neler geçiyordu aklından... yüzükler, bilezikler, küpeler, renkleri birbirine uygun çizmelerle çantalar, bilmem hangi filmde gördüğüne benzeyen yakası beyaz kürkten mantolar, bereler... Ablasıyla eniştesi daha da sert koşullar ileri sürüyorlardı. Ne yapsam yetersizdi onlar için. Biricik kardeşçiğim benim, diyordu ablası. Kızım sayılır, diyordu eniştesi. Ayselsiz yapamayacağımı sandığımdan isteklerini elimden geldiğince –elimden gelemeyecekleri bile– yerine getirmeye çalışıyordum. Gelinlik almadan da bana pek pahalıya oturan düğün gecesinin üstünden altı ay geçmeden onsuz yaşamayı öğrenmeye başlayacağımı bilseydim babamın evini üvey annemin elinden almazdım.

Birkaç kez düşündüm bir tatil günü erken kalkıp karşıya geç-

meyi, sığındığı akrabasının yanında onu aramayı, gelip yeniden benimle otırmasını önermeyi. Ama olay sırasındaki ilenmelerinden sonra gelmeyeceğini bildiğimden mi, karımın kaçtığını öğrenmesini istemediğimden mi, yoksa her iki nedenle de mi, haftada tek tatil günümde erken kalkmayı hiçbir zaman göze alamadım.

Bana kızmakta, ilenmekte haklıydı. Hiç suçlamadım onu. Karıma da kızmıyorum artık. Kendime kızıyorsam, o da arada bir... yani, her gün iki kez, otobüs o durağa geldiğinde. Bir gün ineceğim orada, yapay gelinlerin hep hazır bekledikleri yerde. İneceğim de ne olacak, belli değil elbet. Kollarını gelip geçenlere açmış duran mankenlerden biri canlanacak mı? Karım vaktiyle sahip olamadığı gelinliği giymiş olarak bana dönecek mi? Ya da ben, babamın anneme yaptığını bir cansız bebeğe mi yapacağım? Hep yuttuğum, unuttuğum kızgınlıklar birden kabaracak da, gerçek olmayan bir kadını mı öldüreceğim kanını akıtmadan?

Olacak gibi değil bütün bunlar. Gene de bir gün ineceğim orada kesinlikle. Şimdilik inemiyorsam da, bir gün...

İnmeyi düşündüğüm öteki durak bu birinciden çok uzakta... her bakımdan. İçimde kızgınlık değil, bir garip özlem uyandıran bir yer orası. Ne özlemi? Uzun süre anlayamadım. Günde yalnızca bir kez geçiyorum oradan, akşam eve dönerken. Adını bilmediğim daracık bir cadde üstünde. Belki cadde bile değildir. İki yanında yüksek, kara suratlı, eski, ama sağlam görünüşlü yapıların sıralandığı tek yönlü bir sokak. Yan yana iki arabanın sığması olanaksız görünüyorsa da, iki büyük ve ünlü, bir sürü küçük ve ünsüz otel var bu sokakta.

Dönüş yolunda, günün tüm yorgunluğunu taşımama karşın daha uyanık, çevreye daha bir yakın olurum genellikle. Hele de kalabalık otobüste bir yer bulmayı başarabilmişsem, bir de pencere yanına düşmüşsem, camın dışında akan selde ayrıntıları görmeye çalıştığım olur. Hızlı yol aldığımız sürelerde renklerle ışıklar birbirine karışır, ama çoğu kez ağır gideriz. O zaman tabelalardaki yazıları sökmeye uğraşırım, camekânları neredeyse incelerim. Duraklarda otobüse binebilmek için kapıya üşüşen insanları gözlerim. Kayıtsız ya da kaygılıdır yüzleri, sıska ve çizikli ya da tombul ve gergindir. Bıyıklı, bıyıksız, yaşlı, genç, çirkin, güzel, haşin, kavgacı ya da korkak. Hepsi başka başkadır, ama aralarında bir akrabalık

bağı var gibidir. Ya da bana öyle gelir. Birçok kez çözmeye çalıştım bu akrabalık bağının nedenini. Öyle uzun uzun düşünerek, bilimsel bir yöntem arayarak değil elbette. Kısaca, bir duraktan ötekine varana dek, ya da birkaç durak boyunca, yapacak başka şey olmadığından, geçici, yüzeysel bir merakla. Yorgunluk mudur ortak yanları, umutsuzluk mudur? Her ne pahasına olursa olsun otobüse kapağı atma çabası, inadı, zorunluluğu mudur? Bilinçsizlik midir aralarında bu bağı yaratan? Bilinçsiz itiş kakışın getirdiği hayvansallık mıdır? Ya da otobüse binmenin, bir yerden bir yere gidiyor olma konumuna girmenin güvencesine koşuş mudur? Açlık mıdır yoksa, ekmekten başka bir şeye? Ya da susuzluk mu, sudan başka bir şeye? Bilmiyorum. Bilemem de. Bu konuda ne uzun uzadıya düşündüm, ne de uzun uzadıya düşünecek yeteneğim var. Oyalanmak benimkisi. Bir sürü şeyle oyalanırım. Ama hep dışarıdakilerle. Otobüsün içindeki insanlara hemen hemen hiç bakmam da, meraklı günlerimde dışarıdakileri incelerim. İçeridekiler benim gibi zaten, ilginç bir yanları yok. Dışarıdakilerde başka bir şey var oysa. Nedir, onu da bilmiyorum. Özgürlük mü? İçeri girmek için kapı önünde savaşsalar da dışarıda oldukları sürece özgürler. Binmeme olasılıkları var. Dışarıda, ***yaşamın içinde*** olabilme özlemiyle mi bakarım onlara? Kimi kez bir genç kızın sarışın başına, kimi kez bir ihtiyarın korkulu gözlerine takılırım. Gene öyle uzun süre değil. Otobüs yeniden yola koyulduğunda aklım hiçbiriyle geride kalmaz, yeni tabelalara, yeni camekânlara, yeni ışıklara, bir sonraki durakta yeni insan yüzlerine dalarım. O her yanından eskilik akan, pejmürde ve tozlu, karanlık vitrine neden takılıp kaldım, günlerce anlayamadım.

Bulunduğu sokak –ya da adı öyleyse eğer, cadde– dar ve karanlık, dediğim gibi. Yaya kaldırımı ise iki buçuk karış ya var ya yok. Otobüsün camı ile vitrinin camı birbirine yapışık gibi, durduğumuzda... İlk gördüğüm akşam –gökteki gelinleri ayırmsadığım sabahtan birkaç ay sonraydı galiba– yağmur yağıyordu. Kış akşamının maviden çok karaya çalan laciverdinde, aydınlatılmamış camekânın üstünden süzülen tanecikler bile parlamıyordu. Dükkânın içinden yansıyan adamakıllı soluk ışıkta gördüğümü görebilmem iyice şaşırtıcıydı. Otobüsün kirli penceresi, vitrinin içeriden tozlu camı, aradaki karanlık yağmur bayağ kalın bir buzlu cam oluşturmuşlardı. Gene de gördüm. Gördüğüm şeyin neden çarpıcı oldu-

ğunu kavrayamadımsa da yerimden fırlayacak gibi oldum, tıpkı birkaç ay öncesinin kötü ruhlu sabahında yaptığım gibi. Gideceğim yere varmışım gibi. Bu kez ürkmemiştim, bir düşü sürdürüyormuşum duygusuna kapılmamıştım, ama yüreğim çarpıyordu. Oysa gördüğüm şey, o güne dek hiç görmemişliğime –ya da öyle sanmama– karşın olağan bir ev eşyasıydı.

Bir askıydı bu. Palto pardösü gibi kalın giysilerin asılması için yapılmış cevizden – ya da ceviz sandıracak bir renge boyanmış. Yan yana üç dörtgen, baklava biçiminde. Her baklavanın her köşesinde ince oyulmuş bir tokmak uzanıyor. Toplam on tane –sonraki geçişlerimden birinde saydım– tokmak. Ya da başka bir adı olabilir bunların. O askının belirli bir tür olduğunu, özel bir adı olabileceğini de düşünmedim o akşam. Otobüs hareket ettiği halde aklım orada kaldığında, o karanlık vitrindekini duraklar boyu yanımda taşıdığımda, eve vardığımda, daire kapısını çarparak kapattığımda, 'o askıyı alıp bu kapının arkasına assam' dediğimde yüksek sesle kendi kendime, o akşamı izleyen akşamlarda hep o eski püskü 'Narin Mobilya ve Döşeme' –küçücük harflerle yazılmıştı bu, yağmur yağmadığında, ancak okunabiliyordu– dükkânını gözlerken hiç aklıma gelmedi özel bir adı olabileceği. Varmış oysa. Bir gün öğle yemeğinde patron söyledi.

Küçük bir işyeri bizimki. Hepsi hepsi on çalışanı var. Öğle yemekleri için bir fabrikayla anlaştı patron. Her gün yarımla bir arası hep birlikte oturur yeriz; kendisi de katılır bize, demokrat adamdır. Bedava yemek uğruna öğlenleri dışarı çıkamıyoruz, o başka. Zaten çıkıp da ne olacak? En kötü bir tost, içinde iki lokma et olan bir dönerli sandviç bile ateş pahası. Arada bir, şöyle bahar yeni yeni kokmaya başladığında falan, çıkıp bir soluk almak istiyor insan gerçi... Her neyse. Yemek sırasında hepimizle dertleşir bizim patron. Daha çok kendi çektiği sıkıntılardan söz açar. İşleri her gün biraz daha kötüye gidiyor, buna en yakın tanık benim. Eskimiş araçlar, dokuz işçi ve ben *muhasip-kâtip* ile yürütmeye uğraştığı dede zanaatını pırıl pırıl makineler ve yüzlerce işçiyle yapan koca fabrikalar var. Onlar bile baş edemiyor kolaylıkla. Gene de kimi kez bizim dertlerimizi sorar, baba gibi ilgilenir, uzun uzun öğüt verir. Ben pek konuşkan değilim. Evlenmem, sonra da karımın kaçması olayları günün konusu olmaktan çıkıp eskiyeli beri hemen hemen hiç ağzımı açmıyordum bu kalabalık söyleşi-

lerde. Vitrinde gördüğüm o askıdan söz etmek durup dururken nereden aklıma geldi bilmem. Tuttum, şöyle şöyle bir şey gördüm, kapı arkasına asmaya çok elverişli, diye anlattım bir gün. 'Haaa, evet,' dedi patron, bir yandan eski gerginliğini son aylarda yitirmiş göbeğini sıvazlayıp bir yandan bir kibrit çöpüyle arka dişlerini karıştırarak. 'Armonik askı. Eskiden çok vardı. Benim gençliğimde hemen hemen her evde...'

O anda birdenbire gözümün önüne bir eski ev geldi ve de hayal meyal çocukluğum. Askıyı ansıyıverdim. Anneannemin evinde, kapının arkasında aynı o askıdan vardı, belki de o aynı askı. Vitrinde görür görmez bu yüzden aklıma takılmış, bu yüzden bir daha aklımdan çıkmamıştı besbelli.

Anneannemin evi gözümün önüne geldi dediysem, hepsi, her şey bir anda gelmedi. Renklerini, kimi görüntülerini anımsamama karşın anlat deseler anlatamayacağım, hatta anlatmak istesem, kendi kendime olsun yinelemek için çırpınsam bile anlatamayacağım bir düş gibi gördüm o eski evi. Aynı anda soldu, silindi her şey. Akşam otobüs yeniden o dükkânın önündeki durakta durana dek.

Otobüs durağa yaklaşıyor. Daha iyice yaklaşmadan, Şişhane'den yukarı döner dönmez dikiyorum gözlerimi pencereye. Her zaman dükkânın olduğu tarafta bir pencere yanı bulup oturamıyorum. Gene de, ucundan bucağından olsun görebilmek için camekânın içindekileri, elimden geleni yapıyorum. Otobüs durakta beklediği sürece oradan ayırmıyorum gözlerimi. Sanki gördüğüm tozlu, hemen hemen hiç değişmeyen bir eskici vitrini değil. Hemen hemen hiç değişmiyor, evet. İki yıldan fazla oluyor o askı satılmadı, örnekse. Bir tek kez olsun yerinden oynamadı. Dükkânın bu şaşılası değişmezliğine karşın, ilk sıralar her geçişte daha önceden ayrımsamadığım bir şeyler buluyordum orada. Her seferinde çocukluğumun anneannemin evinde geçen yıllarından yeni bir ayrıntı taşıyordum yanımda otobüs yeniden sarsıntılı yoluna koyulduğunda.

Anneannemin evinden ilk ve son ve hep anımsadığım şey bir sıcaklık. Sonra yavaş yavaş, teker teker o sıcaklığın ayrıntıları. Beyaz üstüne pembe çiçeklerin, kuşların işlendiği bir çini soba – bir ara o kuşların da ötebileceğine inanmıştım. Bakırı kararmış kocaman bir mangal – korları sobadan mangala çektiğinde üzerlerine bir tutam şeker serpiştirirdi, mangalın içinde bir mavi yalım dolaşır, oda bir

an bir güzel kokar, gözlerim yaşlanır, yanar, yaşlanma geçtiğinde korların rengi kızıldan karaya dönüşmüş olurdu. Sarı sarı yanan çıplak ampuller – o ampullerden bir tane vitrinin gerisindeki dükkânda da yanıyor, ama ışığı soluk, bizimkiler parlak ve sıcak yanardı. Yerde halılar, duvarda gene halılar, sedirin üstünde gene halılar. Sarılıp sarmalanmış bir dünya. Babam beni alıp kendi evine götürene dek üşümek nedir bilmezdim.

Dizine yatırırdı anneannem beni, öldüğünü söylediği annemi anlatırdı. Kimi kez köşede duran ceviz sandığı açar, içinden dantelalı ya da işlemeli, beyaz ya da parlak rengi solmuş giysiler, solmuş ya da ilk çekildiklerinde solgun çıkmış fotoğraflar çıkarır, gösterirdi bana. Sandık açıldığında güzel bir koku yayılırdı odaya, mangaldan gelenden değişik. O süssüz, oymasız –kapağında çok derinden oyulmamış bir dörtlü yonca vardı yalnızca–, dört köşesinin çizgileri insanı geometri bilimine heves ettirecek kadar düzgün, dış yüzeyleri ayna gibi parlayan, içi kumaş kaplı sandığın şimdi o külüstür 'Narin Mobilya ve Döşeme' dükkânının derinliklerinde bir yerde durduğuna inanıyorum nedense. Bir gün o durakta ineceğim, dükkâna gireceğim, anneannemin sandığını soracağım. Kuşkusuz yaşlı, belki de ak sakallı bir adam gösterecek bana onu. Hatta belki açıp içinden annemin silik fotoğraflarını, eski giysilerini çıkaracak... Tozlu dükkânın içine bir güzel koku yayılacak...

Bunun böyle olmayacağını bile bile böyle olacağına inanıyorum. Bir gün ineceğim o durakta, inanıyorum.

Anneannemin görünüşünden yalnızca çok kırışık yüzü, şaşılacak aklıktaki saçları kalmış anımda. Oysa çevik bir kadındı. Sokakta handiyse yetişemeyeceğim kadar hızlı yürür, sürüklerdi beni. Evin içinde peşimden koşması gerektiğinde koşar, her zaman yakalardı. Demek öyle pek yaşlı değildi. Onu çok yaşlı düşünmem de, yüzünün gerçek çizgilerini açık seçik anımsayamamam da doğal herhalde. Çok küçüktüm babam beni alıp götürdüğünde –beş yaşında mıydım, altı mı? Okula başlamamıştım daha–. Annemin güzelliğini de onun gösterdiği resimlerden değil, anlattığı masallardan anımsıyorum. Güzelmiş, hem de çok. Dünya güzeliymiş, peri kızlarına benzermiş, inci gibiymiş. Ama işte, aklı bir karış havadaymış. Hep bulunduğu yerden başka bir yerde olmayı istermiş. Deli deli hayalleri varmış – 'sen öyle olma, aklın başında kalsın, emi yavrum!'–. Tutmuş olmadık bir adama varmış. Adam neler ne-

ler yapmış ona. Her şeyi ağzından burnundan getirmiş, yaşamını zehir etmiş... Sonunda fazla dayanamamış annem, beni doğurur doğurmaz yakalandığı hastalıktan kurtulamayıp ölmüş. Ama nasıl güzelmiş, nasıl güzelmiş. Can verdiğinde bile. Melekler gibi.

Bütün bunların –ya da çoğunun– yalan olduğunu biliyorum şimdi. Annemin meleklere hiç yakışmayan çirkin ve kanlı ölümünü. Ama o zamanlar... her çocuk gibi ben de inanırdım masallara ve masallar güzeldi. Bugün bile inanabilsem keşke, demiyorum. Masallara inanacak yaşı geçtiğimi, yalnızca yaşlı anneanneminkilerin değil genç kadınların masallarının da yalan olduğunu biliyorum. Odaların her zaman sıcak olmadığını da. Gene de bir sıcak oda görüyorum o camekâna her baktığımda. Ceviz çerçeveli oval bir ayna var. Bir de arkalığı olmayan, ama kol dayayacak iki yanı olan bir garip iskemle – dükkânın dışında, kaldırımın üstüne koyuyorlar bunu hava yağışsızsa. Bunların da anneannemin evindekilerin aynısı olduklarına yemin edebilirim. Bir gün ineceğim o durakta.

Babamı sorduğumda yüzü kararır, kısaca, 'Senin baban yok,' derdi. Bu da yalanmış oysa – istemeden yakaladığım ilk yalan! Günün birinde kapı çaldı; babam, 'Oğlumu almaya geldim,' dedi. Bu gelişin ne denli beklenmedik olduğu anneannemin taşlığın ortasında bayılıverip yere yuvarlanmasından belliydi.

Babam olduğunu söyleyen yabancıyla gitmemek, anneannemden ayrılmamak için ne çok ağladım! Adam beni karşı kıyıdaki soğuk, o zaman bile kırık dökük, çini sobasız, mangalsız, halısız, sandıksız, armonik askısız evine yerleştirdikten sonra aylarca sürdürdüm gizli gizli ağlamayı. Aylarca, hatta üvey annem geldikten sonra, ben okula başladıktan sonra bile, yıllarca oradan kaçıp eski evime dönmeyi kurdum durdum. Ama ilk zamanlar beni içeri kilitler öyle giderdi babam. Üvey annem gelip de okula başladıktan sonra ise artık yolu hiçbir zaman bulup çıkaramayacağımı biliyordum. Eski mahallenin adını bile söylemekten kaçındı babam, ölünceye dek. Bir gün, İstanbul bunca değişmeden önce, rastlantı sonucu olsun geçebilseydim oradan, bir ağacı, bir pencereyi, bir şekerci dükkânını tanıyabilir, anneannemi ya da ondan kalan bir şeyleri yakalayabilirdim belki. Olmadı. Bugün bile bilmiyorum çocukluğumun ilk ve en güzel yıllarını hangi mahallede yaşadığımı.

Annemi babama sormayı çok geç akıl ettim. O pis ve soğuk eve

gittiğimizde değil. Bir süre sonra yabancı bir kadın alıp geldiğinde değil. Bir daha eski mahalleye dönemeyeceğimi kesinlikle kavradıktan sonra değil. Çok daha sonra. Anneannemin anlattığı hiçbir şeyin gerçek olmayabileceğini, 'annen öldü' sözünün 'baban yok' sözü kadar yalan olabileceğini düşündüğümde –ya da bunu umduğumda– ilkokulun son sınıfına varmıştım. Anneannemden ayrılmanın acısı küllenmişti, unutulmuştu belki de. Neyin gerçek, neyin masal olduğunu öğrenmek hevesine düşmüştüm.

Babama annemi sordum.

Tıpkı anneanneme babamı sorduğumdaki gibi onun da yüzü karardı. 'Annen yok senin,' dedi. 'Senin annen Hicran.' Kendine göre bir şiir düzmüyordu, üvey annemin adıydı Hicran. Dedikleri yeni hiçbir şey öğretmemişti bana. Hâlâ neyin gerçek, neyin yalan olduğunu bilmiyordum. Yıllar sonra, lisedeyken öğrendim annemi öldürenin babam olduğunu. Bir yerde anneannemin anlattıkları doğruydu. Ama üzüntüden, hastalıktan değil, bıçaklayarak öldürmüştü babam. Galiba bir başkasını sevdiği, ona kaçtığı ya da kaçmaya kalktığı için. Hâlâ tam bilemiyorum. Rivayet muhtelif.

Annemi öldürdüğü için babama kızmadım mı? Ya beni bırakıp gittiği için anneme? Hepsi öyle uzak ve bulanık ki şimdi –hepsini yaşamımdan uzaklaştırmak için öyle çok uğraştım ki yıllardır – kızmıştıysam bile artık anımsamıyorum. Hiç tanımadığım bir masal kahramanına kolay kolay kızamazdım herhalde – hiçbir zaman gerçek bir kişi, bir anne olarak görmedim, benimsemedim onu, bir dünya güzeli olarak özledim. Babamsa, kızdırsa bile kızanın kızdığını içinde saklamasını gerektirecek kadar güçlü kuvvetli ve adam dövmekten hiç çekinmeyen biriydi – olayı başkalarından öğrendikten sonra ona bu konuda bir şey soramadığıma göre. Kızmıştıysam, tüm önceki ve sonraki kızgınlıklarım gibi yutmayı, unutmayı yeğlemişimdir. Uysal bir çocuktum, uysal bir adam oldum.

Uysal... Tüm yaşamını böyle bir tek sözcükle niteleyebilecek insan azdır dünyada sanırım. Uysal bir adamım. Uysal bir yaşamım var. Hep öyle oldu. Gene de işte, arada bir, başkaldırmayı düşünebiliyorum. Kendimden başka kimsem kalmadığına göre, başkaldıracak, kendime kıyasıya kafa tutuyorum. Bir gün diyorum, ineceğim o duraklardan birinde... kesinlikle. Otobüsün üstünde yazılı adlardan birine binip ötekinde inerek her gün bir halkayı iki kez tamamlamak yetmiyor. Allahın günü yaşamın tam ortasında, ama

dışında yuvarlanıp gitmek yetmiyor. Irmağın sularına kapılmış bir şişe içinde okunmamış bir mektup olmak yetmiyor. Islanıp okunmayacak duruma gelmek, hatta paralanıp tümden yitmek pahasına da olsa çıkmalı o mektup şişesinden.

Anneannemin sandığını o tozlu, külüstür dükkânda bulamayacak olsam bile. Gerçi oradadır, orada olması gerek. Askı, ayna, garip biçimli iskemle orada olduğuna göre sandık da oradadır. Ama yoksa bile, olmadığını öğrenmek içinse bile, ineceğim o durakta. İnanıyorum buna.

Öteki durağa yaklaşıyor otobüs. Orada da ineceğim. Gelinlik giymiş bebeklerin canlanmayacağını bilerek. Akacak kanı olmayan bir kukla kadını bile öldüremeyeceğimi bilerek. İneceğim... Kesinlikle.

Şişeyi kırıp akan sele karışacağım. Islanınca mektup okunmaz hale mi gelecek? Yırtılıp, dağılıp hepten yok mu olacak? Bilmiyorum. Aldırmıyorum. Göze almam gerek. Parlak renkleri yavaş yavaş solduran bir yaz akşamının yapışkan, terli, kirli sıcağında ya da bir kış sabahının ürkütücü mor soğuğunda, günlük yolumun ortasında bir başka yola çıkmam gerek. Yapacağım bunu günün birinde.

Bir armonik askı, bir kararmış ayna, bir garip iskemle, bir olası sandık, tozlu bir vitrinin gerilerinde. Gelinlik giymiş, kollarını iki yana açmış dört yapay kadın bir yapının yükseklerinde. Hepsi cansız bunların, hepsi ölü madde. Neden o duraklardan birinde yaşamı bulacağımı sanıyorum, onu da bilmiyorum.

Kasım-Aralık 1981

LEYLÂ İÇİN ŞİİR

❦

"*İyi aman, iyi. Her şeyin doğrusunu sen bilirsin zaten,*" diyor karım, sesindeki kızgınlığı saklamak için büyük çaba göstererek. Herhangi bir çaba gösterdi mi sesinin tonundan belli oluyor hep. Bunun için de ayrı çaba gösterir çünkü.

Ben konuşmayalı –onu dinlemeyi bırakalı– belki on beş dakika olmuş, belki bir saat, belki on gün, belki sekiz yıl. Sesindeki anlamı çıkarabiliyorum dinlemeden de, ama dediklerinin anlamını bilmiyorum.

LEYLÂ'yı düşünüyorum.

"*Hayır, kendi iyiliğin için söylüyorum, başka ne sebep olabilir?*"

Neyin kendi iyiliğim için olduğunu hiç mi hiç merak etmiyorum.

Leylâ'yı düşünüyorum.

Son günlerde sık sık anımsıyorum *LEYLÂ*'yı. Hayır, yanlış bu dediğim. Leylâ unutulma-anımsanma sürecinden hiç geçmedi ki. Temel bilgilerden biri *LEYLÂ* benim için. Dünyanın döndüğünü,

ırmakların hep denize doğru aktığını, yağmur yağdıran bulutların yeryüzündeki suların buharlaşmasından oluştuklarını unutup arada bir anımsar mı insan? Yalnızca bilir. Bunları durup dururken düşünmez de bir kez öğrendikten sonra. *LEYLÂ* da öyle işte.

Oysa son günlerde Leylâ'yı durup dururken düşünüyorum ben. Bunca yıldan sonra.

"*Herkes işini bir kitaba göre uydurdu,*" diyor karım. "*On İki Marta yakından bulaşmış olanlar bile, sense... O gece eve almadım diye kıyametleri kopardığın Taner, şimdi koca bir reklam şirketinin başında!*"

On yıllık öykünün yeniden ortaya atılmasının bir sebebi olmalı. Ama konuşmanın ucunu kaçırdım bir kere. Ayrıca aldırmıyorum da.

Aklım Leylâ'da.

Önümdeki kâğıda ciddi bir şeyler yazıyormuş gibi yapmalıyım. Şimdi kalkıp yanıma gelecek olsa, hiç durmadan *LEYLÂ*'nın adını yazdığımı görse, aklımı oynattığımı sanabilir karım. Kıskanır ya da... Yeni bir Leylâ sanır kafamı kurcalayan kişiyi. En iyisi yazayım, ciddi bir şeyler yazayım.

LEYLÂ'YI GÖRMEYELİ YİRMİ YIL OLDU.

"Kucağımda bir çocuk, karnımda bir çocuk, bir yandan tez yazmaya uğraşırken, bir de o kanun kaçağını eve alacaktım öyle mi? Ben aklı başında davranmasaydım..."

KARIM HEP AKLI BAŞINDA DAVRANIR. Aklı başında kadındır da ondan. Annem de öyleydi –öyle–, kızlarım da. Kendimi bildim bileli aklı başında kadınlar arasında yaşadım. Bir tek Leylâ vardı. (Var! Hâlâ var!)

Leylâ'yı özlüyorum.

Karımla annem hiçbir gelin-kaynanaya yakışmayacak kadar anlaşırlar – söz konusu ben, beni çekip çevirmenin zorluğu olduğunda. Başka herhangi bir konuda konuştuklarını işitmedim zaten. Belki konuşuyorlardır. Öyleyse mutlaka anlaşıyorlardır. Aklın yolu bir olduğuna göre...

Bu aklı başında kadınlardan bunalıyorum. Leylâ'yı özlüyorum.

Kızlarım bana benzemiyorlar. Aklı başında kadınlar olacaklar büyüdüklerinde. Şimdiden oldular bile hatta... Biri ortaokula girme sınavlarında –karımın alay ile sitemi bağdaştıran sesi: 'babasından en ufak bir yardım görmemesine karşın'– çok büyük başarı elde etmiş. Küçüğü ise ablasından daha da 'bilmiş'miş. Hep başka-

larından duyuyorum bunları. Çocuklarımla ilgilenmiyor değilim. Arada bir gerçek olduklarına inanmakta güçlük çekiyorum yalnızca. Bir de, karımın, annemin, karımın annesinin, konu komşunun onlarda gördüğü cevheri bir türlü göremiyorum ben.

LEYLÂ'yı özlüyorum.

GÖZLER AĞAÇLARA BENZER.

İyi bir babayım oysa. Öyle olmak için her şeyi yaptım, yapıyorum. Baba olarak da, koca olarak da, oğul olarak da, öğretmen olarak da hep benden bekleneni söyledim, söylüyorum. Özellikle dikkat ediyorum buna artık. On yıl önce, karımın üniversitedeki geleceği tehlikeye girmesin diye en yakın arkadaşımın yüzüne kapıyı kapattım, evet. Ne o zaman, ne daha sonra hiçbir siyasal olaya 'bulaşmadım', hayır. Üst üste iki çocuk yapmakla kızcağızın doktorasını yeterince zorlaştırmıştım zaten, doğru. Daha büyük güçlükler yüklememeliydim omuzlarına, doğru. Yüklemedim de... Her dediklerini, her istediklerini yaptım. Daha ne istiyorlar benden? Daha ne? Leylâ'yı da unutmamı mı?

Leylâ'yı düşündüğümü, Leylâ'yı istediğimi bilmiyorlar ki...

Leylâ'yı bilmiyorlar ki...

Öyleyse neden annem, karım, kimi kez çok bilmiş kızlarım –çevremdeki tüm aklı başında kadınlar– ısrarla beni çekip çevirmenin zorluğundan yakınırlar? Gizli gizli yazdığım kötü şiirlerden dolayı mı? Ama bunu da bilmiyorlar ki. Gizli gizli kötü şiirler yazdığımı kimse bilemez artık, önlemlerimi aldım. Kimse yakalayamaz beni artık. Önlemlerimi aldım!

İlk şiirlerimi Leylâ için yazmıştım. Hepsini onun için yazdım, yazıyorum. Başkaları için yazdığımı sandıklarım bile, aşk şiiri sanmadıklarını bile hep Leylâ içindi. Kimse bilmiyordu ama. Kimse bilmiyor. Leylâ bile.

On yaşındaydım. Leylâ'nın gidip gelişlerini kollamak için bahçede nöbet tutardım. Gittiğini görmeden, daha birkaç saat gelmeyeceğine emin olmadan hiçbir oyuna katılmazdım. Genellikle döndüğüne tanık olmadan da –yazın daha kolaydı bu– içeri girmezdim. En acıklı şiirlerimi o dönmeden eve çağrılıp pencereden bile gözleyemediğim akşamlarda yazmışımdır.

O hüzünlü akşam saatlerini, gittikçe koyulaşan ışıkla birlikte içimi saran, gittikçe göğsüme sığmayacakmış gibi büyüyen garip

sıkıntıyı çok iyi anımsıyorum da şimdi –hatta duyuyorum bile– şiir yazma gereksinmesinin ilk ne zaman doğduğunu bulup çıkaramıyorum bir türlü. Akla uzak mı bu? İşitenin inanamayacağı bir şey mi? Öyle gibi geliyor. Sanki ta çocukluğumdan beri şiir yazdığımı kafadan atıyormuşum da, şimdiki gereksiz ve geçersiz ve kötü şairliğimi haklı göstermek istercesine geçmişten destek arıyormuşum sanılacak gibi geliyor. Oysa şimdiki şairliğimi kimse bilmediğine –hiçbir zaman da bilemeyeceğine– göre, böyle bir yalan atmam tümüyle yararsız. Şiir yazma gereksinimini ilk ne zaman duydum, ilk şiirimi ne zaman yazdım anımsamıyorum işte. O kadar.

Leylâ'yı ilk kez ne zaman gördüğümü bile anımsayamıyorum. Âşık olmadan önce yüzlerce kez görmüş olmam gerekir. İlkokula başladığım yıl taşınmıştık o eve, onlarsa çok eskiden beri orada oturuyorlardı. Ama besbelli dikkatimi çekmemiş. Dikkatimi çeker çekmez de âşık olmuşum herhalde. Yani, onu görür görmez sevmedim, sever sevmez gördüm belki. Aşkım o kadar uzun sürdü ki –sürüyor ki– başlama ânını hatırlamak hem olasız, hem de gereksiz. Doruk anlarını yakalıyor belleğim. Sürekli o doruk anlarında dolanıp duruyor.

YOL AĞIZLARINDA
DAĞLARA TIRMANIRKEN

Leylâ'yı özlüyorum. Leylâ'yı istiyorum.

Yanımdan geçip giderken genzime dolan, daha derinden içime çekebilmek için bana derin soluklar aldıran o kokuyu yeniden duymak istiyorum. Belleğin koku alma duyusu olmasa gerek. Öylesine canlı hatırlıyorum da Leylâ'nın kokusunu, duyamıyorum bir türlü. Ömrüm boyunca aradım, yeniden başka hiçbir kadında bulamadım Leylâ'nın kokusunu. *RASTLANAN.* Artık o eski parfümler yok mu? Yoksa Leylâ sürdüğünde mi, onun temiz teninin ısısıyla mı değişir, başka hiç kimseye yakışmayacak bir karışım oluştururlardı? Açık havada bile duyulmasına karşın abartılı değildi Leylâ'nın kokusu. Abartılı kokular midemi bulandırıyor, oysa Leylâ'nınki başımı bile döndürmezdi. Yüreğimi hoplatırdı yalnızca. Rüzgârın çok uzaklardan getirdiği, adı belirsiz, karışık çiçek kokularını andırırdı. Günün birinde yeniden duyacak olursam hemen tanıyacağımdan hiç kuşkum yok. Ama nasıl, nereden duyacağım ki?

Nasıl da kıskanırdım onu – kadın, erkek, büyük, küçük deme-

den gözümün gördüğü herkesten! Bahçeden geçerken öteki çocuklardan birine bakacak –bakmazdı–, birinin saçını okşayacak –okşamazdı– diye soluğumu tutar beklerdim. Ona laf atan mahalle delikanlılarından birine gözü kayacak, gülümseyecek korkusuyla titrediğimi de bilirim. Onun hiç kimseye bakmaması dindiremezdi kıskançlığımı, çünkü herkes ona mutlaka bakardı. Birlikte oyun oynamak zorunda olduğum –her geçen gün daha bir isteksizce katılıyordum oyunlara, bir süre sonra tümüyle vazgeçtim– yaşıtlarımdan tutun da yoldan geçen genç-yaşlı, kadın-erkek herkes dönüp bakardı ona. Kimi kez istekle, iştahla, kimi kez şaşkınlıkla, kızgınlıkla –ama hiçbir zaman aşkla değil. Aşkla bakan bir ben vardım, eminim bundan. (İleride, bakışlar gülüşmelere dönüştüğünde, birbirlerine göz kırparak, dirsek atarak kıkırdamaya başladıklarında kıskançlığıma nefret de bulaşacak, kızgınlıktan ne yapacağımı şaşıracak, kiminle, hangi konuda kavga çıkaracağımı bilemez olacaktım. Ama sonra bu, çok sonra.)

Onu her görüşümde, ama *her* görüşümde, yüreğim bir an durur, sonra çok hızla atmaya başlardı. O gözden yittikten çok sonra durulurdu.

Leylâ geçer gider, Leylâ döner gelir, beni hiç görmezdi. (Bir tek kez gerçekten konuştu benimle. Ama sonra, çok çok sonra.)

Aşkımın umutsuzluğu beni çaresiz vazgeçişlere sürüklemezdi. Tersine, umutsuzluktan beslenirdi içimdeki sevgi – nasıl oluyorsa? Şiirlerim ise gittikçe çoğalıyordu. Ağaçlardan, çiçeklerden, ip atlayan kızlardan da söz ederdim bu şiirlerde, birçoğu görünüşte aşk şiiri değildi – ama hepsi, *hepsi* öyleydi. Saklardım herkesten – yazdığımı da yazdıklarımı da. Kötü olduklarını bildiğimden değil –bilmiyordum o sıralar, iyi ya da kötü olmaları sorun değildi benim için–, benden başka kimseyi ilgilendirmediklerinden. Bir de Leylâ'yı elbet. Şiirlerimin asıl sahibinin O olduğunu biliyordum. Günün birinde onları Ona göstermeyi düşlerdim kelimeleri kâğıda geçirirken, bunu hiçbir zaman göze alamayacağımı bilerek.

Öyledir çocukluk düşleri, Leylâ'ya da tüm düşler. *YARI GÖKYÜZÜNDEDİRLER BELKİ.* Hiçbir zaman olamayacağını bildiğin şeyleri o an oluyormuşçasına yaşarsın. Öylesine derinliğine dalarsın, öylesine olağan, öylesine kaçınılmazdır ki yaşadığın yaratı. Hırçın bir ses, 'Önündeki kitaba bakıyorsun, ama aklının başka yerde olduğu belli,' diye bağırdığında hiç mi hiç sevmediğin, tanı-

madığın, tanımak istemediğin boktan bir dünyaya paldır küldür yuvarlanırsın.

Şiirleri Leylâ'ya göstermediğimi, hiçbir zaman gösteremeyeceğimi öylesine kesinlikle biliyorum ki şimdi, o günleri anımsamak bile bir başka akla uzak düşmüş gibi geliyor bana. Zaten yıllar yılı anımsamadım da. Herkesin benden beklediği yaşamı sürüklerken gizli gizli şiir yazmayı sürdürürdüm, evet, ama bir günü bile Leylâsız geçmeyen o çocukluk günlerini düşünmeyeli o kadar çok var ki. Ancak son zamanlarda. Nedense.

Şiirlerimi Leylâ görmedi ve görmeyecek. Çünkü annem ele geçirdi onları. Yakaladı beni.

Aşkımın ve şairliğimin başlamasından ne kadar sonraydı? Bana sorarsanız on üç, anneme sorarsanız on iki buçuk –annemin evlat sevgisini çapkınlığa dönüştüren sesi: 'on üçünü doldurmasına daha beş ay var'– yaşındaydım. Bir gün okuldan döndüğümde elinde bir tomar kâğıtla karşıladı beni. Hayır, yanlış bu. Kapıyı açtığında elleri boştu. 'Gel içeri,' dedikten sonra hışımla yürüdüğü, hem yemek, hem de oturma odası olarak kullandığımız 'hol'deki masanın üstünden aldı küçük küçük kâğıtlara yazıp bir dosyada biriktirdiğim şiirleri. (Defter tutmayı kız işi saydığımdan bir dosya edinmiştim.)

"Nereden çıktı bu abuk sabuk şeyler?" diye bağırdı kâğıtların bir bölümünü yerlere saçarak.

En meymenetsiz dilencilere, bir de ille bir şeyler satmaya niyetli olduğu eskicilere bakarken baktığı biçimde buruşturmuştu yüzünü.

"Hangi kitaptan çektin bunları? Nereden buluyorsun böyle münasebetsiz kitapları?"

Masada kalmış kâğıtları da bir el vuruşuyla dağıttı.

Şiirleri –kötü olduklarını bilmiyordum o sıralar– bir yerden çekmeyip kendim yazdığımı bildiğini anlamıştım hiç bocalamadan. Belki eskicilere sakladığı yüz buruşturmasından. Belki babam eve geç geldiğinde takındığı, ölçüsüzlüğü yapmacıklığa varan kızgınlığından. Belki de o şiirleri benden başka kimsenin yazamayacağını çok iyi bildiğimden.

Sorularını yanıtlamaya gerek görmeden, şiirlerimi yerde öyle darmadağınık bırakarak, topuğumun üstünde döndüm. Hole açılan üç kapıdan birine, yani, talan edilmiş odama yöneldim. Kilidi

yoktu, ama annemin peşimden gelemeyeceğini biliyordum. Kulaklarımda küçük bombalar patlarcasına çarpıyordu yüreğim. Şiirlerimi terk etmenin hüznüyle değil, davranışımın soyluluğundan duyduğum kıvançla. Leylâ'yı gördüğümde bile böylesine güzel çarpmazdı. *BELKİ YERYÜZÜNDEKİLER*. Annem bu yaptığıyla, odama gizlice girmekle, güvenle sakladığım kâğıtlarımı karıştırmakla, özüme ayırdığım dünyayı altüst etmeye çalışmakla, üstelik davranışını birtakım yalanlarla süslemeye kalkmakla öylesine aşağılamıştı ki kendini, aramıza aşılmaz bir duvar çekmişti. Hem de duvarın tepesinde olan ben, dibinde sürünen oydu.

Artık hiç kimse, hiçbir şey, Leylâ'dan, şiir yazma tutkusundan ayıramazdı beni. Annemin iğrenç hırsızlığı, anlamsız hırçınlığı, babamın akşam çektiği söylev yalnızca küçümsenilecek olaylardı.

Kimi önemli –ya da, aslında, önemsiz– konuların ciddi ciddi konuşulmasını babama bırakırdı annem. Şimdi düşünüyorum da, 'adamlara bunca para veriyorum, göstersinler kendilerini' düşüncesiyle kimi toplantılarda sözü 'teknik elemanlar'a bırakan fabrika sahibinin tutumuna benziyordu onun arada bir babamı konuşmaya zorlaması.

Sözcüklerin çoğunun anlaşılmasını istemezcesine, sıkıntılı rakı yudumlamaları arasında, ağzının içinde geveleddiklerini kısaca özetlemek gerekirse, benim kargacık burgacık şiirler yazdığım kulağına gitmişmiş babamın –'kimden, nereden duyduğum önemli değil'–. Bunu derin bir şaşkınlık ve üzüntüyle karşılamış. Bana yakıştıramamış açıkçası. Hep saygılı, çalışkan, değerbilir bir çocuk olarak görmüşmüş beni, serserilik edeceğim aklının köşesinden geçmemişmiş. Şiir yazma hevesi, değil benim gibi bir cahil çocuğun, koskoca adamların bile başına ne dertler açmış bilmiyor muymuşum? Bugün okul kitaplarında ibretle okuduğumuz Namık Kemal bile sırf şairliği yüzünden zindanlarda çürümemiş miymiş? Evet, şair olduğu halde saygınlığını yitirmeyen bir Mehmet Âkif Ersoy varmış, doğru, ama İstiklâl Marşı ancak bir kez yazılabilirmiş, değil mi?

Bu dediklerini ciddiye alıp da şiirden korkmama, vazgeçmeme olanak var mıydı? Ne denli kötü yazsam da –o zaman bilmiyordum kötü yazdığımı– yazmayı sürdürmekten başka bir karar alabilir miydim bu sözler karşısında? Hele o âna dek yazdıklarımın yok olduklarını öğrenince.

'Neler yazdığını bilmiyorum tabii. Okumadım. Annen ben eve gelmeden önce hepsini yırtıp atmış,' dediğinde babam, yalan atıp atmadığını merak bile etmedim. Şiirlerin yok edildikleri kesindi bir kere, ama babam beni zindanlardan korumaya kalkışmadan önce onlara şöyle bir göz atmış mıydı atmamış mıydı? Umurumda değildi bu. Kendime güvenim vardı o sıralar demek ki; 'Nasıl olsa hepsini ben yazmıştım, gene yazarım,' diye düşündüğümü anımsıyorum. Yani, pek üzülmemiştim bile. Hatta babamın kaygılı suratı karşısında gülmek geldi içimden. Bir de şiirlerin kimin için yazıldığını bilseler, kim bilir ne türlü çılgına dönerlerdi.

Leylâ'yı hiç sevmezdi bizimkiler. Babamın sevip sevmediğini kesin bilmiyorum gerçi –annemin hırslı dedikodularına karşılık olarak kem kümden fazla bir şey demezdi–, ama annemin Ondan nefret ettiği kesindi. Giyimini kuşamını, saçlarını, boyanmasını, durmadan gezmesini, hoppalığını her fırsatta kınardı, hınçla. Babamdan kıskanırdı onu belki. Sanırım herkes birinden kıskanırdı Leylâ'yı. Oysa mahalleden hiç kimseye dönüp bakmazdı.

Ah, Leylâ...

Yüzünün yapısında gülümseme vardı. Alışılmış anlamda güler yüzlüydü demek istemiyorum. Hiç de öyle değildi. Bildiğimiz biçimde güldüğünü, kahkaha savurduğunu, hatta gülümsediğini hemen hemen hiç görmedim. Kapalı dudakların gerisinde, gırtlakla damağın arasında bir yerde gizlenmiş bir gülüşün yüz çizgilerine yansımasıydı belki. Başını yalnızca dik değil, hafifçe geriye doğru, çenesini ileri atacak biçimde tutuşundandı ya da. Yere, önüne baktığında bile başını azıcık yana eğdiğinden çenesi hep göz önündeydi. Belki de her şeyden çok gözlerindeki o çok parlak ışıktı buna neden olan. *İNSAN YÜZLERİNDE OLANLAR DA VAR*. Hiçbir zaman tümüyle sönmedi o ışık, bana sorarsanız. Gözlerine o anlatılmaz ve anlaşılmaz keder çöktükten sonra bile. Herkes onun için 'boş boş bakıyor' demeye başladıktan sonra bile. Hayır, Leylâ'nın çizgilerindeki gülümseme, gözlerindeki ışık –karanlıklaştı belki, daha derinlere kaçtı– hiç yok olmadı.

Yüzü yuvarlaktı, elmacık kemikleri çıkık değil, tombuldu. Ona ilk tutulduğumda, uzun, kendiliğinden çok kıvırcık olduklarından sırtında kabaran, kimi kez kurdele ya da tokalarla zapt etmeyi denediği, ama çoğu kez serbest bıraktığı simsiyah –annemin alçak, kalın, tıslayan sesi: 'boya olduğu besbelli'– saçları vardı. Şapka giy-

mezdi hiç. Oysa o zamanlar süslü kadınlar genellikle şapka giyerlerdi. Birkaç yıl sonra, kökünden denebilecek kadar kısacık kestirip bu kez kızıla boyadı. (İleride çok biçimsiz bir sarışın olacaktı. Ama sonra, çok sonra.) Saçları kısaldığında, binlerce minicik buklenin çevrelediği yüzün yuvarlaklığı, elmacık kemiklerinin tombulluğu, açık renk gözlerinin büyüklüğü –ve de o ışık!–, bildik gülücüklerle süslenmeyen o temel, o sanki yapısal gülümseme daha bir belirginleşti.

İNSANIN YÜZÜNDE

Belirgin. Leylâ'yı tümüyle ya da Leylâ'nın tümünü niteleyebilir bu sözcük. *Çarpıcı* ya da *göze batan*'dan değişik bir anlamda kullanıyorum bunu. Çarpıcıydı da kimi kez, o başka. Ama her şeyden çok, belirgindi. Yani, nasıl anlatsam, onu görmeden de varlığını hissedebilirdiniz demek istemiyorum –belki kapalı yerlerde onunla birlikte bulunmuş olanlar söyleyebilir bunu, ama ben hiç bulunmadım– fakat gördüğünüz anda, ister sokağın öteki ucunda olsun, ister bir otobüs durağının kalabalıklığında, ister gürültücü bir grubun arasında, mutlaka onun O olduğunu bilirdiniz. Kırmızı entari giymesine gerek yoktu bunun için.

Entarileri pek çok değişik renkte ve çok çeşitliydi. Bir giydiğini bir daha giymezdi desem abartmalı olur belki, handiyse öyleydi. Kadın giysilerine dikkat eden bir çocuk değildim, ama onunkileri bilirdim. Anneminkilerin ne denli albenisiz olduklarını da Leylâ'nınkileri tanıdıktan sonra öğrendim. Orta boylu olmasına karşın zayıflığından dolayı daha uzun gösteren, etten çok kemik taşıyan bir kadındı annem. Giysileri de ona göre kara kuru, renkli olduklarında bile solukmuş gibi duran, kalın kumaştan dikilmiş, düz kesimli, hepsi aynıymış izlenimini bırakan şeylerdi. Oysa Leylâ'nın ipek emprime çeşitleri ve biçimleri sonsuzdu. Gövdesi ince uzundu, ama yüzünün yuvarlaklığı, elmacık kemiklerinin tombul örtüsü bedenine de mi yansıyordu ne, içimi önce hoplatan, hemen ardından eriten bir yumuşaklığı, dolgunluğu vardı.

Yürürken ince kumaşın altında kalçalarının hafiften hafiften titremesinin 'korse giymediğinden' olduğunu da annem sayesinde öğrendim. Bir keresinde, yokuşu ağır ağır tırmanışını pencereden seyrederken, 'Şuna bak, korse bile takmamış, neredeyse hiç iç çamaşırı giymeyecek adi mahlûk!' diyerek yüzünü buruşturmuştu. Kendisi giyerdi elbet. Sanırım o tarihlerde bütün kadınların vazge-

çilmez iç giysilerinden biriydi kimi kez 'korse' kimi kez de –hiç anlam veremediğim bir adla– 'skandal' olarak nitelenen bu sert, kemikliymiş gibi duran lastik nesne. (Anneminkilerden birini gizlice ellemiştim Leylâ'nın neyi giymediğini anlamak için.)

Yürürken kıntmazdı, ama kıntttığını sandıran bir yanı vardı. Aynı, yüzündeki gizli gülümseme gibi bir şeydi bu da. Yüzü, açıkça gülmesini gerektirmeden nasıl 'şen'diyse, bedeni de, kıntmasını gerektirmeden 'şuh'tu.

Yaşını bilmiyordum. Hiç kimsenin –onca sevdiğimin bile– yaşını kestiremeyecek, buna gerek görmeyecek kadar çocuktum o sıralar. Annem sürekli olarak yaşını küçültmek, onunkini de büyütmek çabasında olduğundan sık sık yaşıt olduklarını yinelerdi, ama şimdi düşünüyorum da Leylâ elbette –birkaç yıl da olsa– ufaktı annemden. O zamanlar hiç aldırmamış, üstünde durmamıştım. Yaş denilen şeyin önemi yoktu benim için. Leylâ'nın evlenmemiş, Allahın günü 'gezmeye' giden süslülüğü anneme hiçbir zaman yakıştıramayacağım bir gençlik kazandırıyordu ona.

Çok süslüydü, evet. Onun kadar boyanan bir kadın görmemiştim o güne dek. Sonra sallantılı küpeler, şangırtılı bilezikler, üst üste kolyeler, 'broş'lar takardı. Su şarıltısını andıran sesler çıkarırdı bu mücevherler Leylâ yanımdan geçerken.

Çok güzeldi. Güzelliği daha on yaşımda aklımı başımdan almış, beni şair etmişti. Annemin, 'Bari bir şeye benzese, bayağ çirkin ayol,' yinelemeleri yalnızca kızdırırdı beni, aşkımı artırırdı. Ömrümde onun kadar güzel bir kadına daha rastlamadım.

Ömrümde hiçbir kadını onun kadar sevmedim. Bunu kırkıma yaklaşırken anlamam ne garip! Ne gereksiz, ne umut kırıcı bir gecikme. Leylâ'dan başka hiçbir kadını sevmedim.

Leylâ'yı seviyorum. Leylâ'yı istiyorum, Leylâ'yı özlüyorum.

Karım hâlâ konuşuyor olmalı. Artık işitmiyorum bile onu. Arada bir ağzını oynattığı gözüme ilişiyor yalnızca. Sessiz filmlerdeki gibi sürdürüyor dırdırını. Devinimleri de öyle. O eski filmlerdeki gibi abartılı ve mekanik ve uzak.

İlk kez değil bu, karşımda durup dururken iki boyutlu, tuhaf hareketler yapan bir resme dönüşmesi. Son zamanlarda sık sık oluyor. Aramıza saydam bir perde geriliyor sanki. Kalın, koyu bir cam. O, camın öteki yüzüne yapışmış, sesi bana ulaşamayan, elini kolunu, ağzını burnunu bıkmadan oynatan bir garip canlı. İnsan biçiminde bir örümcek diyeceğim, ama dilim varmıyor. İnsan biçimin-

de örümcek olur mu hiç? Kimi kez de, araya camdan duvar girmiyor, karım üç boyutunu koruyor, ama daha kötü bir şey oluyor. Robota benziyor aynı. Her devinimi aşırı, ölçüsüz. Elini uzatacağına kolunu kaldırıyor örneğin. Adımlarını çok ağır, çok uzun atıyor. Konuşacağı zaman ağzını çok büyük açıyor, sesi de çıkmıyor ya da çoook uzaktan geliyormuşçasına yankılanıyor. Onun gerçek bir insan olduğuna çok güç inandırıyorum kendimi. Robot değil de insan, kafamda uydurduğum bir yaratık değil de gerçek olduğunu üst üste, üst üste yinelemek zorunda kalıyorum.

Düş de değil işin kötüsü. Düşler gerçeğin bir başka yüzüdür. Örnekse son zamanlarda –yıllardan sonra– yeniden Leylâ'yı düşlemeye başlamam bambaşka bir şey. Onu tanıyorum. Yapay, uydurma bir şey değil, yıllar öncesinin kesin gerçeğinin bir kez daha canlanması, yaşamımı uyarması... Bu... On iki yıllık karımla olansa... Bu tümüyle gerçek dışı, gerçeğin dışında bir olay... olay mı desem? Gerçek dışı olay olur mu hiç? Ama çok zor, çok zor onun gerçek olduğuna inanmam. Kafamı iyice toparlamam, dikkatimi sırf onun üstünde yoğunlaştırmam gerek, sesini işitebilmek, onu yeniden insanlaştırmak için... Yapmak zorundayım bunu.

"*Benim üniversiteden ayrılmam söz konusu olamayacağına göre... zaten aylığım seninkinin iki katından fazla... sen ne yapıp yapıp bir başka iş...*"

Of amaan, zorladım kendimi de ne oldu sanki? Dediklerini işitmek neyi değiştiriyor bir kelimesini bile anlamadıktan sonra? Kuru gürültü! Kurtulacağım, kurtulmalıyım, bu gürültüden...

Ah, Leylâ!

Günün birinde tümüyle ve herkesten uzak, teke tek, baş başa kalacağız, Leylâ ile. *HEP AYNI YERDE:* Önlemlerimi aldım.

Çocukken her gözlerimi kapadığımda gerçekleşen bir düştü Leylâ ile baş başa kalmak, ona şiirlerimi okumak –kötü olduklarını bilmiyordum o sıralar–. İmgelemimde öylesine kesin bir gerçeklikle canlanabiliyordu ki bu buluşmalar, günlük yaşamda ona yaklaşmaya, onunla çocukça da olsa bir yakınlık kurmaya çalışmadım hiç. Ayrıca kafam, yüreğim onca 'büyük' işle uğraşırken çocukça bir yakınlaşmayı beceremezdim herhalde. Neyse. Denemedim, çünkü en azından aklıma gelmedi. Onu her Tanrının günü gittiği yere kadar izlemeyi bile öyle geç akıl ettim ki.

'Gezmeye' gittiğinde yokuşu yürüyerek tırmanır, çoğu kez tak-

siyle dönerdi. Hep yalnız. Babasının arabası da, sürücüsü de vardı gerçi –o zamanlar özel araba sahibi olmak günümüzdeki kadar kolay değildi, hele bir şoför tutmak bayağ önemli bir işti– ama Leylâ bunları hemen hemen hiç kullanmazdı. Yalnız gezmelerinde bir erkekle buluşabileceğini düşünmemiş değildim elbette. On yaşında âşık olabilen bir çocuk bunu bilmeyebilir mi? Buluşabileceği kişileri bir türlü gözümün önüne getiremiyordum ama. Soyut bir kıskançlık bile duymuyordum onlara karşı. Sokakta şöyle bir de olsa arkasından bakan herkesi dövmeyi kuruyordum da, uzaktakilere, görmediklerime, imgelem gücüm yetmiyordu besbelli. Ayrıca, kız arkadaşlarıyla görüşmek, annem gibi 'gün'lere gitmek, alışverişe çıkmak ya da sessiz ve ıssız bir deniz kıyısında, tek başına ve hüzünlü dolaşabilmek için mahalleden kaçma olasılıklarını hiçbir zaman kafamdan silmemiştim. Hele o sonuncusu. Bomboş kıyıda, saçları rüzgârdan dağılarak ağır ağır ve isteksiz ve dünyadan uzak ve düşünceli yürüyen Leylâ. Yerden aldığı çakıl taşlarını kendini unutmuş bir dalgınlıkla dalgalara savuran Leylâ. Bir kayanın üstüne çöküp başını iki eli arasına alan, gözlerini mavi sulara dikip kimi, neyi beklediğini bilmeden beni bekleyen ve ben yanına gidemediğim için hüznünü dağıtamadan evine dönen Leylâ.

Şarkılardan, filmlerden, kötü kitaplardan esinleniyordum bu gibi sahneleri kurarken elbette ve sonuç olarak kötü şiirler yazıyordum. Gene de bunu o zaman biri bana söyleyecek olsa –kimse söyleyemezdi ki, kimse bilmiyordu ki– o kişiyi öldürmeye kalkabilirdim sanıyorum. Hâlâ, her şeyi bile bile, o deniz kıyısını düşlediğime göre. Ama hayır, şimdi arada bir fark var. Şimdi o eski hayalin gerçekleştiğini biliyorum. Leylâ'nın günün birinde bir deniz kıyısına gittiğini biliyorum. (Çok sonra, ama çok sonra.)

Annemin komşu kadınlarla yaptığı dedikodulardan Leylâ'nın tek başına evden çıkmasının yalnız ve yalnız, ancak ve ancak *bir* nedenle –'erkeklerle buluşmak' için– olduğunu öğrendikten sonra bile söküp atamamıştım o deniz kıyısını kafamdan. Ne denli haklı olduğumu zaman gösterdi. (Ama sonra, çok sonra.)

Annemin komşu dedikoduları bitip tükenmezdi. Hepsine tanık olmuyordum –yalnızca bizim evdekileri gizli gizli dinlerdim– gerçi; olmam da gerekmezdi, çünkü anladığım kadarıyla hepsinde aşağı yukarı aynı şeyler konuşuluyordu. Bu dedikodulara gün gelip de Leylâ'nın öz annesinin de katıldığını gördüğümde derin bir şaş-

kınlığa uğradım. Annemden bile çok diş biliyordu kızına bu kadın! Üstelik kaç yıldır 'komşu' bile saymamıştım onu.

Garip bir yerdi içinde oturduğumuz otuz iki daireli apartman. Biçimi açısından olduğu kadar barındırdığı insanlar açısından da garipti. Ya da belki binanın *yapısı* öngörüyordu bu garipliği. Bir bahçeyi üç yanından çevreleyen, yüzyılın başından kalma koca binada büyük daireler vardı, çok büyük daireler vardı, küçük daireler vardı. (En küçükler bile bugünün ölçülerine göre büyük sayılırdı, o başka.) Komşuluk ilişkileri dairelerin boyutlarıyla orantılıydı çoğunlukla. Bir de bahçenin üst yanında olmakla alt yanında olmak ayrımı vardı – alt yandaki daireler yokuşun aşağısındaki mahalleye daha yakın olduklarından mıdır, caddeye yakın olan üst yandakiler kadar 'itibarlı' değildiler. Her neyse, küçük dairelerde oturanlar 'komşuluk' eder, birbirleriyle yakın görüşürler, büyüklerde ve çok büyüklerde oturanlarla ancak yarım yamalak selamlaşırlardı. Ötekiler birbirleriyle bile pek ahbaplık kurmazlardı sanıyorum. Onların 'davet'leri olurdu. Dostları arabalarla gelir giderlerdi. Kadınları merdiven basamaklarında gevezelik etmez, asansörde soğuk dururlardı. Erkeklerinin çoğu kez adı bilinirdi yalnızca. Çocukları pek ender bahçeye çıkardı.

Biz, alt yandaki küçük dairelerden birinde otururduk. Arabası, hizmetçisi, 'misafir odası' dışında takım mobilyası, çamaşır makinesi, fırın ve benzeri ev gereçleri olmayan, gücü ancak 'hol'de duran bir ufak buzdolabına –ki adı frijiderdi ve her evde bulunmazdı o zamanlar– yeten 'orta halli' ailelerdendik. Hem yemek hem oturma odası olan 'hol'e açılan üç odadan en büyüğü ve en az kullanılanı, en süslüsü, en temizi annemin 'on beşte bir' yer alan 'gün'lerinde, bir de 'akşam oturmasına' gelenler önemli oldu mu içine girilen misafir odasıydı. Öteki ikisinden birinde onlar, birinde ben yatardım. Gündelik komşu gidip gelişleri, 'bir fincan kahvelik' ziyaretler hep holde olup bittiği için o kadar iyi biliyordum annemin dedikodularını – seslerini odamdan duyardım ve Leylâ'yı konuşmaya başladıklarında özellikle kulak kabartırdım.

Leylâlar bahçenin üst yanındaki en büyük dairelerden birinde otururlardı. Zengindi onlar. Yeni zengin olduklarını sanmıyorum, çünkü hizmetçiden, şoförden başka, evin içinde bir de yaşlı 'dadı' vardı. Ortalıkta pek az görünen, asık suratlı, suskun bir kadındı. Zamanla anladığım kadarıyla Leylâ'nın öz annesinden daha soy-

luydu. Leylâ'nın annesi hiç kemiksiz gibiydi, şişman bir yılanı andırırdı. Onun ne denli kötü biri olduğunu öğrenmeden önce de dikkatimi çekmişti bu; sonradan yaptıkları iyice pekiştirdi ilk izlenimimi. Ayrıca, yanaklarıyla onların bir uzantısı gibi duran alnının arasına gömülmüş, kirpiksiz, açık renk gözleri içine su kaçmış, parıltısı yitmiş eski yüzük taşlarını anımsatırdı. Kızının tersine, suratı hep asıktı. Güldüğü zaman bile değişmezdi bu. Ha ha ha hay diye savurduğu kahkahalar yüzünü canlandırmaz, aksine buruşturur, biçimsizleştirir, 'pis' bir anlama vardırırdı. Hayır, hayır, 'dadı'da olan soylu görünümden hiçbir iz yoktu onda. Varlıklı adam karısına bile pek benzemezdi – ya da, daha doğrusu, bizim apartmandaki varlıklı kadınlara benzemezdi. Şişmanlığından mıdır, onlar kadar şık değildi. Haftada bir-iki kez süslenir püslenir, arabaya kurulup bir yere giderdi. En iyi giyindiğinde bile kılıksız dururdu ama. Şimdi düşünüyorum da –çocukken yapamazdım bu ayrımı– bir taşralı havasından kurtulamamıştı. Bekir Bey gibi son derece nazik, efendi, görgülü, kalıplı kıyafetli bir beyefendinin bu Sabahat Hanım gibi hizmetçi kılıklı birini nasıl aldığı sorusu sık sık sorulurdu dedikodu oturumlarında, o da annemin günlerine gelmeye başlayıncaya dek. Edebine, namusuna kimse dil uzatmazdı ama; hatta Leylâ'nın kime çektiği merak edilirdi. Derken, küçük dairelerdeki 'gün'lere dadanan Sabahat Hanım kızını herkesten çok yerin dibine batırarak onun kime çektiğini açıkladı.

Ah, Leylâ... İşleri güçleri onunla uğraşmak olan şu karga kadınlar olmasaydı. O çeker gider, dediklerini işitmez ya da aldırmazdı. Bendim dinleyen, acı çeken. *OYSA*.

Sonunda onu gittiği yere kadar izlemeyi akıl ettim.

Annesiyle annem arasındaki dostluğun başlamasından sonra mıydı, önce mi? (Sabahat Hanım Ekrem olayından sonra mı dadanmıştı bizimkinin günlerine, önce mi?) Şiirlerimin yakalanıp, yırtılıp atılmalarından sonraya mı rastlıyordu, önceye mi? Bilmiyorum. Bilmem gerekir mi? Alışılmadık, inanılmayacak bir şey mi benim olayların sırasını şaşırmam? Başkaları geçmişe daldıklarında neyin önce, neyin sonra olduğunu –hiç değilse *önemli,* hatta *hayati* anıların– pat diye hatırlarlar mı? Hiç değilse zorlanınca hatırlarlar mı? Zorluyorum kendimi. Zorluyorum, zorluyorum. Ama çıkaramıyorum.

Zaman kavramı bende biraz karmakarışık galiba.

Yaz mıydı Leylâ'nın ardından gidişim, bahar mıydı? Kış mıydı, güz müydü? Bunu bile anımsayamıyorum. Başkaları olayları mevsimlerle birlikte mi düşünür? Bende mevsimler hiç kalmamış nedense, yalnızca durumlar kalmış. Çok yaprak vardı yerlerde, ayaklarım gömülüp duruyordu yapraklara. Sonra koşarken, galiba gene yaprak bolluğu yüzünden kaydım. Bir güz gününü mü anıştırıyor bu? Olabilir. Olmayabilir de. O bayıra daha sonraları da gittim. Bilek boyu kuru-yaş yaprakla örtülüydü hep. Bin mevsimin çürümüş-çürümeye yüz tutmuş, kurumuş-kurumaya yüz tutmuş, tazetazeliğini yitirmeye yüz tutmuş binlerce yaprağı vardı orada. Yirmi beş yıl önce ayağımı kaydıran yapraklar hâlâ alt katmanlarda bir yerde duruyor olabilirler.

Mevsimi belirlemenin bir başka yolu olmalı. Öğle sonrasının çok güneşli bir saatiydi –bunu iyi anımsıyorum işte. Güneş vardı, göz kamaştırıyordu, öylesine parlaktı ki baktığın yeri göremiyordun kimi zaman. O saatte okulda olmadığıma göre demek ki yazdı. Ama. Belki de o yıl sabahçıydım. Öğle vakti gelmiştim eve ve belli bir saatten sonra –Leylâ'nın çıkacağını bildiğim saatte– bahçeye kaçmıştım. Öyleyse bahar da olabilir, güz de. Kıştan başka herhangi bir mevsim. Kış değildi, orası kesin. Yerler ıslak değildi, hava soğuk değildi. Leylâ'nın üstünde ince bir entari vardı. Etekleri kolayca sıyrılan pembeli morlu, içinde sarı ışıltılar da bulunan, adı konulmamış, kocaman, soyut çiçeklerin birbirine dolandığı bir emprime.

O önde, ben arkada Taksim'e doğru yürüyoruz. Görülmeyeceğimi, görülsem bile tanınmayacağımı –bir *TEK* kez olsun bakmış mıydı bana?– bile bile epeyce geriden gidiyorum. Yol pek kalabalık değil; bir an olsun gözümden kaçırmıyorum onu. Yüreğim yalnızca kulaklarımda değil, her yanımda atıyor. Kollarımda, boynumda, el bileklerimde, dizlerimde, dizlerimin arkasında, sırtımda, karnımda, göğsümde.

İlk kez bir kadını izliyorum. Ve o kadın Leylâ.

Hiç kırıtmadan yürüyor. Bugünkü söz dağarcığımla baktığım halde *salınıyor* bile diyemiyorum. Yürüyor yalnızca. Bahçeden geçerken nasıl yürüyorduysa. Bizim yokuşu tırmanırken nasıl yürüyorduysa. Başı dik, çenesi yüzünden ileride, saçları omuzlarına, sırtına yayılmış. Onca yüksek topukların üstünde sendelemediğine, ince bileklerinin burkulmadığına kim bilir kaçıncı kez yeniden şa-

şıyorum. İpeğin altında titreyen kalçalarını bu uzaklıktan bile görebiliyorum.

Cadde boyunca dönüp ona bakmayan hiç kimse yok. Kimileri durup yeniden, yeniden bakıyorlar hatta. Bir-iki adamın yol değiştirip peşine takıldıkları korkusuna –öfkesine– kapılıyorum. Ayaklarımı kaldırıma sürte sürte –annemin en mızmız sesi: 'bu çocuk nasıl bu kadar çabuk eskitiyor ayakkabılarını, sanki bileytaşına sürtüyor!'– gidiyorum ardından. Karşıya geçiyor. Üç-dört araba birden duruyor adımını asfalta atmasıyla birlikte. Sürücülerin her biri camlardan sarkıp bir şeyler söylüyorlar. Bu uzaklıktan duymuyorum onları, ama iğrenç bakışlarını çok iyi anlıyorum. Pis namussuzlar! Yüreğimdeki kızgınlık kadar güç olsa sıkılmış yumruklarımla, hepsini gebertirim! Leylâ hiçbirinin ayrımında değil sanki. Ağır ağır geçiyor karşı yana. Ben kaldırımdan indiğimde arabalar yeniden hareket etmiş. Biri cırtlak bir fren yaptı bana çarpmamak için, ardımdan da sövdü galiba. Başka bir düzeyde algılıyorum bunları. Leylâ'nın ne fren ne klakson sesine dönmediğini görüyorum yalnızca.

Taksim Meydanı. Geniş, kalabalık, güneşli. Son yıllarda alıştığımızdan çok daha geniş ve çok daha az kalabalık... Gene de yolumu yitireceğim korkusunu uyandıracak kadar karışık – ya da karmaşık... Bugünlerde kalabalığın, gürültünün, gelip gidişlerin bunaltıcılığına karşın bir taşra kentinin tamamlanmamış meydanını andırıyor Taksim – hatta gecenin oldukça erken bir saatinden sonra basbayağ köy. O vakitler çekingen çekingen çevreye bakmamı gerektiren bir koca kentti başlı başına – ben ki İstanbul çocuğuyum.

Taksim Meydanı. Onu gözden kaçırmamak için belki de tehlikeli derecede yakınlaşıyorum. Görse de tanımaz ya –keşke görse de, tanısa, irkilse benden, bahçede o her zaman yiyecekmiş gibi bana bakan çocuk ne arıyor peşimde diye korksa– gene de bu yakınlaşma aşırı ürkütüyor beni. Saç diplerimin terlediğini duyumsuyorum. Yalnızca saç diplerim mi? Gövdemin her yanı sırılsıklam. Hava sıcak mı? Bilmem ki. Ben yanıyorum.

Şimdilerde göklere tırmanan bir koca otelin bulunduğu kaldırımda ilerliyoruz, o önde, ben arkada. O zamanlar ne vardı orada peki? Bir ara Çingene çiçekçilerin sıra sıra dizildiğini, oradan ne zaman geçsem genzime gül kokusunun dolduğunu hatırlıyorum, ama

daha sonra bu. Tam o günlerde ne vardı o kaldırımda ikimizden başka? Büyük bahçeli eski bir konak mı? Sıraya dizilmiş üç-dört katlı apartmanlar mı? Ne? İriyarı, köşeli gövdeli, köşeli suratlı bir adam. Genç bir adam herhalde. Kimsenin yaşını çıkaramadığım yıllar. Benden çok büyük olduğu kesin. Köşe başından Leylâ'ya doğru geliyor. Sokakta ona öteki bakanlar, *BİR* görüşte beğenip de öylece peşine takılanlar gibi değil bu adam. Besbelli başından beri onu bekliyormuş. Yüzüne yayılan o pis, o kendinden emin sırıtıştan da anlaşılıyor bu, sallantılı yürüyüşünden de. Leylâ'nın önceden sözleştiği adam. Ta uzaktan anlıyorum bunu, ikisi birbirlerine yaklaşmadan önce.

Yaklaşıyorlar, yaklaşıyorlar. Herifin sırıtışı gittikçe genişliyor. Leylâ da ona gülüyor mu, hep ileri uzattığı çenesini geri çekiyor mu, bilmiyorum. Arkasındayım, yüzü o heriften yana. Ama adımlarını sıklaştırdığını, kalçalarının daha bir hızla titrediğini, iki elini –kollarını– ona doğru uzattığını görmemem olası mı? İki elini –kollarını!– uzatıyor adam, Leylâ'nınkileri yakalıyor. Öylece, dört elle tutuşmuş duruyorlar bir an. Neredeyse sarılacaklar, neredeyse... Sokak ortasında yapabilseler böyle bir şey. Yüreğim duruyor bir an. Ya sarılırlarsa?.. Ama hayır, sarılmıyorlar. Ya da, kollarını dolamadan, sırf bakışlarıyla, hiç ayrılmayacakmışçasına yapışıyorlar birbirlerine. Hiçbir şey görmeden duyuyorum bunu ta iliklerimde. Ölsem daha iyi. Elleri dışında birbirlerine değmeden karşı karşıya duruşlarında öyle bir ***mahremiyet*** var ki ölsem daha iyi. Yan yana geldiklerinde, Leylâ adamın koluna girdiğinde, gövdelerinin daha yakınlaşmasına karşın bir uzaklaşma seziyorum ben, rahat bir soluk alıyorum.

Dönüyorlar, benden yana yürüyorlar bu kez. Darmadağınık bir korkuyla nereye kaçabileceğimi düşünmeye çalışıyorum durduğum yerden bir milim bile kıpırdayamayarak. Ya beni görürse? Bir yandan da, görsün diye gözlerimi yüzünden ayıramıyorum. Görmüyor elbette. Bana bakmıyor ki. Hiç kimseye bakmıyor o heriften başka. Yüzünü ona doğru çevirmiş, başını ona doğru kaldırmış, sıcak sıcak gülümsüyor. Kahkahalar atarcasına, yerinde zıplarcasına, rüzgâra karşı koşarcasına gülümsüyor. Altın rengi gözleri ışıl ışıl olmalı. O kadarını göremiyorum.

Duraklıyorlar derken. Kaldırımın kıyısına doğru iki adım atıyor Leylâ. Hâlâ kol kola olduklarına göre ikisi birden atıyorlar elbette,

ama öncülüğü Leylâ almış, o yönetiyor adımları yola doğru. Boştaki kolunu havaya kaldırıyor şöyle bir. Adam –adının Ekrem olduğunu biliyorum bugün, ne diye 'adam' deyip duruyorum? Her şeyin üstüne bir de adını anmak çok mu zor?– havaya kalkan kolu yarı yolda yakalayıp indirinceye kadar üç taksi birden durmuş önlerinde. Arabaları elini sallayıp savıyor, taksiye binmeyeceğini söylüyor Leylâ'ya sanırım. Dediklerini işitmiyorum ki. Leylâ bu kez meydanın öte yanındaki parkın önüne sıra sıra dizilmiş dolmuşları işaret ederek bir şeyler söylüyor. Hay Allah, ne aptalım ben! Leylâ'nın Taksim'e dek yürüyüp orada kalmayacağını, ille de bir araca binmesi gerektiğini neden aklıma getirmedim? *İNSANDA* her şeyi baştan düşünecek kafa olsa... Gidecekleri yere kadar nasıl izleyeceğim onları? Neyse ki Ekrem bunu da kabul etmiyor. Sinir sinir sırıtarak başını iki yana sallamasından, Leylâ'yı dirseğinden tutarak kaldırımın kıyısından uzaklaştırmasından anlıyorum. Acaba hiçbir yere gitmeyecekler mi? Hemen karşıdaki parkta mı oturacaklar? Ya da Beyoğlu'nda bir muhallebici, bir pastane.

Önümden, iki adım ötemden geçiyorlar ağır ağır. Arkalarından baktığımda Ekrem kırıtıyormuş gibi geliyor. Ağırlığını bir o bacağına bir bu bacağına yükleyerek, hafiften yaylanarak yürüyor sanki. Boğaz otobüslerinin kalktığı durağa vardıklarında duruyorlar. Bu kez öncülüğü Ekrem'in yapacağı apaçık. Otobüsle gidecekler gidecekleri yere demek. İyi bir şey bu, çok iyi. Hiç değilse benim de katılabileceğim bir yolculuk. Sevinmeye kalmadan yanımda bir kuruş olmadığını hatırlıyorum. Bir anda gövdemin her yanından birden fışkıran korkunç ısı. Beynim *BİLE* haşlanıyor o an sanki. Gidecekler, gidecekler, şimdi otobüs gelecek, binecekler. Taksi ya da dolmuş olasılığına bunca bozulmamıştım. Nasıl olsa peşlerinden gidemezdim o durumda. Ama göz göre göre otobüsü kaçırmak! Yanıma o kadarcık para almayı düşünemeden yollara düşmek! Delilik! Gözlerime yaşlar doluyor, –üzüntü değil, kızgınlık gözyaşları– akıtmamakta direndiğim için binlerce iğne olup batıyorlar gözbebeklerime, cayır cayır yakıyorlar. Kaldırımın ortasında kalakalmış, dişleri birbirine kenetlenmiş, elleri sıkı sıkı yumruklanmış bir çocuk.

Artık çocuk değilim, koskoca adam oldum. Büyük kızım benim o sıradaki yaşıma vardı. Tanrının günü uğraştığım öğrencilerim ondan da büyük. Gene de bir şeye çok kızdım mı, o gün olanlar

aynen olur. Dişlerim kenetlenir, yumruklarım kendiliğinden sıkılır, gözbebeklerime iğneler batar durur. Eskisi kadar çok yaş toplanmıyor galiba – ya da çabuk çabuk geri itmeyi öğrendim yıllardır. Bir de, gözlük takmanın sağladığı yarar var. Yaş gelse de kimse göremiyor kalın camların ardından. Yoksa çoluk çocuğun kepazesi olurdum. Öyle namussuzdur ki bu lise öğrencisi takımı, hiçbir şey dikkatlerinden kaçmaz. Yıl sonu eğlencelerinde sıra benim taklidimi yapmaya geldi mi, uzun boylu, sıska piçin biri çıkıyor –komedyen müsveddesi kısa boyluysa eğer, bacaklarının üstünde yaylanıp, gerinip, daha birtakım başka abuk sabuk hareketlerle boyunun uzun olduğu izlenimini uyandırmayı başarıyor– suratını eğerek iki elini de yumruk yaptığı gibi sahne boyunca beş aşağı beş yukarı yürümeye koyuluyor. Arada bir durup seyircilere bakarak gözlerini kırpıştırıyor da kırpıştırıyor. Ötekilerde bir gülme bir gülme. Ben de gülüyorum elbette, başka ne yapabilirim?

Son zamanlarda kızmadan da oluyor aynı şey. Durup dururken. Oturduğum yerde oturuyorum, canımı sıkacak, sinirimi bozacak bir şey olmamış, gene de bir bakıyorum ki dişlerim kenetlenmiş ben ayrımına varmadan, ellerim yumruklaşmış iki yanımda –ya da masanın üstünde ya da cebimin içinde– ve de gözbebeklerime iğneler batıp çıkıyor. Neden? Hiç bilmiyorum, anlamıyorum. Bunca yıl sonra Leylâ'nın yeniden, durup dururken aklıma neden düştüğünü nasıl bilmiyorsam, bunu da bilemiyorum.

O gün izleyemedim Leylâ'yı. Ertesi gün de izleyemeseydim şimdi daha mı mutlu olurdum? Kafam iyice karışmaya başladı galiba. ***Mutlu*** da nereden çıktı? Ömrümde ilk kez kullanıyorum bu sözcüğü. Ya da belki karıma, birtakım liseli, üniversiteli kızlara söylemişimdir vaktiyle, yalan yaltaklanmalar sırasında. İlk kez gerçek bir şeymiş gibi kafamdan geçiyor diyelim, ağzımdan çıkması kafamdan geçmesini gerektirmediğine göre.

Ertesi gün. Aynı yolu sürdürüyoruz, gene o önde ben arkada. Dünkünden daha da kötü, daha da *HER* hücremde atıyor yüreğim. Bugün yolun sonuna dek gidebileceğim. Üstelik yolun başını da biliyorum. Gözlerimin şimdiden yaşarmaması şaşılacak şey. Gene hep aynı şeyler oluyor. Bu kez olacakları önceden biliyorum ama. Adamlar daha dönüp bakmadan kızıyorum, arabalar daha durmadan, kafalar camlardan uzanmadan. Bu kez yeşilli, kırmızılı, siyahlı bir giysi var üstünde. Gene incc. Gene kolayca bacaklarının

üst yanına sıyrılabilecek ipekten. O günden sonra, Leylâ'nın tüm giydiklerinin en belli başlı niteliği bu olacak gözümde. Kolay yukarı sıyrılabilirlikleri.

Adam aynı adam. Başka biri olmasını ummuş muydum? Karşılaşma sahnesi aynı sahne. Başka türlü olabileceğini düşünmüş müydüm? Dünkü kadar burunlarının dibine girmiyorum ama. Olayı fazla yakından görmeyi istemiyorum. Doğruca durağa gidip orada bekliyorum onları, uzaktan izlemeyi sürdürerek. Taksi durdurma, dolmuş önerme, otobüse sürükleme olayları aynen yineleniyor. Bir *AN* bu kez arabaya binmeye kanacak Ekrem diye ödüm kopuyor. Her yanımda bir titreme. Ama hayır, geliyorlar benden yana. Sıranın en başındayım, kafamı önüme eğiyorum yüzümü görmesinler diye. Oysa Leylâ'nın gözü gene koluna asıldığı adamdan başkasını görmüyor.

Otobüs geldiğinde bir kenara çekiliyorum, onlar binmeden binmeyeceğim. Bakarsın son anda vazgeçerler de. Biniyorlar. Ardından birkaç kişi daha geçiriyorum. Biletçiye pasomu gösteriyorum. Avuçlarım ter içinde. Biletçinin hemen yanındaki sıraya oturuyorum. Onlar ön koltuklardan birine yerleşmişler. Kolunu Leylâ'nın omzuna dolamış. Leylâ'nın yalnızca saçlarını görebiliyorum arkadan, ama yüzünü ondan yana çevirmiş olan Ekrem'in profili çok açık seçik gözlerimin önünde. Ayıramıyorum gözlerimi ondan. Bir garip bu Ekrem. Leylâ gibi birinin sevgilisi olabilecek bir adama hiç benzemiyor. Yakışıklı belki. Yakışıklı herhalde. Ama kolay kolay tanımlanamayacak bir adilik akıyor üstünden. Şişman değil, zayıf hatta, gene de teni yağlı gibi. Parlak, koyu bir renk ten. Sürekli terliymiş gibi. Ama onu bayağılaştıran tek başına bu değildir herhalde. Başka bir şey var. Gülüşünde mi, bakışında mı? Sinsi, çirkin, aşağılık bir şey. Zamanla biraz daha anlayacağım belki. Şimdi yalnızca, sebebini kendi kendime açıklayamadan iğreniyorum bu heriften. Kızıyorum da elbet, o başka. Sırf Leylâ'nın yanında olduğu için duyduğum kıskançlık değil beni kızdıran, iğrendiren. Adama benzer bir şey olsaydı, Leylâ'ya az çok yaraşır görebilseydim onu ya da kafamdaki 'erkek' imgesine uysaydı, gene de kıskanırdım belki, ama belki de kendimi onunla özdeşleştirir, sevdiğim kızla birlikte olmasından kendime göre bir kıvanç payı çıkarırdım.

Hayır, hiç kimsenin kıvanç duyabileceği bir adam değildi Ek-

rem. Leylâ onu nereden bulmuştu anlayamadım.

Ne konuştuklarını işitemiyorum. Arada gülüşüyorlar. Leylâ başını arkaya atıyor, kimi kez onun omzuna dayıyor. Otobüs sarsılıp sarsılıp duruyor. Yola çıkalı yarım saat oldu mu? Tanıdığım yerlerden iyice uzaklaştık. Boğaz yolunda gittiğimizi biliyorum: bir yanda arada bir gözden yiten, sonra yeniden ortaya çıkan deniz var, öte yanda bayırlar, evler. Buralara gelmişliğim var elbette. Pek çok da değil ya neyse. Tek başıma hiç gelmedim. Tek başıma hiç bu kadar uzaklaşmadım evden. Dönüş yolunu çıkaramayacağım diye korkmuyorum. Yürek atışlarımın arada hızlanıp durup dururken yavaşlaması, sonra yeniden küt küt ayaklanması, avuçlarımın sırılsıklam terlemesi –lastik ayakkabıların içinde ayaklarım terliyor, akşama kokacaklar mı?– korkudan değil. Bu gittiğimiz yolun bir dönüşü varsa eğer, bulurum herhalde.

Toparlandıklarını görür görmez ben de fırlıyorum ayağa. Onlar ön kapıya yöneliyorlar, ben de arkaya. İndiğimiz yer bir deniz kıyısı. Leylâ'nın saçı başı dağınık, dalgın dolaşarak beni beklediği uçsuz bucaksız kumsal değil. Bir kent kaldırımına yanaşıyor denizin dalgaları. Azıcık ötede çay bahçesi gibi bir şey var, ama gerçek bir bahçe değil. Masalar, sandalyeler gene kaldırıma dizilmiş. Vardığımız durağın adını okumak için başımı kaldırıyorum. Hayır, buraya hiç gelmemiştim. İnsanın doğduğundan beri yaşadığı kentin bilmediği, hiç uğramadığı yerleri bir garip *DEĞİŞİKTİRLER*. Yabancı bir ülkenin görülmemiş, ürkütücü sokaklarıdırlar sanki. Ya da bana öyle geliyor.

Bu arada onlar karşıya geçmişler. Pek dik olmayan bir yokuşa doğru yürüyorlar. Yokuşun bir yanı mezarlık, öteki yanında gazino gibi bir şey var. Gazino gibi olan yere yönelmiyorlar, ağır ağır yokuşu tırmanmaya koyuluyorlar. Kimsecikler yok o yolda, nasıl gidebilirim arkalarından? Derme çatma gazino binasının gerisinde, sık ağaçlı bir bayır görüyorum ta yukarılara uzanan. Kaldırım kıyısında durup arkalarından bakıyorum. Ne yana dönecekler acaba? Herhalde mezarlığa değil. Bayırda ev falan da görünmüyor. Gideceğim peşlerinden elbette, bunca yolu geldikten sonra işin ardını bırakmak olur mu? İyice gözden yitsinler, izlediğimi ayrımsamayacak kadar uzaklaşsınlar diye bekliyorum. Yüreğimin çarpıntısı da bayağ durulmuş nedense. Bir hafiye gibi –çok soğukkanlı değilse bile hesaplı– gözlerimi kısarak bakıyorum salınışlarına. Ekrem öy-

lesine kırıtıyor ki, Leylâ ona ayak uydurmak için kırıtmak zorunda kalıyor sanki.

Denizden yana dönüyorum. Üç adım, kıyıdayım. Hiç de uçsuz bucaksız bir deniz değil. Karşıki kıyıdaki evlerin pencerelerinde insanlar göreceğim neredeyse. Tepelerde ev yok. Yemyeşil oralar. Sonra bir gemi karşı tepelerle arama giriyor. Bir süre Leylâ'yı bile unutturuyor bana; gideceği –neresi olduğunu bilmediğim– ülkeye taşıyor beni de. Bir tek âna sığdırılmış, esrarengiz, uzun bir yolculuk. Çocukluk işte, ne gemisi olduğunu çözmeliyim her şeyden önce. Herhalde tanker. Upuzun güvertenin bir ucunda apartman gibi yükselen kaptan köşkü. Providential Lines. Amerikan demek. Rusya'ya gidiyor belli ki. Karadeniz'i boydan boya geçecek, bir limanda –Odessa'da!– demirleyecek, birkaç gün kalacak, yük boşaltacak, yük dolduracak, sonra yeniden Karadeniz'e açılacak, yeniden Boğaz'dan geçecek, Akdeniz'e çıkacak, gidecek, gidecek, Atlas Okyanusu'na varacak... Orada bitmez tükenmez bir mavilik, uzun, upuzun bir yol Amerika'ya dek... Önümdeki ırmak benzeri, daracık su parçasını uçsuz bucaksızlaştırmaya yetiyor, hiç de hızlı gitmiyormuş, peşinden yüzmeye kalksam yetişebilecekmişim izlenimini uyandıran koca gemi. Okulda en sevdiğim ders coğrafya. Haritadaki çeşitli renklerde lekelere bakarken leke değil o ülkeleri görüyorum sanki. Oralara gitmişim, oralarda yaşıyormuşum sanki. Göğsümde daralmaya benzer bir genişleme. Genişleme-daralma *AYNI* anda. Enginlerin özlemi göğsüme sığamıyor ve dışarı çıkamadığı için içimi daraltıyor. Özgürlüğe doğru uçmanın sevinciyle kıyıda kalakalmanın hüznü bir arada. Benim gibiler hep kıyıda *KALIRLARSA*... Hep... Hiç gidemeyeceklerse uzaklara...

Bu gemi ne zaman döner Karadeniz'den? Bir hafta? On gün? On gün sonra yeniden burada olur muyum geçişini görmek için? Leylâ gene gelir mi buralara?

Leylâ... Kıyıda şıpır şıpır çarpan dalgalarla birlikte hatırlıyorum birden onu. Ama hemen oradan ayrılıp peşine düşmem için yeterli değil bu. Dalgaları yollayan gemi daha önde kafamda. Gideceği uzun yolların özeti sanki taşlara çarpıp çarpıp geri dönen sular. Bir gün bir gemiye binip gidebileceğim uzak bir yerlere. Leylâ'yı da yanıma alabilirsem *EĞER*. Gözlerimi zorla maviden ayırıp, sırtımı denize dönüp biraz önce tırmandıkları yokuşa yöneldiğimde böylesine güzel bir yolculuğa Leylâ'sız da çıkılabileceği geliyor aklıma

– hatta büyük bir olasılıkla *ancak* Leylâ'sız çıkılabilecek... İkisi arasında bir seçim yapmak o kadar zor ki.

Yokuşta yürüyorum. Hava sıcak. Çok sıcak. Güneş beynimi deliyor sanki. Demek ki mevsimlerden yaz. Bu sıcağı benim deli başım uyduramaz.

Sağımda mezarlık, solumda ağaçlık, yılmadan çıkıyorum. Ama ağır ağır, ağır ağır. Aceleye hiç gerek yokmuş gibi geliyor. Midemin ta dibine koca bir taş oturmuş. Onları bulma isteği bunu geciktirme çabasına dönüşmüş sanki. Kuş sesleri. Kuş sesleri. Bülbül mü? Tanıyamam ki. Ne kadar da çok. Sanki kentten çook uzaklardayım. Ağaçların arasına dalıvermeye çekiniyorum açıkçası. Yolumu yitireceğimden mi korkuyorum? Kocaman, karanlık bir orman değil, ama o güne dek kitaplar dışında karşıma çıkan ilk ormanımsı yer ne de olsa. Belki de içine girildi mi dışına çıkılamayacak bir yerdir...

Ağaçlar sona erip de boyumdan çok yüksek bir duvara vardığımda geri dönmem gerektiğini biliyorum. Aynı yoldan geri dönmem hiçbir anlama gelmez, ister istemez dalacağım ormana. Kuş sesleri... Cıvıltıdan çok gürültü gibi.

Dalmasaydım o ormana. Yıllar sonra oranın bir orman değil, ağaç sayısı birkaç yüzü aşmayan bir yeşillik olduğunu öğreneceğim. Gene de o gün daldığım yer bir ormandı. Kara düşlerde görülen, hiç unutulmayan bir orman.

Ayaklarımın altında hışır hışır yapraklar. Ses etmeden ilerlemek aklıma bile gelmiyor. Ses etmeden yürümem gerektiğini bilmiyorum. Bileklerime kadar gömülüyorum yapraklara kimi kez. Küçük tekmeler atıyorum, savuruyorum yaprakları. Onları bulmaktan umut kesmiş gibiyim... Sonra birden.

Bayırın tepesindeyim, bayağ dik bir yokuş aşağımdaki. Neredeyse kuşbakışı görüyorum onları. Hayır, kuşbakışı değil, eğri bakış. Ters bir perspektif. Durduğum yerden görüldüğünde Leylâ'nın yere uzanmış uzun gövdesi sanki kısalmış. Adam üstünde yatıyor. Onun da kafası gövdesine oranla çok büyük, uyumsuz. Leylâ'nın eteği beline dek sıyrılmış. Bembeyaz, nedense çok kalın bir bacak. Üst bölümünü görüyorum yalnızca, dizinin aşağısı adamın altında kayıp. Yüzü de görünmüyor. Yalnızca başının tepesi, siyah saçlarının azıcık bir yeri. Görünmeyen yüzü hiç durmadan öpüyor adam. Sonra saçlarına, derken boynuna, omzuna uzanıyor

yılan gibi. İki başlı, çirkin bir hayvana benziyorlar. Dört kolu var hayvanın. Alttan uzanan beyaz kollar üstteki başın ensesini yakalamış. Üstten abanan kara kolların ucunda ise alttaki omuzlara sıkıca yapışmış kara pençeler var. Pençelerden biri kıpırdıyor, omzundaki kumaşı da sıyırıyor. Beyaz, kemikli bir omuz. Onu dişlemek için uzanıyor üstteki baş.

Hepsini tek anda, aynı tek anda görüyorum. Beyaz kalın bacağı, kolları, başları, uzanışları ayrı ayrı algılamam olasız. Bir bütün. Tüm ayrıntılarını bir arada, bir seferde ele veren, ayırt etmeye zaman bırakmayan bir bütün. Sanki bir resim: duvarda asılı duracağına ayaklarımın altında serilmiş.

Soluk bile alamıyorum.

Kafamın içinde korkunç bir uğultu var. Uğultu değil, gürültü. Binlerce otomobil çarpışıyor. Metal parçaları birbirine sürtündükçe gövdemin her yanı jiletle kesiliyor gibi. Kuş seslerinin neden sustuğunu merak etmek aklıma gelmiyor. Hiçbir şey gelmiyor aklıma.

Hiç kıpırdamadım, bir milim bile. Hiçbir gürültü duymadım kafamın içindekinden başka. Nasıl oldu, neden oldu bilmiyorum, adam birden, irkilmiş gibi başını kaldırdı. Göz göze geldik. Öyle bir çift göz ki ömrümde görmediğim, bir daha göremeyeceğim gibi ve o gün bugün her an gördüğüm, hâlâ silkip atamadığım.

'Uzun bir an' yazar kitaplarda. Bizim bakışmamız en uzun an'a bile sığacak gibi değildi. Yüz yıl sürdü. Ya da, en kısa andan bile kısaydı. Ve baktım ki birden sırıtıyor adam. Evet, dün Taksim'de ilk buluştuklarını gördüğümde midemi bulandıran o sulu, o iğrenç sırıtışı *bana* patlatıyor. Şaşkın bile değil... Dalgacı. Ve göz kırptı. Neredeyse ahbapça göz kırptı bana. Dizlerim titremese taşlaşmıştım diyebilirim. Ama titriyordu dizlerim. Derken kafasıyla 'hadi git' der gibi işaret yaptı. 'Toz ol aslanım' diye seslense şaşmayabilirdim. Yoksa dedi mi öyle bir şey? Kulaklarıma içten gelen gürültü herhangi bir şey işitmeme engeldi.

Koştum. Koştum, koştum, koştum. Ayaklarımın altında kayıyor, kayıyordu yapraklar. İkide bir düşecek gibi oluyordum. Hiç durmuyordum, ama düşmüyordum da. Nereye gittiğime bakmadan koşuyordum. Kafamda hiçbir düşünce yoktu. İnsan kolay kolay düşünebilir mi böyle *BİR DEĞİŞİKLİKTEN SONRA*? Ağaçların arasından kurtulup arnavutkaldırımı döşeli yola vardığımda

yavaşlamadım. Yavaşlayamadım. Frenim boşalmış gibiydi. O hızla caddeyi de geçtim. Son anda, denize düşmeme ramak kala durabildim. Soluk soluğaydım. Sersemlemiştim. Kafamın içi bomboştu. Bir süre bir şey görmeden baktım suya galiba. Derken görmeye başladım. Biraz önceki –ne kadar önce?– ak köpüklü dalgalar yoktu. Durgundu deniz. Suyun üstünde koskoca bir yağ lekesi belirmişti. Sarımtırak yeşil, kırmızı, mor, üstüne yaldız sürülmüş gibi yeşil, kırmızı, mor ışıltılar vardı kapkara yağın içinde.

İŞTE O ZAMAN...

"Anne, babama baksana... Masanın üstüne kapandı... Uyuyor mu?"

Küçük kızımın sesi bu.

Karımın sesi: "*Uyumuyor, saklanıyor. Uyumuyorsun, değil mi Levent?*"

Başımı kaldırmasam rahat vermeyecekler biliyorum. Başımı kaldırsam, ense kökümde duran kızım, bir saattir çiziktirdiğim kâğıtların üstüne Leylâ'ya şiir yazdığımı görecek. Çaresizim. Hep çaresizim bu insanlara karşı. Ama kaldırmayacağım başımı işte. Kaldırmak istemiyorum.

Bir anda yok oluvermek. İstediğim bu. Bir sineğe dönüşmek ya da. Bir arıya, bir kuşa, yakalayamayacakları bir şeye. Vızıl vızıl uçup gitmek avuçlarının içinden. Pırrr. Bir vardı, bir yok. Bir sinek, bir arı, bir kuş. Ya da başımı hiç kaldırmadan, kâğıtlarımı da sıkı sıkı göğsüme bastırarak, yavaş yavaş masanın altına kaysam. Orada görmezler beni, son derece akıllı karım ile çocuklarım rahat bırakırlar. Kıpırdayabilsem.

Ah, Leylâ.

Gezdiğim dolaştığım yerde, her yerde Ekrem'i görüyorum. Oysa onun yüzünü unutmuştum. Hemen o gün, daha denizin üstündeki petrol lekesine bakarken. Okul defterinde kötü, inanılmaz bir toplama yanlışını siler gibi silmiştim yüzünü belleğimden. Ta ki geçen gün onu otobüste görene dek. İlk anda tanıyamadım bile, aradan bunca yıl geçmiş. Kim bu, dedim. Sonra anladım ki oydu. Hiç değişmemiş, yıllar bir çizgi olsun eklememiş pis suratına. O gün bugündür karşılaşıyoruz. Dayanılır gibi değil. Çok eskiden, hem de pek güçlük çekmeden yok edebilmiştim onu oysa. Bayırdaki olay, günde isterse bin kez gözümün önünde canlansın, ister-

se her gece rüyama girsin, Ekrem'in yüzü yoktu. Kâğıt beyazlığında bir boşluk üstünde yılan, bir bataklığın dibinden çıkartılmış, çürümüş, üstü yapışkan çamurdan iğrenç yosun tutmuş bir ip parçasını andıran bir sırıtış yalnızca. Gene de ikinci görüşümde hemen tanımıştım onu. O da beni – her nasılsa.

O günün üstünden haftalar mı geçmişti, aylar mı, mevsimler mi? Yoksa birkaç gün mü? Gördüklerimi her an unutmak, her an yeniden hatırlamakla kaç gün, kaç gece geçirmiştim, bilemiyorum. Ekrem'i eve getirdi Leylâ – yani benim gördüğüm kadarıyla bahçeye, ama oradan da eve elbette. İlk kez yapıyordu böyle bir şey – ya da *ben* ilk kez tanık oluyordum. Alacakaranlıkta, oymalı parmaklıklı, yüksek demir kapıdan içeri girdiklerinde ikisi, olduğum yerde donup kalmıştım. Başımdan aşağıya buzlu sular dökülüyormuş gibi titreyerek, ama kıpırdamadan. Ekrem çevreyi şöyle bir baştan aşağı gözden geçirirken bana tosladı gözleriyle. Binayı yukarıdan aşağı, bahçeyi soldan sağa dolaşırken daireler çizen başı *tak* diye durdu. Dikkatle baktı yüzüme. Ve beni tanıdı! Gözbebeklerinde çakan karanlık şimşekte okudum bunu. Kafasını ağır ağır salladı, 'ben sana gösteririm, dur bekle' dercesine. Ve Leylâ'ya döndü.

Gözlerini daha bayırdaki ilk bakışmamızda ezberime aldığımı ve bir daha unutmayacağımı o anda bildim ve unuttum. Ta ki geçende, otobüste yeniden görünceye dek. Bu kez, bunca yıldan sonra ve bu yaşta iyice anladım –kesinlikle– ki Ekrem'i Ekrem yapan, o denli aşağılık bir Ekrem yapan gözleri. Bir vakitler beyaz boşluk üstüne yayılan sırıtış yalnızca bir yansımaymış; ağzının o yapışkan çamura bulanmış yeşilimsi iğrençliği gözlerinden akıyormuş aslında.

Artık her gün gördüğüm için uzun uzadıya inceleyebiliyordum yüzünü. Tüm o dehşet verici iğrençlik bakışlarından kaynaklanıyor. Pis bakış. Hesaplı bakış. İçten pazarlıklı bakış. Kısık bakış. Kurnaz ve kötü bakış. Acımasız, ruhsuz, hatta gaddar bakış. Bunların hepsi geçiyor aklımdan, ama hiçbiri tam anlatamıyor Ekrem'in soluk gözlerindekini. En korkunç yanı, yüzünün devinimleriyle bakışı arasında hiçbir ilinti olmayışı galiba. Yani, gülerken de, yapmacıklı bir incelik gösterirken de, sözde tatlı konuşurken de, en saygılı biçimde selam verirken de, dostça şakalaşırken, hatta futbol maçı sonuçlarını tartışırken de değişmiyordu –değişmi-

yor– gözlerindeki anlam. (Bütün bunları, daha birçok şeyi yaparken de görüyorum onu her gün, çeşitli yerlerde. Kimi kez okula dek yanımda geliyor, sınıfın en arka sırasında yerleşiyor, pis gözlerini dikiyor bana. Ama sık sık cesaret edemiyor buna.)

Gözlerindeki anlam... bakışı yani, her an herkese, her şeye karşı kendini savunan, tetikte duran bir bakış. Tehlikeden korkan, sakınan değil de, yoğun bir nefret taşıyan. Kimseyi bir başkasından ayırt etmeyen, karşısındakini –kim olursa olsun– düşman gören, ondan –nasıl olursa olsun– kesin bir kötülük bekleyen, her an daha kötüsüyle karşılık vermeye hazır, insafsız bir bakış. Gözleri donuk değildi –değil– ama ince bir toz tabakasının ardından parlar gibi. Pisliğin, tortuların dipte değil de yüzeyde biriktiği, akışı olmayan durgun suları andırıyor.

Neden Allahın günü karşıma çıkıyor, kimi kez tanıyacakmış, selamlayacakmış gibi bakıyor, kimi kez görmezlikten geliyor, bilmiyorum. Onu otobüste görmeye başlayalı beri Leylâ hiç çıkmıyor aklımdan. Yoksa önce Leylâ mı bunca yıl sonra girdi ruhuma da, bu herife sonra mı rastladım? Tam olarak çıkaramıyorum. Olayların sırasını karıştırıyorum, dedim ya...

Ah, Leylâ!

Nereden bulmuştu onu? Bugün bile iğrençliği dikkat çeken, tüyler ürperten o yağlı ve kara, biçimsiz ve küstah yaratığı? Bugün bile göze batması önemli, evet. Günümüzde onun gibiler, ona benzeyenler çoğaldı çünkü. Caddelerde, otobüslerde, meyhanelerde, birahanelerde, deniz kıyılarında, belki de güzel olabilecek yerlerde, her yanda kol geziyorlar. Yirmi yıl önce böyle değildi. Yirmi yıl önce iğrençlik kural değil, arada bir rastlanan, ürkütücü bir şeydi. Yoksa yanılıyor muyum? Hepsi, her şey o zaman da vardı da benim çocuk gözlerim mi görmezdi? Yok, hayır, olamaz. O günleri de *çok* güzel olarak anımsadığıma göre. O zamanlar da dünya cennet mennet değildi. O zaman da çirkinlik vardı, gürültü vardı, pislik vardı. Ama daha azdı. Daha azdı. On bir-on iki yaşında bir çocuğu korkutmayacak kadar az. Peki, beni bu yaşımda korkutan yalnızca bunların çoğalması mı? Yani, *niceliksel* bir değişme mi söz konusu olan ve kimi kez sokağa çıkacağıma karyolanın altına girme isteğini uyandıran içimde? Hayır. Bütün bunların *olağanlaşması*. Şaşırtmaması benden başka kimseyi, tiksindirmemesi. Yalnızca sokakta değil, her yerde karşıma çıkması. Evimin içinde

bile. Akıllı karımın, bilmiş kızlarımın gözlerinde, seslerinde okuyorum olağan iğrençliği kimi kez – gözlerine bakmaya, seslerini işitmeye cesaret ettiğimde.

Peki, ya Leylâ? Adına yüzlerce şiir yazdığım, her şeyden kaçıp yanına sığınmak istediğim Leylâ? O nereden bulup çıkarmıştı bugünün iğrençlerinin yirmi yıl önceki öncüsünü? Ve neden? Bir şey mi tanımak, öğrenmek istiyordu acaba? Benim tanımaktan tiksindiğim, öğrenmekten kaçtığım bir şeyi yakından görmek, bilmek ve kendince alt etmek mi istiyordu? Yaptığı –yapmaya uğraştığı– bu muydu?

Ada vapurunda bulmuştu onu. Ekrem eve gelip gitmeye başladıktan bir süre sonra –olay komşuların gözünden kaçmamıştı elbet!– annesi Sabahat Hanım annemin günündeki kadınlara açıklamıştı bu gerçeği! (Leylâ'nın eve getirdiği ilk ve son erkekti. Bunun bir anlamı olsa gerekir. Bu anlamı çözmem gerekir.) 'Ada' Sabahat Hanım için öteden beri kötü bir yerdi zaten. Yazları bir-iki aylığına gittiğinde bile bunalıyordu orada, dediğine göre. 'Muhit' sıkıcıydı, kadınlar 'kibirli, azametli'ydiler, 'oyun' Sabahat Hanım gibi bol paralı biri için bile 'çok yüksek'ti. Ama en kötüsü, 'Bekir Bey'den on-on beş yaş büyük, kılık kıyafetine bakarsanız eski filmlerde gördüğümüz çarliston karılara benzeyen 'deli hala' egemendi oradaki köşke ve yaşamı Sabahat Hanım'ın 'burnundan getiriyor'du. Leylâ bu halaya çekmişti işte. Görünüşü de, huyu da tıpatıp ona benziyordu. Bu yetmiyormuş gibi 'pek sevişir'lerdi ikisi. Leylâ yaz kış demez, ikide bir ona 'kaçar'dı. İşte bu kaçışlardan birinde tanışmıştı Ekrem ile. Artık gerçekten vapurda mı rastlaşmışlar yoksa 'deli hala' inat olsun diye sokaktan topladığı bir adi herifi kıza yamamış mı, orası Sabahat Hanım için 'meçhul'dü.

Annemin ya da öteki kadınlardan birinin üstü neredeyse örtülmemiş bir alayla söylediği, 'Evlenecekler herhalde,' sözüne, 'Aman Allah yazdıysa bozsun,' diye karşılık vermişti Sabahat Hanım. 'Bekir Bey böyle ne idüğü belirsiz serseriyi damat diye alır mı hiç? Ama deli kız laf dinlemiyor ki...'

'Deli hala' ile 'deli kız' arasında gerçek anlamda niteliksel bir benzetme yapılmamıştı henüz. *Deli* sözcüğü gündelik kullanımının dışında, ciddi bir suçlama olarak ortaya atılmamıştı daha.

Deli sözcüğünün ciddi bir suçlama olarak kullanılması... Neden, nasıl, ne zaman olur bu? Ve ne demektir? Neyin karşıtıdır deli ya da neyin benzeri?

Bu sorular ta o zaman, Leylâ'ya ilk deli dediklerinde de kurcalamıştı kafamı. Ama çocuktum daha, zamanla onların –başkalarının yani, çevredekilerin– deliliğin dış görüntüleri olarak niteledikleri belirtilere inanmış ya da işte inanmış, benimsemiş gibi davranmak zorunda kalmıştım. Dediklerinin doğru olmadığına dair hiçbir kanıt yoktu elimde o sıralar. Gene de, en içimde, en derinlerde bir yerde inanmamıştım belli ki şimdilerde yeniden zorluyor aynı sorular beynimi. Hiç durmadan değilse bile sık sık, çok sık. Neyin karşıtıdır deli? Ya da neyin benzeri?

Neyin benzeri olduğunu sonunda anladım sanıyorum, neyin karşıtı olduğunu ise hâlâ tam olarak bilemiyorum. Galiba –belki de– hiçbir şeyin karşıtı değil.

Benzeri: düşler. Şimdi bunu birine söyleyecek olsam güler kuşkusuz. 'Gerçeklik içinde yaşayacağına kendisini kendi kurduğu bir düş âlemine kapatan adam elbette delidir, bunu bilmeyecek ne var' gibisinden bir karşılık verir. Oysa ben herkesin bildiği ya da bildiğini sandığı son derece kolay ve yaygın tanımlamadan söz etmiyorum. Benimki başka. Belki benimki de biliniyordur. Ruh hekimleri ya da sözde delilerle uğraşan sözde akıllılar kimse işte, onların 'normal' saydığı –sanki normal herhangi bir şey varmış gibi– bir benzetmedir benimki de. Olabilir. Ama bunu ben ***kendim*** buldum. Kendimden buldum. Düşler dediğim, geceleri uyurken gördüğümüz düşler. Ve de bunlar gerçeklik karşıtı değil. Nasıl olurlar, gördüğümüzde çoğu kez anımsadığımız, kimi kez bir bilene yorumlattığımıza göre?.. Bir sürü aklı başında sanılan bilgin düşler üstüne ruhbilim kuramları geliştirebildiğine göre. Gündüz, uyanıkken kurduğumuz düşlerin sıradan gerçeklikle ilişkisi tartışılabilir. Ama gece, yani uykuda gördüklerimiz gerçekliğin ta kendisi. Gerçeğin şifresi değil, bir başka yüzü bile değil. Özü. Kendisi. O. Varlığını sezdiğimiz, ta derinliklerde bildiğimiz, ama her zaman varamadığımız O.

Çocukluğumdan beri gördüğüm düşler üstünde pek durmazdım. Gündüz kurduğum düşler daha güzel olduğundan belki. Belki kara düşlerden gözlerimi açtığımda, uyanmaktan duyduğum sevinçle onları hemen unutmayı yeğlediğimden. Unutulmayacak kadar sık yinelenen bir tek düş vardı. Hep tıpatıp aynı düş değildi, içimde uyandırdığı korku aynıydı yalnızca. Çok yüksek ve çok tehlikeli bir yerdeyim –artık daracık bir duvar mı olur, çökmek üzere

olan sallantılı bir tahta merdiven mi, oturduğumuz apartmanın damının kenarı mı, bir uçurumun kıyısı mı, nerede ve ne olduğu belli olmayan dört yanı açık bir balkon mu, orası pek önemli değil–. Düştüm düşeceğim ya da ille de atlamak zorundayım. Bir türlü düşmemek konusunda güvene alamıyorum kendimi ya da atlamak konusunda cesur bir karara varamıyorum. Müthiş bir korku içinde kıvranıp duruyorum ve görünüşte hiçbir kurtuluş yolu yok.

Düşmeden ya da atlamadan ter içinde uyanırdım her seferinde elbette. Elbette diyorum, çünkü sonraları bunun oldukça harcıâlem bir düş çeşidi olduğunu öğrendim. Hemen herkes görürmüş bu türden rüyalar, kitaplarda okudum. Zamanla korku duygusu bile azaldı ya da azalmadı da yanına bir bilinç eklendi: nasıl olsa düşmeden uyanacağım!

Delilik dedikleri şeyle hemen her gece gördüğüm düşler arasındaki bağlantıyı kurmamda o sık sık gördüğüm ve herkesin gördüğünü öğrendiğim eski düşün bir etkisi olmadı. Hayır. Çok daha yakın bir geçmişte, o anlattığımla hiç mi hiç ilgisi olmayan bir rüya sayesinde kurabildim bağlantıyı. Her şey öylesine gündelik bir olay gibi, öylesine olağan gelişti ki! Zaten bu olağanlıktı ertesi gün hepsini bir bir hatırlamamı, gerçeğe varmamı sağlayan.

Karımla birlikte Rumeli Caddesi'nde alışverişe çıkmışız. Ucuzluk varmış da onun için. Osmanbey'e doğru gidiyoruz, sağ taraftaki dükkânların hepsine girip çıkıyoruz. Hep karıma bir şeyler alıyoruz. Ne aldığımızı, nasıl aldığımızı bilmiyorum. Yani, giysi seçme, üstünde deneme, para verme gibi ayrıntılar yok. Yalnızca taşıdığım paketlerin hiç durmadan çoğaldığını, ağırlaştığını, elime koluma sığmaz duruma geldiğini biliyorum. Osmanbey'den Şişli'ye doğru dönüyor, ilerliyoruz. Gene her önümüze gelen dükkâna dalıyoruz. Derken birdenbire, ayaklarımda ayakkabılarımın olmadığını ayırımsıyorum. Son derece şık, yerleri yumuşak halılarla kaplı, alt ve üst katı bulunan bir mağazadayız. Uydurma bir yer değil, adını bildiğim, ünlü bir mağaza. Halının üstünde çıplak ayaklarımı görünce neye uğradığımı şaşırıyorum. Peki, ben ayakkabılarımı nerede bıraktım? Ne zaman, niçin çıkardım ve nerede unuttum? Korkunç bir panik içinde soğuk terler döküyorum, elimi kolumu bağlayan paketleri nereye koyacağımı bilemeden çevreme bakınıp duruyorum herkes görüyor mu çıplak ayaklı olduğumu diye. Bir yandan da kafamı büyük bir hızla çalıştırarak girip çıktığımız tüm dük-

kânları aklımdan geçiriyorum. Orada? Hayır, oradayken ayakkabılarım ayağımdaydı. Peki şurada? Orada da vardılar. Peki nerede, nerede? Nerede bıraktım Allahın belası pabuçları? Gerisin geriye dönüyorum. Bu kez yanımda karım yok. Paketleri de bir yana atmışım. Tüm dükkânlara sırayla girip ayakkabılarımı soruyorum. Hayır, çok yeni değillerdi, geçen yıl almıştım, ama çok rahattılar. Pahalı olmaları önemli değil, rahatlıklarından bir de biçimlerini çok sevdiğimden geri istiyorum onları. Bu açıklamaları karşıma çıkan herkese yapıyorum. Üzüntüden aklımı oynatmış gibiyim. Ama pabuçlarımı bulamıyorum.

Bu kadar işte. Daha sıradan bir şey olabilir mi? Paniğe uğratmasına, soğuk terler döktürmesine karşın bir kara düş bile sayılmaz herhalde. Gündelik, yani *uyanık* yaşamda da herhangi bir kişinin başına gelebilecek bir şey değil mi bu şimdi? Neden olmasın? Ayakkabılarını, her gün kullandığı başka bir eşyayı kaybeden, daha biraz önce buradayken nereye yok olduğunu bilemeyen, nereye konulduğunu unutan tek insan ben miyim? Oysa gündüz vakti dükkânın birine çıplak ayakla girip de 'pabuçlarımı burada mı unuttum acaba?' diye soracak olsanız size deli diyebilirler. Büyük bir olasılıkla mutlaka deli derler. Ne ki, *benim* başımdan geçti bu ve ben deli değilim. Herkesin başından geçebilir. O zaman kimseye deli diyemeyiz.

Her türlü düşe uygulanabilir bu artık. Bir kez gerçeği buldum ya anımsayabildiğim tüm düşlere uygulayabilirim. Adamın biri, o hemen hemen *herkesin* gördüğü pek sıradan düş çeşidinde olduğu gibi, evinin damına çıkıp da, ta en kenara gidip de, 'Atlamak istemiyorum, düşmekten de korkuyorum,' diye bağırsa, ona da deli derler. Oysa düşlerinde –herkes gibi o da– yüzlerce kez yapmıştır aynı şeyi. Ve de düşmekten korkmak kadar, atlamak istememek kadar *doğal* bir şey olabilir mi? Atlamaya kalksa daha kötü değil mi?

İşte o zaman, delilik dedikleri şey herkesin içinde olduğuna göre ya herkes deli ya hiç kimse deli değil. Herkes aynı şeyleri duyuyor, *yaşıyor* – ama uyurken, ama uyanıkken. Tek ayrım bu mu? Yani, uykuyla uyanıklık arasındaki fark. Herkes uyuduğuna, sonra da uyandığına göre, herkes uyurken yaptıklarını uyanıkken de yapabilir gün gelir. Demek ki hiç kimse deli değildir. Ancak düş göremeyenler ya da gördüklerini hemen unutanlar, yani aptallar, başkalarını deli diye suçlayabilirler. Evet, aptallar! Delilik neyin karşıtı di-

ye sorup duruyordum kendime. İşte şu an onu da buldum: aptallığın karşıtı, doğuştan ya da sonradan edinilmiş, ama *sürekli* olan aptallığın...

Delilik dediklerinin neye benzediğini –şimdi de neyin karşıtı olduğunu– anladıktan sonra daha da çok kızıyorum Leylâ'ya yapılanlara. O zaman kızmamış mıydım – çocukken, daha doğrusu delikanlılığa adım attığım yıllarda?.. Hem de nasıl...

Ah, Leylâ. Leylâ, Leylâ, Leylâ. Adının Leylâ olması ne mutlu, ne uyumlu bir rastlantı. Leylâ ile ben konusunda mutluluktan, uyumdan söz edilebilirse eğer... Gene de herhangi başka bir ad olabilirdi... Ayşe, Fatma... Yok, hayır, eskiden köylü adı sayılırdı bunlar, şimdiki gibi moda değildi, varlıklı ailelerin kızlarına hizmetçilerinkilerle karışmayacak adlar verilirdi... Öyleyse Necla, Hülya, Selma, Müberra, Hümeyra... Leylâ... Güler, Günseli, Gülşen, Gülümser, Gülden, Gülen, Gülsev, Gülser, Gülizar... Leylâ... Şebnem, Menekşe, Yasemin, Lâle, Zerrin, Zambak, Yaprak, Çiçek... Leylâ... Sema, Lamia, Mualla, Şeyda... Leylâ... Kadın isimleri saymakla bitmez. Ama o Leylâ'ydı işte. Başka hiçbiri değildi. Çirkin anasıyla suratsız babası nasıl etmişlerse etmişler ona en yakışacak adı doğduğunda bulmuşlardı. Ya başka bir ad beğenselerdi? O zaman *ben* derdim ona Leylâ... Onu niteleyen bir addı bu. Yanına hiçbir sıfat gerekmezdi. Bir sürü sıfat ekliediler oysa dedikoducu kadınlar. 'Süslü Leylâ'dan... 'deli Leylâ'ya dek. Ona ilk kez bilinçle, hınçla, kötü niyetle 'Deli Leylâ' diyen öz anasıydı. O çirkin, şişko, kılıksız kadın! Bir daha da başka bir sıfat yakıştıran olmadı. Deli Leylâ...

Anasını boğmayı kurmuştum onun hakkında yalanlar uyduruyor diye. Ardından bakıp bakıp gülenlere saldırıp hepsini pataklamamak için yumruklarımı sıkar, her an birinin üstüne atılmaya hazır bekler, dudaklarımı kanatırdım. Bahçe kapısının demir parmaklığına yapışır, arkasından gitmek, elini tutmak, yanında yürümek isteğiyle kıvranırdım.

Hiçbirini yapmadım benden ufak birkaç çocuğu itip kakmaktan başka.

Yalnızca kızdım, yumruk sıktım, üzüldüm, ağlamamaya çalıştım. Gene de, o zaman yapamadıklarımı şimdiden sonra yapamayacağım anlamına gelmez bu. Yapacağım, kararlıyım. Güçsüzlüğümü benimseyip hakkında söylenenlere boyun eğecek yerde onu

kurtarmam gerekirdi. Gerekir. (Bir keresinde çok yaklaşmıştım buna, fırsat neredeyse elime geçmişti. Ama sonra, çok sonra.)

Leylâ ne zaman delirdi? Soru bu değil aslında. Leylâ'nın deliliğine mahalleli ne zaman ciddi olarak inandı –ya da karar verdi– 'Bu kız da iyice aklını kaçırdı', 'Leylâ basbayağ sapıtmış', 'Deli canım, düpedüz deli' gibisinden sözler ne zaman onun her zamanki hoppalığının aşırıya kaçan bir tanımlaması olmaktan çıkıp da bir *hastalığın* anlatımı oldu? Ekrem? Evet, Ekrem'i ilk eve getirdiğinde başta Sabahat Hanım olmak üzere, 'Vallahi delirmiş bu kız,' diyenler çoktu. Ama davranışını onaylamamaktan öteye gitmiyordu bu söz. Sonra sonra, Ekrem birkaç ay geçmeden ortalıktan çekildikten sonra –ama *hemen* sonra da değil, o olaydan da bir süre sonra– buna benzer sözler söyleyenlerin bakışları değişti. Artık onaylamamak, küçümsemek ya da kızmaktan öte bir tür korku beliriyordu bunları diyenlerin gözlerinde ve sesinde.

Leylâ'nın bir süredir ortalıkta görünmemesi, şen yüzü, canlı yürüyüşü, parıltılı varlığıyla suçlamaları çürütememesi 'deli' dedikodusunun annesinden komşu kadınlara, onlardan mahalleye yayılmasına yardımcı oluyordu elbette. Neredeydi? Önceleri evden çıkmadığı, sonraları halasına gittiği, daha da sonra halasından 'eskisinden beter' döndüğü anlatılıyordu. Ama ben –ki dört gözle gözlüyordum çevreyi– ne gittiğini görmüştüm ne de döndüğünü. Sabahat Hanım'ın kızının deliliğinin kanıtı olarak aktardığı olayların doğruluk derecesi ise yalnızca kendisine malumdu.

Dediğine göre, Ekrem, Bekir Bey'in teklif ettiği 'yüklü miktar'ı kabul edip sahneden çekilmeden önce evden de bir sürü değerli ufak tefek çalmış. Bu, gözünün feri ancak biri hakkında kötü konuşurken –en çok öz kızını kötülerken– geri gelen, yüzünün dikişleri sarkmış kadının çalınanları nitelemek için kısaca 'yükte hafif pahada ağır ne bulduysa' diyerek uzun uzadıya ayrıntılara girmemesi ne kadar akla uzaksa; 'Daha önce de deli kızdan kimbilir ne çok para sızdırdı, sözde kaybettiği mücevherlerin hangisini zorla hangisini gönlünü hoş ederek aldı, onu da Allah bilir,' demekle yetinip bir de hesap listesi çıkarmaya kalkmaması o kadar beklenmedik bir şeydi. Bense, yalnızca o yıllardaki saflığımla değil, bugünkü görmüş geçirmişliğimle, Taksim'den Bebek'e dolmuşa olsun binmeyi reddeden, Leylâ'yı kapalı bir yere götüreceğine dağda bayırda sevmeye kalkan Ekrem'in ona sırf zenginliği yüzünden yak-

laştığını kesinlikle benimseyemiyorum. Sonunda aşağılanarak evden kovulmanın öfkesiyle, acı vermek, lınç almak için elini ilk uzattığı bir şeyi, değerini elbette bilmeden, cebe indirmiştir belki, önüne atılan parayı nasıl aldıysa. O tip bir adamdı – ilkel yani. Hırsızlık yapacağına eline geçirdiği birtakım şeyleri kırıp dökmesi, hatta evin camlarını taşlaması beklenebilirdi. Ya da bilmem ki. Nedense sinsilikten, hırsızlığı, para sızdırmayı planlayacak el altından davranışlardan çok, gizlenmiş düşmanlığı, açık seçik zorbalığı yakıştırıyorum ona.

Oysa, Sabahat Hanım'ın anlattıklarına bakılırsa, zorbalığa başvuran Bekir Bey'miş. –Annemin en beklenmedik anlarda yumuşayıveren özentili sesi: 'o çelebi, o nazik İstanbul beyefendisini bile böyle çığrından çıkarmışlar işte! Gerisini sen düşün!'– Ekrem gitti diye sızlanan, ne olursa olsun ona kaçacağını bağıra çağıra açıklayan kızın üstüne yürümüş babası. Herifin kaça satıldığını, giderken neler çaldığını söylediği gibi, iki de tokat atmış Leylâ'ya. Bunun üzerine Leylâ odasına kapanmış, günlerce dışarı çıkmamış. 'Tabii öteden beri dayağa alıştırmış olsaydı böyle başkaldırmazdı kız,' diye kimi suçladığı kesin belli olmayan cadı sesiyle anlatıyor Sabahat Hanım: 'Ama sen bebekliğinden beri bir tek fiske vurma, bana da vurdurtma, şımart da şımart sersem kızı, sonra da o şımarıklığıyla, o her dediğini yaptırmaya alışmışlığıyla bu yaşa geldikten sonra dövmeye kalk!' Bu da yetmemiş. Leylâ odasından çıkmamakta direndikçe köpürmüş de köpürmüş Bekir Bey. Kafası kızdıkça kızının kapısını yumruklayarak ağzına geleni söyler olmuş. Kırk yıldır sözünden çıkmadığı Emsal Dadı bile yatıştıramamış onu. Ne biçim çılgın bir öfkeymiş bu, Sabahat Hanım ömründe ne görmüş, ne de duymuş. Hani, kızına acıyacağı bile gelmiş.

Sonunda, kapısının hiç de yumruklanmadığı bir gün Leylâ kendiliğinden çıkmış odasından çıkmasına ya, o çökmüş suratı tanıyabilene aşkolsun! Evde bir sürü konuk varmış o gün. Neyse, herhangi bir taşkınlık yapmamış Leylâ, ama babasına öyle bir bakış bakmış ki Sabahat Hanım bile anlamış 'kızın kayıp gittiğini.' Lakin bunu babaya kabul ettirmek mümkün olmamış. Kızının 'aklının pekâlâ başında' olduğundan, numara yaptığından kuşkusu yokmuş onun. Derken işte, ertesi akşama kalmamış, Leylâ evden kaçmış. Halasına gideceğini Emsal Dadı'ya söylemişmiş gerçi, ama iki kadın bunu Bekir Bey'e açıklayıp açıklamamakta kararsız kalmışlar.

Sonunda açıkladıklarında nedense kızmamış adam, gidip onu zorla geri getirmeye kalkmamış. Öfkesi geçmiş miymiş, ne? 'İyi ya kalsın orada birkaç ay, aklı başına gelsin,' demiş hepsi hepsi. Oysa bir buçuk ay sonra Emsal Dadı onu bin bir yalvarmayla alıp geri getirdiğinde iş işten geçmişmiş. Artık 'resmen deli deli bakıyor'muş Leylâ... Anlatıp bitirdiğinde derin derin içini çekmişti Sabahat Hanım, hiç de üzüntüyle değil bana sorarsanız.

Bütün bu yalanlara inanmadım. İnanmıyorum. (İnandığımı sandığımda inanmamıştım.)

Leylâ'nın delirdiğine hiçbir zaman inanmadım. İnanmıyorum. (İnandığımı kimselere söylemediğimde inanmamıştım.)

Küsmüştü yalnızca. Herkese.

Aradan aylar geçtikten sonra, bir kez daha bahar geldiğinde, yeniden gördüğümde onu, kesinlikle anladım: Leylâ deli falan değildi, küskündü yalnızca. Herkese. Canından bezdirmişlerdi onu. Saçına başına, süsüne, giyimine özen göstermeyişi küskünlüğündendi. Yüzünün yuvarlaklığını yitirmesi, gözlerinin derinlere kaçması, o ışığın kararması, başının öne eğilmesi, çenesinin eskisi gibi gövdesinin en önünde gitmemesi. Hepsi küskünlüğündendi. Ne ki bunu benden başka kimse bilmiyordu anladığım kadarıyla. Deli diye bellemişlerdi onu bir kez. İnatla inanmışlardı buna. Her davranışı, başka birinde son derece olağan karşılanacak olanlar bile, deliliğinin bir belirtisi sayılıyordu. Bense bunun tersini bas bas bağıramayacak, ona yaklaşamayacak, ona elimi uzatamayacak kadar küçüktüm.

Gizli gizli şiirler yazmayı sürdürüyordum yalnızca.

Bu arada büyüyordum da herhalde. Yani, yaş alıyordum elbette. Ağır ağır, sancılı mancılı. Çocukluktan delikanlılığa geçmenin ağrı sızılarını anlatacak değilim. Bir kere, aslında önemsiz. Sonra bunu yüzlerce kişi, çok önemliymiş gibi yüzlerce kez anlatmış. Sonra, kendimden söz etmek her zaman sıkmıştır beni. Yararsız görünmüştür – gençliğimde kız tavlamak gibi art niyetli amaçlar için bile. Birtakım parlak yalanlar atmaktansa, hiç de parlak olmayan gerçekleri anlatmaya kalkmak hem güç, hem de –dediğim gibi– yararsız. Gene de, o sancılı yıllar boyunca, türlü nefretler ve pek az sevgiyle geçen o yıllar boyunca, gözümün önünde Leylâ göz göre göre deliye döndürülürken çektiğim acılar şimdi çektiklerimin yanında bayağ güzelmiş. Daha mı bilinçsizdim? Daha mı

umutluydum? Şiirlerime mi güveniyordum? Leylâ'nın –darmadağınık da olsa– varlığı bir gizli güç mü veriyordu bana? Dünya –az da olsa– daha mı iyiydi? Bilmiyorum. En acılı sandığım yıllar bile, evet, daha güzeldi.

Belki de o sıralar *kötüler*'in kazanacağını bilmediğimdendi umudu kesmeyişim. Şimdi nereden mi biliyorum kötülerin kazanacağını? Kazandılar da ondan. Bir vakitler, neredeyse herkesten, her şeyden nefret ettiğimde bile, kıyıda kenarda sevdiğim bir-iki şey vardı. Bir de dünyada nefret edilmeyecek –belki tanımadığım, ama ileride kesinlikle tanıyacağım– bir şeyler olabileceği –hayır, hayır, *olduğu*– inancı. Şimdiyse böyle bir inanç yok. Uzak bir umut bile yok. Yitirdim. Ayakkabılarımı bile.

Bir ara birileriyle barıştı gibi geldi – saçlarını kısacık kestirdiğinde. Aradan bir yıl mı geçmişti, daha mı az, daha mı çok? Gene ince entariler giyebileceği bir mevsimdi ya ilkbahar ya yaz. Yüzü yeniden şenlendi sanki. Gözlerinin kararmış ışığı aydınlandı yeniden. Yürüyüşü canlandı. Yüreğim her zamankinden beter çarptı aşırı sıskalaşmışlığının bir kez daha yuvarlaklığa dönüştüğünü, elmacık kemiklerinin allandığını gördüğümde. 'Ben biliyordum Leylâ'nın iyileşeceğini,' dedim içimden, herkesin duyacağını umduğum bir sesle. 'Zaten bir şeyi yoktu ki, zayıflamıştı yalnızca, bir de hepinize küsmüştü.'

Çok güzel bir şiir yazdım Leylâ'ya, kısacık, kıvırcık, kızıl saçlarla geri dönüşü üzerine. Yazdığım en güzel şiirlerden biriydi. Ama tabii, benim yazdığım en güzel şiir bile... kötüdür, biliyorum bunu artık. O zaman bilmiyordum, tamam. Ama artık biliyorum. Neden, bile bile, hâlâ yazmakta direniyorum, asıl soru bu. Kime sormalı ki bu soruyu, şiir yazdığımı benden başka kimse bilmediğine göre?

"Peki, neden hiçbir şey söylemiyorsun? Kaldır başını, yalan yanlış olsun bir yanıt ver. Zaten ne zaman doğru yanıt verdin ki? Uyumadığını biliyorum. Uyku taklidi yapmakla neden kaçacağını sanıyorsun?"

Bir uğultu. Karım konuşuyor olmalı gene. Bir vakitler o konuşurken cızırtı olurdu. Artık uğultu. Cırtlaklığını bile ayırt edemiyorum. Belki de hiç cırtlamazdı. Annem hiç değilse cırtlaktır. Ayırt edilebilir onun sesi. Ya da edilirdi. Onun da sesini işitmeyeli epey oldu. Bu arada ölmüş olmasın? Ölmüş olsa kulağıma gelmez miy-

di? Neden saklasınlar benden?

Neler neler saklıyorlar benden! Hiçbir şey bilmiyorum artık, her şeyin dışında kaldım. Her şeyin içinde olmaktan iyi belki, ama neye yarar? Küçük küçük, kötü kötü şiirler yazmakla bile avunamıyorum. Neden dergilerde çıkanlardan kötü benim yazdıklarım bilmiyorum, ama öyle işte, onlardan da kötü? Neden? Şiirlerim hep bir yakalanma korkusu yarattı içimde. Neden? Kime yakalanacağım? Kimilerinin tutulduğu hastalık kuruntusu gibi bir şiir kuruntusuyla yaşadım hep. Hiçbir ölümcül şiire rastlamadım oysa.

Bir tek Leylâ gelip geçti başımdan. Leylâ aklı başında bir kız değildi Tanrıya şükür. Başka herkes aklı başında mı? Neredeyim ben?

Çevreyle tam bir uyumsuzluk içindeyim. Sokağa çıkmak başlı başına bir işkence –evde oturup karımla kızlarımın cızırtısını dinlemek bir işkence değil mi?– Bir vakitler az buçuk güzeldi bu kent. Bir vakitler az buçuk sevdiğim yerleri vardı. Denize baktığımda uzak ülkeler yaratabiliyordum kafamda hiç değilse. Kimi sokaklarda rüzgâr eserdi. İçinize çekebilirdiniz rüzgârı. Şimdi, bir vakitler kıyılarında deniz olan, sokaklarında rüzgâr esen bu kenti, şimdi paylaştığım insanları gördükçe dehşetli bir korkuya kapılıyorum. Korkuyorum. Evde kaldığımda da bunalıyorum. Ne kadar suratsız, sevimsiz, çirkin, çarpık, biçimsiz, kılıksız, kızgın ve bilinçsizce mutsuz herkes. Ya da yavan, güleç, iğrenç ve küstah. Gördüğüm yüzler birbirinden değişik; ağızlar, burunlar, gözler çeşit çeşit, ama hepsinin aralarında bir akrabalık bağı var gibi. Tek yabancı benim. Bu yabancılık korkuttuğu kadar sevindiriyor da beni. Onlarla akraba olmak istemiyorum. Birimizden birimizin değişmesi gerek bunun için. Değişmek istemiyorum, onlara benzemek istemiyorum – haklı olan, doğru olan ***ben***'im. Onları değiştiremeyeceğimi de biliyorum. Kimi değiştirebildim, kime derdimi anlatabildim ki bunca yıldır? Bunalıyorum. Bunalıyorum.

En kötü olduğu günlerde bile bunlardan iyiydi. Hepsinden, herkesten. Ona 'deli' diyenleri, arkasından gülmeye çalışanları arada şaşırtan, durduran, gözlerini utanmış gibi başka yöne çevirten bir ***doğruluğu*** vardı. Kim demişti? Biri... biri... çok aptal olmayan biri... ama kim? Bulamıyorum. 'Boş boş bakıyor. İnsan o boşluktan kendisini çekip çıkaramıyor...' Kim? Ben mi yoksa? Hayır, onun 'boş boş' baktığına hiç inanmadım ben. Hep, her zaman, ben anlamasam bile bir anlamı vardı bakışlarının. O güzelim saçla-

rını –kısacık, kıvırcık, yüzünün aydınlığını açık seçikleştiren kızıl saçlarını– garip, çirkin, kendisine hiç yakışmadığı gibi, bilinen her türlü gerçeğe de aykırı düşen bir sarıya boyadığında bilinmedik bir *doğruyu* aradığını anlamıştım ben.

Saçlarının sarısı doğada bulunan hiçbir sarıya benzemiyordu, çirkindi, iğrençti, ama nereden bulduğu, neden benimsediği anlaşılamayan –Ekrem'i nereden ve neden bulduğunu, sevdiğini anlamıştım ya– bu renge hakkı varmış gibi davranıyordu. Ve elbette, hakkı vardı. Hakkı vardı.

En kötü günlerini görmüyordum. Çok değil, bir-iki yıl önce her gün yolunu gözlediğim, hemen hemen her gün gördüğüm kadını haftalarca –kimi kez aylarca– görmediğim oluyordu. Artık eskisi kadar söz de etmiyorlardı ondan – belki ortalıkta fazla görünmediği için. Ya da *ben* annemin komşu dedikodularına eskisi kadar yakından kulak misafiri olamıyordum. Büyümüştüm ne de olsa; yanımda daha dikkatli konuşmak zorundaydılar. Bir de evin içinde fazla bulunmamı yadırgamaya başlamıştı annem, ben de eve daha az katlanabiliyordum. Fırlayıp kaçıyordum bu yüzden, sokaklarda aylak aylak dolaşıp duruyordum – Leylâ aklımdan en uzak olduğu zamanlarda bile aslında hep onu düşünerek.

Ya da... Bilmem tümüyle doğru mu bu? O dönemde de gerçekten Leylâ'yı mı düşünürdüm? Bunu şimdi uyduruyor olabilirim. Bilmiyorum. Bunca yıl sonra, koskoca adam, sorumlu aile babası olduktan sonra durup dururken hiç aralıksız Leylâ ile uğraşmaya başladığım için korkuyorum belki – kendimden, nereye gittiğimden. Onun için, yani bu son aylarda yaptıklarımın *anormal* olmadığına kendimi inandırmak için, çocukluğumdan beri hep Leylâ'yı düşünmenin olağanlığını mı yakalamaya çalışıyorum acaba? İyi, ama neden? Neden Leylâ'yı düşünmek anormal olsun? Eğer şimdi öyle ise, eskiden de öyle olmuş olması gerekir – sokakları arşınlarken aklımın gerisinde hep Leylâ vardıysa eğer.

Sokakları arşınlamak. Çok yaptığım, severek yaptığım bir şeydi bu. O vakitler sokaklar şimdiki kadar korkutucu değildi – hayır, kesinlikle değildi. İnsanlar üstüme üstüme gelmezdi. Ekrem adım başı karşıma çıkmazdı. Kimi köşeleri döndüğümde güzel yerler, güzel insanlar bile görürdüm. Kimi sokaklara saptığımda şaşırtıcı bir sessizlikle karşılaşır, dolayımda huzura benzer bir şeyin gezindiğini duyardım. Kimi kez, kalabalık, gürültülü bir sokakta bile,

bir ağacın gökyüzüne çizdiği resim yüreğimi çarptırırdı – ya da bir kızın çok güzel gözleri... Bir başkasının yaşamını sürdürüyormuşum duygusu sık sık uyanmazdı içimde. Belki arada bir... şimdiki gibi her ânıma egemen değildi. İçimde arada bir uyansa bile, bugünküne benzeyen, ama değişik bir duyguydu. Asıl yaşamımı yaşamadığımı, ama aradığımı duyardım, hiç bulamayacağımı aklıma getirmeyip hemen o sırada bulamadığım, yakalayamadığım için sabırsızlanır, kimi kez hırçınlaşırdım. Şimdiki gibi, asıl yaşamımı yitirdiğimin, hiç yakalayamadan yitirdiğimin bir başkasının yaşamını sürdürmenin bilinciyle bunalmazdım. Kötüler kazanmamıştı daha, hayır.

Kötüler kazandı mı? Yani, kazananlar ille de kötüler mi? Kimi kez emin olamıyorum. Kimi kez kötülüğü herkesten çok kendime yakıştırıyorum. Bu kazananlar belki de yalnızca başka *tür* insanlar – tanımadığım, tanımak da istemediğim bir başka tür. Hayvanların türleri olur da insanların olmaz mı? Tek insan türü diye bir şey yok ki, insan *türleri* var. Ve işte ötekiler, ötekiler, başka türden olanlar –ki onların, kötü olduklarını kesinkes kanıtlayamasak bile çirkin oldukları ortada– çoğunluğu elde etmişler ben ayrımına varmadan. Belki de Leylâ çok önceden ayrımına varmıştı işin. Ben çocuktum, durumu kavrayamamıştım, ama Leylâ çoktan anlamıştı belki. Mutlaka. Leylâ'nın deliliği o çirkin insanlara meydan okumaktı aslında. Her zaman açık açık meydan okuyamıyordu, doğru. Çoğu kez başı önünde geçerdi sokaktan. Ama başı öndeyken de meydan okuyordu bir yerde. Sarı saçlarına hakkı olduğunu biliyordu.

Saçlarının sararması, o garip, doğa dışı renge boyanması Leylâ'nın öte yana kaydığının bir işaretiydi. Herkes öğrenmişti bunu artık. Geçen yıllarla birlikte, onun gidip gidip geldiğini, arada bir 'düzeldiğini' ama söz konusu 'iyi dönemlerin' genellikle çok uzun sürmediğini de hepimiz öğrenmiştik. Düzeldi dediklerinde saçları koyulaşır –koyu kestane, kızıl ya da en eski mavi-kara rengine döner–, giyim kuşamında kesin ve etkili bir özen belirirdi. Yürüyüşü de canlanırdı. Başını eskisi gibi geriye atar, çenesini yükseltir, neredeyse ışıldardı.

Onu böyle görmek nasıl da mutlandırırdı beni. Sokağa sık sık çıkardı o zamanlar. İlk birkaç düzelişinde bir daha kötülemeyeceğine, aylar boyu yok olmayacağına, bir daha hiç o pis sarı saçlarla boynu bükük görülmeyeceğine inanmıştım. Ama zamanla ona gü-

venemez oldum. Koyu renk saçları, özenli giyimiyle ortaya çıktığında ne denli sevinirsem sevineyim, sonsuz bir tedirginlikle saçlarının yeniden sararacağı günü beklerdim – korkuyla, derin, ağlamaklı, aciz bir üzüntüyle. Ve elbette bir gün, çok geçmeden, benim istemeyerek, ürküntüyle, yüreğim ezilerek beklediğim olay gerçekleşirdi. Leylâ bir süre ortada görünmez, sonra üstü başı dağınık, etekleri sarkık, omuzları büzülmüş, başı öne eğik, garip bir sarışın olarak yeniden sokağa düşerdi.

Kötü günlerinde neden sokağa çıkardı sanki? Ardından bakarken, bir çekiç vurur da vururdu bu soruyu kafama. En azından şaşkın, en iyisinden acıyan bakışlara, daha çok da açık seçik, acımasız, alaylı gülüşmelere neden açardı o ezik yürüyüşünü? Çevredekilere kızdığım kadar ona da kızardım kimi kez. Meydan okumak? Bu muydu yaptığı sahiden, yoksa başka bir şey mi? Bir zorunluluk mu? Ben bile, bugün bile, arada bir boğulmamak için atmıyor muyum kendimi korkunç sokaklara? Ne olursa olsun, nasıl olursa olsun, evin dört duvarından daha az bunaltıcı oluyor bazen sokaklar. Bir yerde... nerede olursa olsun, biri... kim olursa olsun... bir insan yüzü vardır aralarında belki umuduna kapılabiliyor kişi... Leylâ da bir insan yüzü mü arıyordu? Ya da başka bir şey... gerçeğin kendisi. Leylâ'nın deliliği gerçeği yakalamak çabasıydı elbette, tüm yalansız delilikler gibi. Ama o gerçek, o insan, sokaklarda değildi ki. Gene de, başka nerede arayabilirdi? Başka nerede arayabilirim?

Sonunda o deniz kıyısına vardığında yakalamış mıydı gerçeği? Yoksa hiçbir zaman yakalayamayacağının bilinci, umutsuzluğu içinde miydi? Olayı ilk öğrendiğimde bu soruyu sormak aklıma gelmemişti. On altı yaşındaydım, Leylâ ile son ve ilk konuşmamızın üstünden birkaç ay geçmişti. Annem pek de önemli olmayan bir haber verircesine, duygusuzca 'Leylâ ölmüş,' dediğinde, öylece durakalmıştım bir süre. Hiçbir şey demeden, düşünemeden. Sonra, bilmem ne kadar sonra, dudaklarımı kıpırdatabildiğimde sorabildiğim ilk soru: 'Nasıl ölmüş?' Aradan çok uzun bir süre geçmemişti belki, sesim bile titrememişti belki. Çünkü annem hiç şaşırmadan, aynı olağan ve duygusuz tavırla karşılık verdi:

"Boğulmuş. Cesedi karaya vurmuş. Suyun içinde ne kadar kaldığını bile bilmiyorlar."

Gözümün önünde onu son gördüğüm yüzü –bahçedeki son,

yani ilk konuşmamızdaki yüzü– canlandı, neden bilmem. Suyun içinde ne kadar kaldığı kestirilemeyen insanların yüzü neye benzer bilmiyordum zaten, ama başka, eski, şen yüzlerinden biri canlanabilirdi. En eski, beni ona âşık eden yuvarlak elmacık kemikli yüzünün o an parlayıp gözlerimin önünde çakması beklenemez miydi? Bu sorular da şimdi geliyor aklıma, o zaman hiçbir şey düşünemiyordum. Daha sonraları da düşünmedim. Haftalarca, aylarca, onu bilincimin en gerilerinde bir yere atıncaya dek neden hep o son yüzü görüp durduğumu... Yıllar ve yıllar sonra, ölümünün üstünden yirmi yıl geçtikten sonra yeniden aklıma düştüğünde, bütün bunları anlatmaya başladığımda, ancak geri geldi eski yüzü, eski yüzleri Leylâ'nın.

Bütün bunları anlatmaya başladığımda... mı? Ne zaman başladım anlatmaya? Ve kime anlatıyorum? Kim dinliyor ki beni? Kim –dinlese bile– anlayacak ya da anlamak gerektiğine inanacak? Kim? Deli miyim ben? Şiirlerim gibi bu da. Gereksiz, yersiz, yararsız. Hatta zararlı mı üstelik? Babam şiirin zararlı olduğunu söylememiş miydi yıllar önce? Aynı şeyi herkes, her davranışıyla anlatmıyor mu bana, açıkça söylemeseler bile? Açıkça söylemezler, çünkü şiirlerimden haberleri yok. Leylâ'dan da. Bu anlattıklarımdan da. Hiçbirini bilmiyorlar. Hiçbirini elimden alamazlar.

Ölümünün ayrıntılarını birkaç hafta sonra Sabahat Hanım anlatmıştı bir damla gözyaşı dökmeden. Annemle konuşurlarken kapı arkasından dinlemeyi kendime yediremeyip yanlarına gitmiş, 'misafir odası'nın az kullanılmış koltuklarından birine oturmuştum. Olayın herkeste uyandırdığı merakı bende de uyandırmasını olağan karşılamışlardı herhalde ki, hiç yadırgamamışlardı bu yaptığımı. En ufak bir üzüntü belirtisi göstermeden anlatıyordu şişman yılan. Yaramazlığı had dereceye varmış bir çocuktan zararsız bir biçimde –belki de onu bir yatılı okula falan göndererek– kurtulmuş, kendince çilekeş bir annenin, artık mızmızlığı gerektirmeyen rahatlamış yakınmasından farksızdı konuşması. Annem de bu tür yakınmalar nasıl dinlenirse öyle dinliyordu: karşısındakinin her dediğine hak vermekten hiçbir tedirginlik duymayan, neredeyse keyifli bir merakla... Bense onlardan ne denli iğrendiğimi kendi kendime yinelemekten güç kazanmaya çalışmayacak kadar uzaktım ikisinden de. Alacağım bilgilerle Leylâ'ya yakınlaşmak çabasındaydım yalnızca.

Tepeleri, çamlıkları aşıp 'Ada'nın ta arka yanına gitmiş. Oralarda yazın bile pek kimse bulunmazmış, kışın tümüyle ıssızmış elbette. Balıkçılar bile ender uğrarlarmış o sahile. Nitekim gittiğini, denize girdiğini gören olmamış. Çok çok eskiden düşünü kurduğum, hep kafamın bir yerlerinde tuttuğum o uçsuz bucaksız kıyı. Ama düşlerimde Leylâ'nın yüzü başkaydı.

Aklına –ya da deliliğine– estiği gibi gidip gelmelerine herkes alıştığından kimse yakından izlemiyormuş, kimse ortadan kaybolduğunda merak etmiyormuş onu artık. Halası İstanbul'a geçtiğini sanmış, kimseye bir şey dememiş. –'Zaten kendi de delinin biri!'– Anası babası sağ salim Ada'da biliyorlarmış onu. – 'Eeee, kim arayıp soracak? Zaten arayıp sormanın ne faydası kalmıştı ki artık? Her an bekliyorduk böyle bir şey...'– Ceset bulunduğunda 'hala hanım' Leylâ'nın köşkten bir hafta önce ayrıldığını söylemiş, ama ne zaman denize girdiğini kimse bilemezmiş elbette. Sonradan anlamak zormuş, ille de anlaşılsın diye soruşturmak da gereksiz.

Bomboş kıyıda dalgın ve dünyadan uzak yürüyen Leylâ. Yerden çakıltaşları alıp fırlatmış mıydı suya eski düşlerimdeki gibi? Bir kaya bulup üstüne oturmuş muydu? O kayadan mı yoksa kendini?.. Rüzgâr saçlarını dağıtmış mıydı? Saçları... Saçları, evet!

"Saçları ne renkmiş?" diye sordum.

Aptal aptal yüzüme baktılar ikisi de. Konuşmalarını dinlememi yadırgamamışlardı, ama söze karışmam mı, daha çok da sorduğum sorunun kendisi mi, adamakıllı şaşırtmıştı kadınları.

"Ne?" diye bağrıştılar ikisi bir ağızdan.

"Onu bulduklarında... saçları ne renkmiş?"

"Ne bileyim ben? Şeytanın bile aklına gelmez böyle bir şeye dikkat etmek!"

Yeniden birbirlerine dönüp başlarını anlamsız anlamsız salladılar.

Soruyu sorduğumda neden sorduğumu tam olarak bilmiyordum. Ama yanıtın çok önemli olduğuna dair kesin bir inanç vardı içimde. Yüreğim deli deli atmıştı sorarken, beni sonuca götürecek bir ipucu yakalamıştım sanki. Şimdi, yıllar ve yıllar sonra varıyorum o sorunun bilincine. Leylâ deniz kıyısına vardığında gerçeği bulmuş muydu, bulamayacağını anlamış mıydı? Saçlarının renginde gizliydi bu sorunun yanıtı. Ve kimsenin aklına gelmemişti bakmak.

Bulmuş muydu? Bulmuş muydu? Bulabilecek miyim? Ben?..

Neden Leylâ ile özdeşleştiriyorum kendimi? Benim aradığım aynı şey mi? Değil, değil. Ben gerçek yaşamımı sürdür*meme*yi benimsemiş bir adamım. Yapmak istediğim yalnızca güzel bir şiir yazmak. Hepsi bu. Kötü şiir yazmak istemiyorum artık.

Leylâ'nın ölümü üstüne şiir yazmadım. Ölümünden sonra çok uzun süre şiir yazmadım. Son sözcükleri dolandı durdu, dolandı durdu kafamda aylarca. Ama şiir yazmadım. Sonra, çok çok sonra, o sözleri de, Leylâ'yı da bilincimin gerilerine bir yere sıkı sıkı kapattıktan sonra, yeniden başladım yazmaya – daha önceleri bilmediğim bir şeyi bilerek. Şiirlerim kötüydü. Gene de yazdım, gene de yazıyorum. İnsanlar arasında sürdürdüğüm korkulu yaşamdan daha gerçek onlar, ne denli kötü olurlarsa olsunlar.

İnsanlar arasında sürdürdüğüm yaşam... dışarıdan bakıldığında bu yaşamın gerçek olmadığı belli olmuyordu belki. Okul arkadaşlarıma uymak için gösterdiğim üstün çaba bir yere kadar başarılı olmuştu belki. Kız peşinde koşarken ev partilerinde usul usul, yanak yanağa dans ederken, üniversitede öğrenci olaylarına bulaşırken, fakültenin en aklı başında kızıyla evlenirken –nasıl başardım bu işi? Ya da o?–, evlenip olaylardan sıyrılırken, herkesin *normal* saydığı bir sürü şeyi yaparken, pek az kişi belki ayrımsamıştır acı çekmekte olan bir genç olduğumu. Ben bile çoğu kez ayrımında değildim.

Değil miydim? Ne kadar derinlere saklamışsam da Leylâ hep vardı. Ne kadar unutmuş gibi yapsam da son yüzü, son sözleri hep vardı.

Benim istediğim sevgi bu değil.

Ölümünden birkaç ay önceydi. Yerlerde kuru yapraklar vardı gene. Bayırdaki kadar bol değil, üst üste yığılmış değil. Tek tük. Bahçe kapısının önünde duruyordum. Onu beklemiyordum. Sokakta olabileceği, o sırada eve dönebileceği de gelmiyordu aklıma. Bilincimde onunla ilgili herhangi bir şey yoktu kısacası. Gene de sokağın başında görünür görünmez tanıdım onu. Elbette tanıyacaktım. Yani, *gördüm*. Yani, bilirmiş, beklermiş gibi tam o yana baktığımda köşeyi dönüyordu. Ağır ağır, güvensiz adımlarla iniyordu yokuşu. Eteği uzun, biçimsiz bir şeydi. Sırtındaki hırka eski püskü ve çok boldu. Sıkı sıkı sarınmıştı buna havanın ılıklığına karşın. Hırkanın önünü kapalı tutabilmek için olacak, kollarını kavuş-

turmuştu. Omzundan incik boncuklarla süslü bir çanta sallanıyordu. Başı öne eğikti. Garip renkli saçlarının dağınıklığı uzaktan seçiliyordu. Sokakta oynayan çocuklar, dükkânların önüne çıkmış birkaç adam, her zaman olduğu gibi işi gücü bırakmış ona bakıyorlardı. Alışmış olmaları gerekirdi artık – belki de bu yüzden açık seçik gülüşmüyorlar, birbirlerini dirseklemiyorlardı. İyi de, durup bakmasalar olmaz mıydı yani? Birinin bile gözlerinde acıma olmadığına eminim. Hınç değilse korku, korku değilse en azından tedirginlik. Deliden korkar bizim millet. Belki de herkes.

Bu kadar ağır yürümesinden ben de tedirgin olmuştum. Bir an önce eve girse de kurtulsa o pis bakışlardan diye sabırsızlanıyordum. Derken, eğri büğrü arnavutkaldırımının taşlarından birine mi takıldı ayağı, yarı yaş-yarı kuru bir yaprağa mı bastı bilinmez, kaydı. Boylu boyunca uzandı yere. Başını çarpmadı sanıyorum. Korunma güdüsüyle iki yana savurduğu kollarının, ellerinin desteği mi, öne eğik başının hemen geriye atılamayışı mı, kurtardı onu. Böylesi bir yokuşta kim düşecek olsa, özellikle de bir kadın, çevredekiler yardıma koşar. Oysa benden başka kimse kıpırdamadı yerinden. Gözümü bir an ondan ayırmadan fırlamıştım, ama bakmadan gördüm hepsinin heykeller gibi dikilip durduğunu. Gülüşmeler işittim.

Yanına vardığımda yere dayadığı avuçlarının üstünde doğrulmuştu biraz, ama hâlâ oturur duruma gelememişti. Bacakları iki yana açılmış, eteği neredeyse beline dek sıyrılmış. Bayırdaki gibi... değil. Göz alan, yürek hoplatan bacaklar değildi bu kez. Sahici olmadıkları izlenimini uyandıracak kadar beyaz ve sıskaydılar – cansız, sanki takma. Benim durduğum yer, baktığım açı da bayırdakinden değişikti. Yüzünü yakından görebiliyordum. Dağınık saçlarının arasına serpiştirdiği çeşitli renkte boncukları seçebiliyordum. Yüzü şaşkın bile değil, düpedüz anlamsızdı. Uykudan tekmeyle uyandırılmış biri gibi, birden uyandığının bilincine tam varamamış ve elbette bu hoyratlığın nedenini çözemeden bakıyordu.

Anlamsızlığın çizgileri silinmeden eğildim, dirseklerinden tutarak kalkmasına yardım ettim.

Üstünü başını uzun uzun, gereksizce düzeltti. Yeni bir adım atmaya da, başını kaldırmaya da cesaret edemez gibiydi. Bense, ömrümde yapamayacağımı sandığım bir şey yaptım. Bir elimle dirseğini tutmayı sürdürürken öteki kolumu omzuna doladım.

"Hiçbir şeyiniz yok," dedim ona. "Yavaş yavaş gidelim."

Başını kaldırmadan, "Hiçbir şeyim yok," dedi şarkı söyleyen bir çocuk sesiyle.

Onca yıldır sesini ilk kez duyuyordum. Kim inanır?

Çocuk götürür gibi götürdüm onu, adımlarımı onun kısa, güvensiz adımlarına uydurarak. Onun kısa, güvensiz adımlarıyla on-on iki adım sonra bahçe kapısına geldik. Sokaktan bahçeye inen üç basamaklı merdivenin orada durdu. Başını kaldırdı, yüzüme baktı. Büyümüştüm, onunkinden neredeyse bir karış uzundu boyum.

"Çok iyi insansınız," dedi. "Çok da naziksiniz. Size çok teşekkür ediyorum."

Kraliçelerin başka ülkelerin krallarına sakladıkları resmi, ama eşitliği öngören bir nezaketle konuşuyordu, gene de şarkı söyler gibiydi. Bu kez anlamsız bakmıyordu, ama tanımlayamadığım bir anlam vardı yüzünde. Bir de o ışık, çok uzaktan, çok derinden gelmesine karşın hâlâ duruyordu gözlerinde. Konuşurken de, önceden de, sonradan da gülümsemedi, hayır. Gene de... Yüzü eski yuvarlaklığını, canlılığını yitirmişti, doğru. Yıpranmış, renksiz bir yüzdü, doğru. Ama işte, gene de, kötü sarı saçların daha da ağarttığı acayip aklığına karşın cansız değildi. Yıllar yılı uzaktan incelediğim o yüzün yapısındaki gülümseme tümüyle yok olmamıştı işte. Saklanmıştı, ortaya çıkmaya korkuyordu belki, ama vardı. Vardı. Açık açık gülümsemedi bana Leylâ, gizli gizli gülümsedi.

Büyük, anlatılması bence olasız bir coşku yükseldi içimde. 'Sizi... seni seviyorum. Yıllardır seviyorum. Çocukluğumdan beri seviyorum,' diye haykırmak istedim. Ona oracıkta, herkesin içinde sarılmak, çok sıkı sarılmak istedim. İkisini de yapamadım elbette. Hâlâ omzuna dolanmış duran kolumu biraz daha sıkamadım bile. Yalnızca baktım ona, herhalde anlamsızca ve üç basamaklık merdiveni indirmeye koyuldum. Onu sevdiğimi nasıl söyleyebilirdim, nasıl anlatabilirdim?

Merdiveni indik, üç adım daha attık, gene durdu. Gene başını kaldırdı yüzüme.

"Evet ama," dedi. "Güzel, ama... Benim istediğim sevgi bu değil."

Demin ağzımı açmadığımdan, hiçbir şey demediğimden öylesine emindim ki, korktum. Sesimi çıkaramadım. Aklımdan geçenleri okumuş olması mucizesini o anda değerlendirecek bilinç yoktu bende. Herkes gibi, belki de herkesten çok, korktum. Kolumu omzundan çözüp yanından geriledim.

"Görüyorsunuz ya..." Bu kez neredeyse güldü. "Size umut bağlayamam. Benim istediğim sevgi bu değil."

Çok ilerideydi benden, çok ilerideydi. Sesinin kalınlığına bile güvenemeyen aptal ve hantal bir oğlan çocuğu olarak bıraktı beni. Yürüdü gitti.

Seslenemedim ardından. Ya da, seslendimse bile ona duyuracak gibi seslenemedim. Koşup kolundan bir kez daha yakalamalıydım oysa. Onu nasıl sevdiğimi, ne zamandan beri ve bayırda gördüklerimi ve sarı saçlarına inandığımı ve ondan korkmadığımı ve beni kurtarması gerektiğini anlatmalıydım ona. Kurtarılacak olan *ben*'dim, evet. Beni çirkin insanlardan tek kurtarabilecek olansa Leylâ... Onu sevdiğimi yüzümden anlamıştı da, hem de bir bakışta, nasıl sevdiğimi neden anlamamıştı? Yıllardır onun için yazdığım şiirleri?.. Şiirlerimin kötülüğü de mi yüzümde yazılıydı? O çirkin insanların arasında nasıl güzel şiir yazabilirdim, peki? Neden elimden tutmadı, yol göstermedi bana? Neden ben onun elinden?.. Bir anlık korku. O çirkin insanların yıllar yılı besledikleri, büyütmeye çabaladıkları korku. Kolumu omzundan çektim. Korku bile değildi belki. Şaşalamaktı yalnızca. Alışılmadık karşısında duraklama... Yüreğimin içindekileri yüzümden okudu diye. Bir adım geriledim ve Leylâ dedi ki... Benim istediğim sevgi bu değil.

Daha önce söyledi bunu! Daha önce. Ben şaşalamadan, kolumu çekmeden, gerilemeden. Korkmadan. *Her* şeyi mi biliyordu? Korku daha önceden vardı. Yüreğim 'seni seviyorum' derken sesimi bulup çıkaramazken vardı. Ve kötü şiirlerin çizgileri ablak yüzümde. Beni kurtarmaya gerek görmedi Leylâ. Bıraktı gitti ötekilerin arasında. Başka birini arıyordu o. Beni değil.

Benim istediğim sevgi bu değil.

Benim istediğim sevgi bu değil... Benim istediğim sevgi... Benim... Benim istediğim ne peki? Ne? Ben... Ben. Ben ne istiyorum? Ne olacağım? Ben şimdi ne olacağım? Ne yapacağım? Ben...

"*N'apıyorsun, delirdin mi? Ne diye kafanı masaya vurup duruyorsun? Aklını mı oynattın, Levent?*"

Bu kadın! Bu kadın beni öldürecek! Deli edecek! Yeter artık, yeter!

"*Durun çocuklar. Çekilin bakayım... Yaklaşmayın.*"

Aptal kadın! Aptal ve aklı başında! Kızları gibi! Tüm aklı başındalar gibi aptal! Bıktım artık! Bağrışmasınlar çevremde, bağrışmasınlar! Gerçek değil hiçbiri... Benim çocuklarım değil, benim karım değil. Kurtulmam gerek hepsinden.

"Yapma, Levent! Levent, kendine gel! Başını kaldır ve bana bak, Levent!"

Sinirlenmeyeceğim, hayır. Kendimi tutacağım, evet. Aklı başında kişiler gibi konuşacağım onlarla. Bağırmadan... Son derece sakin... Kendileri gibi aptal sansınlar beni. Ama sussunlar, sussunlar. Bitsin cızırtıları, gıcırtıları. Paslı çiviler gibi dalmasınlar kulağımın içine. Kurtulacağım. Susturacağım. Hepsi susacak ve ben şiirimi yazacağım. Güzel bir şiir yazacağım en sonunda. Leylâ beğenecek.

Taşkınlık yok. Acele, ani hareket yok. Ağır ağır. Son derece ağır ağır kaldıracağım başımı. Yalnızca gözlerine bakacağım. Çok tane tane konuşacağım. Dediklerimin hepsini anlamaları gerek. Susacaklar, rahat bırakacaklar beni. Alçak sesle, yavaş yavaş, kelimelerin üstüne basa basa konuşacağım. Pek sevgili ve pek iğrenç karıcığım benim. Pek dayanılmaz ve pek çekilmez karıcığım. Pek mide bulandırıcı ve pek aptal ve pek çok bilmiş kızlarım benim... Cadı yavrularım benim. Siz benim ne istediğimi biliyor musunuz? Hepinizin birden gebermenizi istiyorum. Hep birlikte ve aynı anda ve aniden o cırcır ve vırvır ve dırdır yüreklerinizin durmasını istiyorum. Hiçbirinizin olmadığı bir dünyada, en sonunda *kendi* yaşamımı yaşamak istiyorum. Tek başıma! Tek tek, tane tane söyleyeceğim hepsini. Anlasınlar diye. Beni bıraksınlar diye... Sakin... Dingin... Öfkesiz... Coşkusuz... Dümdüz bir sesle... Bulup bir yerlerden çıkaracağım bu sesi.

Sonra, hepsi çıkıp gittikten sonra, sessizlik egemen olduktan sonra, oturacağım masamda. Oturup Leylâ için başladığım şiiri bitireceğim. Ya da, bu da ötekiler gibi kötüyse eğer, hiç acımadan yırtıp atacağım. Yeniden, en baştan başlayacağım. Bu kez güzel bir şiir yazacağım.

Taşkınlık yok. Ani hareket yok. Ağır ağır, çok ağır ağır kaldırıyorum başımı. Ne kadar aydınlık! Ne parlak bu ışık... Bakıyorum üçünün de yüzlerine bir bir. Nasıl da aptal, nasıl da anlamsız yüzler. Tepeden tırnağa nefretle dolu olduklarını açıklamıyor gözleri. Ama ben anlıyorum. Söylenmeyenleri ben de duyuyorum artık, açıklanmayanları anlıyorum. Bakışların sözcükler kadar yararsız olduğunu biliyorum. Soyulmuş patates rengindeler. Üçünün de kafaları birer soyulmuş patates zaten. Kaşları, gözleri, ağızları, burunları, kara kara, sanki kömürle çizilmiş patateslerin üstüne. Ağızları oynuyor mu yoksa? Hâlâ mı konuşuyor bunlar? Ne kadar sakin olduğumu görmüyorlar mı? Ve ne kadar iğrendiğimi hepsin-

den, her şeyden?

"*Susun be! Susun artık! Yeter! Sessizlik istiyorum! Leylâ'ya şiir yazacağım!*"

Sustular.

Işıkları kim söndürdü?

1980-1982

SON ÇİZGİ

Uyandığında çok erkendi. Saate bakması gerekmeden bildi bunu. Yabancı bir yatakta bulunmanın bilinci ve rahatsızlığıyla açtı gözlerini. Alışık olmadığı yataklarda hep erken uyanırdı zaten, hiçbir zaman uykusunu alamadan. Gerçi son zamanlarda evdeki yatağında da –kaçta olursa olsun– uykusunu alamadan uyanıyordu. Ya uykuyu alarak uyanmak zorlaşmıştı ya da evdeki yatak yabancılaşmıştı. Bilmiyordu, üstünde düşünmemişti.

Gözünü açmasıyla birlikte başını yastıktan kaldırdı. Eskiden beri böyle yapardı, bu değişmemişti daha. Yanında tanımadığı bir kız olduğunu biliyordu, ama ilk iş ona bakmak aklına gelmedi. Doğruldu, karyolanın kendinden yana olan tarafından sarkıttığı ayaklarını yere bastı, başını iki eli arasına alıp öylece oturdu. Bu yeni bir alışkanlık sayılırdı. Sabah kalktığında başı ağrısın ağrımasın, o bu ağrıyı hemen duyumsamış olsun olmasın, başı ağrıyormuş gibi yüzünü buruşturur, kafasını iki elinin arasına alıp sıvazlar olmuştu bir süredir. Fazla oturmadı. Esneyerek ayağa kalktı. Keyifli, gerinme-

li, gecenin güzel geçtiğini anıştıran bir esneyiş değildi bu; uykuyu özleyen, ama olanaksızlığını bilen, benimseyen bir vazgeçişti. Desenli, yumuşak Amerikan patiskasından yapılmış kısa paçalı Amerikan donunun –yıllardır, Amerika'da geçirdiği öğrencilik döneminden beri giyerdi bunları, yurtdışına her çıkışında yenilerini alır, kendisi gitmediğinde gidenlere ısmarlardı– üstünde olduğunu ayırımsadı. Bunu gecenin neresinde giydiğini, kızdan ne zaman vazgeçtiğini çıkaramadı. Ağır ağır karyolanın öteki yanına dolandı ve kıza içinde hiçbir şaşkınlık olmayan gerçek bir merakla baktı.

Neler düşünür, neler isterdi acaba böylesi bir kız? Yaşamdan beklediği, umduğu nelerdi? Bu beklentileri, umutları şimdi düşünde mi görüyordu? Düş görüyor muydu yüzünü bile güldürmeyen uykusunda? Yastığına bir bebeğe ya da bir anneye sarılırcasına sarılmış, sırtı adamın biraz önceye dek yattığı yana dönük, neredeyse iki büklüm uyuyordu. Ağzı aralıktı. Akmış rimeline, yüzünde darmadağın olmuş boyalara, dudaklarının birleştiği iki noktada birikmiş, aktı akacak tükürük köpükçüklerine hiç de iğrenmeden, başka hiçbir şey de duymadan baktı bir süre. Ne güzeldi, ne de çirkin. Güçlü, sağlıklı ve anlamsız bir görünüşü vardı. Adını bilmeden koynuna aldığı, ama küçümsemediği, kendini biraz zorlasa şükran duyabileceği bir kızcağızdı. Çok gençti, kızı olabilecek yaştaydı. O yaşta bir kızı olmadığı, hiç kızı olmadığı için –sevinmedi de– rahat bir soluk alacak gibi yaptı.

Uzatmadan, gereksiz acımalara, duygulanmalara bırakmadan kendini, döndü, tuvalet masasının üstünde sigara arandı. Gün doğmuştu, ama kapalı perdelerin aralıklı dokumasından sızan ışık tam anlamıyla aydınlatmıyordu odayı. Elini masanın yüzeyinde gezdirdi akşamdan kalmış olması gereken paketi ararken. Otel odalarına özgü, dar, kullanışsız, sanki alamünit bir masaydı bu – kötü bir aynanın önüne laf olsun diye yerleştirilmiş. Aldıkları onca paraya karşılık azıcık daha adam gibi döşeyemezler miydi odalarını bu pahalı oteller? Sigara paketini bulduktan sonra bu sorusunun yanıtını düşünmedi, gene el yordamıyla altın kaplama çakmağını buldu, masanın önündeki alçak, rahatsız pufa oturup paketten çıkardığı sigarayı yaktı.

Aynada gözüne ilişen karanlık yüzün şişmiş çirkinliğinden irkildi birden. Karşısındakinin kendi elli yıllık yüzü olduğuna hemen inanamadı. Yalnızca çirkin değil –belki aslında pek çirkin bile de-

ğil– biçimsiz, iğrenç, grotesk bir görüntüydü aynadaki. Sabah suratının bu hale geldiğini neden daha önce ayrımsamamıştı acaba? Uyanır uyanmaz aynaya bakma alışkanlığı olmadığından belki. Tıraş olma zamanı gelinceye dek düzeliyordu belki. Belki tıraş olurken de hiçbir zaman doğru dürüst bakmamıştı kendisine. Ya da belki hiçbir zaman böyle beklenmedik bir anda, bunca hazırlıksız ayna karşısında kalmamıştı. Belki de yeni olmuştu bu ve birdenbire. Olabilirdi pekâlâ. İğrençliğin çizgileri yıllardır, yavaş yavaş, belli belirsiz çizilmişti yüzüne de son bir çizgi birden hepsini açıklığa kavuşturmuştu. Tıpkı bir ressamın, resmindeki tüm çizgilere gerçek anlamını kazandıran son fırça darbesi gibi. Peki, ama kim, ne zaman çizmişti o son çizgiyi? Anımsamıyordu. Ve neden? İğrenç olması için hiçbir neden yoktu ki.

Hiçbir zaman yakışıklı bir adam olmamıştı, doğru. Olmaya gerek de duymamıştı. Kısa gövdesinin, kısa boynunun üstünde oturan yuvarlak çıplak kafasıyla –saçları dökülmeden önce de öylesine seyrek ve cılızdı ki, gençliğinden bu yana hep dazlak izlenimini uyandırmıştı ilk bakanda– al yanaklı, güleç yüzüyle –yanakları gençliğinde de al aldı, ama burnu son yıllarda kızarmıştı– çevresinden hep sempati toplamıştı. Hoşsohbetti –iyi fıkra anlatır, başkalarının anlattıklarına da uzun uzun gülerdi–, içki sofralarında eli açıktı –hesabı ne zaman ödeyip ne zaman başkasına bırakacağını karşısındakinin yalnızca para durumuna göre değil, gururuna göre ayarlamasını bilirdi– kadınlara karşı saldırgan olmayan bir düşkünlüğü vardı –can sıkacak kadar değil, tadında bırakacak kadar kur yapardı–. Bütün bunlardan dolayı da dostu pek çoktu ve hepsi para kazandığı çevreden değildi bunların. Büyük paranın hiçbir zaman yanından geçmemiş ve geçmeyecek eski, solcu dostlarıyla hiçbir zaman bağlarını koparmadığı gibi, onlar aracılığıyla yeni, genç solcu dostlar da edinmişti. Genellikle söyleşilerinde pek siyasal konulardan açmasalar da –yani, günlük yakınmalar dışındaki ciddi siyasal konulardan– arada bir açtıklarında onun saf değiştirmediğini, bol paralı olmanın onu temelde etkilemediğini anlarlardı. Bilerek, anlayarak konuştuğu, yalancı ve yapay bir solculuk taslamadığı belliydi çünkü. Çakmağının, kalemlerinin altın olduğunu, üstünden dökülen, onu 'şıklığın' yakınından bile geçirmeyen giysilerinin İngiliz kumaşından ve çok pahalı olduklarını ya bilmezler ya da bilirler ve bunca olanağına karşın hâlâ ucuz meyhanelerde aralarında

bulunabilmesini, en ufak bir gösterişe, bir yukarıdan bakmaya yer vermeyen 'kalender'liğini 'takdir' ederlerdi. Bir de sürekli dalgacılığı, günün herhangi bir saatinde rakı sofrasına oturmaya hazırmış gibi davranması vardı ki, eski-yeni, zengin-aydın tüm dostları onun bu dalgacılıkla nasıl para kazanabildiğini sorarlardı kendilerine ya da birbirlerine. Yalnızca yanında çalışanlar –onların da yalnızca bazıları– bilirdi işadamlığıyla dalgacılığı nasıl bir arada yürüttüğünü ve yalnızca onlar kendi aralarında –kimi kez de yüz bulurlarsa gelip giden eski-yeni solcu dostlara– yakınırlardı Muammer'in acımasızlığından. Ve bu dostları hiçbir zaman dediklerine inandıramazlar; ancak daha sonraki gelip gidişlerinde kendilerine soğukça selam vermelerini, patronun arkasından konuşmaya yanaşmamalarını, kimi kez de, 'Muammer bu serseriye dikkat et, senin hakkında atıp tutuyor,' gibisinden müzevirlik yapmalarını sağlarlardı. Dostları iyi tanırdı çünkü onu. İş yaşamını ciddiye almadığını, dolayısıyla kimseye yok yere kötülük yapmayacağını bilirlerdi.

Peki bu iğrenç görüntü nereden belirmişti aynada? Yakışıklılık gerektirmeyen, dostluklarla dolu yaşamının neresindeydi? Son çizgi... Son çizgiyi kim, ne zaman çizmişti?

Yataktaki kızın çocuksu ve derin iç çekişiyle gözlerini aynadan ayırıp ona çevirdi. Onu uyandırmadan gitmesi, gitmeden önce de bir miktar para bırakması gerektiğini biliyordu. Ama işte, bunca yaşına karşın, bunun usturuplu bir biçimde nasıl yapılacağından ve ne kadar para bırakması gerektiğinden habersizdi. Kızı olabilecek yaşta kızları –ya da az tanıdığı kadınları– sık sık koynuna almazdı ki. Ancak kırk yılın başında bir fırsat düşecek de. Fırsat kollamaz, kovalamazdı. Dün bunu yolda bulduğunda ilk iş yatağa götürmek gelmemişti aklına. Yavaş yavaş isteğe benzer bir şeyler doğmuştu içinde. Aslında kızı öyle pek çok istediğinden değil, kendisini deniz kıyısındaki köyde bekleyen karısına bir an önce kavuşmayı hiç mi hiç istemediğinden İzmir'de bir gece kalmaya karar vermişti. Yolculuğunu kesintisiz sürdüreceğine inanan karısı Ankara'dan ne zaman ayrılacağını bildiğinden belki de meraklanmıştı. Hayır, meraklanmış olamazdı. Allahtan köyün telefon bağlantısı yoktu, ne zaman yola çıktığını kesinlikle öğrenemezdi. İşleri nedeniyle Ankara'dan bir gün geç ayrıldığını düşünür, olsa olsa kızardı. O da kocasını beklediğinden bir gün sonra göreceği için değil, köyden gönderdiği 'eksikler' listesindekilerin eline bir gün geç geçeceğinden.

Kız profesyonel değildi. Kimi beceriksiz ve çekingen davranışlarından başka ne yapacağını bilemediği için önce lokantaya, sonra da otele gelmeyi kabul ettiğini anlamıştı Muammer. Önceden fiyat konuşulmamış, pazarlık yapılmamıştı. Dolayısıyla para beklemiyor olabilirdi kız, hatta para verildiğinde aşağılanmış sayabilirdi kendisini. Öte yandan, aralarında herhangi bir insanca ilişki kurulamayacağına göre, para bile bırakmadan giderse onu gerçekte kullandığından da daha kötüye kullanmış olmayacak mıydı?

Menemen ile İzmir arasındaki karayolunda rastlamıştı ona. Tek başına otostop yapan birini turist sanmış, hemen frene basmıştı. Onu yakından görünce yanıldığını anlamıştı ama. Zaten kız herhangi bir şey düşünmesine fırsat vermeden, arabanın penceresinden içeri başını uzatmış, konuşmaya koyulmuştu.

"Beni İzmir'e kadar atabilir miydiniz acıbaa? Yolda kaldım da."

"Buyrun," demişti Muammer.

Kız çiklet çiğniyordu. Temmuz sıcağında akla uzak yoğunlukta boyanmıştı. Kolsuz, yakası iyice açık giysisine karşın hafifçe ter kokuyordu. Arka koltuğa attığı küçük valizi de, elindeki çanta da deri taklidi ucuz plastiktendi.

Birlikte yola çıktığı 'arkedeş'inin onu 'baazı sibeplerden dolayı' bu ıssız yerde indirdiğini söyledi Muammer'e.

"Geçen otobüslerden birini durdurur binersin dedi, pis! Yarım saattir ne otobüs geçti ne bir şey. Özeller bile durmadı," diye ekledi.

Bir süre sustuktan sonra, Muammer herhangi bir şey sormadan –kızın Türk ve bayağı çıkmasından canı sıkılmıştı, konuşmaya gerek görmüyordu– birtakım bilgiler vermeye girişmişti. İstanbul'da bir 'şirket'te çalışıyordu. Bu yolculuğu patronunun oğlu önermişti. Ama onun 'baazı şeylere boyun eğmeyeceğini' anlayınca yol ortasında bırakıvermişti işte... Muammer büyük bir sıkıntıyla dinlemişti kızın anlattıklarını. Ona yakınlık duymak şöyle dursun, dediklerinin doğruluğuna bile inanmıyordu. Ömründe hiç fotoroman okumamış olmasına karşın öykünün benzer bir yerlerden çalındığından kuşkusu yoktu. Yanında kimi kez bu gibi kızların çalıştığını, kimi kez onları canının çektiğini düşündü. Hiçbiriyle iş dışında bir ilişki kurmaya kalkmadığı için kendi kendisini kutladı. İzmir'e varır varmaz kızı İstanbul'a dönebilmesi için garajlara bırakmaktan başka bir niyeti yoktu.

Ama hava öylesine sıcaktı ki. Hiç durmadan köye doğru devam etmek istemiyordu. Azıcık dinlense, soğuk bir şeyler içse, bir aylık ayrılıktan sonra karısını yeniden görme fikrine biraz biraz alıştırsa kendini, daha iyi olacaktı. Bu zavallı kızcağıza da içecek bir şey ısmarlayabilirdi bu arada. Sonra işte, soğuk bir şeyler niyetine buzlu bir rakı içmişti...

Kızın bir kez daha uykusu arasında içini çekmesi –ya da inlemesi– bir an önce toparlanıp gitmesi gerektiğini anımsattı ona. Ayağa kalktı. Son bir nefes daha çektikten sonra sigarasını söndürdü. Kıyafetlerini alıp banyoya geçti. Duşun altına girmeyi çok istiyordu, ama su sesinin kızı uyandırmasından, onunla konuşmak zorunda kalmaktan korkuyordu. Dün gece, kafası onca dumanlıyken, ille de birlikte yıkanmalarında ısrar edişi şehvetten değil, kızın temizlenmesini sağlamak içindi. Şimdi de kendisi temizlenmek istiyordu, ama göze alamadı. Aceleyle giyindi, yastığın üstüne bırakacağı bin lirayı cüzdanından çıkarıp hazırladı, gece sarhoş kafayla bile bavulunu arabada bırakıp kızın valizini odaya getirmeyi akıl ettiği için kendi kendisini kutladı. Aynaya göz atmadan banyodan çıktı.

Genç arkadaşının karısını seviyordu. Güçtü bu sevgiyi tanımlamak. Başlıca özelliği olasızlıkken acı ya da umutsuzluk uyandırmayan bir sevgi. Aşk değildi, ama içinde aşk da vardı. Salt cinsel arzu değildi, ama o da vardı. İçinde her iki öğenin de bulunduğu, ama ağır basmadığı bir hayranlık ve giderilemeyeceği baştan kabullenilmiş bir özlem. Özlem Nurdan'ın gençliğine, coşkusuna, hatta bedeninin çevikliğineydi belki. Hayranlıksa güzelliğine, zekâsına – ama daha birçok şeye de. Onun kadınsı yumuşaklığına olduğu kadar düşüncelerini açık açık, kimi kez kırıcı biçimde söylemesine de hayrandı örneğin. İnceliklerinin yanı sıra küfürlü konuşmasına da. Günün hemen her saatinde –hem de kısıtlı olanaklarla– dört dörtlük bir sofra kurabilme yeteneğine de, evinin günün hemen her saatinde dağınık olmasına da. Kitap okumaya daldığı için çamaşırı unutabilmesinden, oğlunu düzenli biçimde dişçiye götürmeyi savsaklayıp ona kendi eliyle oyuncaklar yapmak için günlerce uğraşmasına dek, her şeyine. Kusurlu hiçbir yanını göremiyordu. Her yaptığı, her dediği her zaman ***doğru*** değildi belki, ama her zaman ***yerinde***'ydi. Böylesi bir hayranlık için aşk da gerekliydi elbet, cin-

sel arzu da. Ama onu en çok imgelemindeki 'modern kadın' imgesinin tüm özelliklerini taşıdığı için seviyordu galiba. Bu sevginin gerçek boyutlarıyla hiçbir zaman açıklanmayacak olması olaya burukluk katıyordu, ama yüreğine derin acılar salmıyordu. En güzel yanlarından biri de buydu belki. Onu uzaktan değilse bile dışarıdan, yaşamının girdi çıktısına fazla karışmadan, duygularını şu ya da bu biçimde değiştirecek derin ilişkilere girmeden, neredeyse yalnızca seyrederek sevebiliyordu.

Seyrediyordu onu, keyifle, her ânın tadını çıkararak, köy evinin önündeki çardağın serinliğinden. Kendisinden başka herkes sekizon metre ilerideki kumsaldaydı. Nurdan denizden yeni çıkmış, kimisi kuma uzanmış, kimisi oturan ötekilere ellerini kollarını oynatarak bir şeyler anlatıyordu. Kızıl kahverengiye dönüşmüş olan teninin üstündeki su damlacıkları güneş ışığında altın zerrecikleri gibiydiler. Gözlerinde de aynı altın parlaklığının olduğunu oturduğu yerden göremiyordu, ama biliyordu Muammer. Bir sanat yapıtını içine sindirir gibi zevkle, bir striptiz izliyormuşçasına arzuyla bakıyordu. Onu bir tek kez böyle görmenin bile her şeye değdiğini düşündü; genç arkadaşını ailesiyle birlikte buraya çağırmayı akıl ettiği için kendi kendisini kutladı.

Kalabalık bir köy değildi burası. Yazlıkçılar tarafından yeni yeni keşfediliyordu. İlk keşfedenlerden biri de Muammer'di. Çok çabuk gelişeceği kesindi ama. Baksana köylüler hemen uyanmışlar, geçen yıldan bu yana, köy evinden çok villayı andıran birkaç ev dikmişlerdi kıyıya. Kötü malzemeyle alelacele yapıldıklarından ve o yöre köylülerinden kim bilir hangisinin askerlik ya da 'gurbet işçiliği' sırasında edinip köye getirdiği 'villa tipi' anlayışına uyduklarından oldukça kullanışsızdılar ve eksikleri çoktu. Ama bu ancak birkaç yıl sonra, köy ün salıp kalabalıklaşınca, bu evler eskiyip yanlarına yenileri yapılınca, kumsal İstanbul plajlarını aratmayacak bir itiş kakışa kavuşunca kusur sayılabilecekti. Şimdilik her eksiklik, sessizlik arayan kimi kentlilerin doğa içinde yaşadıkları izlenimini pekiştirdiğinden, bir üstünlüktü çoğu kez.

Arkası bostan olan kocaman bir bahçe içinde iki ev vardı kumsalda. Bunların büyüğünde iki yatak odası, bir ucu mutfak olan upuzun, şömineli bir yemek odası, banyo, önünde de bir çardak bulunuyordu. Kuyunun suyunu içerideki musluklardan akıtacak il-

kel bir düzenek yapılmıştı, ama içilecek su testilerle dışarıdan getirtiliyordu. Küçük ev büyüğüyle aynı biçimdeydi, yalnız iki yerine bir yatak odası vardı. Aslında büyük ev Muammer ile karısına, dört yaşındaki oğullarına ve çocuğa bakması için getirdikleri kıza yeter de artardı bile. Kendisi bu gelişinde yalnızca on beş gün kalabilecek, bir de eylül sonunda –o da belki– on günlüğüne gelebilecekti zaten. Ama Sevil, 'ne idüğü belirsiz insanlarla' aynı bahçeyi paylaşamayacağını söylemiş, 'Ayrıca belki konuk falan da çağırırım, bütün yaz sıkıntıdan patlarım yalnız,' diyerek iki evin birden kiralanmasında diretmişti.

Şimdi, üç yaşındaki oğluyla birlikte yeniden denize doğru koşan Nurdan'a bakarken, karısının başlangıçta hiç de hoşuna gitmeyen bu inadının ne kadar 'isabet' olduğunu düşünüyordu Muammer. Sevil ağustosta 'Şerminler'in, eylülde de 'Fatoşlar'ın geleceğini açıkladığında temmuz ayı için 'Erdoğan ile Nurdan'ı önermişti Muammer, geri çevrileceğinden çekinerek. Oysa karısı, 'Olabilir,' demişti, 'biri de seninkilerden olsun bari. Meşhur dostların arasında en mümkünü onlar. Kız biraz pasaklı, ama hiç değilse görgülü. Oğlanın da sesi güzel.'

Karısıyla geçireceği on beş tatil gününün biraz olsun sevimlileşmesini sağlayabilmişti böylece. Yoksa her şey gibi o günleri de burnundan getirir, binbir anlamsız dırdırla dinlenmesini engellerdi bu kadın.

İkinci karısıydı Sevil, beş yıl önce evlenmişlerdi. Amerika'da öğrenciyken çok severek evlendiği, ama Türkiye'ye gelmeyi göze alamayan, orada bırakmak zorunda kaldığı ilk karısından boşandıktan sonra uzun süre evliliği hiç aklına getirmemişti. Çapkın bekâr yaşamı da sürdürmemişti bu arada. Beğendiği kadınlar ya arkadaşlarıyla evliydiler ya kendisine yüz vermemişlerdi ya da sevişme aşamasına gelmeden çekiciliklerini yitirmişlerdi. Arada bir çıkan fırsatları değerlendirmekse, değerlendirmişti elbette, ama birinin olsun adını anımsayamazdı şimdi. Sayılarıysa parmak hesabına sığardı kolayca. Kadınları 'kolay' sanılan solcu çevrelere girmişti –hiçbir zaman hapse girecek denli etkin olamadan– ama ya o beceriksizdi ya da kadınlar denildiği kadar kolay değildi. Sonuç olarak, çoğunlukla erkekler arasında geçen 'bekâr hayatı'ndan bıkmış, erişemeyeceği özlemlerle oyalanmanın anlamsızlığına varmıştı.

Sevil ile tanışıp kimi dışarıdan bakanlara sorarsanız 'hayatının

fırsatı'nı değerlendirdiğinde kırk beş yaşındaydı. İki ay içinde evlendiler. Onu sevmek konusunda kendisine hiçbir yalan atmamıştı Muammer. Sevmek, âşık olmak gibi bir amacı yoktu zaten, çoktan umut kesmişti o gibi duygulardan. Günün birinde âşık olsa bile ömrü boyunca yaptığı gibi yanlış ya da olasız birine tutulacağını biliyordu. Bekârlıktan bıkkınlığının yanı sıra düpedüz maddi çıkarlar gözetmişti evlenmeyi kabul ederken. Evet, evlenme konusunu Sevil atmıştı ortaya.

Varlıklı –ama *Ankara* varlıklısı– bir ailenin evlenmemiş, ama evde kalmamış kızıydı Sevil, yani okumuştu, iyi İngilizce biliyordu, yabancı bir ülkenin 'Kültür Merkezi'nde çalışıyordu. Gerek aile çevresi, gerek sonradan edindiği *diplomatik* çevreyle Muammer'in işlerine çok büyük katkıları olabilecek biriydi. Kırk yaşı, bir 'hava' haline getirmeyi başardığı çirkinliği, kendi deyişiyle 'kadınlıktan nasibini almamış'lığı başlangıçta ciddi sakıncalar gibi görünmemişti. Onun kurumuş, ama modaya uygun sıskalığının ardında akla uzak bir kendini beğenmişliğin –düpedüz üstünlük kompleksinin hatta–, demir sertliğinde bir hoşgörüsüzlüğün, aşırı kıskançlığın yattığını evlendikten sonra öğrendi. Amansız hazırcevaplığının derin bir aptallığı gizlediğini de. Kadınlıktan nasibini almadığı için gururlanması da bir yalan, daha doğrusu bir zırhtı. Bu zırhın içinde titiz, geç gerçekleşebildiği için hırçın, hatta umutsuz bir ev kadını yumruklarını sıkmış bekliyordu. Evlenip 'ev kadını' kimliğine kavuştuktan sonra huzura varacağına yıllardır sıktığı yumrukları her fırsatta, her önüne gelene, en çok da kocasına savurmaya koyulmuştu. Kırkına dek evlenmemişliğin hıncını –artık bu hıncı gizlemesine gerek yoktu– doludizgin yaşamaktan garip bir mutluluk duyuyordu sanki. Üstelik, ille de çocuk yapmaya –bunun, dediği gibi çocuk sevgisinden değil, kadınlığını kanıtlamak isteğinden olduğunu kesinlikle biliyordu Muammer– kararlıydı. Ve yaşının getirdiği tüm tehlikelere karşın, rahminin paramparça olmasını göze alarak, doğum sonrası tam kırk beş gün hastanede yatmak pahasına, Kaya'yı doğurmuştu. Kırk beşinden sonra baba olmaktan deli gibi korkan Muammer başlangıçta Kaya'yı pek sevmemişse de, zamanla, aynı kadından çok çekmelerinden dolayı, çocukla arasında acımayla karışık bir sevgi bağı kurulmuştu.

O yaz Kaya dördüncü yaşını, evlilikleri beşinci yılını doldurmuştu ve birlikte olmak bir işkenceydi – sıcakta daha da artan ge-

rilimi yumuşatacak genç çift Erdoğan ile Nurdan ve üç yaşındaki oğulları Cem olmasa... Neyse ki onlar vardı ve Muammer çardağın altında keyifliydi.

Saate göre akşam oluyordu, ama güneş çekilmemiş, yalnızca keskinliğini biraz azaltmıştı. Denizden dönen Nurdan nasıl etmişse ötekileri de ayaklandırmış, kumsalda hafif su topuyla oynanan kuralsız bir voleybol başlatmıştı. Oyuna katılıp katılmamakta kararsız kalan, koşacağı yerde duran, duracağı yerde koşan bakıcı kızdan başka herkes yarıdan epeyce çok çıplaktı. Sevdiği Nurdan ile sevmediği Sevil'in giydikleri bikiniler renk ayrımı dışında aynı gibiydiler. Oysa karısının sıskalığı ile ötekinin inceliği arasında ne çok fark vardı. Anlat deseler genç kadının canlılığından, etinin diriliğinden, karısının kurumuşluğundan söz edebilirdi, ama aslında uzaktan bunları ayırt etmesi olasızdı. Önceden bildiği verilerden hareket ediyordu Muammer.

Önceden bildikleri bile gerçek, yaşanılarak edinilmiş bilgiler sayılmazdı. Nurdan'ın diri tenine değmişliği yoktu ki. Yaşadıkları çevrede 'merhaba' ve 'hoşça kal' gibisinden sözler söylenirken el sıkışması yerine geçen yanak öpüşmeleri sayılmazsa eğer. Ve elbette sayılmazdı bunlar. Onca kalabalık arasında, onca çabuk olup biterdi ki tadına varılabilmesi olasızdı. Muammer kaç kez kurmuştu Erdoğan'ın evde olmadığını kesin bildiği bir saatte bir bahane uydurup –bir kitap istemek, bir haber bırakmak ya da düpedüz, 'Gel Nurdan, seni bir içkiye çıkarayım,' demek için– evlerine gitmeyi. Ama yapamamıştı bir türlü. Hangi koşullar altında olursa olsun –dünkü kız gibi dünyanın içkisini içse bile– yüreğini titreten bu kadının tavrının değişmeyeceğini, kendisine 'Muammer' de dese 'Muammer Ağbi' de –ikisini de derdi ve Muammer bakışlarındaki hayranlığı saklama çabasını elden bıraktığında 'ağbi' oluverdiğini çoktan kavramıştı– ona hiçbir zaman erkek gözüyle bakmayacağını iyi bildiğindendi bu çekingenlik. Başka bir şey ummak gülünç olurdu zaten. Gene de az ötesinde sürüp giden top oyununu bir tiyatro sahnesi izlercesine seyrederken, hiçbir zaman yapamayacağı şeyleri sanki hemen yapacakmış gibi geçiriyordu içinden.

Oyunu seyreden Muammer'den başka herhangi bir kişi olsa, bu uzaklıktan bakıldığında, iki kadından Sevil'e üstünlük tanırdı. Nurdan ince olmasına inceydi, ama bacaklarının gövdesine göre azıcık kısa kaldığı yadsınamazdı. Kalçalarının fazlaca –birkaç san-

timlik de olsa, belirgin– genişliği gerçi belinin inceliğini ortaya çıkarıyordu, ama bu oransızlık onun herhangi bir moda dergisinde boy göstermesini kesinlikle engellerdi. Buna karşılık, Sevil'in kırk beş yıllık gövdesi hem daha uzun, hem de on sekizindeki Amerikalı mankenlere taş çıkartacak kadar dümdüz ve orantılıydı.

Yakından bakıldığında her şey değişiyordu elbet. Nurdan'ın pırıl pırıl gençliği, canlı güzelliği kimi olsa büyülerdi. Ve Muammer şimdi onu yakından görüyordu. Hiçbir zaman göremeyeceği kadar yakından. Topa vurabilmek için sıçrayan gövdenin kendisine doğru atıldığını düşlüyordu. Bundan –bu kadarcığından bile– derin bir mutluluk duyuyordu.

Sıcak, aydınlık bir yaz akşamı başlıyordu. Güneş uzaklara bir yere gitmişti, ama alacakaranlığa daha çok vardı. Deniz faslı bitmiş, ıslak mayolar çıkarılmış, iki evin arasındaki kuyunun gerisindeki ipe –yani, çardakta oturanların göz keyfini bozmayacak bir yere– asılmıştı. Rahat, ağır, hatta tembel bir akşam yemeği hazırlığına girişilmişti. Havada hiçbir gerginlik yoktu, Sevil bile huzurlu görünüyordu. Mutfakta yiyecek hazırlayan kadınlar arada bir gelip çardağın altındaki masanın üstünde duran rakı kadehlerinden birkaç yudum alıyor, kimi kez bir-iki dakika oturup Muammer ile gevezelik ediyorlardı. Çardağın az ötesindeki ocakta ateşi tutuşturmaya uğraşan Erdoğan da öyle. Ateşin zor tutuşmasına kimsenin aldırdığı yoktu. Kimsenin hiçbir şeye aldırdığı yok gibiydi. Daha o gün geldiği için 'bu seferlik' işten bağışık tutulan Muammer üçüncü rakısını yudumlarken bir denize, bir yakın çevresine gülümseyerek bakıyor, transistörlü radyoda buldukları hafif müziğe mırıltıyla eşlik ediyor, masaya gelip giden oldukça laf yetiştiriyor, 'Tatil dediğin böyle olur,' diye geçiriyordu kafasından. Serin, sakin, neredeyse mutlu. Aceleden, koşuşturmadan, kentin gürültüsünden uzak, rakı gibi yumuşak, hatta uyuşuk, gerilimsiz, baskısız bir hava. İki evin arasındaki alanda oynayan çocukların sesleri de kentte her zaman olduğu gibi 'gürültü' olarak değil, 'cıvıltı' olarak geliyordu kulaklarına.

Çocukların seslerine bir köpeğin acılı havlamaları karışıyordu ara sıra. Sürekli olmadığından mıdır, bir süre Muammer'den başkasının dikkatini çekmedi bu. Öğlen üzeri geldiğinde, hemen hemen gelir gelmez, Kaya bir küçük köpekle tanıştırmıştı onu. Köylülerden birinin köpeğinin yavrusuydu, Ankara'ya götürmek isti-

yordu. Çocukların ikisinin de pek sevdiği, ama durup dururken kuyruğunu çekerek eziyet etmekten geri kalmadıkları bir hayvancık olduğunu Nurdan anlatmıştı. Şimdi, acılı havlamaları gittikçe çoğalan hayvana oğlanların neler yaptıklarını ve buna bir son vermesi gerektiğini düşünecek yerde, çocuk kısmında sevgiyle kıyıcılığın nasıl bir arada bulunabildiği konusunda felsefe yürütüyordu kafasında. Aslında yetişkinlerde de öyleydi elbette, ama onlar bunu saklamanın yollarını biliyorlar, kıyıcılıklarının üstünü türlü biçimlerde örtebiliyorlardı. Çocuklar ise gizli-saklı bilmediklerinden pervasızdılar; hem sever hem döverlerdi köpek hırlamayı öğreninceye dek. Yani canları yanıncaya dek. Yani, dünyanın gerçek yüzünü görünceye dek.

Birden Nurdan koşarak mutfaktan çıktı. Domatesleri doğradığı bıçak hâlâ elinde, hızla çardaktan geçip çocukların oynadığı yana yöneldi. Bir yandan da sinirli sinirli söyleniyordu.

"Gene köpeğe bir kötülük yapıyor bu piçler! Bak bu kez elimden kurtulacaklar mı!"

Evin köşesini döneceği an olduğu yerde dondu kaldı. Bir elinde tuttuğu bıçak yere düşerken öteki elini korkuyla ağzına götürdü. Ama bağırmadı. Durumu ilk ayrımsayan, genç kadını her gördüğünde gözünü ondan ayıramayan Muammer'di. Onun durmasıyla birlikte fırladı yerinden. Onun böyle korkuyla devinimsiz kalmasını herhangi bir tehlike işareti olarak yorumlamasına bile vakit yoktu. Kafasında şöyle ya da böyle bir anlamın, anlamı adlandıracak bir sözcüğün belirlenmesine fırsat kalmadan fırlamıştı. Köşede, Nurdan'ın elini ayağını kesen görüntü karşısında da bir an olsun duraklamadı. Gene düşünmeden, düşünemeden koştu.

Kaya ile Cem yerden yarım metre kadar yükseklikte olan kuyu çemberine tırmanmışlar, Muammer'in daha birkaç saat önce kuyunun deliğini örtmek için serdiği hasırın üstüne yerleşmişlerdi. Hasır yerinde dursun diye çevresine dizmiş olduğu taşları birer birer alıp köpeğe atıyorlar, vurabildiklerinde kahkahalarla gülüyorlardı. Taşların büyük çoğunluğu gitmiş, dolayısıyla hasır kuyunun içine doğru iyice esneyip sarkmıştı. Hatta Cem'in küçük gövdesinin yarısından fazlası hasırdan deliğe doğru kaymıştı. Bir ani devinim ya da bir taşın daha ağırlığının eksilmesiyle dibi boylayacaktı çocuklar.

Bütün bunları bir andan daha kısa sürede algıladı Muammer.

Koştu. İki çocuğun birer kolunu aynı anda yakaladı. İki küçük gövde havada yarımşar daire çizdikten sonra kuyunun iki yanında yere çakıldı. Hiçbir korku ya da acı ya da inat yaygarası yükselmedi kuyunun iki yanına düşen iki küçük insandan.

Başı dönüyordu Muammer'in, gözleri kararmıştı. Kuyunun taşına çöktü kafasını iki eli arasında sıkarak.

Ötekiler yetiştiler. Sevil Kaya'nın, Nurdan Cem'in üstüne kapandı.

"Aman Allahım, aman Allahım! Olacak iş değil..." diye inliyordu Sevil.

Nurdan hiç ses etmeden oğlunu göğsünde sıkıyordu.

Erdoğan'ın kolları ve ağzı açık kalmıştı.

"Tanrım! Az kalsın gidiyordu yavrum!" dedi Sevil ağlamaklı bir sesle.

İlk şaşkınlığı geçmiş olan Kaya, anasından örnek alarak, ağlamaya koyuldu.

Sonunda konuşabilen Nurdan'ın sesi fısıltıdan birazcık yüksek çıktı:

"Harikasın Muammer, gerçekten harikasın," dedi çömelip kaldığı yerden. "Kim olsa, kim olsa ilk önce kendi çocuğuna sarılırdı."

Muammer başını kaldırıp şaşkınlıkla baktı onun yüzüne.

"Elbette," diye sürdürdü Nurdan. "Doğal tepki o. Ama sen... Önce Kaya'yı tutmuş olsaydın... Cem düşerdi kuyuya mutlaka."

"Öyle ya," dedi Erdoğan, facia atlatılmış olsa da yepyeni bir korkuyla gözlerini açarak. "Öyle ya."

"Gerçekten harikasın," diye yineledi Nurdan.

"Neresi harika?"

Sinirli, cırlayan bir sesle bağırmıştı Sevil. Herkes ondan yana döndü. Ayağa kalkmış, oğlunu da ayağa çekiştiriyordu ağlamasına aldırmadan. Mide bulandırıcı bir şeye bakarmışçasına gerilmişti kocasına çevirdiği yüzü.

"Nesi harika? Aptal! Aptalın âlâsı! Bir aydır buradayız, bir kez olsun aklına geldi mi şu çocukların kuyunun çemberine tırmanmak? Ne münasebet! Ama bu harika beyefendi gelir gelmez hasırı örtmeden edemedi! Aklı sıra... Bir de bana söyleniyor tehlikeli durumu görmedin mi diye! Gördük işte tehlikeli durum neymiş."

Oğlunu neredeyse sürükleyerek eve doğru uzaklaştı. Denizden

sonra üstüne geçirdiği parlak renkli, uzun şile bezi giysi ayaklarına dolanıyordu.

Nurdan onun ardından kısaca baktıktan sonra Muammer'e döndü.

"Sahi," dedi içinde bir suçlama olmayan şaşkın bir sesle, "Bugüne kadar hiç çıkmamışlardı üstüne. Ya da biz görmemiştik."

Muammer ayağa kalktı.

Erdoğan, hâlâ ağlamayı akıl edemeyen Cem'i karısının kucağından alıp öptü, Sevil'in ardından eve yöneldi.

"Gördün mü yaramaz?" diyordu bir yandan da. "Gördün mü yaramazlığın sonunu?"

Nurdan ötekilerle gitmek konusunda kararsız, öylece durmuş Muammer'e bakıyordu. Onun bir şeyler söylemek istediğini, ama ne diyeceğini bilemediğini anladı adam. Söylenecek pek bir şey kalmamıştı gerçekte. Böyle durup saatlerce birbirlerine bakamayacaklarına göre de, olayı kapatmak ya da silip atmak için bir şeyler yapması gerektiğine inandı. Gülümsedi, 'boş ver' dercesine gözünü kırpmaya çalıştı. Oysa titremesi geçmemişti –deminden beri titremekte olduğunu bile bilmiyordu ki– ve göz kırpma çabası sonuç vermedi. Yalnızca garip –belki de grotesk– bir devinim gezdirdi yüzünde. Gülümseyişini biçimsiz bir buruşmaya dönüştürdü. Görünüşünün iğrençliğe ne denli yaklaştığını Nurdan'ın gözlerinden okuyamazdı. Okumadı da. Ama ona daha fazla bakmaya da dayanamadı.

Arkasını döndü. Kuyunun üstünden yarı yarıya kaymış olan koca hasırı bir ucundan tuttuğu gibi elinden geldiğince uzağa savurdu. Birikmiş tüm gücünü buna harcadı sanki. Sonra iki eliyle kuyunun taşına dayanarak sığamayacağı kadar küçük olan yuvarlak deliğe doğru eğildi. Kendi kendisini görmek istiyordu belki. Ama çok aşağılardaydı su. Derinde karanlık bir ışıltıydı yalnızca. Yüzünü göremedi. Yüzüne çizilen en son çizgiyi göremedi. Görebilseydi anlayabilirdi belki, hiçbir yeni çizginin son çizgi olamayacağını... ölünceye dek...

Ocak-Temmuz 1982

BİTMİŞ ZAMANA DAİR

Ahmet de ölmüş.

Bir 'açık artırma' ilanından öğrendim bunu.

Bir sızı döndü dolandı yüreğimde. Ahmet değil, tüm o ölümler dizisi değil, içimde birden canlanan bütün bir *yaşama*'ydı o sızıyı salan, biliyorum. Bütün bir yaşama. Oysa o yaşama Nebile Hanım'ın ölümüyle sona ermemiş miydi zaten? Geride kalanlar, Pertev Bey, Beyhan Hanım, Enise Abla o yaşamanın ne kadarını sürdürebilmişlerdi birer birer ölüp gitmeden önce? Şimdi de Ahmet, ellisine varmadan. Varabilseydi ellisine, hatta yüz yaşına, haberim bile olmayacaktı belki – ya da kesinlikle. Bitmişti o *yaşama*. Çoktan.

Karlı bir aralık sabahı tanıştım onlarla.

Masalsı bir gündü. Küçük, yalnız kızların beklenmedik bir kapıyı açıp billur bir saraya adım atabilecekleri bir gün.

Eve taşındığımızdan beri ilk kez o sabah kamyon gürültüleriy-

le uyanmamıştım. Günlerin cumartesi ya da pazar olması camları zangır zangır titreten kamyonların susmasına yetmiyordu yeni mahallemizde. O sabah da cumartesiydi, ama hâlâ düş gördüğümü sandıracak bir sessizliğe açmıştım gözlerimi. Yattığım yerde, hiç kıpırdamadan, bir süre gürültünün başlamasını bekledim. Derken birden anladım ki başlamayacak, çevremdeki sessizlik olağandışı bir şey ve beni uyandıran da bu. Korkup gözlerimi yeniden yumacağıma, çocuklara özgü bir cesaretle yatağın içinde doğruldum, ayakucumdaki pencerenin perdesini araladım. Lapa lapa kar yağıyordu! Yılın ilk karı. Bembeyazdı her yan. Karşımdaki garaj damı daha şimdiden neredeyse bir karış tutmuştu.

Kar gördü mü yüreği paldır küldür çarpmaya başlamayan çocuk var mıdır? Her türlü pislikten, çirkinlikten arınmış, büyüklerin el atamayacağı, büyülü bir başka dünya karın yarattığı. Ve kesinlikle sessiz. Beyaz üstüne beyaz yığılırken tıs çıkmaz. Çevredeki olağan sesleri de mi emer kar tanecikleri? Nasıl ederler de her şeyi sustururlar bir türlü –bugün bile– anlayamam. Sokağa dökülen çocukların çığlıkları bile çok uzaktan gelen, gelirken kısılmış yankılardır sanki, o derin, o gerçek sessizliği bozamazlar. Kar ve çocuk karşıt oluşlar değildirler de ondan belki. Uyum vardır aralarında. Büyüklerin egemen olduğu her günkü dünyanın tüm tehditlerinden uzak, çocukların tüm isteklerine yatkın bir dünyadır kar dünyası. İmgelem kadar sonsuz. Ne zaman ki kar diner, güneş çıkar...

O zamandan önce her şeyi daha iyi, daha yakından görebilmek için yataktan atladığım gibi oturma odasına, odanın bahçeye bakan penceresine koştum.

Evet, oradan bakıldığında görünüm daha kış, daha ıssız, daha soluk kesici güzeldi. Ağacın incecik dalları oya gibi işlemişti bahçeyi üç yanından saran bol pencereli yapının kara suratına, başımı iyice kaldırdığımda ise uçuk mavi gökyüzüne. Bir şeylere çok sıkı sarılmak, bir şeyleri çok çok sevmek özlemi uyandı içimde. Hemen fırlamalıydım dışarı. Sokağın çocukları bizim kapıcınınkilerin peşine takılıp bahçeye doluşmadan, binbir ayak iziyle karın erdenliğini bozmadan *ben* çıkayım, egemenliğimi kurayım istiyordum. Yalnızca görmek yetmezdi, yaşamak gerekti yılın ilk karını. Üç yanından sınırlanmış –hatta duvarlanmış– orta boy bahçeyi sonsuz bir denize dönüştüren apaklık *benim* olmalıydı herkesten önce.

Ama garip bir şey oldu. Ben bakarken, penceremin önünden

karşıya doğru minik lekeler belirmeye başladı karın yüzeyinde. Küçücük kara delikler kendiliklerinden açılıyordu sanki – açılır açılmaz da yağan kar yeniden kapatıyor, yok ediyordu onları. Kısa bir süre için de olsa afalladım. Hatta olağanüstü bir olay karşısındaymışım gibi ürperdim. Derken anlayıverdim: Bir kedinin ayak izleriydi bunlar. Bizim pencerenin önünden bahçenin karşı köşesindeki kocaman kapıya doğru çaprazlama yürüyordu hayvan. Yerde birikmiş kar beyaz. Gökten kalın kalın inen kar beyaz. Kedi de beyaz. Bu yüzden ayrımsayamamıştım onu ilk anda. Bahçemizde barınan, ama soğuklarda içerlere, merdiven altlarına ya da kapı aralıklarına kaçmayı bilen tecrübeli sokak kedileri gibi çevik, atılgan –hatta saldırgan– bir yürüyüşü yoktu. Tersine, salınıyordu ağır ağır – karın tadını çıkarmaya kararlı bir ozan gibi. Ya da belki bunların hiçbirini ben o sırada, pencereden izlerken onu, düşünmedim. Kucağıma alıp da tir tir titrediğini gördükten, bir ev kedisi olduğunu anladıktan sonra yakıştırdım. Ozan benzetmesini ise onunla dostluğu birkaç yıl ilerletmemiş biri hiç yapamaz.

Çabucak giyinip bahçeye çıktığımda ortalıkta dolaşmıyordu. Uzun uzadıya aramasam kesinlikle bulamazdım. Parmaklığın hemen içindeki bir girintiye sözde sığınmıştı. Orayı kuytu mu bulmuştu ne? Oysa korunaklı bir girinti değildi, üstü açıktı. Orada büzülüp kalmış, biri mavi öteki yeşil parlayan gözleri dışında tam bir kardan kedi olmuştu. Kucağıma alıp da üstünü silkelediğimde renginin değişmediğini gördüm.

İçeride, annemle birlikte uzun uzun kuruladık, ısıtmaya çalıştık. Evin içinde her türlü hayvana karşıydı annem, ama bunu besbelli sevmişti. Sevilmeyecek gibi değildi ki – lekesiz beyaz, dünya güzeli bir Ankara kedisi. Tam 'bizim olsun mu?' diye sormaya hazırlanıyordum, 'Kimin acaba?' dedi. Böylesine güzel, cins bir kedi sahipsiz olamazdı.

Kapıcı Osman Efendiden sorduk, beyaz Ankara kedisinin dokuz numaraya ait olduğunu öğrendik. Annemin baştan beri gösterdiği sevecenlik kuruyuverdi. Birkaç ay önceki hamamböceği savaşının anıları tazeydi daha. Binanın toptan ilaçlanmasına karşı çıkan, üstelik kazananlara –tam da şu elimizdeki kedi yüzünden– duyduğu kızgınlık geçmemişti. 'Hayvan'ın hemen götürülmesi gerektiğini bildirdi kaşlarını çatıp. Yapabileceğim tüm aksilikler, huysuzluklar, karlı günün zehir olmasına yarayabilirdi ancak, kedi-

nin beş dakika daha evde kalabilmesine değil.

"*Ben* götürürüm öyleyse," dedim.

Osman Efendi omzunu silkip kapımızın önünden uzaklaştı.

"Nasıl istersen," dedi annem.

O da omuz silkip içeriye doğru uzaklaştı kapının yanından.

Kucağımda kediyle merdiven başında duruyordum. Tanımadığım ya da az tanıdığım kişilere karşı çekingen, ancak iyi tanıdıklarımın yanında atak bir çocuktum (hep öyle kaldım). Dolayısıyla, dokuz numaranın kedisini kendim götürmeye kalkmak doğal bir davranış değildi benim için –annem de çok iyi biliyordu. İzin vermesin de kavga çıksın diye söylemiştim– bunu da biliyordu besbelli. Bir yandan da Osman Efendiye güvenemiyordum; kediyi hemen yukarı çıkaracağına merdivenlere bırakmasından korkuyordum. Belki de en çok, sırf bir ilaçlama yüzünden apartman içinde 'onca tatsızlık'a sebep olan, annemin 'deli saraylılar' adını taktığı kişileri yakından görmek istiyordum.

Bir süre daha öylece dikildim kaldım. Sonra ağır ağır tırmandım üç katı. Bizimkinin aynı olan çift kanatlı kapının, gene bizimkinin aynı eski usul, elektriksiz zilini bir tek kez çevirdim. Oysa kendi zilimizi kapı açılıncaya dek bir o yana bir bu yana çevirerek sürekli çaldığım için hep azar işitirdim.

Uzun boylu bir kadın açtı. Aralarında pek az koyu tel olan ak saçlarını ortadan ayırmış, ensesinde topuz yapmıştı. Besbelli yaşlıydı, ama yüzünde hiç kırışık yoktu. Gövdesi şişman değildi, ama yüzü gergin, tombuldu. Teni de neredeyse saçları kadar beyaz ve sanki saydamdı. Yanaklarının allığı derinin hemen altındaki bir sürü incecik –ileride dantel olarak tanımlayacağım– kılcal damardan ileri geliyordu. Açık renk pazen bir entarinin üstüne koyu mavi bir hırka giymişti. Ayaklarında kalın çoraplar ve keçe terlikler vardı. Bayağı uzun boylu olmasına karşın hiç de korkutucu değildi. Tersine, her yanından yuvarlaklık, yumuşaklık akıyordu.

Bütün bu ayrıntılara onu görür görmez dikkat ettiğimi söylemek akla uzak bir yalan olur. Ama onu tanıdığım yıllar boyunca 'Enise Abla' hemen hemen hiç değişmedi – yüzündeki ilk çizgiler, hepsi birden, Nebile Nenemin ölümünden sonra belirecekti, birden çok zayıflayacaktı çünkü. Neredeyse on yıllık gözlemi, bir o kadarlık da özlemi katarak betimliyorum şimdi, o sabah kapıyı açan kadını.

Beni görünce gülümsedi. Gülümseyince gözleri kapandı.

"Buyurunuz?"

"Bu kedi sizin mi?" diye sordum, hayvanı göğsümün üstünde sıkı sıkı saran kollarımı bir milim olsun gevşetmeden.

"Aaa, dışarıda mıymış yoksa? Sabahtan beri aramadığımız yer kalmadı... Hanımefendi nasıl da sevinecekler! Çok sevinecekler."

"Bahçede buldum."

Bana –daha doğrusu kediye– doğru uzandığı için, istemeye istemeye gevşettim kollarımı, uzatır gibi yaptım. Anında yere atlayıp içeri kaçtı.

"Siz de buyurun lütfen. O kadar sevinecekler ki, mutlaka kendileri şahsen teşekkür etmek isteyecekler."

"Yok... ben..."

Tek ayağım üstünde yaylanmaya başlamıştım bile.

"Çok rica ederim, lütfen. Girmezseniz çok kırılır."

Kararsızdım. İnsan çocukken ne istediğini bilse bile ne yapacağını kolayca bilemiyor.

Birden içeriden gelen bir sese karşılık verircesine başını arkaya çevirdi.

"Evet, evet, geliyor," diye seslendi.

Kapıyı ardına dek açıp bir adım geriledi: "Buyurunuz efendim, bakın çağırıyorlar," dedi.

Ben bir şey işitmemiştim, ama girdim. Loş antrede iki adım attım, ayağım bir şeye takıldı, sendeledim. Zamanla halıdaki bu yırtığa dikkat etmeyi öğrenecektim.

Öğrenecektim, evet, ama o sabah bilmiyordum bunu. Loş antreden bizimki gibi uzun ve karanlık –ama bizimki gibi yalnızca bir yanında değil, iki yanında da kapılar bulunan– koridora geçtiğimde, birkaç adım attıktan sonra dönüp arkamdan gelen kadına 'şimdi ne yapayım' dercesine baktığımda, gülümseyerek, başını hızlı hızlı sallayarak gösterdiği yoldan koridorun en sonundaki açık kapıya doğru ilerlediğimde, masalların billur sarayını bulduğumdan, pek yakında burasını kendime ikinci yuva –hatta gerçek yuva– edineceğimden, 'dokuz numaranın kızı' olacağımdan haberim yoktu.

On iki yaşında, akıllı ve huysuzdum. Hemen hemen hiç kimseyle –özellikle de ana babamla– geçinemiyordum o sıralar. Bir önceki yazdan –yani, yeni mahalleye taşındığımızdan– beri sık sık evden kaçma ya da amansız bir hastalığa tutulup ölme hayalleri ku-

ruyordum, 'onları' –yani, hemen hemen herkesi– cezalandırmak için. Karlı sabahın ve Fuzulî'nin –kedinin adıydı bu, hem kelimenin anlamını, hem de ünlü bir ozanın mahlası olduğunu Nebile Hanım açıklayacaktı bana ileride– yarattığı rastlantılar sonucu dokuz numaraya kaçmayı başarmasaydım eğer, ne olurdum bilmiyorum. Belki de çoğu çocuk gibi 'o dönem'i atlatır, 'çevresiyle uyum sağlayabilen' okumuş bir ev kadını olurdum. Ya da üst kattan daha uzak bir yere kaçar, yakalanır, eve dönüp gereken öğütleri aldıktan sonra başkaldırmamayı öğrenirdim. Ya da öğrenmez, bir daha, bir daha, bir daha kaçar, bir ömür boyu kaçmayı başkaldırmak sanırdım. Ya da... bir sürü şey olabilirdim. Kesin olan tek şey var: Nebile Hanım'ı, ailesini –ya da kendi deyişiyle 'koca sülaleden geriye kalanları'–, evini –ya da benim tanımlamamla, bir zamanki yaşamının artıklarıyla birlikte sığındığı yeri– tanımasaydım, o *yaşama*'ya tanık olmasaydım –biraz da paylaşmasaydım– ben bugünkü ben olmazdım. Olamazdım.

Bizimkisi geri planı olmayan –daha doğrusu, çok küçükken anladığım kadarıyla, geçmişi reddedilmiş, dolayısıyla benden saklı, bana yansımayan– bir aileydi. Bana yansımayan diyorsam, üstü kapalı ve beni ancak korkutacak nitelikte bir yansıma vardı aslında. Annemi ne zaman çok kızdırsam, 'Baba soyu n'olacak,' derdi. Babamsa, huysuzluğumla tepesini attırdığım olaylarda birkaç kez, 'Seninkilere çekmiş bu,' demişti anneme. Ne 'baba soyu'nu tanıdım ne de 'seninkiler'i. Büyükanne, büyükbaba, teyze, hala, amca, dayı gibi kimseler yoktu yaşamımızda. Kardeşim de yoktu. İçe dönük, kendi kendisiyle çevrili, üç kişilik bir halkaydık. Daha doğrusu iki kişilik. Sanki dört elle birbirlerine sarılmışlardı da, ben aç-kapıyı-bezirgânbaşı oyununda yakalanmış biri gibi aralarında kalakalmıştım. Bana değil, benim üstümden birbirlerine bakarlardı çoğunlukla. Kalabalığa, gürültüye özlem çeken bir çocuktum. Gelen giden olurdu elbette. Dostlar, arkadaşlar ya da 'amaaan bunlar da...' Hepsi, her gelişlerinde özür dileyerek, babamı çalışmaktan alıkoyup koymadıklarını, rahatsız edip etmediklerini sorarak –benim kabul etmek istemediğim şeyi, yani bu ikisinin birbirlerinden başka hiç kimseye meraklı olmadıklarını onlar biliyorlardı besbelli– içeri girerler, oturur, konuşur, kimi kez yer içer, giderlerdi. Hiçbiri benimle ilgilenmezdi fazla. İlgilendiklerinde bunun yapmacık olduğunu hemen anlar, kızardım. Herkese, her şeye kızardım. Ken-

di kendime edindiğim çevreden de etmişlerdi beni bu eve taşınmakla. Kendimi bildim bileli oturduğumuz çatı katından, bakkalına 'amca', manavına 'teyze', kırtasiyecisine 'ağbi' dediğim mahalleden, kurduğum sokak çetesinden ayırıp bu kara suratlı yapıya, kargacık burgacık taşlı dar sokağa getirmişlerdi. Gene de, yalnızlıktan, arkadaşsızlıktan çok mahallenin meymenetsizliğinden, binanın eskiliğinden yakınacak kadar *modern* bir *apartman çocuğu*'ydum. Para sıkıntısından dolayı buraya taşındığımızı bilmiyor değildim. Durumu anlayışla karşılayacak yaşa da gelmiştim üstelik. Ama sıkılıyor, aksileniyordum işte. Babam istediği kadar yeni evimizin mimari güzelliklerinden ve özelliklerinden söz etsin, annem sabahtan akşama 'kentin göbeğinde böyle bir bahçenin inanılmazlığı'ndan dem vursun, içimde en ufak bir sevgi yoktu yaşadığımız yere karşı... dokuz numaraya çıkmadan önce.

Dokuz numara... Bambaşka bir dünya değil, bambaşka bir çağdı orası. Onca modernliğime karşın o yüksek tavanlı koca koca odaları neredeyse tıklım tıklım dolduran eski eşyayı ve o odalarda, o eşyanın arasında yaşayan yaşlı insanları neden öyle çabucak sevdim –onlara tutuldum, hatta âşık oldum– bilemiyorum. Belki bizim evin tam karşıtı olduğu için her bakımdan. Aynı yapının içindeydik gerçi, ama bizim oturduğumuz birinci kattaki bir numara ile dördüncü kattaki dokuz numara arasında –dedim ya– çağ farkı vardı. Dairelerin boyutları da biçimleri de değişikti. Bizimki sanki tam ortasından bıçakla kesilmiş, yarısı alınmıştı – yukarı çıktıktan sonra anladım bunu. Neden olduğunu ise uzun süre düşündükten sonra. Bahçedeki dükkânlara birer üst-depo eklenebilsin diye yapılmıştı bu anladığım kadarıyla. Her neyse, bir yanı kör duvar olan uzun bir koridor boyunca sıralanmış dört odadan oluşuyordu dairemiz. Tavanlarımız ise, belki Nişantaşı'ndaki çatı katımızdakilerden yüksektiler, ama dokuz numaranınkilerle kıyaslanamayacak kadar alçaktılar. Sonra onların insanı cüceleştiren tavanlarında mavili grili, altın yaldızlı nakışlar vardı. Odalarının sayısı bizimkinin iki katı, salonlarının genişliği sanki beş katıydı.

Gene de, bütün bunlar beni şaşkına çevirmeye yetmeyebilirdi, eşya olmasa. Geçmişle tüm ilişkisini koparmış bir ailenin çağdaş, girintisiz çıkıntısız, gizlisiz saklısız –esrarsız!– güzelliksiz, temizlenmesi kolay, isimsiz ve sıfatsız eşyalı evinde büyümüş benim gibi bir çocuk için büyülü bir saraydı Nebile Hanım'ın evi. Gerçek-

ten de bir saraydan –ya da saray benzeri birkaç konaktan– arta kalanlardı bu koskocaman, ama onlara küçük gelen apartman dairesini dolduran antikalar. İlk gittiğim gün ne bunların 'antika'lığından haberim vardı, ne de eski konaklardan arta kaldıklarından. Yalnızca görgüsüz bir hayranlıkla çevreme bakıp durmuştum. Hele bir servant vardı, o evdeki yaşamı yıllar yılı az buçuk paylaştıktan sonra bile, koskoca kız olduktan sonra bile, gizli ya da açık, sayısız minik gözünü karıştırmaya doyamamıştım. Sonra, ilk bakışta ağaçtan değil de siyahı göz alan bir bilinmedik maddeden yapılmışı sandıran kuyruklu piyano. Sonra, yere göğe sığmayacakmış gibi görünen aynalar, sedef kakmalı sandalyeler, ipekli kaplı koltuklar –kumaşların yer yer eprimiş olmaları bile, ki bunu ilk gün ayırımsamamıştım, bir şeyler katıyordu evin havasına. Yerlerde gene ipek görünüşlü, ama kimi kez daha kalınca halılar– çoğuna seccade derdi Enise Abla evde namaz kılan kimse olmamasına karşın. İrili ufaklı bir sürü sehpa, masa. Masaların, sehpaların, servantların üstünde, camlı dolapların içinde –değerini sonradan Enise Abla'dan öğreneceğim– yüzlerce parlak ufak tefek. Rengi kaçmış duvarlarda solgun fotoğraflar ve gene solgun suluboya tablolar.

Böyle Sandal Bedesteni'nde satış listesi yapar gibi art arda sıralamak istemiyorum hepsini – hele o ilanı gördükten sonra. O evin yaşamasını paylaştığım yıllarda bunların bir bölüğünün –en az göze batanların– birer ikişer yok olduğunu, sonra daha büyük parçaların gittiğini gördüm. Ahmet'in de öldüğünü bana açıklayan gazete ilanından ise geriye kalan ne varsa satılacağını öğrendim. Acı veriyor bana. Gitsem mi o 'açık artırma'ya? Gidebilir miyim? – onları bir kez daha görmeye ya da bir şeyler satın almaya? Hayır. Anılarını satabilir insan belki, yaşarken kimi kez yapmak zorunda kaldıkları gibi. Ya da eşyayı anılaştırmaya vakit bulamayan biri –Ahmet'ten geriye kalan kimse o işte, ama Aysel değil, tanımadığım biri– onları paraya dönüştürebilir. Ama satın alınabilir mi? Anılar satın alınabilir mi? Gitmeyeceğim. Gidemem. Nebile Hanım'ın ısrarla bana bırakmak istediği andacı bile –'yadigâr' demişti kendisi– ısrarla almamıştım. Andacı değil, anısı bile değil, kendisi var yanımda hâlâ.

Şimdi 'Nebile Hanım' demek, yalnızca daktilonun tuşlarına dokunmaktan ileri gitmese de bu, çok ters geliyor bana. Ona böyle hitap eden hiç kimseye rastlamadım. Enise Abla, daha birçokla-

rı gibi, 'hanımefendi' derdi hep. Pertev Bey 'annem', Beyhan Hanım 'büyükhanım', Ahmet genellikle 'babaanne', ama havasına göre birtakım başka şeyler de. Bense yaşadığı sürece –ilk utangaçlığım geçtikten sonra, onun isteğiyle ve ana babamdan gizli olarak –'nene' dedim ona. Şimdi öyle yazamam ama. Anlatım işlekliği gereği hiç yakıştıramadığım, hiç içime sinmeyen biçimde söz etmeliyim ondan. O minnacık kadına çok kısa sürede çok acı çektiren, adını anmamaya özellikle dikkat ettiği –bunları çok sonra Enise Abla'dan öğrendim– kocasını onu 'Nebile Hanım' diye çağırmış olabilecek tek kişi sandığımdan, daha çok sıkılıyor canım. Ama başka ne diyebilirim?

Küçücük bir kadındı. Minyatür deyimine tıpatıp uyan bir kadın. Kemikleri ne denli ince olmalıydı ki, onun camdan yapılmış olduğuna inanasım gelirdi. Teninin aşırı aklığından mı –tüm aile öyle garip bir bembeyazdı, çağdaş Ahmet bile–, kocaman gözlerinin parıltılı, aydınlık yeşilinden mi bilmem, kırışıksız yüzü ışık saçardı sanki. Gene de 'nur yüzlü ihtiyar' denilemezdi ona. 'İhtiyar' denilemezdi, çünkü. Yaşlı olmasına yaşlıydı, ama öyle görünmüyordu. Lekesiz ak saçları bile ilk görüşte –ya da her görüşün ilk saniyelerinde– uçuk sarıymış izlenimini uyandırırdı. Yaşına aykırı düşen bir başka özelliği de sesiydi. Oğlu altmışını aşmış bir kadından bekleyeceğiniz kalınlaşmış, öksürüklü tıksırıklı, çatlak sesle uzak yakın ilgisi olmayan, ince, çocuksu, cıvıltılı bir sesi vardı. Kediyle birlikte gittiğim o ilk gün 'küçükhanım' demişti bana, adımı öğrenmeden önce. Ama bunu söyleyişinde hiçbir küçümseme, en ufak bir alay yoktu, babamın kimi kez bana 'küçükhanım' ya da 'hanımefendi' diyen arkadaşlarınınkinde olduğu gibi. Belli ki benim yaşımdaki kişilere olağan hitap biçimiydi bu.

Uzun uzun teşekkür ettikten sonra, kucağında yumulmuş kediyi de bir yandan okşayarak, "Dışarı kaçması çok uzak bir ihtimal gibi gelmişti, mutlaka evin içinde bir yerlerdedir diyorduk," dedi. "Şimdiye kadar hiç böyle bir şey yapmamıştı. Oldukça korkaktır." Sevecenlikle gülümsedi bunu söylerken. "Bakmadığımız koltuk kanepe altı kalmadı gerçi. Lakin gelinimle torunum daha uyuyorlar, onlardan birinin odasındadır belki diye ümitleniyorduk."

Kediyi bahçede nasıl aradığımı, ne durumda bulduğumu, annemle birlikte nasıl kurulayıp ısıttığımızı, süt verdiğimizi anlattım. Sözümü hiç kesmeden, yapmacıklı onaylama, şaşma –ya da yaran-

ma– sesleri çıkarmadan, sevinçli bir gülümsemeyle dinledi sonuna kadar.

"Valideniz hanımefendiye de ne kadar müteşekkir olduğumu kendisine söylersiniz, değil mi, küçükhanım?"

Dediklerini anlıyordum, ama hiç alışkın olmadığım bir konuşma biçimiydi bu.

Pencere kenarında bir koltukta oturuyordu, hemen yanı başında bir sehpa vardı. Kalın çoraplı, keçe terlikli ayaklarını alçak bir ayak taburesine uzatmıştı. Babam da oturduğu yerde ayaklarını uzatmayı severdi, ama bunun için bildiğimiz bir iskemle ya da çalışma masasını kullanırdı – dolayısıyla yüksekte olurdu ayakları, tabanları görünürdü. Sırf bu iş için yapılmış gibi duran, koltukla aynı kumaştan kaplı, böylesine alçak –dolayısıyla kimsenin tabanlarını kimsenin burnuna uzatmayan– bir tabureyi ilk kez görüyordum.

Beni karşısına oturtmuştu. Kendisininkinin aynı olan bir koltuğa.

Büyüklerle böyle karşı karşıya kaldığımda –yani, ille de konuşmak zorunluluğu varmış gibi duyduğumda kendimi– ne diyeceğimi bilemez, tedirginlikten kıvranır dururdum genellikle. Bana sordukları soruları zorlama ya da yapmacık ve kesinlikle anlamsız bulduğumdan ya ters ters karşılık verir ya da tümüyle gerçekdışı şeyler söylerdim –bunların düpedüz yalan olduklarını hiçbir zaman kabullenmedim, sorulan sorular kadar anlamsız olduklarını savundum hep kendi kendime–. Büyükler dedimse, annemle babam dışındakilerden, yani dırdır, huysuzluk edemeyeceğim, olmadık tartışmalar çıkarıp canlarına okuyamayacağım kişilerden söz ediyorum. Nebile Hanım gibi yalnızca 'büyük' değil basbayağ yaşlı, hem de hiç tanımadığım bir evrenin tek kraliçesi görünen birinin karşısında neden bocalamadım, neden ona hemen ısındım, açıldım bilemiyorum. Üstelik öz annemin dedikodusunu yaparak, neredeyse aile sırlarımızı ele vererek.

"Annem kedileri, aslında hiçbir hayvanı sevmez. Evin içinde göreceğine..." –hele hele hamamböceklerine hiç dayanamaz, diye geçirdim içimden–. "Ama sizinkine bayıldı. Neredeyse bizim olsun diye kandıracaktım. Sonra *sizin* kediniz olduğunu öğrenince çok kızdı ama. Hemen gitsin dedi."

Nebile Hanım'ın sevecen gülümsemesinde en ufak bir alıngan-

lık belirmedi. Kucağından omzuna doğru tırmanmaya koyulan kediyi okşayarak, "Fuzulî'yi ilk görüşte sevmeyene rast gelmedim," dedi.

"Nedir adı?"

"Fuzulî. Oğlum divan edebiyatını çok sever de. Fakat ben çok büyük bir hata yaptım. Önce *sizin* isminizi öğrenmem lazımdı."

Adımı söyledim.

"Ne kadar hoş, değişik bir isim. Gözlerinizin ışıltısını aksettiriyor adeta."

"Babamın memleketinin bir adıymış," dedim.

"Tahmin etmiştim," dedi.

Enise Abla –o sırada yalnızca bana kapıyı açmış olan ak saçlı, güler yüzlü, güldüğünde gözleri kapanan, büyükannem yaşında bir kadındı, ama çok geçmeden onu evin öteki kişilerinin dediği gibi çağırmaya başlayacaktım– elinde bir tepsiyle odaya girdi. Büyükçe –o âna kadar gördüklerimin en büyüğü, daha büyüklerini de görecektim bu evde– gümüş bir tepsiydi bu. Üstünde sürahi dolusu limonata; bir bardak, küçük bir porselen tabak içinde iki dilim kek, gümüş çatal bıçak, bir fincan da kahve vardı.

Nebile Hanım arkasına bakmadan gördü onu nasılsa. Yanı başındaki sehpayı bana yaklaştırmak isterken sesini birazcık yükselterek konuştu:

"Bak, Enise, bu küçükhanımın ne güzel bir ismi var. Babası Azeri'ymiş."

Enise Abla tepsiyi sehpanın üstüne koydu.

"Affedersiniz, kek dünden kalma. Ama zannedersem henüz tazeliği duruyor."

Ben, bunca kısa sürede limonata yapılabilmesine şaşmıştım en çok. Ve daha da şaşılası bir şey, bunu açıkça söyledim.

"Annem limonata yapmak çok uzun iş diyor. Bakkaldan gazoz alıver diyor."

"Gazozu tercih mi ederdiniz?" diye yerinden kalkacak oldu Enise Abla. Biraz uzakça bir kanepeye oturmuştu. Her zamanki koltuğunu o günlük elinden aldığımı sonradan anladım.

"Hayır, hayır, hayır," diyerek hemen uzandım tepsinin üstündeki bardağa. "Limonatayı çok severim. En sevdiğim şeydir."

Doğruydu dediğim.

Nebile Hanım kahvesini eline almıştı.

"Sen niçin içmiyorsun, Enise?"

"Biliyorsunuz fazlası dokunuyor, Hanımefendi. Sabah bir fincan içtimdi ya. Bunun öğle sonrası var, akşam kahvesi var..."

Nebile Hanım gülümsedi, "Buyurunuz," diyerek kek tabağını tepsinin üstünde biraz daha itti bana doğru. "Enise uyuyamamaktan korkuyor," diye sürdürdü. "Bense uyuyamadığım geceler daha çok yaşıyorum adeta..."

Kek birazcık sertti, ama çok lezzetliydi. Limonata ise tam kıvamında, ne çok tatlı, ne ekşi, ne suyu fazla kaçmışlıktan gelen anlamsızlık – tıpkı özlediğim limonata. Ve özlemeyi akıl edemediğim insanlar.

Kapılarının bana her zaman açık olduğunu ısrarla söylemeselerdi yeniden oraya gidecek kadar yüzsüz bir çocuk değildim. Yarım ağızlı, hatta görünüşte içten bir çağrı da yetmezdi. Büyüklerin en içten saydıkları sözlere bile güvenmezdim o sıralar. Beni bu iki kadına böylesine kısacık sürede bağlayan başka bir şey vardı. Onları hemen herkesten çok sevmeye başlamadan önce de sezmiştim hemen hemen herkesten başka olduklarını. Önceleri yarın yamalak anladığım, üstüne tam parmak basamadığım bir ***nitelik*** farkıydı onları öteki tanıdıklarımdan ***başka*** yapan. Bana davranışları şaşırtıcı olduğu kadar mutlandırıcı, kıvanç vericiydi.

Zamanla anladım: hiç kimsenin kişiliğini yadsımadan, hatta karşısındakinin –bu bir çocuk bile olsa– kişiliğine özellikle özen göstererek, herkese eşit davranma alışkanlığındaydılar. Eskilerin adabı muaşeret dedikleri budur sanırım.

Zamanla daha iyi anladım: çevremdeki çoğu kişinin bilmediği ya da unuttuğu bir değerler dizisi içinde yetişmişler, başka türlüsünü anlayamadıkları için yerine yenilerini koymayı düşünmeyerek, sanki hep aynı değerler geçerliymiş gibi sürdürüyorlardı yaşamlarını. Ailedeki öteki kişiler için de doğruydu bu. En genç olan Ahmet bile hiçbir zaman kurtulamayacaktı bunlardan – ya da ben onu tanıdığım sürece kurtulamadı. O değerlerin artık geçersizliğini en iyi anlayan –tek anlayan– kişi olmasına karşın her başkaldırışında başarısız oldu, dış dünya ile kurmaya kalktığı efece ilişkileri her seferinde yüzüne gözüne bulaştırdı.

Ya ben? Ben neden ve nasıl kaynaştım onlarla? Neden arada Ahmet'in bile yadsımaya kalkıştığı değerler dizisini –ya da şimdi yakıştırdığım adla ***yaşamayı***– onca kolaylıkla benimsedim? Evin

içinde yaşayan kişilerin büyüsünden başka bir de *benim* özlemim vardı da ondan herhalde. Annem de babam da 'iyi aile çocukları'ydılar ve her ne kadar eskiyle ilişkilerini koparmış olsalar da geçmişle bağlarını tam olarak koparamamışlardı. Yetiştikleri ortamın görgüsünü, değerler dizisini az çok aşılamışlardı bana da. Ancak bu aşılama içimde bir özlem yaratmaktan ileri gidememişti. Çünkü anamla babamın yaşamlarını o eski değerler hâlâ geçerliymişçesine sürdürme olanakları yoktu. Nebile Hanım gibi başka türlüsünü anlayamama, dolayısıyla yok sayabilme durumunda değildiler. İkisi arasında bocalıyorlar, benim daha da çok bocalamama neden oluyorlardı. Annemle babama sık sık kızmamın, küsmemin sebebi dedikleriyle yaptıkları arasında genellikle beliren uyumsuzluktu çoğu kez.

Bütün bunları ta o zaman bilmiyordum elbette. Dedim ya, zamanla anladım. Ya da, en doğrusu, şimdi, yazarken çözüyorum birçok şeyi. İyi aile çocukları her zaman yüzyıl öncesinin değerlerine göre yetiştirildiklerinden benim de Nebile Hanım gibilerini özlemem, onunla ana babamın dostlarıyla hiçbir zaman yapamayacağım gibi uyuşmam pek şaşırtıcı değildi herhalde. Öykümü sürdürmeden önce bir de şu 'iyi aile' deyimini açsam iyi olur gibi geliyor. Bu iki sözcüğü genel olarak kullanıldığı anlamda 'varlıklı' yerine değil, 'eski ve tanınmış' yerine de değil; namus, onur, ahlâk, terbiye gibi kavramları, doğru-yanlış gibi nitelemeleri yaşanan zamana uygun biçimde uygulamayıp bunları 'mutlak değerler' olarak tanımlayan aileler anlamında yazıyorum.

O ilk gün, tüm iyi aile terbiyeme karşın bir türlü ayrılamadım dokuz numaradan. Gitmem gerektiğini, bu insanları uzun süre meşgul etmenin ayıp olacağını, öğle saatinin yaklaştığını, annemin aşağıda her an meraktan kızgınlığa doğru ilerlediğini bile bile oturdum da oturdum, konuştum da konuştum. Limonata sürahisini yarıladım. Hiçbir şeyi ellememeye dikkat ederek, gene de birçok şey hakkında soru sormaktan çekinmeyerek odanın içinde dolaştım. Nebile Hanım'ın gitmemi hiç istemediğini her halinden belli etmesi kazandırmıştı bana bu ataklığı elbette.

"Hep kız torunum olsun istemişimdir... Çok çok çocuğum, çok çok torunum olsun istemişimdir. Kısmet olmadı." Gülümsemesi ancak cümlesinin sonuna doğru hafifçe acılaştı. "Rabbim iki kızımı çok küçük yaşta elimden aldı. Tek oğlum ise. Onun da bir

tek oğlu var, Allah eksikliğini göstermesin."

İki kızının da elli yıl önce tifodan öldüklerini çok sonra, artık evin bir parçası, Nebile Hanım'ın 'kız torunu' olduktan sonra öğrendim. Elli yıl önce çok korkunç bir hastalıkmış tifo. Hastanın ateşi haftalarca kırktan aşağı düşmezmiş. Tüm koruma çabalarına karşın kızlar birbirinden kapmış hastalığı, Pertev 'leyli' okuduğu için kurtulmuş. Kırk gün başlarından ayrılmamış Nebile Hanım. Alınlarında sirkeli tülbentler (benim de ateşim çıktığımda alnıma sirkeli tülbent koyar, el ayak bileklerimi sirkeli bezlerle ovalardı annem, ama iki günden çok sürmezdi ateşim), ağızlarına damla damla akıtılan su, yudum yudum içirilen süt. Sonra, iki gün arayla ölmüşler. 'Nihal'imin yasını tutamadım Nalan'ın başından ayrılmayayım, hiç değilse *onu* kurtarayım diye.' Ama olmamış. O da gitmiş. 'Minicik eli avcumun içindeydi. Bir ara uyuklamış mıyım ne? Günlerdir, gecelerdir gözümü kırpmamıştım. Birden elin serinlemesiyle kendime gelmiştim. Kurtuldu yavrum, ateşi düştü diye nasıl güm güm vurmuştu kalbim! Meğer ölümün soğuğuymuş.' Çok acıklı bir öyküydü. Birlikte geçirdiğimiz yıllar süresince birkaç kez anlatmıştı Nebile Hanım. 'Üstüne kapanıp kalmışım, zorlukla ayırmışlar. Öylesine kaskatı sarılmışım ki yavruma, beni de öldü zannetmişler.' Her seferinde masal dinler gibi dinlemiş, elli yıl öncesinin acısını bugünmüş gibi yaşayan genç kız sesli yaşlı kadınla birlikte ağlamıştım. 'Kendime geldiğimde bir an hiçbir şey düşünmedim. Sonra her şeyi hatırladım. Fırladım yerimden, doğru pencereye. Denize atlayacaktım. Yavrularımın ardından. Bir de maviydi, bir de serin duruyordu ki deniz. Hayatın hiçbir manası kalmamıştı. Zaten ezelden yoktu. Evlatlarıma sarılmıştım hayatın manası diyerek. Onlar da gittikten sonra ölümden başka neyin hasretini çekebilirdim? Fakat aniden Pertev geldi gözümün önüne. O da küçücüktü. Taştan, kale gibi bir binanın içinde yapayalnız. Aylardır mektepten eve çıkmamıştı. Yüzünü... o zaman da şimdiki gibi sıskacıktı... yüzünü bile görmemiştim aylardır. Onun için, *onu* kötü ellere bırakmamak için hayatta kalmaya mecburum dedim... Pencerenin kenarına yığılmışım.'

Çok sonra anlattı bana bunları, çok sonra. Karşılıklı ağlaştık, çok sonra. O ilk gün, en kakavan ve iyiliklere alışmamış çocuk sesimle, kıt bilgi dağarcığımda ne bulabildimse onu dile getirdim:

"Babam Allah diye bir şey yok diyor. Ölüm de hiçbir şey de Allahın işi değilmiş. Yığınları uyutmak için uydurmuşlar Allahı."

Belki de bu ipek yumağı kadının bana karşı çıkmasını, beni Allahın varlığına inandırmasını istemiştim. Ama o yalnızca gülümsedi yeniden. Sonradan öğrendiğim yaşamöyküsünün ışığında gerçekten şaşılası bir şeydi bu gülümsemenin acısızlığı. Birazcık buruk, o kadar.

"Belki de doğrudur, kim bilir. Ama öyleyse. Bunca sene tahammül gösterecek kuvveti bana kim vermiş olabilir?"

Melekler... diye geçirdim içimden. Tanrının olmadığı bir yerde meleklerin de olamayacağını aklıma getirmeden. Nebile Hanım'ın ışıklı, beyaz yüzü, genç kız parlaklığındaki gözleri meleklerin gerçekliğine kolayca inandırıyordu insanı.

Tam o sırada Ahmet girdi içeri. Odaya adım atmasıyla yüreğime saldığı ilk aşk ateşi iki yıl her an çoğalarak sürecekti. Kesildiği zaman da pat diye kesildi, hiç küllenmeden söndü nedense. Ya da, belki ilk aşklar hep böyle olur. Bir süre sonra gülümseyerek anımsayacaktım iki yıl beni kavuran aşkı. Daha sonraları hiç anımsamayacaktım. Şimdiyse, öldüğünü öğrendiğim bugün, onu şöyle bir düşünüyorum da her şeyden çok Nebile Nenemi, sonra Enise Abla'yı, sonra ötekileri hatırlıyorum, acısız değil, acılı bir gülümsemeyle.

O gün ötekilerle, –Pertev Bey'le, Beyhan Hanım'la– tanışmadım. İyi ki de öyle olmuş. Yeter de artardı bana gördüklerim. Nebile Hanım, Enise Abla, bir de Ahmet.

Balıkçı yakalı, kalın, alengirli örgülü, doğal beyaz bir kazak, kahverengi kadife pantolon vardı üstünde – o tarihlerde hemen herkesin giydiği bir şey değildi kadife pantolon, kazağın benzerini ise ancak dergilerde gördüm, çok sonra. Ayakları çıplaktı. Çok uzun boyluydu. Koyu renk saçları kıvır kıvırdı. Gülümsediğinde açık renk gözleri kapanıyordu Enise Abla'nınkiler gibi.

Bana hafif bir şaşkınlıkla –ya da mahmurlukla– şöyle bir baktıktan sonra doğruca babaannesinin koltuğuna yürüdü. Oturan minik kadını öpebilmesi için neredeyse iki büklüm eğilmesi gerekiyordu.

"Günaydın güzelim."

"Günaydın Ahmet'im. Akşam vakti günaydın denebiliyorsa eğer."

"Ne akşamı, hanım teyze? Öğlen bile olmadı."

Dalga geçmek istediğinde babaannesine 'hanım teyze', kızdığı,

kendi gerçeklerini anlatma çabasına girişip de anlatamadığı zamanlarda ise 'büyükhanım' dediğini zamanla öğrenecektim.

"Bak, yeni komşumuzla tanıştırayım seni..."

Adım söylendiğinde piyanonun yanında ayakta duruyordum. O uzaklıktan bile başımı azıcık kaldırmadan göremiyordum Ahmet'in yüzünü.

"Merhaba komşu kızı," diye gülümsedi. "Ne güzel adın var."

"Ben de çok beğendim," dedi Nebile Hanım.

Ahmet babaannesinin karşısına, biraz önce benim oturduğum koltuğa oturdu, tepsinin üstündeki limonata sürahisine uzandı. Eli sürahinin sapında durakladı, besbelli bardak aranıyordu.

"Kalktığını işittiyse Enise getirir şimdi," dedi babaannesi.

Bir süre önce, herhalde yemek hazırlamak için, odadan çıkmıştı Enise Abla.

Ahmet arkasına yaslandı, bana daha bir dikkatlice baktı.

"Yeni mi taşındınız?" diye sordu.

"Geçtiğimiz yaz."

"Bahçede falan gördüm mü hiç seni?"

"Bilmem. Ben sizi görmedim. Bahçeye çok çıkmıyorum zaten."

"Çık, çık," dedi. "Güzeldir bizim bahçe. Kentin ortasında bulunmaz nimet."

Bu konuda annemle aynı düşüncedeydiler demek. Sesimi çıkarmadım.

"Hele kar yağdığında."

Benimle de. Gene ses çıkarmadım. Bir görüşte vurulmuşluğum tutukluğum sanıyorum.

"Bu apartmana taşındığımızda Ahmet de aşağı yukarı senin kadardı," diyerek bana sevecenlikle, belki de özlemle baktı Nebile Hanım. "Kaç yaşındasın?"

Yaşımı söylemeyi hiç de canım istemedi. Allahtan Ahmet söze girip beni konuşmak zorunluluğundan kurtardı.

"On iki yaşındaydım. Amma da çabuk geçmiş yıllar! Sanki dündü. Nasıl da nefret etmiştim buradan o yaz."

"Ben de," dedim.

Piyanonun yanından ayrılıp biraz yaklaştım ona.

"Alışırsın, hatta zamanla seversin," dedi. Kendi kendisineymişçesine gülümsedi. Gözleri kapandı bir an. "İyidir burası."

"Karşı taraftaki evimiz çok daha büyüktü, güzeldi tabii. Ama kışları çok meşakkat çekiyorduk. Isıtılması imkânsız gibiydi..."

"Yüz yılı aşan bir süre kolay ve rahat ısıtılabildiğine göre esasen imkânsız değildi," dedi Ahmet. "Bizde para olmadığı için imkânsızdı."

"Ahmet!"

Küskünce baktı torununa Nebile Hanım, ama sözü birden değiştirmeye kalkacak kadar görgüsüz değildi. Fıkra anlatırcasına sürdürdü konuşmayı:

"Hele o son kış! Ne kadar üşümüştük! Üst kattaki salonu yatakhane haline getirmiştik. Herkesin karyolası oraya taşınmıştı. Perdelerle, paravanlarla bölmeler yapılmıştı. Soba sabaha kadar yanardı da, onca kalabalıktık da, gene doğru dürüst ısınamazdık."

"O kadar da kalabalık değildik canım," diye sözü aldı Ahmet. Sesi alaycıydı. "Aynalar kalabalık gösteriyordu. Sen bakma bu evdeki iki buçuk aynaya, komşu kızı. Nerede o eski debdebe! Bir vakitler nice davetlerin verildiği aynalı salon! Çok hoştuk canım. Duvarlarda koca koca kristal aynalar. Tavanda sarkan bin fanuslu heyula avize. Sedef kakmalı koltuk takımları bir yana itilmiş, Acem halıları bir yana dürülmüş... Ve tir tir titreyen beş insanın aynalarca çoğalmışı..."

Hepimiz güldük. Ben neye güldüğümü anlayamadan, sırf onların kahkahaları bana da bulaştığı için gülüyordum herhalde.

'Karşı taraftaki ev' dedikleri şeyin Boğaz kıyısında çok büyük, 'birinci sınıf eski eser' bir yalı olduğunu ve ancak bir tek sobanın yakılabildiği o korkunç –ya da gülünç– kışın sonunda, içindeki eşyanın çoğuyla birlikte –'bin fanuslu heyüla avize' ta o zamanın parasıyla yüz bin liraya gitmiş– 'mecburen' satıldığını ileride öğrenecektim.

"Yazlar ne güzel geçerdi ama," dedi Nebile Hanım gülmesi bitince. "Bir defa sıcak. Gene de içerisi serin olurdu. Bütün gün bahçede oyalandıktan sonra hoş gelirdi içerisinin serinliği. Koca bahçe. Rıhtım. Ev cıvıl cıvıl insan dolu. Misafirimiz, eğlencemiz hiç eksik olmazdı."

"Boğaz kıyısında hem plaj, hem lokanta vazifesi görürdü dede evimiz de ondan," dedi Ahmet. Biraz önceki parlak gözlü alayın yerini can sıkıntısına, hatta hırçınlığa benzer bir şey almıştı. "Misafirmiş! Her kapıdan dalanı doyurmak gibi bir paşa baba alışkan-

lığından vazgeçemediğimiz için kışları üşürdük..."

"Ne biçim konuşuyorsun, Ahmet'im?"

"Yalan mı söylüyorum, büyükhanım?"

"Yalan değil, yanlış. Dostlarımız, akrabalarımız bizi görmeye gelirlerdi."

"Kışın neden gelmezlerdi öyleyse? Şimdi neden gelmiyorlar?"

"Bugün yataktan ters taraftan mı kalktın, ne? Tuhaf tuhaf konuşmak hoşuna gidiyor. Şimdi de gelenimiz bol Allaha şükür. Kışları oralara gelmek kolay mıydı ki gelsinler? Gelselerdi nerede, nasıl ağırlardık?"

"İyi aman, iyi. Size laf anlatmanın yolu yok zaten," diyerek yerinden kalktı Ahmet. "Gidip Enise Abla'ya sorayım beni aç bırakmakta kararlı mı?"

O odadan çıkarken, "Ayağına bir şey giy, üşüyeceksin," dedi Nebile Hanım. Arkasından içini çekerek dalgın dalgın baktı bir an. "Bugünlerde hiç keyfi yok..."

Artık gitmem gerektiğini söyledim.

"Bu deli çocuk sizi korkutmadı ya, yavrucuğum? Bazen böyle tersleniyor nedense. Aslında çok yumuşak başlıdır."

"Yok. Çok geç kaldım zaten. Annem merak etmiştir."

"Bundan böyle ona söyle, buraya geldiğinde meraka hacet yok. Emi? Olur mu?"

Dokuz numaraya çıktığımda beni merak etmemeyi zamanla öğrendi annem gerçi, ne zaman ortalıktan yok olsam orada olduğumu anlamayı da öğrendi, ama orayı 'kendi evim'den daha çok sevmemi hiçbir zaman onaylamadı. Ve orada yaşayanlarla dostluk kurmayı –Nebile Hanım'ın çeşitli çağrılarına karşın– kesinlikle reddetti. Bunun nedeni, ayrıca oraya sık sık gitmeme kızmasının, hatta orada sürdürdüğüm yaşamı kıskanmasının –kimi kez öyle gelirdi bana– nedeni de, dokuz numaradakilerle, babamın tüm ilişkisini kopardığı ailesi arasındaki benzerlikti sanıyorum. Gene, şimdi bildiğim, o zamanlar haberim bile olmayan kimi verilerin ışığında yapıyordum bu değerlendirmeyi. Çocukken, babamın hemen hemen hiç sözü edilmeyen ailesinin kime benzediğini bilmiyordum elbette. Dayılarından birinin tıpkı Pertev Bey gibi eski bir büyükelçi olduğunu da. Ama işte annem, karı koca kaçtıkları o dünyaya benim birden, böylesine kolaylıkla kayıvermemi bir türlü sindiremiyordu.

O dünyaya kolayca kayıvermemin başlıca nedenlerinden biri o evdeki *rahatlıktı*, bunu da biliyorum artık. Kimsenin kimseye ilişmediği, herkesin birbirini rahat bıraktığı, dolayısıyla kimsenin kimseyi rahatsız etmekten korkmadığı bir evdi. Büyük konaklarda yaşamış olmanın getirdiği alışkanlıkla, herkes ayrı ayrı, gene de hep birlikte yaşamayı başarıyorlardı. Herkes kendi odasına 'kapanmış' da olsa, hepsi salona doluşmuş da olsa, oda kapıları kapalı da olsa açık da, evde sessizlik de egemen olsa curcuna da, her zaman *uyum* vardı. Pertev Bey iki dirhem bir çekirdek giyinip dışarı çıkmamışsa eğer, genellikle kendi odasında resim yapar, borulu eski gramofonda yetmiş sekizlik taş plaklardan operalar dinlerdi. Odasının kapısı hep açık olduğundan, gramofonu da hep yükselttiğinden evin olağan seslerindendi opera aryaları. Beyhan Hanım pek ender, kimi kez konuklarla görüşmek, kimi kez sofraya oturmak için, ama çoğu kez yalnızca piyano çalmak için çıkardı odasından. Kapısı hep kapalı dururdu. Onca yıl boyunca içini doğru dürüst göremediğim tek oda onunki oldu. Chopin çalardı. Bildiği –ya da çaldığı– parçaların sayısı çok azdı. Kısa sürede hepsinin melodisini ezberlemiştim. Ahmet'in odasında modern ve dediğine göre 'son derece hassas' bir pikap vardı. Kendisinden başka hiç kimse el süremezdi. Bilmediğim caz parçaları, kimi kez de radyodan duyduğum hafif müzik parçaları çalardı. Kapısı, o anda 'keyfinin yerinde' olup olmamasına göre kimi kez açık, kimi kez kapalıydı. Nebile Hanım ile Enise Abla radyodaki 'temsil' programlarını hiç kaçırmazlar, çocuk saatlerini bile büyük bir ilgiyle izlerlerdi. Enise Abla bir de klasik Türk musikisine meraklıydı. Radyoda söylenen şarkılara güzel, genç sesiyle eşlik ederdi çoğu kez.

Bütün bunlar –kimi kez hepsi bir arada kimi kez başka işler, sesler, gidip gelmelerle aynı sırada– olağandışı hiçbir tepki yaratmadan sürüp giderdi. Kimsenin kimseye 'ay kapat şunu, içime fenalıklar geldi' ya da 'gene mi başladın' ya da 'ne var, ne istiyorsun, başımın derdi' gibisinden sözler söylediğini görmedim, işitmedim. Bizim evde her an yaşanan gerginlik havasından hiçbir iz yoktu orada.

Gerçi o evde büyüdükçe orada da birtakım sürtüşmelerin, gerginliklerin, mutsuzlukların varlığını sezmemem olasızdı. Ama hiçbir zaman genel havaya tümüyle egemen değildi bunlar, sürekli, sürekli olduğu için alışılmış, kabullenilmiş, olabileceğince geri pla-

na itilmiş küt bir sızı gibiydiler. Ya da ancak sustuğu zaman hatırlanılacak, dikkat çekecek, ama hiç susmadan hep alçak perdeden sürüp giden bir arı vızıltısı. Her zaman para sıkıntısı içinde olduklarını kolay kolay anlamadım örneğin. Çünkü bizim evde olduğu gibi sık sık sözü edilmezdi bunun, hemen hemen hiç edilmezdi. Parayı hiçbir zaman sorun yapmazlardı da ondan sanıyorum. Bizim evde harcanan paranın herhalde on katı –belki daha da fazlası– harcanırdı, ama eminim, onlara 'müsrif' demeye kimsenin dili varamazdı. Eski alışkanlıklardan kurtulmak, giderlerini kısmak, 'idareli' davranmak çabası yoktu hiçbirinde. Böyle bir şeyin gerekliliği, *yapılabileceği* bile akıllarından geçmiyordu sanıyorum. Bu nedenle müsrif değildiler işte, olağan yaşamlarını sürdürüyorlardı ellerinden geldiğince. Para tükenmeye yüz tuttu mu bir şeylerin satılması da olağandı onlar için. Bu 'satış'lar herhalde az biraz acıyla, ama zorunlulukları hiç tartışılmadan, sessiz sedasız gerçekleştirilirdi. Bir de bakardım gümüş bir çerçeve, bir şekerlik, her zaman piyanonun üstünde duran bir biblo yok olmuş. Bunlar neden sonra *benim* ayrımsayabildiklerim elbet. Gözle görünenlere sıra gelinceye dek çekmecelerden, dolaplardan neler neler eksilmişti kim bilir. Satış kararı genellikle Nebile Hanım ile Pertev Bey arasında –belki de hepsi hepsi derinden bir bakışma sonucu– kimi kez de –ileride bir kez tanık olacağım gibi– yalnızca Nebile Hanım tarafından alınırdı, anladığım kadarıyla. Sonra da üstünde durulmazdı.

Gene üstünde durulmayan, hiç sözü edilmeyen, ama benim çocuk uyanıklığı ile sezdiğim –ileride genç kız duyarlığıyla kesinlikle emin olduğum– ve kafayı taktığım bir şey de Enise Abla'nın Pertev Bey'e beslediği mutsuz, umutsuz aşktı. Şimdi düşünüyorum da, acaba sırf *benim* yakıştırmam mıydı bu? Bu konuda hiç kimseden en ufak bir ima bile işitmemiştim, çünkü yalnızca kendi gözlemlerime dayanarak karar vermiştim Enise Abla'nın ta gençliğinden beri Pertev Bey'i hiç karşılıksız sevdiğine. Gözlemlerim arasında kesin kanıt oluşturabilecek hiçbir şey de yoktu üstelik. Ailenin geçmişi üstüne bana çok bilgi vermiş olan Enise Abla kendi duygularını açmamıştı. Elimdeki en büyük 'kanıt' onun bu konudaki kesin ve ısrarlı suskunluğuydu zaten. Uzak bir akrabanın küçük yaşta anasız babasız kalmış, yalıya 'sığınmış' kızı olduğunu biliyordum yalnızca. Nebile Hanım'a aile bağı gösteren herhangi bir adla değil de 'hanımefendi' diye hitap etmesi aradaki akrabalığın

epey uzak olduğunu gösteriyordu. 'Çok küçüktüm geldiğimde, Hanımefendi kızı gibi büyüttü beni. Pertev Ağbi'den hiç ayırt etmedi.'

Eski günlerden ne zaman söz açsa, yalıdaki yaşamı bir masal anlatırcasına anlatmaya koyulsa bana, her şeyden, herkesten çok 'Pertev Ağbi' ile ilgili anılar aktarması, kendisiyle ilgili hiçbir 'aşk'ı araya katmaması, evlenmemişliği –'Hanımefendiden ayrılamazdım'– kafamda geliştirdiğim umutsuz sevgi imgesini pekiştiren öğelerdi. Ama inancımı doğrulayan, her şeyden çok Enise Abla'nın hep yumuşak bakan ela gözlerinin Pertev Bey'e bakarken daha bir ışıltılı yumuşamalarıydı. Bir de öz oğluymuş gibi Ahmet'in üstüne düşer, ona herkesten çok özen gösterirdi. Sonra bir kez –ama bir tek kez– Ahmet'in 'anasız' büyüdüğünü ağzından kaçırmıştı.

Gelini hakkında ağzından hiçbir şey kaçırmayan Nebile Hanım'ın aslında onu hiç mi hiç sevmediğini, oğlunun 'hariciye'deki kariyerinin ilerlememesinden onu sorumlu tuttuğunu, bunu belli etmemek için büyük bir çaba harcayarak ona özellikle iyi davrandığını anlamam da kolay olmadı. Ne uyanık çocuk sezgisi, ne dört gözle aralıksız sürdürülen gözlemler yetebilirdi Nebile Hanım gibi usta bir eski İstanbul hanımefendisinin sırrını elinden almaya. Beyhan Hanım'ın 'rahatsızlığı'nın gerçek niteliğini öğrendikten sonra bile, kalkan bir kaşı, bir iç çekişi, bir yan bakışı üst üste koymam, rahatsızlığın 'Pertev'im Paris'e sefir olduğu esnada' başladığını söylerken Nebile Hanım'ın gözlerinde bir parlayıp bir sönen öfkeyi bunlara eklemem, Beyhan Hanım'ın hatırını sorarken, piyanoda belki de bininci kez çaldığı parçayı överken sesinde beliren hafif –çok çok hafif– yapmacıklığı ayrımsayıp bunun öteki verilerle bağlantısını kurmam, sonunda çok derinlerde kımıldayıp duran kine varmam birkaç yıl sürdü.

Beyhan Hanım 'rahatsız'dı. Adı söylenmeyen, yılın birkaç ayını 'hastane'de geçirmesini gerektiren bu rahatsızlığı başlangıçta verem sanmam hiç de şaşılacak bir şey değildi aslında. Bir kere, okul arkadaşlarımdan özenip gizli gizli okuduğum romanlarda –annem babam öyle 'kötü edebiyat' okuduğumu bilseler neler neler yapmazlardı!– çok sık rastlanan bir olaydı verem. Sonra, Beyhan Hanım'ın görünüşü romanlardaki veremli kişilerin tanımına tıpatıp uyuyordu. Yılın birkaç ayını sanatoryumda geçirmesi de. Gittiği yerin 'sanatoryum' olduğuna kendiliğimden karar vermiştim, o başka.

Çok zayıf, çok narin, uzun boylu –aşırı sıskalığı, bir de yılın her ayında soket çoraplarla birlikte giydiği çok yüksek topuklu terlikler onu olduğundan uzun gösteriyordu belki de– son derece solgun bir kadındı. Özsuları akıp gitmiş, kuru, yorgun, hatta bitkin bir yüzü vardı. Yaşını bilmiyordum, hiç merak da etmedim. İnsanın kafasında gençlik ya da ihtiyarlık imgesi uyandıracak bir görünüşü yoktu. Elli civarındaydı herhalde, ama onu şimdi gözümün önüne getirdiğimde o kadar göstermediğini düşünüyorum. O zamanki gözümle değil de şimdiki gözümle bakarken ona, 'yaşsız' olarak tanımlayabilirim. Günlerden bir gün yaş almaktan vazgeçmişti sanki. Yıllar üstünde iz bırakmaz olmuşlardı. Saçları ne aktı, ne kır, ne de başka bir renk. Yüzü gibi soluk ve kuruydular yalnızca. Bugün bile başka bir sıfat bulamıyorum. Yüzünün çevresinde renksiz, dağınık teller, ensesinde gevşek bir topuz anımsıyorum, o kadar. Dalgın, hep olduğundan başka bir yerdeymişçesine dolaşırdı evin içinde – dolaştığında yani, sık sık dolaşmazdı. Hayal gibi bir kadındı. Hayalet değil, hayır. Hayal. Giydiği, genellikle kirli izlenimini bırakan, çoğunlukla yakaları lekeli uzun sabahlıklar bile bozamazdı bu hayal görünümünü.

Sabahlıktan başka bir giysi içinde görmedim onu. Kışın, palto kumaşından yapılmışa benzeyen kalın, uzun kloş etekli, belden sıkıca kuşaklanmış, içinden kalkık yakalı ve uzun kollu kazağın göründüğü sabahlıklar. Yazın, ipek ya da ipek benzeri dökümlü kumaşlardan, gene kloş etekli, gene belden iyice sıkılmış, gene bol kollu, bu kez boynunun, göğsünün, kollarının sarımtırak beyazını vurgulayan sabahlıklar. Bir süre sonra bunların renklerinin çeşitliliği, ama biçimlerinin aynılığı dikkatimi çekmişti. Okulda jimnastikte giydiğimiz çoraplar gibi beyaz soket çorapları da yaz kış çıkarmazdı ayağından, hava ister çok soğuk, ister çok sıcak olsun. Sık sık ayaklarının çok üşüdüğünden söz ederdi.

Onca yıl boyunca benimle hemen hemen hiç konuşmadı. Kimin çocuğu olduğumu, neden evin içinde bulunduğumu bilmiyordu, merak da etmiyordu sanıyorum. Beni gördüğünde –her zaman görmezdi, kimi kez yalnızca piyanoyu görürdü– her seferinde dalgın dalgın gülümser, 'Nasılsınız yavrucuğum?' diye sorardı uzak bir sesle. Verdiğim karşılığı genellikle duymazdı. Konuk karşısına çıkacak kadar 'iyi' olduğunda –ben konuk sayılmazdım, ama Nebile Hanım'ın sık sık 'misafir'leri gelirdi– gündelik konuşmala-

ra pekâlâ ayak uydurabileceğini, zararsız dedikodular yapabileceğini, hatta gerekirse ve canı isterse ev sahibeliğini üstlenebileceğini gösterirdi. Giyimine o zaman bile özen göstermezdi ama. Sabah sırtına hangi sabahlığını geçirmişse onunla çıkardı konukların karşısına; boyanmaz, saçını bile düzeltmezdi. Herhalde *yabanlık* sabahlığı yoktu. Bu 'yabanlık' sözcüğü de, birçok başka şey gibi, Nebile Hanım'ın mirasıdır bana.

Rahatsızlığının nedenini öğreninceye dek, o her odaya girişte meydana gelen bir anlık sessizlik hiçbir ağırlık yüklememişti omuzlarıma. Gerçekten ayrımsamamıştım bile belki. Ama 'durum'u öğrendikten sonra tedirgin olmaya başladım. Yalnızca odaya girişi değil, her davranışı, Chopin çalışı bile, anlayamadığım bir tedirginlik yaratırdı içimde. Her zamanki 'nasılsınız yavrucuğum' sorusuna karşılık 'iyiyim efendim, siz nasılsınız?' demeden önce bir an durakladığımı, 'ne desem?' diye bocaladığımı çok iyi anımsıyorum.

Beyhan Hanım'ın rahatsızlığının 'ruhi' olduğunu Pertev Bey'den öğrendim. Durumdan en az tedirgin olanın, karısına en doğal davrananın o olduğunu da zamanla ayrımsadım. Ötekilerin tedirginliklerini gözlerinden değil, seslerinden değil, konu üstünde çok az durmalarından okudum, gene zamanla. İlk zamanlar hiç konuşmazlardı benim yanımda – ya da konuşmalarının gerçek anlamını *ben* çıkaramazdım. Birkaç yıl sonra, 'evin kızı' olduğumda artık, daha rahat, daha açık konuşur oldular. Nebile Hanım ya da Enise Abla arada bir 'kötü bir gece geçirdi' ya da 'dün akşam fenaydı' gibi sözler ederlerdi. Ahmet de o sıradaki tavrına göre artık, 'annem iyi değil'den 'valdanım gene fittırdı'ya kadar çok çeşitli biçimlerde tanımlardı durumu. Beyhan Hanım'ın bir kriz geçirdiğini anlardım. Bu 'kriz'lerden hiçbirine tanık olmadım, ama hepsinin aynı ölçüde ciddi olmadığı –ya da ciddiye alınmadığı– kesin. Çok kötüleşmedikçe 'Fransız Hastanesi'ne kaldırılmadığını biliyorum.

Düşünüyorum da, garip. Beyhan Hanım'ın 'ruh rahatsızlığının sorumlusu –ya da sorumlularından biri– olarak Pertev Bey'den kuşkulanmak hiç aklıma gelmemişti o sıralar. Kadıncağızın 'realitenin ötesinde bir yerlere sığınma' –Pertev Bey'indi bu tanımlama– gereksinmesinde evdeki öteki kişileri suçlayacak bir yan görmediğim gibi, *onu* suçlardım. Sevdiğim insanların hayranlıkla izle-

diğim, bir kıyısından da katıldığım *yaşama*'sını bozabilecek –ama neyse ki bozamayan– bir tehlike gözü ile bakardım ona. Korkardım hatta. 'Deli' diye adlandırılan kişilerden herkes korkar galiba. Kendilerine çok uzak buldukları, anlayamadıkları için mi? Yoksa hiç de uzak bulmadıkları, dolayısıyla anlamaya yanaşmadıkları için mi? Her neyse, bunu çözmeye kalkacak değilim şimdi. Bildiğim, anımsadığım şey, benimle herhangi bir ilişki kurma çabasına girişmeyen Beyhan Hanım'ı değil de ötekileri sevdiğim: Nebile Hanım'ı derin bir özlem ve hayranlıkla, Enise Abla'yı neredeyse akranım gören bir içtenlikle, Ahmet'i başlangıçta umutsuz bir aşk, kıskançlık, sonraları hafif acımayla karışık bir sevecenlikle. Pertev Bey'i ise. Ona olan sevgimde hepsinden biraz vardı galiba.

Oysa önceleri bayağı çekinmiştim ondan. Kısa sürede yakınlaşacağımız aklımın köşesinden bile geçmemişti.

Asık suratlı sayılmazdı, ama güler yüzlü değildi. Ciddiydi daha çok, hep düşünceli bir hali vardı. Uzun boyluydu o da, ailedeki herkes gibi zayıftı. Hafifçe kamburdu. Doğuştan var olan bir kambur değil, yılların sırtına yerleştirdiği bir büküklük. Alnının çok geniş olduğu izlenimini uyandıran tepesinin iyice açılmışlığıydı belki. Kalan saçları da epey incelmiş, ama aklaşmamıştı. Bir an boyadığını sandıracak kadar –elbette öyle değildi– koyu kumraldılar. Evin içinde de giyimine özen gösterirdi, ama sokağa çıkacağı zamanlar basbayağ süslenirdi. Bana davranışı ne uzak ne de fazla yakındı. Ahbapça bir tavrı vardı açıkçası, gene de Nebile Hanım ile Enise Abla'nın davranışlarından farklıydı. Onlar gibi büyük insan yerine koymazdı beni, ayak altında dolaşan sevimli bir çocuğa nasıl davranılırsa öyle davranırdı işte. Eve gidip gelmeye başlamamın üstünden birkaç ay geçtikten sonra bile 'nasılsın bakalım?', 'mektep nasıl gidiyor?', 'dışarısı soğuk mu?' gibisinden sorulardan öteye gitmemişti konuşmalarımız. Kimi kez Ahmet'in beni kızdırma oyunlarına bir kıyısından katıldığı olurdu, ama pek ender. Nebile Hanım'a, Enise Abla'ya, hatta Ahmet'e sorduğum yüz binlerce sorunun birini bile ona sormayı göze alamazdım.

Sonra, bir gün bir şeyler değişti.

Nisan ayının sonlarına doğru olduğunu çok iyi anımsıyorum. Ömrümün değilse bile okul yıllarımın, ilk gençliğimin bütün insanlarını hatırlarım. Olay olay değil çoğu kez; hava, koku, renk, ışık ve mutluluk olarak. Okul günlerinin sonunun yaklaştığı, sabır-

sızlığın her yanımdan taştığı, içimin içime sığmadığı günlerdi. Hep koşmak, durup dururken bağırmak, ağaç gövdelerine sarılıp dönmek istediğim günler. Kapalı yerde durmanın azap, her fırsatta dışarı fırlamanın şart olduğu günler. Kafamın derslerden başka her şeye kaydığı, papatya toplanacak, çağla, yeşil erik yenilecek, kiraz beklenecek, âşık olunacak günler...

İşte o günlerden birinde, okuldan döner dönmez, çantamı eve fırlattığım gibi üst kata çıkmıştım. Nebile Hanım'a anlatacağım bir şeyler vardı herhalde –her zaman vardı–, bir de Ahmet evdeyse görebilme umudu.

Büyük salonun kalabalık bir günüydü. Konuk yoktu, ama ailenin hemen hemen tümü oradaydı. Beyhan Hanım piyano çalıyordu. Beni görmedi. Nebile Hanım ile Enise Abla cam kenarındaki koltuklarına karşılıklı oturmuşlar onu dinliyorlardı. Bir yandan tığ işliyordu Enise Abla, Nebile Hanım ise kucağındaki Fuzulî'yi okşuyordu. Ahmet bir kanepeye uzanırcasına oturmuş, Fransızca bir dergi karıştırıyordu.

Fuzulî beni görünce her zamanki tembelliğinden beklenmeyecek bir çeviklikle yere atladı, ama Ahmet başını dergiden şöyle bir kaldırıp, 'Merhaba Şatuşka,' demekle yetindi.

Bu bana yeter de artardı bile. Kapıyı açan hizmetçi kızdan evde olduğunu öğrendiğimden beri gümbür gümbür çarpan yüreğim, düpedüz 'aşk ilanı' saydığım bu iki sözcükle daha da coşmuştu. Dans edercesine eğilip yerden kaptım Fuzulî'yi, uçarcasına gidip Nebile Hanım'ı öptüm.

Ahmet kısa bir süre önce uydurmuştu bu adı ve her zaman kullanmıyordu. Bana sorarsanız, yüreğinde kımıldadığından kendisinin habersiz olduğu sevgi ne zaman kabarsa o zaman Şatuşka diyordu bana. Adımın son hecesini Rusçalaştırmanın yanı sıra Fransızca'dan da bir anlam katmıştı dediğine göre, *Chatte* dişi kedi demekmiş, bana çok uyuyormuş. Böylece, kendi deyimiyle, 'beynelmilel ve bol anlamlı bir isim' bulmuşmuş bana. Bunları epeyce dalga geçerek, gözlerinde hiçbir 'aşk ışığı' parlamadan söylemişti, ama dediklerini gizli aşkıma yakıt etmiştim hiç duraksamadan.

"Eee, anlat bakalım," dedi Nebile Hanım.

Dizinin dibine, bana yer açtığı ayak taburesinin üstüne oturdum her zamanki gibi.

Enise Abla, "Kahvaltını hazırlayayım," diyerek ayağa kalktı.

"Bana da," dedi Ahmet bizden yana bakmadan. "Biz de bu evin bir evladıyız ne de olsa."

"Elbette Ahmet'im. Seni unutur muyum?"

Nebile Hanım'a anlatmaya koyuldum, sevdiğimin de kulak kabartacağını umarak azıcık yüksekçe bir sesle. Beyhan Hanım piyano çalarken başkalarının konuşup konuşmamasına hiç aldırmazdı. Artık benim de alıştığım bir fon müziğiydi Chopin'in noktürnleri.

Ne kadar zaman geçmişti bilmiyorum, Enise Abla kahvaltı tepsisiyle geri gelmemişti daha, fon müziği birden sustu. Birden başlayıp birden susmasına da alışkındık, kimse aldırmazdı. Bu kez nedense üçümüz de ondan yana döndük.

Parmakları tuşların üstünde, dümdüz karşıya, kapıya bakıyordu. Kapıda Pertev Bey duruyordu. Gülümsüyordu. Daha önce, gene de ender olarak, gördüğüm gülümsemelerin hiçbirine benzemiyordu bu seferki. Daha başka, daha derin, sevecenden çok hülyalı bir gülümseme. Beyhan Hanım ise her zamanki dalgınlığından sıyrılmış gibi, sanki uykudan uyanmış gibi bakıyordu ona, gülümsemeden. Bu bakışmaya hiçbir anlam veremedim –hastalığının niteliğini bilmiyordum daha–, ama bir anlamı olması gerektiğini kavradım.

"Çok güzel çalıyordun, devam etsene," dedi Pertev Bey karısına doğru ilerleyerek.

Beyhan Hanım belli belirsiz omuzlarını silkti.

Pertev Bey ona yaklaştı, yaklaştı, iki kişilik piyano taburesine, yanına oturdu.

"Hadi, en baştan çal."

"Hayır. Olmaz," dedi Beyhan Hanım ellerini tuşlardan sanki korkuyla çekerek. "Hayır, hayır. Çok yoruldum. Bırakacaktım zaten."

"Bir kez daha. Benim için."

Bunları söylerken kolunu karısının omzuna dolamıştı. Ama Beyhan Hanım beklenmedik bir hızla ayağa kalktı, kolu omzundan düşürdü.

"Yorgunum. Çok üşüyorum. Gidip uzanmam lazım..." Odadan kaçarcasına kapıya yöneldiğinde avuçlarını sabahlığının iki yanına sürüp duruyordu eteklerini düzeltmek ister gibi. "Enise bana bir şeyler getirsin, içeri."

Çıktı. Onun ardından bakan Pertev Bey'e bakakaldım.

Gözümü ondan ayırmadım, ama görüş alanımın yan tarafların-

da bir yerlerde Ahmet'in yeniden dergisine döndüğünü gördüm.

Nebile Hanım her zamankinden de neşeli bir sesle konuştu:

"Eeee, sonra ne oldu? Ne dedi hoca?"

Onu yanıtlamama vakit kalmadan Pertev Bey başını benden yana çevirdi. Yüzündeki gülümseme çoktan silinmişti.

"Sen biliyor musun piyano çalmayı?"

"Ben mi? Hayır."

"Hiç mi?"

"Hiç."

"Gel öğreteyim öyleyse."

"Efendim?"

"Gel öğreteyim diyorum. Birlikte çalarız. Zor bir şey değil ki."

Şaşkınlıktan ne yapacağımı bilemiyor, aptal aptal bakıyordum.

"Ne güzel bir fikir!" dedi Nebile Hanım. "İkiniz için de bir meşgale olur. Ne hoş!"

"Ama ben..."

"Gel, gel, hemen başlıyoruz," dedi Pertev Bey tuşlara gelişigüzel dokunarak.

Nebile Hanım, "Bir enstrüman çalmak her zaman iyidir," diyerek beni yüreklendirmeye çalıştı. "Hiçbir şey olmasa bir avuntu oluyor."

"Bir avuntu," dedi Pertev Bey kendi kendine, piyanodan ufak tefek sesler çıkarmayı sürdürerek.

"Ya da hini hacette, ekmek kapısı," dedi Ahmet hep elindeki dergiye bakarak.

Kalktım, gidip Pertev Bey'in yanına oturdum.

"Nota öğrendin mi hiç?"

"Öğrenmedim... Yani, okulda biraz."

"Primerden başlayalım öyleyse." Bir tuşa bastı. "Bu DO."

"Do..."

Birbiri ardından bir dizi tuşa bastı: "Do re mi fa sol la si do."

Onun izlediği sırayı izleyerek ben de bastım: "Do re mi fa sol la si do."

O gün neyi paylaştık hâlâ kesinlikle bilmiyorum, ama dost olduk.

Çok kısa bir süre içinde odasına, resimlerine, plaklarına karıştım.

Büyük salondan, yemek odası olarak kullanılan küçük salondan sonra evin en büyük odası Pertev Bey'inkiydi. Nebile Hanım ile Enise Abla, iki kişi aynı odayı paylaştıkları halde daha küçük bir yerde yatarlardı. Ama işte, onlar yalnızca yatarlardı orada, bir de hastalanırlardı. Oysa Pertev Bey'in ömrünün büyük bir bölümünü *yaşadığı* yerdi odası. Koskocamandı – bizim ortadan kesilmiş dairemizde 'salon' denilen odanın tam dört kat üstünde, aynı genişlikte. Yapının bir köşesini oluşturuyordu, biçimi dörtgen değil beşgendi. İçi kalabalıktı, ama evin öteki odaları kadar değil. Öteki odalardan değişikti havası zaten. Onlara kesinkes aykırılığı olmayan bir başkalığı vardı. Nebile Hanım'ın evi benim daha önceden tanıdığım dünya içinde bambaşka bir evrense eğer, Pertev Bey'in odası daha da başka bir evren değil, aynı evrenin değişik yönde gelişmiş bir uzantısıydı, diyebilirim.

Beş duvarın ikisi neredeyse tümüyle pencereydi. Yapının tüm pencereleri gibi altlı üstlü dört dikdörtgenden oluşmuş sürme camlardı bunlar. Bu iki duvarın arasındaki, ötekilerden çok daha dar olan beşinci duvara dayalı, iki kapılı, her iki yapısı da boy aynalı büyük ceviz bir dolap vardı. Bu dolap oda girişinin tam karşısında olduğundan, içeri adım atan biri her şeyden önce kendisini, hem de çift olarak görürdü. Dolabın üstüyle tavan arasında kalan bölüme –çok yüksekti tavanlar– asılmış dört büyük boy tablo ilk bakışta kimsenin gözüne çarpmazdı sanıyorum – benim çarpmamıştı en azından. Penceresiz duvarlardan birine –girişte sağa düşeni– yerden göğe kitap rafları dizilmişti. Bunlar odanın –bütün evin– eşyasının bekletebileceği gibi eski, camlı kitaplıklar değil, açık, çoğu kez tozlu 'çağdaş' raflardı. Penceresiz öteki duvara daracık, tek kişilik bir pirinç karyola yanaştırılmıştı. 'Senin kadarkenden beri yatarım bu yatakta,' demişti Pertev Bey bir keresinde. 'Tabii devamlı değil. Arada başka yerlerde de yattım. Gelinlik güveylik karyolamız Beyhan'ın odasında duruyor. Sonunda gene buna kaldım işte. Onca senedir somyası bile gevşemedi. Ne de olsa Avrupa menşeli.' Sözünü ettiği 'gelinlik-güveylik karyola'yı bir kez, yarım karış aralık kalmış kapıdan gördüm sonra. Pek şatafatlı bir şeydi, perdeli merdeli.

Odada irili ufaklı sehpalar, komodinler, üstünde borulu gramofonun durduğu plak dolabı, iki koltuk, birkaç iskemle vardı. Duvarlara, hiç boş yer kalmamacasına resimler asılmıştı. Asılacak yer

bulamayan çerçevelenmiş resimler yerde, üçer beşer üst üste duvarlara yaslanmış duruyorlardı. Pertev Bey'in her resmini bitirir bitirmez –kimi kez aylar sürerdi bitirmesi– götürüp çerçevelettiğini, ama hiçbirini satmayı aklına getirmediğini zamanla öğrendim.

Bütün bunların yarattığı karmaşanın içinde en göze batan, odak oluşturan şey ortada duran kocaman masaydı. Çok büyüktü. Pertev Bey gibi boylu, gösterişli bir adam bile küçük kalırdı arkasına geçtiğinde. 'Ufak çapta uçaklara iniş pisti olarak yapılmış bu,' demişti Ahmet çok sonra bir gün. (Gördüğüm 'açık artırma' ilanına kadar orada kalmış mıdır o masa? 'Ufak çapta uçaklara iniş pistidir' diye mi tanıtmıştır satıcı onu alıcılara?) Büyük salonda, yemek odasında duran masalar gibi oymalı değildi, çok sadeydi hatta ama onlardan daha görkemliydi. Boyutlarından öte bir görkemdi bu. Ne bileyim işte, çok güzeldi. Resimlerini bu masanın üstünde yapardı Pertev Bey.

Şövale falan yoktu. Filmlerde gördüğüm ressam atölyelerine hiç benzemezdi bu oda. O sıralar filmlerden başka yerde de 'ressam atölyesi' görmemiştim zaten. Babamın dostları arasında bir ressam vardı gerçi, hatta adamın iç içe boyanmış birkaç kareden oluşan –hepsi de mavi renkli– bir 'tablo'su duvarımızda asılıydı, ama onun evini görmemiştim. Hemen sarhoş olan, çok yüksek sesle konuşan, sevimsiz biri olarak kalmış hatırımda.

Pertev Bey'in masasının en ortasında, kendi deyişiyle 'orta boy' (yani, standart Şöhlerlerin dörde bölünmüşü) bir tomar resim kâğıdı dururdu. Bu tomarın çevresinde her çeşit suluboya, guaş tüpleri, vazolar içinde her boy fırça, bol bol su kabı vardı. Su kaplarının kimisi kulpu kırılmış Çin porseleni çay fincanları, kimisi kulpsuz –ve çatlak– Limoges taslar, kimisi de teneke kutulardı. Sonraları bunların içindeki suları tazeleme, plak değiştirme, gramofonun kolunu gerektiği gibi –ve sürece– çevirme işlerini üstlendim. Daha sonraları yaptığı resimler üstüne fikir yürütme ayrıcalığını da.

Kimi kez ayakta, kimi kez oturarak çalışırdı. Kalın fırçayla geniş alanları renklendirirken, bana yalnızca başlangıçta değil, her zaman gelişigüzelmiş gibi görünen vuruşları vururken ayakta durur, ince fırçayla işlerken oturur, sırtını kamburlaştırarak kâğıdın üstüne iyice eğilir, bifokal gözlüklerini burnunun ta ucuna düşürürdü. Çalışırken kolayca uzanabileceği, ama yanlışlıkla dirsek vurup deviremeyeceği uzaklıkta içkisi dururdu hep. Önceleri biçimini ga-

ripsediğim bu bardağın 'konyak kadehi' olduğunu ve içkinin 'rayiha'sını içenin burnuna doldurmak için böyle acayip yapıldığını Pertev Bey açıkladı bana. Sürekli olarak koyu sarı bir sıvı bulunurdu bardağın içinde. Çok ağır, yudumların tadını çıkara çıkara, ama dalgın dalgın, yani uzandığında da, içtiğinde de bardağa bakmayarak –aklı hep yaptığı resimde olurdu herhalde– içerdi Pertev Bey. İçkinin bittiğini fark eder etmez, yani, bardağı ağzına –ve burnuna– kaldırdığında sıvı akmayınca, hemen kalkıp dolaptaki yeşil renkli, yabancı etiketli şişeden biraz daha koyardı. Ne şişenin küçük içki dolabının dışında unutulduğunu gördüm onca yıl, ne de Pertev Bey'in herhangi bir kişiden içki istediğini. Bana gramofona yeni plak koymamı ya da çalanın tersini çevirmemi –çoğu kez başını yaptığı işten kaldırmadan– söylemeye, kaplarındaki suları değiştirmemi istemeye alıştıktan sonra bile, ileride resimler hakkındaki düşüncemi sormaya başladıktan sonra bile, bir kez olsun içkisini doldurmamı istememiştir. Azar azar, ama sürekli içmesine karşın bir kez olsun sarhoşa benzer bir durumda da görmemişimdir onu. (O evde yalnızca Ahmet'in sarhoş olduğunu gördüm – arada bir. O da hiçbir zaman babamın ressam arkadaşı gibi, ileride tanıyacağım birtakım başka kişiler gibi biçimsiz sarhoş olmazdı. Bağırsa çağırsa, ağzının içinde sövse, kimi kez ağlasa bile, sarhoşluğu kızdırmaz, tiksindirmezdi.)

Başlangıçta Pertev Bey'in resim yapması yeterince şaşırtıcıydı. Bana okulda en çok sıkıntı veren, anlamsızlığıyla neredeyse çıldırtan 'ders'e, onun hiçbir zorunluluk olmadan, isteyerek, hem de görünüşe göre tutkuyla, hemen hemen tüm gününü vermesi şaşırtıcıydı, evet. Ama akıl almaz bir kolaylıkla birbirinden güzel 'manzara'lar yapması, içimde şaşkınlıktan öte duygular uyandıran bir mucizeydi. Bu mucizeyi yaşamımın çeşitli dönemlerinde çeşitli biçimlerde irdeledim kafamda. Bir süre, yaptığı resimleri –çoğunlukla deniz kıyısı görünümleriydi bunlar, ama aralarında kır görünümleri, evler, hatta birkaç kent parçası da vardı– hiçbir yere bakmadan, yani gerçek olmadıkları için, öylesine kolaylıkla, öylesine güzel yapabildiğini sandım. Oysa ben büyüdükçe, resimler de gözümün önünde çoğalıp durdukça, birbirinden bunca değişik 'manzara'yı görmeden, yani hiçbir gerçeğe dayanmadan nasıl kâğıt üstünde canlandırabildiğini merak etmeye başladım. Sordum bir gün:

"Görmüyor değilim ki," dedi. "Görüyorum. Hepsi kafamın içinde."

"Yani, bir vakitler gördüğünüz yerleri, aklınızda kaldığı gibi mi yapıyorsunuz?"

"Yo, hayır. Yahut da. Belki. Belki eskiden görmüşlüğüm vardır. Ama hatırlamıyorum. Bilmiyorum ki. Şimdi, kafamda ne görüyorsam onu anlatıyorum boyalarla. Her zaman da tam istediğim gibi olmuyor."

"Nasıl olmaz? Mademki kafanızdan uyduruyorsunuz?"

Kısaca güldü.

"Kafadan uydurmak... evet, ama kâğıda dökmek meselesi de var. Kafamda gördüğümü kâğıtta göremediğim zaman işler karışıyor. Bir de, kafamdakini de esasen kâğıt olmasa göremediğimi düşünürsen... Anlatması zor. Anlaması da."

Gene de anladım galiba. Hemen değil, zamanla. Onu çalışırken uzun uzun seyrettikçe, resimlerine yeniden yeniden baktıkça, bunların birbirinden ilk zamanlar sandığım kadar değişik olmadıklarını gördükçe (hiçbir manzara bir başkasının aynı değildi, ama benziyorlardı birbirlerine, aralarında bir akrabalık bağı var gibiydi. Yalnızca renklerin uçukluğu, o uçukluğun arasından bir yerde, kimi kez birkaç yerde birden patlak veren parlak kırmızı, sarı ya da turuncu lekeler değildi bu akrabalık bağını yaratan. Garip ışıklar dolanırdı renklerin arasında, kaynağı ille de belli olmayan, ama nereyi aydınlatması gerekiyorsa orayı aydınlatan ışıklar. Bunu boyayla nasıl elde ettiğini bilemiyorum, anlayamadım –kimi kez en aydınlık yer hiç boya sürülmemiş bir yer olurdu–, ama sanki kâğıdın üstüne dışarıdan bir ışık tutulmuş, örneğin bir noktaya bir el feneri yaklaştırılmış izlenimini uyandırırdı bu esrarengiz aydınlıklar) onun onca kâğıdı hiçbir gerçeğe dayanmadan boyamadığını, bakmadan gördüğü bir gerçeğin varlığını, hatta o gerçeğin aşağı yukarı ne olduğunu az çok kavrayabildim sanıyorum.

Gün geldi başka bir şey dikkatimi çekti. Hiç insan resmi yapmıyordu. Resimlerinde ufacık bir ayrıntı olarak, hatta uzak bir gölge olarak bile insan –herhangi bir canlı– yoktu. Bunu da sordum.

"Sahi öyle... değil mi? Sebebini hiç düşünmemiştim. Bilmem ki. İnsanlara bakmıyor muyum acaba? Yahut da, baktığımda bunları mı görüyorum?"

Bunu çok uzun süre anlamadım.

Kimi şeyler yeniyken, bir yaşamanın içindeyken her şeyi görmü-

yor ya da her gördüğünü değerlendiremiyor, anlayamıyor insan. Ya da ben çocuk olduğum için öyleydi. Pertev Bey'in neden insan resmi yapmadığını –yapamadığını, buna gereksinme duymadığını, hatta tam tersine gereksinme duyduğunu– onunla en içli dışlı olduğum yıllarda değil de aramıza belirli bir uzaklık girdikten sonra anladım. Beni büyüleyen o evin daha başka gerçeklerini de.

Aramızdaki yakınlığın bozulması anlamına gelen bir uzaklık değildi bu sözünü ettiğim. Bir *uzaklaşma* değildi yani. Belki de yalnızca bir büyüme süreciydi benim için. Sevgim de saygım da azalmadı, ama büyü dağıldı, hayranlığım gerçekçi boyutlara kavuştu. Çocukluktan genç kızlığa doğru ilerledikçe, ana babama olan kızgınlığım geçtikçe, dış dünya ile ilişkilerim geliştikçe, onlara ayırdığım zaman da azalıyordu elbette. Kendi evimden kaçma dönemini atlattıktan sonra, zaten ev dışında geçirdiğim saatler de çoğalınca artık saatlerce Nebile Hanım'ın dizinde oturmak, reçel yapmayı öğreneceğim diye saatlerce Enise Abla'nın peşinden ayrılmamak, uzun uzun Pertev Bey'in resim yapmasını seyretmek, onunla Verdi ya da Wagner dinlemek, Ahmet'in gelip gidişlerini kollamak gibi şeylere çok vaktim kalmamıştı. Hâlâ onların 'kızı'ydım. Gene her gün, bilemedin iki günde bir uğruyordum yukarıya. Gene çoğu dertlerimi öz annemden çok 'nenem'le, Enise Abla'yla paylaşıyordum. Gene kafam çok bozulduğunda Pertev Bey'in resimlerinin karşısına geçip o sıradaki tedirginliğimi dağıtabilecek bir huzur araştırıyordum. Ama modern genç kızlığın gereklerini yerine getirdiğim ayrı bir dünyam da vardı, vaktimin daha çoğunu alan. Onların dış dünyadan hemen hemen tümüyle kopuk yaşadıklarını –daha önceleri az çok sezinlemiştiysem bile– tanı bilincine vararak o zaman anladım işte.

Dış dünyadan tümüyle kopuk yaşanmaz, biliyorum bunu elbette. Ve elbette onların da dış dünyayla sürekli birtakım ilişkileri vardı. Pertev Bey haftanın bir-iki günü, akşamüzeri, süslenir püslenir 'dışarı çıkar'dı. Pera Palas'a ya da Park Otel'e gittiğini, kimi eski dostlarıyla buluştuğunu biliyorum. Her resmi bitirdiğinde götürüp çerçeveletmeyi de ihmal etmezdi, dediğim gibi. Çerçeveciyle çekişirdi de mutlaka... Nebile Hanım pek ender de olsa sokağa çıkar, çıktığında giyimine her zamankinden de fazla özen gösterirdi. Evin içinde de, her zaman 'misafir'e hazır olduğundan mıdır, eski

alışkanlığından mıdır, hiç özensiz görmemişimdir onu. Hep tertemiz, hep ütülü, mevsimine göre ipek ya da keten ya da yünlü entariler, gerçek göz nuru taşıyan işlemeli yakalar, şallar, karmaşık örgülü hırkalar giyer, birkaç parça mücevheri üstünden hiç eksik etmezdi. Her sabah yataktan kalkar kalkmaz, ki hasta değilse çok erken kalkardı, tepeden tırnağa 'değişerek', kolonyalarla silinerek yeni güne hazırlanırdı. Enise Abla da onun kadar şık değilse bile onun kadar özenliydi. Yani, sözünü ettiğim 'kopuk'luk bir çevreye aldırmazlık, umursamazlık ya da ilişki kesikliği değildi. Öyle yüzeysel bir şey olmadığı için ciddiydi ya zaten. Gerek Beyhan Hanım'ın rahatsızlığı, gerekse para sıkıntısı yüzünden maddi manevi bağımlılıkları da vardı dış dünyaya. Ama bu bağımlılık da bir yerde yüzeyseldi. Bir şey satılıp da para sıkıntısı giderilebildiği sürece, Beyhan Hanım'ın hastalığı artık olağanlaşmış gidişini bozmadığı sürece, bildikleri biçimde yaşamayı değiştirmelerine gerek yoktu. Dolayısıyla, başka hemen hemen hiç kimsenin sürdürmediği bir yaşamı, sanki ondan başka yaşam biçimi yokmuş gibi sürdürebiliyorlardı. Dış dünyadaki değişikliklerden haberdar olmalarına bile gerek kalmıyordu ve haberdar değildiler. Kopukluk dediğim bu işte. Satılabilecek malların çokluğu mu, yaşlılıkları mı ya da her ikisi birden mi bilmem, kavgadan muaf tutuyordu onları. Kavga zorunluluğundan habersizdiler ya da habersiz kalmayı yeğliyorlardı. Evet, elbette vardı dış dünya ile ilişkileri, ama yaşamsal düzeyde değildi bunlar – yaşam savaşı verme gerekliliğini getirmiyorlardı. Yaşam savaşı vermekten vazgeçmişlerdi belki farkına bile varmadan. Kendi aralarında sürdürüyorlardı *yaşama*'yı.

Vazgeçmeyen tek kişi Ahmet'ti. O, dış dünyayı ötekilerin görmeye gerek görmedikleri biçimde görüyordu. Yaşamsal düzeyde ilişkilere girmek, yaşam savaşı vermek zorundaydı o. Gençti. Bocalayan, kızan, bunalan, sarhoş olan, oydu. İki dünya arasındaki ayrımı yaşayan, birinin güzelliğine dayanamazken geçersizliğini acıyla duyan, ötekine uyma çabalarında başarısız oldukça kendini mi, ailesini mi, dış dünyayı mı suçlayacağını bilemeyen, her ikisinden de kopamayan, ikisine de sığamayan oydu. Geçenlerde ölen Ahmet. Bir zamanlar tutkun olduğum.

Onun bocalamalarını, bunalımlarını ayrımsamaya başladığımda çocukluk aşkım çoktan sona ermişti. Bu arada o fakülteyi kesinlikle bırakmış, gece kulüplerinde caz piyanistliği yapmayı meslek

edindiğini açıklamıştı. Ne yazık ki kimsenin ciddiye almadığı, evdekilerin geçici gözle baktıkları için hoşgörü gösterdikleri, dışarıdakilerin de gene 'beyzade hevesi' saydıkları için hoşgörüsüz karşıladıkları bir karardı bu. Ahmet'in dalıa da çok bunalmasından başka bir işe yaramadı. Bir yerde, onu ciddiye almayanlar haklıydı elbet. Onu ilk tanıdığım, Fransız filolojisi öğrencisi olduğu yıllardaki tutumunu hemen hemen hiç değiştirmemişti profesyonel piyanistliğini ilan ettikten sonra. Günler günü –hatta haftalar boyu– eve kapanıp okula gitmediği gibi, günler günü işe gitmediği de oluyordu.

Eve kapandığında ya mutlu bir çocuk olur, ailenin öteki kişileri gibi dış dünyayı önemsiz bir dekor gibi görme çabasına girer, en büyük eğlencesi benimle dalaşmak olurdu ya da kendi deyimiyle –taa içinden aşağılık bulduğu argoları kullanmaya zorlardı kendini kimi kez– 'bozuk çalar' ve kafayı evden birine takardı. Babasıyla ya da Enise Abla ile, kimi kez babaannesiyle bile –ama daha yumuşakça– uğraşır durur, onları didik didik etmeye çalışır, ama delinmez zırhları karşısında –duygusuzluk değildi bu, kesinlikle, çok üzülürlerdi 'keyifsizliğine', ama derdini ***anlayamazlardı***– kendi kendisi didik didik olurdu. Annesiyle uğraşması başka türdendi. Genellikle hiç ilişmezdi ona, ama işte arada bir... Kafayı annesine taktığında –en kötü, en sarhoş zamanlarında ona takardı– çoğu kez arkasından demediğini komaz, aralarındaki benzerlikten kendi geleceğine dair korkunç sonuçlar çıkarırdı. Kimi kez de, çok ender olarak, teke tek uğraşmaya kalkardı onunla. Aşırı bir ilgiyle ona neredeyse analık etmeye çalışır, peşinden ayrılmaz, ***onun*** gerçeğine ulaşma çabasıyla kadını bir yere kadar galiba sevindirir, bir yerden sonra galiba bunaltırdı. Bu konuda kesin bir şey söylemem olasız ama. Aralarındaki ilişkiyi hiçbir zaman doğru dürüst anlayamadım.

Sevgi ağır basıyordu herhalde, ama hiçbir zaman açık seçik ifade edilmedi – en azından benim yanımda. Annesine en kızdığı, hakkında en atıp tuttuğu zamanlarda bile Ahmet'in gözle görünür hıncının altında bir yerlerde acımadan öte bir sevecenlik sezerdim. Gelini hakkında hiçbir zaman atıp tutmayan, hatta onu Ahmet'e karşı savunan, ona sevecenlikle değilse bile hep hoşgörüyle bakıyormuş gibi duran Nebile Hanım'ın gözle görünmez, derin kininden eser yoktu Ahmet'te, en kötü suçlamaları yaptığında bile. Bu suçlamaları hiçbir zaman annesinin yüzüne karşı yapmazdı elbette.

Ama işin garibi –bana mı öyle geliyordu yoksa gerçekten öyle miydi hâlâ kesinlikle söyleyemem– onunla yakın ilişkiye girdiğinde daha az sevgi vardı davranışlarında galiba. Bunu nasıl anladım ya da neden anladığımı sandım onu da bilmiyorum, ama aşırı bir ilgiyle annesinin çevresinde dönmeye koyulduğu dönemlerde az biraz acımanın yanı sıra, her şeyden çok merak vardı içinde gibime geliyor. *Onun* gerçeğine ulaşmayı başarırsa daha birçok gerçeğin anahtarını ele geçirecekti sanki. Dolayısıyla sevgisiz, neredeyse gizli çıkar güden bir ilgiydi bu. Annesine hiç ilişmediği, onu yok saydığı, unutmuş gibi yaptığı dönemlerde gözlerinde onu zorlamaktan kaçınan bir sevgi okurdum da; hırçınlaştığı, arkasından söylendiği, ağlayıp onu suçladığı sıralarda güçlükle saklanmış bir sevecenlik görürdüm de; ona ana gibi yaklaşıp her derdine çare aramaya giriştiği zamanlar gizli bir hesap sezerdim davranışlarında. Bu hesap yaranmak değildi elbette, ondan bir şeyler elde etmek, anlamak, kendi yaşamının bunalımını onu kavramakla çözebilmek umuduydu. Yanılmış olabilirim tabii. Dediğim gibi, pek ender ilişirdi annesine ya da bu ilişmelere pek az tanık oldum ben.

Dış dünyaya uyma çabalarına hemen hemen hiç tanık olmadım. Dış dünyaya uyma çabalarının başarısızlığa uğramasından sonra evde geçirdiği bunalımları –ya da yalnızca sarhoşlukları– gördüm daha çok. İki dünyayı bir araya getirme, daha da ötesi, öteki, dışarıdaki dünyanın üstünlüğünü kanıtlama, buna evdekileri de kendi kendisini de kaçınılmaz biçimde inandırma çabasına bir tek kez tanık oldum. Çabanın boşa gitmesine katkım olduğunu sanıyorum. Kim ne derse desin, yaptıklarımın doğruluğundan, hatta ömür boyu yaptığım en doğru şeylerden biri olduğundan kuşkum yok – bugün bile.

Günlerden bir gün Aysel adında bir kız getirdi eve Ahmet. Eve ilk arkadaş, hatta ilk 'kız' getirişi değildi. Ender de olsa ara sıra yapardı böyle şeyler. Genellikle bu arkadaşları aile içine sokmaz, doğruca odasına götürürdü, o başka. Birlikte plak dinlerler, ne konuşurlarsa konuşurlar, belki daha başka şeyler de yaparlar, çıkar giderlerdi. İlk yıllarda –yani *benim* bildiğim ilk yıllarda, fakültede okumayı sürdürürken– daha çok yapardı bunu. Enise Abla'nın dediğine göre Galatasaray'da okurken daha da çok yaparmış, bayağ arkadaş canlısıymış o zamanlar, içine kapanmamışmış. Besbelli ev

dünyasıyla dış dünya arasındaki ayrımı zamanla anlamış. Üniversiteyi bıraktıktan sonra dışarıdan arkadaş getirmeler azaldı. Bunlar arasından salona ya da sofraya çıkarmayı göze aldıkları ise daha azdı. Yalnızca odasına soktuklarını aileden mi koruyordu, aileyi onlardan mı, kendi kendisini mi her iki taraftan da koruyordu, bilmiyorum. Sofraya oturtmayı göze aldıklarını ne gibi bir elemeden geçirdikten sonra ortaya çıkarıyordu, onu da bilmiyorum. Bildiğim tek şey, bu Aysel'i doğrudan doğruya, neredeyse meydan okurcasına büyük salona getirdiği ve kızın kendisinden öncekilere hiç mi hiç benzemediği.

Öncekiler –benim gördüğüm öncekiler– Nebile Hanım ve Enise Abla karşısında benim ilk geldiğimde yaşadığımdan çok daha derin şaşkınlıklar gösteren, başlangıçta ellerini ayaklarını nereye koyacaklarını bilemeyip utanan, yaşlı kadınların cıvıl cıvıl genç kız sesleri ve alışılmadık nezaketleri karşısında ya büyülenen ya da daha çok şaşırıp bir daha gelmeye korkan, kaçan gençlerdi.

Aysel bambaşkaydı oysa. Bir kere Ahmet onunla nişanlanacağım diye ille de tutturmuştu. Nebile Hanım hiç de 'münasip' bulmadığı bu kıza kendi yüzüklerinden birini takmaya kıyamadığı için olacak –ya da belki Aysel istememişti eski, modası geçmiş bir yüzük– torununa 'alyans' alsın diye para vermişti. Söz konusu alyansı kendi eliyle takmıştı kıza gerçi, ama bunu yaparken de, öncesinde de, sonrasında da kesinlikle inanmamıştı olaya. Hiçbirimiz inanmamıştık.

Aysel bambaşkaydı, evet. Aysel'i tanımlamak zor. Ya da çok kolay. Ama onu kolayca tanımlarsam Ahmet'i bunca yıl sonra bir kez daha harcayacağımdan –geçenlerde ölen Ahmet, bir zamanlar tutkun olduğum Ahmet– korktuğum için zor bir tanım arıyorum şimdi belki. Çok güzeldi, çok aptaldı; kendine güveni sonsuz, Ahmet'i küçümsemesi ölçüsüzdü. Ünlü bir şarkıcı olma yolunda en alt basamaklardan biri olarak düşünüyordu onu besbelli. Ünlü bir şarkıcı olamadı, başka. Gazetelerde gördüğüm resimlerde de, isimlerde de ona benzeyen biri yok hâlâ. Ama önemli olan bu değil. Önemli olan o kızın eve girmesi ve onca ay kalabilmesiydi.

Tanımlama işi gene de zor. Ta o zaman, o ağzı çikletli kızı evden kovmayı iş edindiğim sıralar (benden başka hiç kimse onu kovmayı beceremezdi, yaradılış olarak hiç kimseyi kovmayı beceremezlerdi; bense on sekiz yaşındaydım ve kendimden on beş yaş

büyük –Ahmet'ten de yaşlı!–, gazete yazılarıyla ünlü, sosyalist bir sevgiliye sahip olmaktan, yıllar yılı kenarda kıyıda kalmış babamın yeniden söz sahibi olmasından, yeni edindiğim siyasal bilinci adı güzel bir partinin gençlik kolu üyesi olarak sergilemekten gururlu, becerikliliğimden emin bir kızcağızdım) Aysel'i kısaca ve esprime güvenerek şöyle tanımladığımı anımsıyorum: 'Kenar mahalle kökenli, Beyoğlu giyimli, Nişantaşı taklidi bir kız.' Bunu söylediğimde, 'Sen de az züppe değilsin, ha,' demişti Ahmet. Onun körlüğüne, anlayışsızlığına, benim bildiklerimi asla bilemeyecekliğine vermiştim dediklerini. Şimdi, bunca yıl sonra, o eski tanımlamanın yüzeyselliğini ben de kabulleniyorum.

Çok aptal buluyordum kızı. Oysa düşünüyorum da, pek o kadar aptal değildi herhalde. En azından Ahmet'in ilk basamaktan fazla bir şey olamayacağını bilecek kadar aklı vardı. Beki onu yalnızca bir koruyucu ya da iyi bir satıcı olarak yanında bulundurmak istiyordu da Ahmet'in nişanlanmaktaki ısrarı kafasını karıştırmıştı. Nişanlanarak işi 'resmileştirmek', elinden geldiğince kaçınılmaza yaklaştırmak *Ahmet* için gerekliydi, dış dünyada dayanıklı bir tutamak sağlayabilmesi için. Ya da, belki de, o sıralar hiç aklıma gelmeyen, aşırı bir cinsel tutku, bir tümüyle sahip olma güdüsü uyanmıştı içinde. Gariptir, çocuk yaşımda ona âşık olduğum sürelerde bile hiç cinsel bir varlık olarak düşünmemişimdir Ahmet'i. Aşırı zarifliğinden miydi bu acaba? Her neyse, Aysel gibi –yani o kafadaki– bir kızın onunla evlenmek isteyeceğini sanmıyorum şimdi. O kafadaki bir kızın... Evet, benim aptallık olarak nitelediğim şey, girdiği evin değerini hiç mi hiç anlamamasından, orada büyülenmemesinden, üstüne orayı küçümsemesinden başka bir şey değildi. Kendine, kendi dünyasına, ulaşmak istediği yere güveni öylesine kesindi ki, Ahmet'in aşkından öylesine emindi ki, bir de öylesine görgüsüzdü ki, evde herkese yukarıdan bakardı.

Yaşlı kadınların ince nezaketleriyle düpedüz alay ederdi –'Ay, Ahmet, senin bu babaannenin birkaç tahtası eksik vallayi. Allah canımı alsın beyni sulanmış. Bana ne dedi biliyor musun?..'– Pertev Bey'den bile çekinmez, yüzüne karşı kıkır kıkır gülerdi –'Ne haber, paşa baba? Bugün havan yerinde bakıyorum!'– Beyhan Hanım'ın durumunu 'şıppadanak çakmış'tı: 'Bu evdekilerin hepsi başka türlü manyak, ama bu prenses hepsinden manyak. Tımarhaneye koysanıza bunu...' Daha neler neler. Kedinin adını kıvırama-

dığı için, kıvırabilmeye de gerek görmeyerek 'Fulifuli' diye sevmeye kalkardı onu. Bir-iki kez tırmık yedikten sonra vazgeçti ama: 'Kedi de manyak!'

Az çok korktuğu tek kişi bendim evde –ondan nefret ettiğimi, nefretimi saklamaya hiç gerek görmediğimi bilirdi elbette. Her fırsatta saldırırdım ona, beğenmediği evin üstün değerini (eşyanın güzelliğini fark etmek şöyle dursun, satılabilirliklerinin bile ayrımında değildi, bir keresinde, 'Bu kara suratlı şeyleri atıp iyi bir şeyler alsanıza,' demişti, 'ne güzel formikalar çıktı şimdi') her fırsatta kanıtlamaya çalışırdım. Bir gün yemek odasında ikimiz yalnızdık. Havalı havalı içmeye çalıştığı, dumanını uzun 'püf'lerle tavanlara saldığı sigarasının külünü umursamazca yere silkmişti.

"Dikkat etsene, bu halı ne kadar değerli, haberin var mı?" diye evin öz kızına yaraşır bir hırçınlıkla payladım onu.

"Ne o, halis Isparta halısı mı yoksa?" diye dalga geçmeye kalktı.

"Sen ne anlarsın! Acem halısı bu. Ömründe görmemişsindir!"

"Yaaaaa, hiç de değil. Atıyorsun!"

"Hiç de atmıyorum!"

On sekiz yaşındaydım, benden dört-beş yaş büyüktü. Hadi o görgüsüzün biriydi, ama ben iyi aile kızıydım sözde. Gene de birbirimize uyup mahalle çocukları gibi dalaşabiliyorduk.

Ayağını birkaç kez yere sürttü.

"Hadi be, böyle mi olur Acem halısı. Hem bu züğürtlerde ne arasın?" Derken, tam o sırada, içeri giren Ahmet'e döndü: "Ne halısı bu allasen?"

"Ne bileyim ben? İsfahan tabii..."

"Yaaaa, gördün mü, değilmiş. Bir de Acem halısı diye kandırmaya çalışıyor beni..."

Ahmet omzunu çok hafifçe silkerek çok kısaca güldü. Benim gülmeyi uzatmama ise hiçbir anlam veremedi Aysel. Olsa olsa 'bozum olduğumu', onu kıskandığımı düşünmüştür.

Onu kıskanmıyordum elbette. Ahmet'e olan tutkum çoktan geçmişti, evdekilerin katında benim yerimi alabilmesi de olasızdı. Ama gözümü kırpmadan boğabilecek kadar diş biliyordum ona. Evlenirlerse Ahmet'in mutsuz olacağını düşünmüyordum. Ahmet'i düşünmüyordum çünkü. Ötekilerdi bütün derdim. Dış dün-

yadan gelen bu küstah, terbiyesiz, görgüsüz kızın onların güzel dünyasını sarsacağını, altüst edeceğini düşündükçe deliye dönüyordum. Onları bu saldırıya karşı koruyabilecek tek kişinin *ben* olduğuma inanmıştım. Bir yerde benim de dünyamdı onlarınki ve iki dünya arasındaki farkı hepsinden iyi *ben* biliyordum. İkisi arasında Ahmet gibi bocalamıyordum, çünkü *benim de* dediğim o dünyaya bilinçli olarak katılmıştım ben, bir seçim yapmıştım. Ahmet gibi oraya mahkûm değildim. İsteyerek gelmiştim ve aslında onlardan biri değildim. Yıllar yılı süren onlar gibi olmak isteği, onlardan biri olmanın olasızlığını unutturmamıştı bana sanıyorum. Bir köprüydüm arada ya da aslında köprünün üstünde gidip gelen bir kişi, iki tarafı da bilen, bu tarafı yeğleyen, ama öte tarafta yaşamak zorunluluğunu doğuştan ister istemez kabullenmiş bir genç kişi. Yapabileceğim, yapmaya uğraşacağım tek şey bu tarafın, bu sevdiğim, kıyamadığım tarafın olduğu gibi kalmasını sağlamak, buna var gücümle çabalamak, dış saldırılara, sarsıntılara engel olmaktı. Yavaş yavaş eriyip gitmelerine gözü yaşlı bir tanık olabilirdim belki –olacaktım da– ama ağzı çikletli bir kız tarafından yıkılmalarına asla razı gelemezdim!

Yıkılmadılar. Sarsılmadılar bile belki. Ya da o sarsıntıyı benim onda birim kadar bile duymadılar. Kızın küstahlığı, terbiyesizliği, görgüsüzlüğü karşısında aşırı şaşkınlıklarını saklamaya çalışmaktan başka çabaları yoktu. Onun açık seçik alaylarına karşı kendilerine özgü bir alayla –elbette daha ince, daha üstü kapalı bir alayla– koruyabilirlerdi kendilerini. Küstahlığına, küçümsemesine daha derin bir küçümseme, daha gizli bir küstahlıkla set çekebilirlerdi. Yapmadılar. Herkese, her zaman davrandıkları gibi davrandılar ona. Herhangi bir koruma önlemi almaya gerek görmeyecek kadar korunakta olduklarını anlayamadım o sıralar. Kızın küstahlığı da öyle bilinçli bir şey değildi benim sandığım gibi. *Otantik* bir terbiyesizliği vardı, yani bizim bildiğimiz anlamda bir terbiye görmediğinden öyle davranıyordu. Onlar hemen anladılar bunu galiba. Bu yüzden üstünde durmadılar, bir tehlike olarak görmediler onu. Aysel biraz benim çabalarım sonucunda, ama herhalde daha çok Ahmet'in işine yaramayacağını anladığı için 'yüzüğü atıp', çekip gittiğinde, hiçbir şey olmamış, araya hiçbir sarsıntı girmemiş gibi sürdürdüler yaşamalarını.

Dayanıklıydılar. Ahmet kıza çok âşık olmuş olsaydı –iyi ki de-

ğildi– bu aşk yüzünden 'realitenin ötesinde bir yerlere sığınma' gereksinimini duysaydı, Beyhan Hanım'ı yüklendikleri gibi sessizce yüklenirlerdi onu da. Nereden geliyordu bu dayanıklılık? Doğuştan mıydı? Uzun yılların kazandırdığı bir iç güç müydü? Düpedüz bilinçsizlik miydi? Tüm umudu yitirmişlerin en sonunda vardıkları bir yer miydi? Hiçbir zaman kesin olarak bilemeyeceğim. Bildiğim tek şey var olduğu.

Tüm başka koşullar altında, bir kez daha –bu kez çok yakından– tanık oldum dış dünyadan kopukluklarına ve bu kopukluğun –bilinçli mi bilinçsiz mi bilmem– bir tür savunma yöntemi olduğuna; darbelerin onları sarsamayacağına ya da sarsıntıların yıkmayacağına. Ya da yıkıntıyı hiç kimsenin görmeyeceğine. Onlar derken Nebile Hanım demek istiyorum aslında. Nebile Hanım öldükten sonra yıkılmaya başladılar çünkü.

Bana, beni çok şaşırtan teklifi yaptığında Nebile Hanım'ın ölümü yakınmış meğer. Hiçbirimiz bilmiyorduk.

Birlikte Kapalıçarşı'ya gitmemizi istediğini söylediğinde şaşmam için birçok sebep vardı. Bir kere çok ender sokağa çıkardı Nebile Hanım. Çok ender dedimse, kırk yılda bir değil, üç ayda bir. Babasından bağlanmış olan yetim aylığını almaya giderdi. Ama yalnızca Enise Abla ile birlikte. Her üçüncü ayın üçüncü ya da dördüncü gününde yola koyulmak için giyindiklerinde 'bizimkiler gene çapkınlığa çıkıyorlar' diye dalga geçerdi Ahmet. Gerçekten de, ikisi de, çok uzun bir yolculuğa çıkıyormuşçasına hazırlanırlardı. Her zamankinden daha erken kalkarlardı o gün, gene de sokağa çıkmaları öğleye yakın bir saatte olurdu. Nebile Hanım kışın etekleri bileklerine dek uzanan, kürk yakalı koyu renk bir palto, yazın aynı uzunlukta, ama açık renk 'sadakor' bir pardösü giyerdi. Enise Abla'nın giydikleri de hemen hemen aynıydı. Yalnız onun yakasındaki kürk epeyce uyuz, yazlık pardösüsü keten ve etekleri daha kısaydı – hiçbir zaman modaya uygun bir kısalık değil elbet, ancak kalın iplik çoraplarını gösterecek kadar. İkisi de koyu renk, ipek örtülerle 'sıkma baş' biçiminde bağlarlardı başlarını. Kocaman rugan çantalar taşırlardı. Döndüklerinde soğuktan ya da sıcaktan 'bitkin' olurlardı. Çantaları evdeki herkes –bir de ben– için ayrı ayrı ufak tefekle dolu olurdu.

Üç ayların dışında bir de bayramlarda alışverişe çıktıklarını bilirim. Ev halkına, bana, ziyarete geleceği bilinen uzak akrabaların,

kapıcının, hizmetçinin, sütçünün çocuklarına armağanlar almak için Beyoğlu'na dek yapılan bu yolculuklara 'kalabalığa kalmamak' için genellikle arifeden birkaç gün önce çıkılırdı. Kendisinden büyük, hatta kendi yaşına yakın dostu, akrabası kalmadığından ne bayramlarda ne de başka bir zaman 'ziyaret' için dışarı çıkmasına gerek yoktu Nebile Hanım'ın. Gelecek olan ona gelirdi. Gene de her bayram, mevsimine göre ya ipekli ya da ince yünlüden bir entari diktirirdi kesinlikle. Hepsinin biçimi aşağı yukarı aynı olan bu entarileri gündelikçi terzi bir Rum kızı dikerdi.

Birlikte Kapalıçarşı'ya gitmemizi istediğinde işin içinde bir 'satış' durumu olduğunu anlamalıydım. Üç aylıkların –kendisininkilerin de, Pertev Bey'inkilerin de– hiçbir zaman yetmediğini, yıllardır bir şeyler satarak geçindiklerini çok iyi biliyordum artık. Ama anladığım kadarıyla hep Pertev Bey uygulardı satış kararlarını. Nebile Hanım kendi başına karar verse bile, kendi başına böyle bir iş için sokağa çıkmamıştı hiç benim bildiğim. Bu nedenle, 'Aramızda kalacak bu, ha. Sır,' dediği zaman bile anlamadım Kapalıçarşı'ya neden gideceğimizi. Bönlüğümden değildi anlamayışım. Nebile Hanım yıllardır gözlediğim, alıştığım, paylaştığımı sandığım *yaşama*'ya aykırı bir işe girişmişti.

Taksiye binme önerimi kesinlikle geri çevirdi.

"Dönüşte tutarız bir araba, o vakit paramız olacak," dedi. "Şimdi, sen fakülteye neyle gidiyorsan öyle gidelim," diyerek koluma girdi.

O zaman anladım bir şeyler satmak üzere yola çıktığımızı. Bunu Pertev Bey'den gizli yapmasının kendince bir sebebi vardı mutlaka. Sormak bana düşmezdi.

Taksim'deki otobüs durağına doğru ağır ağır yola koyulduk. Koluma yaslandığından öteki elindeki sedef kakmalı bastonuna pek dayanmıyordu, ama o sopayı kimileri gibi süs olsun diye değil, gerektiği için kullandığı belliydi. Dalgındı. Sık sık içini çekiyordu. Yürürken her adımını nereye atacağını önceden düşünüp taşınıyor gibiydi gene de. Sonunda hemen hemen hiç yapmadığı gibi, 'dert dökmek' olarak tanımlanabilecek biçimde konuştu benimle:

"Yıllardır elimle mücevher satmamıştım," dedi. "İyi kötü idare ediyorduk nicedir. Pertev bana hissettirmeden Beyhan'ın ufak tefek şeylerini elden çıkardı zannedersem. Lakin bu defaki... İçim hiç

istemiyor. Fakat mecburiyetler. Neyse. Bakalım ne fiyat verecek Vahan Efendi?"

"Sarraf mı?" diye sordum.

Hiç mücevher alım satımında bulunmamıştım, ama bu gibi işlerin sarraflarda yapıldığını işitmiş ya da okumuştum bir yerlerde.

"Sarraflarla ne ilgimiz var bizim? Ah yavrum, ah. Köylü altını değil ki bunlar. Öyle olsa üzülür müyüm aileden çıkıyor diye? Hiçbir şeyi ileride para eder fikriyle almamışızdır. Zamanla çoğunu satmak mecburiyetinde kaldık, o başka. Sonra bizim zamanımızda öyle şakır şakır altın takmak ayıptı. Mühim olan güzellikti, zenginlik değil. Neyse. Vahan Efendi eski kuyumcudur, kıymetli işten anlar. Vaktiyle çok şey aldık ondan. Sattık da. Yalıya kadar gelirdi bir şey istedik mi. Namuslu adamdır. Bir defasında... incili bir yüzüğüm vardı, hiç unutmam... nasıl da severdim. Aynı sattığı fiyata geri almıştı. Kaç sene geçti üzerinden... Namuslu adamdır."

Döne dolaşa vardığımız yer, Nebile Hanım'ın 'iç bedesten' dediği, kapısında 'Cevahir Bedesteni' yazılı bir yerdi. Doğup büyüdüğüm kentin kimi yörelerini ne az bilirmişim ki, ilk kez gidiyordum oraya. Yıllar yılı da bir daha gitmedim. Sıra sıra küçücük dükkânların dizildiği, camekânları ışıl ışıl, gürültülü, kalabalık, daracık geçitlerden oluşan bir yer anımsıyorum. Oysa geçen yıl, yabancı bir arkadaşı gezdirmek için yeniden gittiğimde hiç de anımsadığım gibi bulmadım orasını. Bir ara yanlış geldiğimi bile sandım. Bir kere vitrinlerin ışıltısı sönmüş, ilk gittiğimizde kesinlikle olmayan bakırların, pirinçlerin yapay parlaklığı dışında basbayağ kararmış her yan. Sonra hemen hemen hiç gerçek kuyumcu kalmamış. Eski gümüş, madeni para, bir de düşük ayarlı altından yapılmış, sahte taşlarla bezenmiş 'harem yüzükleri' satılıyor yepyeni bakır güğümlerin, parıl parıl pirinç mangalların –ya da çiçeklik!–, mermer süs ufak tefeklerinin yanı sıra. Oysa Nebile Hanım'la gittiğimizde, dükkân dükkân dolaşırken, pek az altın görmüştüm, ama çok değerli taşlar gözlerimi kamaştırmıştı.

Vahan Efendi'nin yerini hemen bulamamıştık. Nebile Hanım nicedir gelmediği için yolu iyi bilmediğinden, onun zamanına göre de her şey çok değiştiğinden. Sonunda aradığımız kişinin çoktandır oralarda görünmediğini, herhalde ölmüş olduğunu, dükkânı oğluna bıraktığını öğrendik yaşlı bir adamdan. Yanımıza birini katıp, "Yervant'ın oraya götür hanımları," dedi.

"Küçücük çocuk ne anlar mücevherden?" diye ağzının içinde söylendi Nebile Hanım.

Adamını bulamadığı için canı sıkılmıştı.

Oysa Yervant dedikleri hiç de küçücük bir çocuk olmadığı gibi, o zamanki kafama göre yaşını başını almış biriydi. En azından otuz beş vardı. Bizi müşterilere gösterilmesi gelenekleşmiş –hiç değilse o sıralar hâlâ vardı bu gelenek– güleryüzlülükle karşıladı, ama eski bir dost gibi değil. Nebile Hanım'ın onun için bir yabancı olduğu apaçıktı. Vahan Efendi'nin sözü edilince, 'Büyükbabamı tanıyordunuz demek,' diye pek şaştı. Üç kişinin zor sığdığı daracık dükkânın içindeki tek tabureye oturttu Nebile Hanım'ı, 'Çay mı, kahve mi?' diye sordu. Dedesinin birkaç yıl önce çok yaşlanmış ve 'yarı yarıya kör' bir durumda 'göçtüğünü' anlattı. Türkçesi hemen hemen kusursuzdu. Ancak çok duyarlı bir kulak anlayabilirdi dilinin azıcık çaldığını.

Nebile Hanım satılacak mücevherini çıkardı. Benzerini hiç görmediğim biçimde tel tel işlenmiş, incilerle süslenmiş bir altın bilezikti bu. Çok ağır görünüyordu. En ortadaki en büyük gülün iki yanında gittikçe küçülerek sıralanmış yedi gülden oluşmuştu. Her birinin tepesinde küçük, barok bir inci vardı. Gül dedim, ama ilk bakışta gül izlenimi uyandıran, aslında doğada bulunmayan soyut çiçeklerdi bunlar. Bir kere üç katlıydılar ve yukarı doğru açılmıyor, aşağı doğru bükülerek kapanıyorlardı. Her birinin en alt katında beş yapraklı bir alışılmadık yonca vardı. Bunun üstünde gene beş yapraklı, ama daha çok papatyayı andıran, yaprakları aşağı dönük bir çiçek, onun üstünde aynısının bir boy ufağı, en üstte de inciler... Her bir çiçeğin her bir yaprağının her bir damarı ayrı ayrı, akıl almaz bir incelikle işlenmişti.

Yervant bileziği elinde evirip çeviriyordu.

"Eveeeet. Tabiiii. Bunlardan yapılmıyor artık. Telkâri öldü, tabii."

Derken daha inceden inceye, daha kenar köşe bakmaya koyuldu. Ayar işareti arıyordu, anladım.

"Yok. Basılmamış. Eski iş tabii. Ama yirmi iki olamaz sanırım. Yirmi ikide böyle ince iş yapılamaz." Derin bir iç çekişle başını kaldırıp Nebile Hanım'a baktı. "Ne desem bilmem ki teyzeciğim. Ben altın işi pek yapmıyorum gerçi ama... tartarız. Bir-iki bin eder sanırım."

"Tartacak mısınız?" diye gözlerini açtı Nebile Hanım. "Fakat.

Ne kadar eski bu, bilmiyor musunuz? Öyle hurda altın gibi tartılır mı?"

Anlayışlı mı desem, anlayış göstermekten bıkmış usanmışlığı az çok perdeleyen mi desem bir gülümsemeyle ellerini iki yana açtı Yervant.

"Eeee, n'aparsınız? Bunlar gitmiyor artık. Alıcısı yok. Ancak bir meraklısı çıkacak ki... O da ne zaman? İster istemez eriteceğiz bunu."

"Eritecek misiniz?" Korkuyla bileziğe uzandı, neredeyse kapar gibi aldı onu adamın elinden. "Nasıl olur... nasıl olur?" diye sanki kendi kendine mırıldandı, "bunca göz nuru..."

Adam bu kez güldü – deminki kadar anlayışlı değil, az biraz sabırsız, gene de saygılı bir gülüş.

"Siz de haklısınız, hanım teyze," dedi.

Bu 'hanım teyze'den irkildi, belki de ürperdi Nebile Hanım. Ahmet'in 'dünya gerçekleri' dediği şeyleri kendisine anlatmaya çalıştığında kullandığı bu deyişi Yervant'a mı yakıştıramadı, Ahmet'in yüzlerce kez beceriksizce anlatmaya çabaladığı şeylerin tümünü birden bu adamın ağzından mı anladı bilemem. Çok renk vermedi ama. Mücevherini çantasına yerleştirmeye koyuldu.

"Yalnız bi dakka. Şu yüzüğünüzü görebilir miyim?"

Nenemin ben bildim bileli sol elinin yüzük parmağından hiç çıkarmadığı yakutu gösteriyordu. Nebile Hanım elini uzattı. Yıllar yılı –hep taktığını bilmekten öte– hiç dikkatimi çekmemiş, son kertesinde sade bir tektaştı bu. Üstelik epey küçüktü de.

"Çok güzel bir rengi var," dedi Yervant. "Hemen beş bin veririm."

"Satılık değil. Anneannemin yüzüğüdür."

"Hadi on olsun."

"Ne onu?"

Adam tatlı, kandırıcı gülümsedi:

"Peki. On beş."

Ateşe değdirmişçesine korkuyla –hayır, hayır, acıyla– çekti elini Nebile Hanım.

"Siz benimle eğleniyor musunuz kuzum? Demincek beş bin diyordunuz, şimdi on beş bin!"

"En son yirmi beş bin veriyorum."

Şaşırtıcı bir çeviklikle ayağa fırladı nenem. Yüzü karışmış, iğ-

renç olduğu kadar tehlikeli bir hayvan görmüşçesine buruşmuştu.

"Ne münasebet... Ne münasebet... Olur şey değil," dedi. Titriyordu. "Hadi kızım," diyerek bana döndü. "Bu efendiyi daha fazla meşgul etmeyelim."

Yervant aptal aptal bakarken dükkândan alelacele ayrıldık.

İç Bedestenin daracık, kısacık sokaklarından uzun bir yolculuğa çıktık. Koluma girmedi bu kez. Ağır, ama güvenli adımlarla her dükkânın önünde durarak ilerliyordu. Bastonunu düzenli aralıklarla yere vuruşunda bir kesin kararlılık vardı. Kimi kez hemen ardında, kimi kez yanında yürüyordum. Her küçük camekânı inceliyor, sonra kapıdan bakarak içerideki adamı gözden geçiriyordu çatık kaşla. Neyi ya da kimi aradığını bilmiyor, kafamda tahmin de yürütemiyordum. Tam her ne ise onu bulamayacağına inandığım sırada bir dükkâna girdi. Vitrini ötekilerden külüstürce, içindeki kişi ise olağanüstü yaşlı görünüyordu.

Tezgâhın gerisinde oturmuş, önünde bir işle uğraşan ak saçlı adam başını kaldırdı, kırış kırış suratını asarak baktı bize. Nebile Hanım'ın da yüzü asıktı. Uzunca bir an birbirlerini süzdüler.

"Buyurun," dedi adam sonunda, isteksizce.

Burası da daracıktı. Her dükkânda olan taburelerden bir tane vardı. Nebile Hanım çağrı beklemeden oturdu, hiçbir şey demeden bileziği çıkarıp uzattı.

Yaşlı adam bileziği elinde evirip çevirmeye başladı. Ama Yervant'ınki gibi ayıp olmasın havasıyla yapılan üstünkörü bir inceleme değildi bu. Daha doğrusu, Yervant'ınkinin ne denli üstünkörü olduğunu bu adamın halini görünce anladım. Mücevheri incelemiyordu belki yaşlı kuyumcu. Beğenerek, hatta hayranlıkla seyrediyordu.

"Bunu burada satamazsınız," dedi sonunda. "Satmayın da. Erbabı on bin verir. Belki daha da fazla. Ama Çarşıda vermezler." Bir süre daha baktı bileziğe. "Çok iyi iş. Çok temiz. Ama burada bundan anlayan kalmadı artık."

Gerisin geriye uzattığı bileziği ağzını açmadan aldı Nebile Hanım. Ben dayanamadım:

"Bir de yüzüğü göstersenize, nene," dedim.

Şaşkınlıkla yüzüme baktı.

"Satmak için değil ki. Gerçek değerini öğrenmek için," diye ekledim.

Saçmalığımı ayıplarcasına kaşlarını kaldırdı. Gene de uzattı elini.

Yaşlı adam tezgâhın üstündeki ince, beyaz ele eğildi. Başını sallayarak baktı bir süre.

"Çıkarır mısınız bir dakika?" dedi sonra.

Nebile Hanım 'olmaz' diyecek sandım bir an, ama hiç ses etmeden çıkarıp verdi yüzüğünü. Adam kuyumcuların kullandığı, tek gözlü minyatür bir dürbünü andıran aletle –mutlaka özel bir adı vardır bunun– taşı yakından inceledi.

"O kadar kusursuz ki," dedi başını kaldırdığında, "bir an sahte zannettim." Yüzüğü geri uzatırken konuşmayı sürdürdü: "Erbabı yüz bin verir. Avrupa'ya götürürseniz daha bile çok."

"Yüz bin mi?" diye bağırmışım elimde olmadan. O zamanlar bayağ yüksek bir paraydı bu. Yaşlı adamın verdiği –Yervant'ınkilerle kıyaslanamayacak kadar yüksek– fiyatları kafadan attığını sandım. "Neden bunca değerli peki?" diye epeyce ukala bir sesle sorduğumu anımsıyorum.

"Anlatsam anlar mısın, bilmem ki," dedi beni baştan aşağı iyice süzdükten sonra. "Taşların da yüreği vardır. Hüner o yüreği bulup ışığını en iyi verecek şekilde kesmektir. Anladın mı? Bak bunun ortasında alev alev bir şey yanıyor."

Adamın beni besbelli küçümseyerek 'sen' diye hitap etmesinden mi, aşırı suratsızlığından mı –Yervant aptal, hatta dolandırıcıydı belki, ama çok daha cana yakındı–, yalan söylediğine inanmışlığımdan mı bilmem, kafa tutmak istedi canım.

"Daha demin sahici mi sahte mi anlayamadınız. Böylesine değerli bir şey ilk bakışta belli olmaz mı?"

"Sen her şeyin hakiki kıymetini ilk bakışta anlıyorsan aferin sana, küçükhanım, aferin."

"Ben kuyumcu değilim ki."

"Ben kuyumcuyum..."

"Neden hemen anlayamadınız öyleyse?"

'Amma da bela' dercesine başını iki yanına sallayarak içini çekti, ama göründüğü kadar nemrut değildi besbelli. Benimle konuşmayı sürdürdü.

"Kefereler her bir şeyin sahtesini, taklidini iyi beceriyorlar. Bir defasında buraya bir Amerikalı madam geldi. Parmağında bir taş var, uzaktan bakınca zannedersin ki Kaşıkçı elmasının ta kendisi.

Bunları suni olarak yapıyorlarmış oralarda, kulağıma gelmişti. Yani camdan değil tabii. Kırıntıları, kırıkları böyle presle bir araya getiriyorlar. Makineyle, anlıyorsun ya. Eee, insan elidir titrer, insan elidir kayar. İnsan elidir titremese, kaymasa bile izini bırakır. Makine öyle mi? İçindeki ateşin ışığına kadar yapabiliyor. Gene de bir şey var ki ayırt ediyorsun. Ben bu taş sahtedir dediğimde şaştı şaştı da kaldı Amerikalı. Onun memleketinde, ancak elektronikli cihazla anlayabiliyorlarmış."

Doğru muydu dedikleri bugün bile bilemem. Bu konularda o zaman da hiç bilgim yoktu, şimdi de yok. Ama ona inanmıştım –inanıyorum–. Gerçekle sahtenin bir bakıma bunca zor, 'erbabınca' ise bunca kolay ayırt edilebilmesi hoşuma gitmişti –hoşuma gidiyor–. Bir tür güven vermişti bana –hâlâ veriyor mu?–. Hiçbir şeyin erbabı değildim –değilim– gerçi, ama o gibilerin yakınında dolanıyordum –artık dolanmıyorum– ve bundan mutluluk duyuyordum –artık mutlu değilim–.

Ayrılırken ayakta uğurladı bizi. Yüzünde sevecenlik belirmemişti, ama ben bizi sevdiğini anlamıştım.

En son olarak, "Bir de Beyoğlu'nda gösterin o bileziği isterseniz... ama..." dedi.

Eve dönerken, baştan kararlaştırdığımız gibi taksiye bindik. Malımızı satamamıştık, doğru, ama bitkin denilecek kadar yorulmuştu Nebile Hanım.

"Gümüş şamdanlar," diye kendi kendisiyle konuşurcasına mırıldandı arabada. "Başka çare yok. Kimse fark etmesin istiyordum bu sefer, fakat başka çare yok."

"Onlara da gerçek değerini vermezler."

"Mecburuz."

Bu mecburiyetin –ötekilerden gizli kalması istenen zorunluluğun– ne olduğunu sormadım elbette.

Eve vardığımızda arabadan inmesine yardım ettim, üç adımlık kaldırımda koluna girdim. Yürüyecek hali kalmamış gibiydi. Bahçe kapısının önünde, içeri girmeden durdu.

"Bak ne diyeceğim," dedi. "Bu yüzüğü sana bırakacağım."

İlk anda neden söz ettiğini bile anlamayarak aptal aptal baktım yüzüne.

"Esasen kız torunun hakkıdır, ama," diye sürdürdü, "yok işte,

olmadı. Ahmet'in de bu gidişle münasip bir kız bulup evleneceği yok."

"Neler söylüyorsunuz, neneciğim?" Gülmeye zorladım kendimi. "Allah gecinden versin. Daha çok uzun yıllar birlikte olacağız. O zamana dek Ahmet'in kim bilir kaç çocuğu olur."

İçini çekip bahçeye girdi, yürümeye koyuldu.

"Yüzük senindir," dedi inatla.

İnatla... mı? Hiç düşünmeden yazdım bu sözcüğü. O sırada bilincine varmadığım, iki sözcüğe sığdırdığı bir inat vardı sesinde, gözlerinde demek ki.

Altı ay kadar sonra yatağa düştüğünde, başında beklediğim uzun süreler boyunca birkaç kez daha yüzüğü vermeye çalıştı. Almadım. Alamadım. Ondan bir andaç istemediğimden değil elbette, yüzüğün çok yüksek değerini bildiğimden de değil. Ölmeyeceğine, yaşayacağına, *yaşamayı* sürdüreceğimize onu da kendimi de inandırmanın belki de tek yoluydu yüzüğün el değiştirmemesi.

Onun ölümüyle o yaşamanın yıkılıp gideceğini nereden biliyordum? İnsan olarak onu yitirmenin de ötesinde, bir dünyayı yitirmenin üzüntüsü çökmüştü içime. Ötekileri bir arada ve ayakta tutanın, direnebilmelerini sağlayanın o olduğunu bilinçli olarak düşünmüş müydüm o zamana dek? O güçsüz, her an kırılacakmış izlenimini uyandıran ufak ve ince gövdesinin bir yerlerinde sakladığı gizli güçle hepsini yaşattığını?.. İliklerimde duyuyordum bunu, yüreğimde anlamıştım kafamla kavramadan önce.

İkiz kızlarının ölümünü anlattığı zamanlar dışında gözyaşı döktüğünü hiç görmemiştim. İhtiyar, mutsuz kadınlardan beklenen mızmızlıktan, hırçınlıktan, dırdırdan, kendine acındırma çabalarından hiçbiri yoktu onda. Mutsuzluğunun acısını dediğim dedik bir sertlikle çıkarmaya çalıştığı da olmamıştı hiç. Oysa mutsuzdu elbette. Mutsuzluğu bir yaşam koşulu olarak benimsediğini o ölüm komasında yatarken, Enise Abla ile birlikte başında beklediğimiz son gece öğrendim.

Adı anılmayan, unutulmuş gibi yapılan kötü kocasının tüm sonraki kötülüklerini önemsiz kılan ilk korkunç olayını Enise Abla ağlayarak –Nebile Nenemin dökmeyi kendine hiçbir zaman yedirmediği gözyaşlarını dökerek– anlattı bana o gece.

Binbir yalvarmayla, kendini öldürme tehditleriyle, kaç kez yalının bahçe kapısı önünde ya da denize çektiği sandal içinde sızlanıp

inleyerek sabahlamalarla evlenebilmişti Nuri Bey, paşanın dünya güzeli kızı Nebile ile. Tüm bu yalvarıp sızlanmalara aldırmayabilirmiş paşa, kızının da bu yakışıklı, ama serseri adamı sevdiğini anlamasaymış. Biricik kızının mutluluğuna engel olmaya kıyamamış da onu komşu yalının oğluna vermeye razı olmuş. Ama işte, İstanbul'un aylarca sözünü ettiği düğünün üstünden bir hafta geçmeden bir sabah, çok erken uyanıp da yalının balkonuna çıkan on altı yaşındaki Nebile denizde bir kayıkta –evlenme öncesi kendisine serenad yapılan kayıkta belki de, en azından aynı yerde– yepyeni kocasını halayıklardan biriyle sevişirken görmüş. Görmüş de ses etmemiş. O yaşta, onca el üstünde, şımartılarak büyütülmüş hiçbir genç kızın yapamayacağını yaparak olayı bilmezlikten gelmiş. Kayıktaki halayığı bile kovdurtmamış. Ve ondan sonraki tüm halayıklara da, başka serkeşliklere de, ahlâksızlıklara da göz yumarak bu iğrenç adamla yaşamayı sürdürmüş, ondan çocuk yapmaya katlanmış... ta ki, kızı kadar dayanıklı olmayan paşa, Nuri Bey'i evden kovup uzak bir yere sürdürene dek. Ondan sonra da adamdan hiçbir haber gelmemiş zaten. Ne zaman, nerede öldüğü bile bilinmiyormuş.

Nebile Nenem ne zaman, niçin ve nasıl anlatmıştı bu olayı Enise Abla'ya? Hasta yatağının başında, ak –her zamankinden biraz daha ak– ve birden yaşını açıklayan, hatta yaşından çok yaşamamışlığını göz önüne seren, neredeyse cansız yüzüne bakarken, tanıdığım kişiliğinin hiçbir yanına sığdıramadım, yakıştıramadım bu tür bir dert dökmeyi. Ama belki de kendisi anlatmamıştı. Küçücük bir çocukken geldiği evde, eskiden kalmalardan birinden duymuştu olayı Enise Abla. Evet, bu çok daha akla yakındı. Nebile Nenem kimseye, *hiç kimseye*, bunca derinden açmış olamazdı yüreğini. On altı yaşından bu yana mutsuz ve mutluluğu beklemeyen, ama güler yüzlü, iyilik dolu bir yaşamı ağır bir yük değilmişçesine taşıyabilmesinin sırrı buydu çünkü. Acıların tümünü kendine saklamak. Yakınmamak.

Kaldığı, kalabildiği sürece kalan, sonra da hiç haber etmeyen, adı anılmayan, unutulmuş gibi yapılan, soyadı oğlundan bile esirgenen –Nebile Hanım'ın paşa babasının adıydı ailenin soyadı– o yakışıklı, ama çirkin adama olan sevgi mi güç vermişti neneme yıllar boyu? Yoksa gizli kalmış başka aşklar –hiç değilse *bir* başka ve güzel aşk– mı çizmişti gülümseme çizgilerini melek benzeri yüzü-

ne? O çizgiler yarı ölü yattığı sırada bile silinmemişti. Yapmacık, yalancı olamazdı bu derin gülümseme. Bir zamanlar camdan sandığım kemiklerindeki çelikten güç yaratamazdı bu gülümsemeyi. Kendi deyişiyle, 'bunca yıl tahammül gösterecek kuvveti' yalnızca Tanrıdan almış olamazdı. Tanrı veremez böyle bir gücü. Hiç kimseye.

Ya da –belki– tümüyle başka bir şey miydi? Benim hiç tanımadığım, hiçbir zaman anlayamayacağım bir şey. Beklentisizlik. Sevgiden hiçbir şey beklememe ya da yalnızca ihanet bekleme durumu. Benim yarı-Batılı yetişmemin akıl erdiremediği bir Doğulu bilgeliği. Tevekkül dedikleri şeyin yaşam alanında gerçekleşmesi. Gülümsemelerin ne mutluluğu ne de mutsuzluğu anlattığı bir yer. Yaşamın, benim derinliğine varamayacağım, erişemeyeceğim bir düzeyde sürdürülüşü. Nereden bilebilirim?

Anlamama vakit kalmadan bitti her şey. Ya da yıllar yılı severek, hayran olarak yakınında yaşadığım bu insanları gerçekten anlayacak, çözebilecek tinsel araç-gerecim yoktu. Yalnızca anılar kaldı. Onlar da bölük pörçük.

İki gün kendine gelmemecesine komada kaldıktan sonra öldü Nebile Nenem. Bana bıraktığını ısrarla söylediği yüzük –neden? Beni sevdiğinden mi? Ötekilere güvenmediğinden mi? Beni kendine benzettiğinden mi? Onu tanıdığımı, anladığımı sandığından mı?– o sırada hiç aklıma gelmedi. Parmağından kimin çıkarıp aldığını bile ayırmsamadım. Neden sonra, onu yitirmenin çaresiz acısıyla birlikte ondan bir parçaya sahip olma isteği doğduğunda içimde, parasal değerinin yüksekliğinden haberim olmasaydı isterdim belki yüzüğü Pertev Bey'den. İsteyemedim tabii. Elle tutulacak bir andacın gereksizliğini düşündüm. Onu her zaman içimde taşıyacağıma göre... diye avuttum kendimi. Oysa hiç kimseyi, hiçbir şeyi her zaman içinde taşıyamıyor insan.

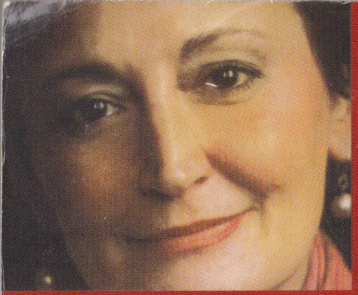
Sonra yavaş yavaş –aslında çabuk çabuk– ötekiler de gittiler. Önce Pertev Bey –resimleri ne oldu acaba? Açık artırmaya çıkarılacak mı?–, ardından Enise Abla. Biz o evden taşındığımızda yalnızca Beyhan Hanım ile Ahmet kalmıştı. Ahmet kendi kendine annesiyle baş edemediğini ileri sürerek onu temelli hastaneye yatırmaya hazırlanıyordu.

Şimdi Ahmet de ölmüş.

Benden on iki yaş büyüktü, kırk altı yaşındaydı demek ki. Aileden en kısa yaşayan o oldu. O günleri, o *yaşama*'yı anımsayacak bir ben varım dünyada artık. Ben de her geçen gün biraz daha unutuyorum.

1970-1982

SON

Ölümü unutmalı, yaşamaya bakmalı! Ölüm nasıl unutulur, biliyorsan eğer? Ölümü bildikten sonra nasıl yaşanır? Daha önce yaşıyor muydum? Bir soru. Daha önce yaşıyor muydum? Yaşıyor muydum? Peki, yaşamadan ölünür mü? Bir soru daha. Yaşamadan ölünür mü?

Yüzeysel ilişkiler ve aşklarla tükenip biten bir ömür yaşanmış sayılabilir mi? Yaşamın kıyısında durup, yaşamın kendisini ıskalayıp yanı başından geçip gidilebilir mi insan tüm yaşamı dışarıda bırakarak? Yaşanmayan hayatlar, erişilemeyene duyulan özlem, yarım kalan aşklar geçmişin birer yansıması olarak bugün de karşımıza çıkmaz mı durup dururken? Yaşam ırmağının akmadığını hissedince ölüm bir çözüm olabilir mi?

1984 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı alan Akışı Olmayan Sular, Pınar Kür'ün öykücülüğünde önemli bir dönüm noktası...

Akışı Olmayan Sular

Pınar Kür